IGNIS PVRGATORIVS POST HANC VITAM

ex Græcis, & Latinis Patribus Orthodoxis, Hæbreorumq; doctissimis, ac uetustiss. assertus

à

Bartholomæo Valuerdio, & Gandia Villenate.

Accesſit eiusdem pro Igne Purgatorio, Sanctorum interceſſione, Sacrificiis, Suffragiis, & Oblationibus, pro Aris, & Imaginibus, Vasis, Vestibus sacris, & Sacerdotiorum ordinibus, ritibusq. Sacrorum, atque adeò externis omnibus Catholicæ Ecclesiæ cultibus, & ceremoniis,

APOLOGETICVM.

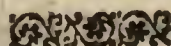
Ad S. D. N. Gregorium XIII.

Cum approbatione S. Inquisitionis, & Reuerendiss. Do. Episc. Patauini, aliorumq. insignium Theologorum.

Patauii, Laurentius Pasquatus excudebat, M. D. LXXXI.

PATRI PATRVM, ET PASTORI MAXIMO, AC SANCTISS. GREGORIO XIII. PETRO TEMPORIS NOSTRI,

Bartholomæus Valuerdius Gandia, humillima pedum oscula.

VAMQVAM ij, qui extra Ecclesiam Dei constituti sunt, pastorum Pastor maxime, ac sanctiss. GREGORI, exasperari solent, & vehementer commoueri, si se, & sententias suas, ab aliquo uident posse reprehendi: memor tamen Dominicæ sollicitudinis, quæ propter unius ouiculæ iacturam, ceruicibus etiam suis, & humeris non peper-

PATRI PATRVM, ET PASTORI MAXIMO, AC SANCTISS. GREGORIO XIII. PETRO TEMPORIS NOSTRI,

Bartholomæus Valuerdius Gandia, humillima pedum oscula.

VAMQVAM ij, qui extra Ecclesiam Dei constituti sunt, pastorum Pastor maxime, ac sanctiss. GREGORI, exasperari solent, & vehementer commoueri, si se, & sententias suas, ab aliquo uident posse reprehendi: memor tamen Dominicæ sollicitudinis, quæ propter vnius ouiculæ iacturam, ceruicibus etiam suis, & humeris non peper-

cit, conatus ſemper ſum, vt potui, tantæ virtutis exemplum, ac Dominici laboris induſtriam, mediocritate qua dignum eſt, ſeruus imitari. Itaque per hos dies, quibus mihi Catholicæ Maieſtatis iuſſu, apud Sereniſſ. Imperatricem degendum fuit, cum nouas opinionum, & errorum labes animaduerterẽ, quæ & cõcordiam publicam, & Religionis auctoritatem, aliquot in locis uehementer comminuerent: Ventrem meum (vt Scripturæ verbis vtar) ventrem meum dolui, & concaluit cor meum intra me, & in cogitatione mea exarſit ignis; lugens quidem vineam Domini deuaſtari, & perire, quod ille ait, Sata læta, boumq́ labores. Quis enim tam adamantini eſt pectoris, qui æquo animo ferat, Romanam Orthodoxam, Catholicamq́ Eccleſiam, Chriſti ſanguine redemptam, Petriq́ principis Apoſtolorum prædicatione, & martyrio fundatam, à vulpeculis iſtis, qui dudum, ex foueis neſcio quibus

prosiluerunt, impeti, & oppugnari? Quis inquam, tolli ab aliquibus, Sanctorum merita, Anniuersaria, Missas, Ieiunia, Suffragia? quis sepulturas, et Exequias contemni? rideri Purgatorium, & miseris animabus, nec cœlum, nec terram, ne Infernum quidem relinqui? Feci ergò Sanctiss. Pater, quod mei muneris est, & more apum, quæ non ex vno roseto, sed ex diuersis flosculis, materiam illã sibi deligunt, qua postea cellas suas nectare complent, breues quasdam sententias, ad omnes illorũ errores confutandos maximè aptas, & optimè à Sanctiss. Patribus ad eum finem scriptas, ex eorum voluminibus collegi, vt eas sine ullo æstu, & feruore disputandi, doctioribus, quibus cum sæpè agendum mihi fuit, validè opponerem. Harum partem vnam, quæ Ignis Purgatorius, ex Græcis, & Latinis Patrib. asseritur: edere decreui. & quoniam multi in Germania sunt, in tribus linguis peritissimi, Hæbreorum ad

eam rem ſententias ſummo à me labo-re, ſtudioq; collectas adiũxi, vt tandem in telligant, coganturq; fateri Ignem Pur-gatorium, a Græcis, Latinis, Hæbreis, Æthnicis, Arabib. Chaldæis, agnitũ, con firmatumq; fuiſſe. Addidi Apologeti-cum pro Suffragiis, Imaginib. Vaſis, Ve-ſtibus Sacris, & Sacerdotiorum ordi-nibus ritibusq; Sacrorum, atq; adeo ex ternis omnib. Catholicæ Eccleſiæ cultib. & Ceremoniis; & quoniam toto ſuo Pontificatu, nihil Sanctitati Tuæ, prius aut antiquius fuit, quam ſtudia litera-rum, omneſq; bonas artes fouere, viros probos, et literatos amplecti (id quod mul tis profecto, præclariſq; teſtimoniis S. T. cõprobauit) ſummaq; prudẽtia, iuſtitia, et tranquillitate omnia moderatur, et ꝑ ditas has nouarum opinionum, & hære-ſum labes exſtinguere, & delere conten-dit: propterea quaſi neceſſe eſt, Tuam Sanctitatem, his tantorum virorum pro Relligione pugnantium, monumentis nũc

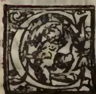
adesse; ut sciant vniuersi te vniuersalis Ecclesiæ Pastore & principe, de reb. hactenus optime ab Ecclesia constitutis, ac Diuini Spiritus cõsilio, et inspiratione confirmatis, nihil à quoquam posse cõuelli. Humanitatis verò est, munus èxiguum hoc licet, vt à Catholicæ Ecclesiæ, et Sanctitatis tuæ filio, & cultore eximio profectum, libenter accipere. quod vt facias Beatiss. Pater, et auctorum dignitas, & ipsius rei argumentũ, & eximia tua virtus, & pietas maxime postulat, et ipse omnibus precibus à te contendo, vt & alia quoq. de cæteris, quæ nunc maximè agitantur controuersiis, si uita suppeditauerit, dare possimus, ad hunc eundem Religionis honorem, ac defensionem Christianæ veritatis pertinentia. Vale optime, et pijssime Pontifex. Deus T. S. Ecclesiæ suæ diu, & fœlicissimè saluum et incolumen seruet.

Dat. Patauij Kal. Ianuar. Anno 1581.

BAR. VALVERDII

pro Igne Purgatorio, Sanctorũ intercessione, Sacrificiis, Suffragiis, & Oblationibus, pro Aris, & Imaginib., Vasis, Vestibus sacris, & Sacerdotiorũ ordinibus, ritibusq. Sacrorũ, atque adeò externis omnibus Catholicæ Ecclesiæ cultib. & ceremoniis,

APOLOGETICVM.

HRISTI Redemptoris nostri gloriæ, eiusq. diuinæ sapientiæ adscribendum est Christiane Lector, ut ea tantùm parte excitari hæreses patiatur, quatenùs ad id pertinent, ut suorum segnitiem expergefaciant, non pietatem euertant, & funditus tollant. Hac benigna Dei nostri prouidentia factum est, ut horum & superiorum temporum tàm multæ, tàm periculosæ, ac pestilentes sectæ, non solùm Christianam ueritatem non obscurarint: uerùm etiam multò eam fecerint illustriorem. Quidquid enim hactenus nominis acquisiuere, qui istarum hæresum fuerunt principes, & auctores, iamdudum cæpisse deflorescere, & cùm exiguo tempore, in tot partes secta una dissecta est: sensim emarcuisse uidemus. Iam enim post Luteranos, Pneumatici,

D. August. lib. de Vera Relig. Ca. 8.

Hæreses illustriorem faciunt Christ. Veritatem.

Sacramentarii, Picardita, & Anabaptistæ, Caluinistæ tandem emerserunt, & emersuri alii sunt, quibus nunc solum deest, ut nomen, quo à cæteris distinguantur, Scythicum fortaßè, aut Sarmaticum illis excogitetur: & horum monstrorum crimē in illos ut duces recidat, fiatq; significatio qualia fundamēta iacta sint, sup quae huius generis ædificia, hactenus constructa fuerunt, & quotidie miserandum in modum construuntur. An enim sibi laudi ducunt si pro Catholicis Caluinistæ, si Luterani pro Christianis appellentur? Dignos nos exhibeamus cognomēto quod accepimus. qui enim alio nomine appellatur, præter istud, si non est Dei, non suscipit prophetiam illam quæ de nobis ait: Vocabitur nomine nouo, quo Dominus nuncupabit eum, & erit populus sanctus. quod impletum est primo in Syria, nam in Antiochia, discipuli Christiani appellati sunt, Paulo & Petro Ecclesiam fundantibus. Itē D. Athanas. Nunquā populus ab Episcopis suis, sed à Domino, in quem creditum fuit, nomen accepit. Certe à Beatis Apostolis praeceptorib. nostris, ministrisq; Euangelii, Saluatoris nostri, appellationes adepti non sumus, sed à Christo Christiani, & sumus, & nuncupamur. Illi uero qui aliunde originem suæ fidei deducunt, meritò auctorum suorum

D. Ignat. Epist. ad Magnes.

Ex Isa. 62. Lat. Vocabitur tibi nomen nouum, qđ os Dom. nominabit.

Athan. Orat. 2. com. Arrianos.

cognomenta,ut ad quos pertineāt,præseferunt;ut Marcioniſtæ,Valētiniani,Manichæi,Cataphryges,Nouatiani,Meletiani,Arriani. Nos uerò omnes,ut antea,conſueto more Chriſtiāi nominamur. Nā quamuis Magiſtri inuicem ſibi ſuccedāt,noſque illorum diſcipuli ab illis acceperimus, quæ ſunt Chriſtianae fidei, nihil tamen inde obſtaculi naſcitur, quo minus ob id,& titulo & re Chriſtiani appellemur. Contra qui haereticos ſequuntur, tametſi millies mille ſucceßores habeāt omnes tamē nomen eius, qui primus haereſin adinuenit,referunt. Certè ē uita exēpto Ario,cum multi ex grege illò, eius uices,ſucceſsionēq. ſuſciperent,tamen oēs qui eiuſdē cum eo ſententiae fuerunt ex Ario,notas ſuas,inſigniaq́ habētes,Ariani nuncupātur,qđ re uera eximium,et admirabile argumentum eſt. Nā qui nunc etiā ex gentib. omiſſa idolorum ſuperſtitione, ad Eccleſiā ueniunt: non Catechizātium,Fideiq́ rudimēta tradentium,nomina: ſed Saluatoris in ſe trāſferunt, & pro gentilibus Chriſtiani incipiunt appellari. Qui uero ex eodē genere ad iſtos abeunt, aut ab Eccleſia ad hæreſin trāſitum faciunt: nomē Chriſti derelinquunt, & Arianorum uocabulum induntur quaſi qui non amplius fidē Chriſti retine

ant, sed Arianæ insaniae gregales habeãtur &c.
D. Epipha.cõt. Marciõ. Epiphã. Non pdicãt seipsos Apostoli, sed Iesum Christum Dominum. Quapp non est secta, aut Ecclesia ulla, in Apostolorum nomẽ renunciata nunquã .n. audiuimus, uel Petrinos, uel Paulinos, uel Bartholomæos, uel Thadæos, sed iã inde ab initio una fuit pdicatio Apostolorum oĩum, qui non seipsos pdicarunt, sed dominum Iesum Christum. Quocirca unum oẽs Ecclesiæ posuere nomen, atq. eam non suã, sed Domini sui Christi Iesu dixere; cùm ab Antiochia ipsa primitus Christiãi uocari cæpere, quæ quidẽ sola est Catholica siue uniuersalis ecclesia, non aliud quidquã habens. quippe quæ Christi, & Christianorum est Ecclesia, non Christorum, sed Christianorum; qđ is unus est, & isti ab eo uno denominãtur Christiani. Post hãc, eiusq. pcones, aliae oẽs non apparent eiusdẽ esse characteris, pp epitheta, et adiectitia nõia, Manichæorum, Simonianorum, Valentiniarum, & Ebionitarum: quorum unus tu quoq. es Marcion, & à tuo nõie nõiantur, qui à te sunt seducti, te ipsum, non Christum pdicante. Vidẽtur certè Epiph. & Athanas. nostra hæc calamitosissima tẽpora ante oculos habuisse. Etenim ab illa primùm officina prodiisse isti existi-

*mandi sunt, qui speciosis his titulis tãtos in Chri-
stiano nomine tumultus excitarunt: acceduntq.
hæc illorum magistrorum laudi, & gloriæ, ex qui
bus maior semper in eos hominum inuidia conci-
tabitur. Quamquam humani huius nominis, &
famæ, leuis est sanè, & perexigua ratio, si cogita
tiones suas ad illud tempus retulerint, cum æquis-
simo Iudici Deo, & Domino nostro Iesu Chri
sto, factorum omnium & consiliorum nostrorum
reddenda erit ratio: cùm illi ipsi, qui nunc homi
nes latent, interiores, & reconditi cordium mo-
tus, quales fuerint, quas in partes inclinauerint, si
ne dissimulatione erunt aperiendi, & Dies Do-
mini, qui in Igne reuelabitur, declarabit, uniuscu
iusq. opus quale sit: Quid enĩ obsecro necesse fuit
tanta cum Christiani populi offensione, maxima
nostræ religionis fundamenta, in dubium reuoca
re? quid inquam, (ut aliqua, eorum quae conuelle
re ausi sunt, exempli causa commemorem) damni
fuerat in hac parte, si maioribus nostris uisum
fuit, nouæ legis Sacramẽta, eo complecti numero
quo & à Christo Domi. instituta sunt, & qui
admodum Sacris literis sit familiaris, præsertim
cùm non eandem nec uim, nec necessitatem, a-
que oĩb. tribuant? quid hìc uel Euang. doctrinæ*

Septenarius Sacramentorũ numerus S. Scrip. familiaris.

aduersatur, uel eã obscurat? aduersãtur autẽ illi, & obscurant, qui nobis quidẽ iuncti sunt cognomine, sententiis non ita, neq; uerò ex eorum sententia, certus constitui numerus potest. Multò uerò curiosiores, magisq. superflua contẽtiones illæ, ac pugnæ, quas isti, quo plus cæteris sapere uiderentur, suscitarunt, quæ cùm ad eas subtilitates ducant, quæ ne ab ipsis quidẽ, qui ultro, citroq. de illis cõtẽdunt, satis ĩtelligãtur: audebimus et istas pomposas rixas, ĩter res cognitu neccessarias collocare? Quid curiosas illas, & inutiles atq. adeò perniciosas disputationes, & sentẽtias ĩ uulgus admirãdas, commemorẽ? in quib. excepta animarum pnitie, & certa falsitate, reperire nil pterea aliud possis. ut illa sunt quæ de Arbitrii libertate ab istis disputãtur, Necessitate oĩa, nil libero arbitrio fieri; Non ad opera sed ad fidẽ uim iustificãdi ptinere; Oĩa scelera absorberi uno momẽto stãte Fide; Contritionẽ itẽm, & peccatorum Confessionẽ, afflictionesq; & macerationes carnis, oĩa (ut aiunt) hoĩum excogitata studio, infæliciorẽ reddere; Virtutes quas Morales uocãt, esse peccata, ut & opera quæuis ante adeptam charitatem; In Baptizatis pueris manere peccatum; Contritionem, quæ discutiendis, colligendisq. peccatis

Sacramentor. numerus hæreticis incertus.

Inutiles hæretic. disputationes, ĩpietatis tantũ, & falsitatis plenæ

comparatur, hypocritam facere, & magis peccatorem. Quid uero illa? Omnibus esse communes Ecclesiae claues; Christianos oēs esse Sacerdotes; quo quid magis impium, & blasphemum excogitari potest? Etenim si omnes sacerdotes sunt, licet omnib. baptizare, offerre, immolare, sacra facere, quod si licet: cur D. Ignatius, nil horum sine Episcopo fieri permitit? Cur Nyssenus, eos, qui prioris uitae sordib. non dum abstersis, sed illotis manib. ad Sancta accederent, iam suo tempore reprehendit? Verba illius sunt: Quod multitudo uocem illam audire non potuit, sed commisit Mosy, ut ipse perseipsum secreta illa perciperet, populumq. postea doceret, quaecunq. diuina doctrina didicerat: id quoque in Ecclesia fieri totum uidemus. Non enim permittitur omnibus ad mysteriorum cognitionem seipsos intrudere, sed eligitur unus è multis diuinarum rerum capax, cui cæteri auditum cum obedientia praebeant, illud sibi credendum, faciendumq. putantes, quod ab eo qui initiatus est, audierint. Non omnes (inquit) Apostoli sunt, sed prophetae omnes, quod hodie in multis ecclesiis parum seruatur. Nam multi cum adhuc prioris uitae maculam non absterserint, ipsi illoti, ac amictu uitae sordido utentes, irrationalem sensum in om=

D. Ignat. Epist. ad Tral.

Nyss. lib. de uita Mosys.

Nyss. lib. de uita Mosys.

nibus pluris facientes, diuinum hunc assensum rapere audent, unde ipsi suis cogitationib. quasi lapidibus obruuntur. nam haereticorum opiniones lapides quidam sunt, quib. prauorum inuentores dogmatum abutuntur. Quid ergo magis stultum, aut ridiculum excogitari potuit, quam quod isti docuerunt, Pueros, & mulieres etiam aeque absoluere à peccatis, atq. Papam: Cui è media praesertim plebe ista non arrideant? quę non stimulent, ut tandem facto agmine sancta occupent, & his sublatis ritibus nouam pro libidine rerum faciem in Ecclesia introducant? At uero, si quae Christiani orbis regio Amazonas haberet, nil proprius fieri potuisset, quàm ut hoc quoquę perpetuum suorum factorum monumentum, posteritati relinquerent, ut translato ad muliebrem sexum sacerdotio, idq. firmissima uirorum authoritate, ipsae Ecclesiastica quaeuis officia administrarent. Illa demum quam interiora & recondita, Esse mortalium mortalissimum non credere se esse damnabilem, & peccato obnoxium corã Deo? Contagionem illam naturae, quàm Fomitem appellant animas remorari, quo minus in caelum eant; Lynceos oculos. Nullum esse animabus post hanc uitam Ignis Purgatorii locum, & si sit animas

Animas à cælo, Fomite excludunt, hæretici

mas perpetuo ibi peccare tandiu dum horrent pae nas & requiem expetunt? Abstrusam Deus immortalis philosophiam? Peccare ne animas corpore solutas? neque plus habere commodi, quàm quæ in corporib. uiuunt? Ego uerò, (quod postea fusius probaturus sum) non solum non peccare, sed eas ēt ab admissis purgari, & remissionē accipere, nostris orationib. & sacrificiis puto, nihilominus, quam qui hic uiuunt. Itaque non peccant amplius, nec noua ueterib. crimina adiiciunt, quod faciunt ut plurimum, uiuentium animae, sed tantummodo uel nulli sunt rationi reddendae obnoxiae, uel semper utiq. de criminibus detrahunt, & ita ad Christi Seruatoris participationem, meliùs multò se habent plurib. in corpore uiuentibus. atque adeò etiam seipsis si essent in corpore. Quin imo hoc ipsum solum, quod nudae sunt corpore, efficit ut sint multo aptiores ad participationē sacrificiorum, quàm fieri posset si essent in corpore. Cum enim sint illic multae, & diuersae mansiones, ut nihil sit non remuneratum apud iustum, & clementem iudicem, quemadmodum qui sunt maximis digni præmiis, & perfecti, perfectaeq. beatitudinis haeredes, ea purius fruuntur dissoluti quàm cum erant in uita: ita qui medio-

tres in hac quiete collocati sunt, eos consentaneum est melius se habere, cum hinc recesserint, quàm dum uiuunt in corpore. Quomodo autem melius se habeant, si quamdiu horrent paenas, tandiu peccant? Ecquid illud? Easdem quae uiuentium Suffragiis, à paenis liberētur, minus beari? nimirum ut hac persuasione, & illae diutius torqueantur, & nos ad pietatis opus simus pigriores. Cum uenirem ad uos, ait Paulus, ueniebam non in eminentia sermonis aut sapientiae, annuntians uobis testimonium Dei, non enim me iudicaui quidquam scire inter uos, nisi Iesum Christum: & ne forte in Iesu Christi appellatione, arbitrarere interiectas immensas de Diuinitate disputationes, addidit: Et hunc crucifixum. Rursus Formam habeto (ait idem, discipulum instituens) sanorum sermonum, quos à me audisti, cum fide & charitate, quae est in Christo Iesu. At uero, sani sermones esse qui possunt, qui ex sanis insanos faciunt? Quid .n. de externis cultibus, & ceremoniis dicam? quae illi omnia, ita ad spiritum, & ad mentem redigenda esse docuerunt, ut nil prorsus oculis, nec auribus, nil communibus hominum sensibus reliquum esse uoluerint? Sic igitur congrediamur. An omnis religio, omnis adorandi, uenerandiq; Dei ceremonia

Inutiles & inanes disputationes fugiebat Paulus.

in ipsis intimis, abditisq. cogitationibus, & in taci ta sol um uoluntate constitenda est, nec est extra signum aliquod, indiciumq. proferendum, quod inclusam nostram pietatem erga Deum, ad ocu= los spectantium traducat, & deferat? quid sibi er gò templa ista uolunt, quae tanto & tam magni= fico opere, ubiq. ferè gentium, quà Christianum nomen in honore est, facta atq. ornata extant? Quid assiduae in illis, Deum personātium, & pro populo rogantium, Sacerdotum preces? Quid ipsi ordĩes gradusq. sacerdotiorum? Quid arae? Quid ignes? Quid uestes luculentae & uariae? atque (ut Poeta inquit) auro ostroq. rigentes? quas dum ad sacrificandum Deo se apparant, more solenni atq. prisco induere sacerdotes solent; neque putant fas, sine illis in mysticis sacris tractandis Deo se offer re. Cantus uerò, & uoces, & tibiæ, & Symphoniam chori celebrantes, tùm autem minorum maioribus assurrectiones, inter pares mutuae ceruicum infle xiones, complexus, comprecationes, pacis oscula, quae cuncta à comuni Ecclesia, non adscita mo= dò, atq; recepta, uerùm etiàm praecepta, atq. insti tuta omnibus sunt, nonne perspicuè indicant, cul= tum & religionem in summum Deum, non solùm in spiritualibus, & intimis adorationibus, uerùm

Externa, pie tatis signa, cultus, & ce remonias esse necessarias, accurata di sputatio.

Templa.

Preces.

Ordines sa cerdot.

Arae

Ignes.

Vestes sacrae.

Cantus

Symphoniae

Chorus.

Salutationes

Pacis oscula, quor. Paul. saepe me mi nit & Iust. 2. Apolig. ad Anton.

etiam externis ceremoniis suscipi, & adhiberi oportere? Nam illud quidem credi nullo modo potest, quae spiritu Dei catholica Ecclesia regatur, eam ad haec agenda, atque instituenda, nullo bono consilio, sed inani, & irrita ratione fuisse motam. Ita ego hosce qui à nobis defecerunt, omniaque ista perturbarunt, non alio magis nomine esse detestandos censeo, quam quod ritum hunc omnem, & communem ecclesiae consentientis ceremoniam, quae in ordine quodam, & in pulcherimo more sita est, suo quidq. loco, & suo tempore agendi, miscere penitus & confundere sunt conati, ut cùm hoc externum nostrae pietatis testimonium sustulissent, seque ea ratione, ab hominum oculis, & animaduersionibus quasi in occultum, & abditum recepissent, tum demum licentius gererent se erga Deum, atque intestinae uoluntatis arbitrium. Atqui in his constituendis eam rationem sequuta est Ecclesia, ut per ea, rudiorum hominum & sensu magis, quàm ratione se mouentium mentes, in animaduersionem summi Dei, & ad studium colendae pietatis adducerentur. Itaque (ut aliquid in transcursu dicamus) duplex ordo rituum, & ceremoniarum inductus est. sunt enim quae à ueritate mentis profectae ceremoniae, in corpore ipso conti

Ecclesiam, qua Dei spũ regitur, optimo cõsilio ad istas ceremonias instituendas fuisse motam.

His externis pietatis indiciis auferendis, quid quaesierint haeretici.

Quid in his constituendis secuta sit Ecclesia.

Externis cultibus, & ceremoniis ad studium pietatis comouentur.

nuò, & in his quae iuncta sunt corpori suscipiuntur. quas nos semper pias, semper sanctas & salutares esse dicimus. quod genus preces, Dei que inuocationes sunt, & sublationes deiectionesq. uultuum, & oculorum, & capitis, corporis, genuum flexiones; in quibus summum bonum est ueritas, summum scelus simulatio; Sunt item è contrario quae non magis à ueritate proficiscuntur, quàm aspirant, & contendunt ipsae ad ueritatem; cuiusmodi istae iam existunt exteriores, quae in templis, ornatibusq. templorum, in uarietate ordinum, in ritu quorundam sacrorum, in cantibus, in uestibus, in festorum dierum celebrationibus sitae sunt. quarum omnis tractatio, & actio, ad doctrinam & eruditionem populi sumta, atq. instituta est. Sunt enim plaeriq. homines profectò, atque utinàm non maxima multò hominum pars, qui cum suis cogitationibus excitari, atq. adduci ad Deum agnoscēdum, & ad illius eximiam benignitatem ergà nos intelligendam, gratiasq. illi pro facultate agendas, non queāt: his externis rebus, atq. exemplis, quae in oculos incurrunt, quae sensibus offeruntur, pulsati saepius & admoniti, curam & meditationem aliquam suscipiant Christiano nomine dignam: quorum in animos, intimasq mentes haec simulacra fidei, ac

Duplex ordo ceremoniar. aliae à ueritate mētis proficiscuntur, aliae ad ueritatem contendunt.

Corporis motus, & gestus.

Varietas ordinū in Eccl.

Ritus Sacrorum.

Dies festi.

Externis reb. atq. exemplis, pigriores ad pietatem excitantur.

pietatis,tanquam à foribus sensuum , infarcienda sunt,ut possit de inde in illis,uera aliquando fides, & pietas aduersus Deum , sedem sibi & locum domicilio constituere,hæc igitur si de populo,& de eo genere hominum,quod sanè plurimum, & frequentissimum est ,quod affectionibus animi magis regitur,quàm consilio,habetq; sibi , non quomodo rectè Deum colat, sed quemadmodum licenter, & suo arbitratu uiuat præcipue propositum : huic ego hominum generi, instabo , & contendam non solùm utilia,sed necessaria etiam huiusmodi esse ceremoniarum documenta,quæ per auditum, & uisum animos spectantium commoueant,ut Dei esse uelint studiosi ,ac colentes. quod uel in primis formæ,& simulacra Diuorum ex marmore, aut ære ducta,aut in tabulis, parietibusq. depicta,facere intelliguntur.Nam cum mens & ratio,in hoc nobiscum corpore simul conclusa sit,atq. ita diuino numine copulata, ut quo ad Deus idem qui nos effecit,& condidit,hanc ipsemet animæ, corporisq; iunctionem diremerit , uinculumq. mortalis uitæ dissolueris, debeat ea intereà, totam hominis molem regere,& sustinere,illamq. secum in quam ipsa cumq; partem se uerterit,trahere, atq; conuertere ;nequaquam est abhorens,neq. alienæ ,piæ ac re

Ceremoniar. documenta prorsus necessaria.

Sanctorum imagines inuictis rationib. defenduntur.

ligiosæ menti, habendæ sunt ceremoniæ quibus, dominam suam Rationem, corpus tendentem ad Deum, & ad illum propius applicare se cupientem, suis & ipsum motionibus, suis compositionibus, & figuris suo habitu, gestu, subsequi conetur, quippe quòd capiti & duci suo obsecundans, ad imperium illius præsto sit, paratumq; se exhibeat. quòd si mens nuda esset ipsa in sese, & nullo membrorum in uolucro irretita, aut etiàm si iuncta & implicata cum corpore, sola tamen agere per se, & sine corporis adminiculo moueri, ac niti ad summum Deum posset: essent fortassis externæ corporis gestiones, ad colendum, & uenerandum Deum minus necessariæ. Cum uerò illis imaginibus rerum corporearum, quæ per uarios sensus in anima impressæ, corpoream semper menti, & cogitationi nostræ suggerunt naturam, ratio ipsa ita nitatur, ut quam diù in hac uita sit, his tanquam fundamentis, & gradibus sublata: sic demum scandere in cælum & se constituere in summo bono posse uideatur, cumq; illæ ipsae imagines, quae menti Deum contemplanti subseruiunt, eaedem sint corporis & membrorum dominæ, ad ducendum illud atq. flectendum in quam uisum fuerit partem: quis est tàm auersus a uero, qui hasce in corpore

In Ceremoniis externis, corpus, dominam Rationē suis motib. & gestu subsequi conatur.

Validum, & inuictum, pro Cerem. argumentum.

& motu corporis, ceremonias mentis iudicio & uoluntati parentes, illiusq. ueritatem & sinceritatem consequentes, alienas esse à pietate audeat dicere? cùm presertim eadem ueritas, quae animum & uoluntatem ergà Deum commouit, corpus unà cum uoluntate eodem motu impellat, unamq. hãc inter se connexã secum trahat seriem, & mentis, Deo se submittentis, & corporis mentẽ tanquã dominam sequentis: quòd si in omnibus planè agendis, tractandis, considerandisq. rebus, corporis consensu & ministerio animus utitur: num in adorando, & uenerando Deo, illius tantùm reiiceret societatem, consensumq. nihili ducet? & hac una iure agenda dumtaxat, ab illo se segregabit? qui & si à Deo dominus ipse corporis est creatus, corpus tamen ab eodẽ auctore factum, atq. compactum, socium secum eiusdem humilitatis, & erga Deum obseruantiae, non debet repudiare. iure itaq. nos, neq id natura solum sed consilio etiàm perbono, ita motum mentis motionibus corporis assequimur, ut siue animus peccati & culpae conscius prosternat se, atq. abiiciat coram Deo, corpus eundem gestum, eundemq. actum subeat, atq. conficiat, siue agendis pro accepto beneficio gratiis, mentem ad Deum cogitationemq. tollamus: eandem

Si in omnib. reb. corporis ministerio animus utitur: cur in colẽdo Deo, se a corpore segregabit?

Ita Publicanus.

ad

ad Deum sublationem uultus, oculi, manusq́ se=
quantur, siue quid quoquomodo studeat animus,
atq. decernat, repentè tanquam in speculo, sic in
corporis motu, illud intestinum animi consilium,
uoluntasq. cernatur. Iam illæ pectorum percusio=
nes, capitum inclinationes, genuum inflexiones,
quæ passim in communi Ecclesia adhibentur, imi
tationes sunt, & simulacra animi uarios in se af
fectus ergà Deum suscipientis. quæ si falso & per
simulationem usurparêtur: essentq. ementita, atq.
ficta, maximum nimirum hoc crimen, & nefaria
improbitas cônsceleratæ mentis existeret. Sed si ita
habet se intus res, si est uoluntas conuersa ritè ad
Deum, si animus, si mens, si ratio in ipso Deo uere
collocata est: cur repellamus corpus a pietatis hu=
ius, atq. aduersus Deum uenerationis consortio?
quod præsertim huic rei factum, natumq. est, ut
præceptionibus animi, & imperiis, eius opera, &
ministratio semper parata sit? An cùm & ipsum
in partem gloriæ, & immortalitatis uenturum ali
quando apud Deum sit, non in hac uita cupidita=
tê quoq. eius rei suam, aliquibus signis præseferet?
non gratias aget conditori suo? non illum colet qui
bus poterit modis ac uenerabitur? Non est profe=
ctò, nec corporis quidem ipsius humilitas, ac reuerê

Percussiões pectoris, capitis inclinatiões. Genuum flexiões, quid sibi uelint.

Ratioque euincit, necessarias esse externas cere.

tia Deo ipsi ingrata, qui se ita coli atq; apppeti ab omnibus creatis rebus uult, quantum est in una quaq. re naturæ, ad id faciendum & facultatis. in quo tamen genere corpus præsertim humanum, naturis cæteris antecellit, ut quod etiam si ipsum ratio non sit: domestica tamen ratione, atq; mente regatur, ac moueatur, itaq; ipsum iurè Spiritus Sancti templum appellat Paulus. idemque cum assiduas preces, obsecrationesq. exigit, ut omni tẽpore fundamus ad summum Deum, nonne mentem in illis precibus è suis penetralibus sedibus egressam, in uocem, & in labia iubet progredi? corporisq; sibi usum, & ministerium aduocarè? nam quod detecto capite uiros, uelata coma mulieres, in Ecclesia uult esse: num non ad externas iam id pertinet ceremonias? Ieiunium uerò, & decimarum Deo dicatio, percussioq. pectoris, nec non deiectus oculorum in terram, orisq́ demissio, quæ sunt cuncta in Publicano illo, ueniam sibi à Deo deprecante, per Dominum exposita, & comprobata, nonne in corpore testimonia sunt animi, cum Deo rationes suas piè conferentis? quamquàm quid ego singula colligo potius, quàm illud uniuersum proloquor, cultum & uenerationem summi Dei, cum in anima, & in corde uerè susceptus sit:

D. Paulus externas ceremonias asserit.

Christus externa pietatis signa in corpore suscepta, probat.

Epilogus de necessitate externar. cerem.

etiam in corpore ipso propè necessariò suscipi; tum quia corpus animam, tanquam imago semper sequitur, tùm quoniàm, aequum, rectùmq. est, ut tota nostra creatio, quae ab Deo simul effecta; compactaq; est, simul etiam Auctori suo, & Conditori agat gratias, cùm præsertim, si ueritas ea, quæ animum in Deum commouit, eadem & corpus, ad affectus animi imitandos moueat: non queat extraneum, nec alienum dici, quod ductum ab animo, & eadem cum illo ueritate conflatum, in unam atq. eamdem conuenit operationem. Sed de his corporis gestibus, & ceremoniis, quæ sunt animi motibus, & uoluntatibus adiunctiores, non tam acris fortasse, apud litigiosos homines quæstio sit, & si hæretici prorsus eas oẽs repudiasse uisi sunt, cultumq. & studium Omnipotentis Dei, in una tantum Fidei professione posuisse. ideoq. impii homines in simulacra omnia, imagineſq. Sanctorum eò intemperantius, furiosiusq. debachati sunt, cum ea e tẽplis, atq. delubris, & locis sacris, profanisq. omnibus eiicerent & abolerent, quò per illa acrius admonebantur, ut continentiæ, & innocentiæ nec non eius quam Sancti, & diuini uiri coluissent patientiæ, & sobrietatis uellent esse memores. Rectè enim Imaginib. exhibitum honorem, non ad ipsa

Hæreti. quo fine in Imagines Sanct. furiosè debacchati.

Athan. Orat. Quod Vet. et Noui Testa. unus sit legis lator. et Orat. con. Arria. Ita scrib. Basil. epist. ad Iulian.

Naziāz. Carmine de Virt.

Chrysost. in Oecomio Meletii. Niceph. Lib. 6. histor. Ca. 35.

Polamonis philosophi imago, scortum fugat.

Meletii philosophi imago Catholicis adamata.

Theodor. uita Simeonis, qui à colūna, in qua uitam egerit, Stilites dictus.

Euseb. lib. 3. de uita Constan. Cap. 48.

simulacra, sed ad Prototypum referri, docuit D. Athanasius. Ac ut de earum uenerandarum antiquissimo usu, idest, ab Apostolis ipsis, ducta consuetudine pauca nunc in transcursu attingam; quis non miretur si ea legerit, quæ de Polamone Nazanzienus, & de Meletio scribunt Chrysostomus, & Nicephorus? nempe illius imagine conspecta, (solebant ob eximiam uiri sanctitatem, ædium liminibus appingere Athenienses) scortum ab adolescentis domo, quem adire solebat repente fugisse; huius uerò, annulis, poculis, phialis imprimi solitā ut hæc (inquā) omittā neq. n. externa uestigamus cum nostris abundemus, nonne Symeonis Stilitæ imagines, Romæ collocatas apud Theodoritum legimus? Non scribit Eusebius, Magnum Constātinum, æneam Danielis imaginem cum leonibus, medio foro posuisse? Basilius historias Martyrum, Prophetarum, Apostolorum per omnē Orientem erectas honorasse? Hilarium Crucis, & Ioannis Baptistæ imaginem (ut scribit Damasus) ex argento auream fecisse? Neque commemorabo quæ Ignatius, Martialis, Cyprianus, Tertullianus, Origenes, Athanasius,

Basil. Epist. ad Iulian. ex Actis Concil. Nic. Damas. uitis Pontific. Hilarius Ioan. Bap. Imag. in honore habet.

Iustinus, Ambrosius, Hieronimus, Theodoritus Euagrius, & his omnibus antiquior Dionysius, Areopagita, de Crucis imagine scripta reliquerunt. Constat certè Paulam illam, tātis, & tam ueris laudibus a Hierony. celebratā, Crucis imaginem adorasse in Caluaria. Ad Crucifixi uerò uersus, & carmina misisse Paulinum. Nyssenum, passionis Christi figuram cum lachrymis a liquādo contemplatum. Imagines Petri, Pauli, Abrahae, Adam, & Eua, iā suo tempore commendabat, Augustinus. Damascenus uerò, Euagrius, & Nicephorus, (ne sine auctore loquamur) alicubi produnt, ab ipso Redemptore sui ipsius imaginem ad Abgarum missam. Persarum Regem Christi & Virginis Imagines accepisse. Lucā eiusdē Deipara, Petri etiā, & Pauli pinxisse,

Iust. in Dialo. & Apolo. 2. pro Christianis.
Abdias, Vitis Apostol.
Ambros. Ser. 35. de Cruce. Theodor. Lib. 5, Cap. 36.
Euagr. li. 1. C. 15. & 16. Lib. 4. ca. 25. 26. 27. 34.
Areop. lib. de Eccles. Hierar.
Hieromy. Epitaph. Paula.
Paula Crucē adorat in Caluaria.

Pauli. Epist. 12. ad Seuerum. Nyssen. Orat. de Patriar. Abraham. D. August. lib. 2. de Visit. infir. Ca. 3. lib. 5. con Iuli. Pelag. Cap. 2. Lib. 22. con. Faus. Cap. 73. De consen. Euang. lib. 1. Cap. 10. Damas. li. 4. de Fid. Orth. cap. 17. Euagr. Lib. 4. Ca. 26. Niceph. li. 2. hist. ca 43. & li. 6. ca. 16. & li. 14. ca. 2. Nicodemus pinxit imaginem Christi. auctor Athanas. lib. de Passiō. imag. Dom. no. Ie. Chr. Sozom. lib 5. histo. ca. 20.

Nicodemum uerò ipsius Redemptoris. Hoc Christianis sæpe faciendum, non modò Sozomenus sed,

Citat Basil. Epis. ad Iulian. & Eusib. li. 7. Ca. 14. quo Canone nixi, testantur Imaginum usum, ab Apost. manasse.

quae maiorem authoritatem habet, Synodus Antiochen. præcipit his uerbis: Non debent Seruati, circa Idola errare, sed pro eis, incontaminatam ueri Dei, simul & hominis, Saluatoris nostri Iesu Christi, & seruorum ipsius manibus efformatam imaginem contra Idola & Iudæos erigere. Cur haec non legunt Imaginum oppugnatores, & qui cum omnes librorum paginas, & columnas excutiunt, uideri se uolunt in Ecclesiasticis historiis, Decretisq. Pontificum diligenter fuisse uersatos, cur cum Imagines oppugnant, & Sanctorum intercessionem iniquo animo ferunt, cur (inquam) Octauæ Synodi Oecumenicæ illa uerba non considerãt: Cum Deum unum in Trinitate adoremus, necesse est etiam uenerãdas eius Imagines excolamus: qui uerò non ita sentiunt, sint Anathema, & ab Ecclesia expellantur. Cur antiquissimam illam, et insignem Nicolai primi, ad Imp. Constantinop. epistolã non legunt? ubi inter alia Pontifex: Nusquam frigidus nusquam tepidus labor sanctorum Apostolicæ sedis præsulum, circa sacrarum Imaginum debitam reuerentiã, & competentẽ uenerationẽ apparuit. Nec defuerunt Sacrar. Imag. oppugnatorib. prædecessorum nostrorum certamina.

Sub Eugenio Papa 4. Florẽtiæ sess. 5. Tõ. 2. Cõc. pag. 763.

Nicol. 1. anno Do. 819. Tom. 2. Cõcil. pag. 135. impres. Colon.

Qui hoc egerunt scriptis, hoc diuersis laborib. hoc etiam suis increpationibus apud mundi huius principes, ut talis error eminus pelleretur. Item paulo post? In causa sacrarum Imaginum, ante sanctiss. Methodium, quin imo & ante Synodum in Nicea sub Hirene congregatam, cum adhuc hoc schisma nouiter esset exortum, & Constantinopolitanos pene cunctos, more pestilentiæ inuasisset: Romani præsules Gregorius inter cæteros, & Stephanus, conuocatis Episcopis Occidentalium regionum, inueniuntur fortiter dimicasse, & hoc funditus condemnasse. Hic est ille Papa Gregorius eximia uir eruditione, & pietate insignis, qui quo tempore Leo, & Constantinus Impp. sacras Christi, & Genitricis, omniumq. Sanctorum imagines sustulerunt, magno fidei ardere permotus, decreuit (utor, ipsius Decretalis Epist. uerbis) ut si quis deinceps antiquæ consuetudinis, & Apostolicæ Ecclesiæ, fidelem usum contemnens, aduersus eandem uenerationem Sacrarum Imaginum, uidelicet Dei, & Dom. nostri Iesu Ch. & Genitricis eius semper Virginis immaculatæ, atq. gloriosæ Mariæ, beatorum Apostolorum, & omnium Sanctorum, depositor atque destructor, & prophanator, uel blasphemator extiterit: sit extorris a cor=

Anathema Iconoclastis

Greg. 3. natione Syrus Latinè Græceq. peritiss.

Tom. 2. Cõcil. Impres. Colon. P. Quẽtel, Ann. 1538. pag. 98.

Anathema Iconoclastis

pore & sanguine D. N. I. C. uel totius Ecclesia unitate atque compage. Hic ergo Gregorius, Orthodoxa fidei æmulator, ac defensor fortissimus, Sex (inquit illa Epistola Decretalis eximiis laudib. Max. huius Pontificis pietatem commendans) columnas onychinas ab Eutychio Exarcho sibi concessas, duxit in Ecclesiam B. Petri Apostoli, quas statuit circa præsbyterium, ante Confessionem, tres à dextris, & tres à sinistris, iuxta alias antiquas sex Philoparias, super quas posuit trabes, & uestiuit eas argento mundissimo; in quo sunt ex presßæ ab uno latere effigies Saluatoris, & Apostolorum, & ab alio latere Dei Genitricis, & Sanctarum Virginum. posuitq. super eas lilia, & fara argentea, pensantia in unum libras 700. Hic fecit Oratorium intra eandem Basilicam iuxta arcum principalē in parte uirorum, in quo recondidit in honorem Saluatoris, Sanctæq. eius Genitricis Reliquias Sanctorum Apostolorum, & omnium Sāctorum Martyrum, ac Confessorum, iustorumq. perfectorum in toto orbe terrarum quiescentium. Et statim, Fecit Cruces pendentes numero quatuor. Coronam auream cum Cruce pendentem in gemmis super altare. Patenam, & Calicem aureum, par unum. Aquam aniles

2. Tom. Cōcil. pag. 99.

niles argenteos duos, & in Imagine Sanctae Dei Genitricis diadema aureum in gemmis; & collare aureum in gemmis. Et cum gemmis pendentib. in aures habente hyacinthinas sex. Et faciem altaris & Confessionem cum Regiolis uestiuit argento (non grauabor locum; & si longiusculus est, integrum adscribere, quo pudore suffundantur, qui in templis preciosum ornatum auri, et argẽti ferre non possunt) et in tribus laterib. altaris posuit cruces argenteas quatuor pensantes in unum lib. 30. Canistra argentea duo, Calicem argẽteum unum quotidianum; Coronulas argenteas quinq. Statim; Hic fecit ĩ Ecclesia Sancta Dei Genitricis Ad praesepe, p circuitum super columnas regulare candelabrum ad instar Ecclesiae Beati Petri Apostoli. Fecit & ibidem in Oratorio sancto, quod, Ad præsepe dicitur, Imaginem auream Dei Genitricis, amplexãtẽ Saluatorẽ Dominum, Deum nostrum, in gemmis diuersis, pensantẽ lib. quinq. Rursus: Imaginem Sanctae Dei genitricis antiquam deargentauit, ac uestiuit argento mundissimo pensante libras 50. Item fecit patenam auream magnam cum diuersis lapidib. pensantem libras 26. Et calicem similiter in gemmis pensantem libras 29. Fecit & tectum nouiter simul, &

cameram S. Andreae Apostoli, & in eadem Basilica imaginē aureā in gemmis B. Andreae Apost. pensantem lib. 7. & intra Confessionem uestiuit argento, quod deaurauit auro mundissimo. Paulopost: In Basilica S. Dei Genitricis, quae Ad Martyres, dicitur, tectum uetusta incuria demolitum, purgari fecit ad purum, &c. Item Basilicam S. Dei Gen. in Aquiro in qua ante Diaconia, & paruum Oratorium fuit, eam a fundamentis longiorem, & laxiorem construxit, atque depinxit &c. Magna haec pietatis indicia, illud uero inuictae animi magnitudinis, & eximia sanctitatis, quòd comminatorias literas ad Leonem, & Constantinum Impp. Imaginum uastatores misit, quib. eos ab immani errore reuocabat. Hic est ille, Constātinus Leonis Iconomachi, F. cuius ob oppugnatas in primis Sāctor. Imagines, eiusmodi Elogium extat apud Suid. : E Leone nata est uersuta pardalis, de serpentino semine aspis atrox, & Serpens Volaticus, e Dane Antichristus. Lege sanciuit, ne quisquam prorsus seruorum Domini, Sanctus diceretur. sed, & ut eorum Reliquiae conspuerētur, nec eorum intercessio peteretur. Deinde adiecit homo nefarius, ne Mariae quidem intercessionem

Suid. Voc. Constantinus

quisquam petat, neque enim eam iuuare quęquam posse. quod horrendum ; nefarium, & impium dogma, nostri temporis haeresiarchae, in Constantino, ut Euphorbus in Pythagora renati, dum suscitant: miror curiosos homines , illa dissimulare quae de Sanctiss. Genitricis laudib. summi uiri prodiderunt. Nam ut obiter, ex infinitis, quae collecta habeo, Graecorum Patrum testimoniis, aliqua percurram , prodeat D. Epiphan: Dico (inquit) illam esse Caelum , Thronum , & Crucem, extendens enim sanctas ulnas, Dominum portauit Thronus Kerubicus , cruciformis, & caelestis, de qua per Scripturas in caelos incumbo, & conspicio illam ab Angelis adorari. Hesychius: Iste cognominat eam Matrem Lucis, ille Stellam uitae, alius Dei thronum appellat, alius Templum maius caelo, alius Cathedram, non inferiorem cathedra Cherubica , alius Hortum non seminatum, fertilem, incultum; Vitem uuarum feracem, ualde florentem, incactam; Turturem mundam; Columbam impollutam; Nubem pluuias incorruptas continentem; Specimen cuius gemma Sole splendidior; Fodinam unde prodit lapis totam terram tegens, à nullo incisus; Nauem mercib. refertam, nulloq. egentem gubernato

Epiph. Serm. de laud Maria.

Hesich. Serm de Deipara.

re; Thesaurum locupletantem; Alii Lucernam mortis expertem, quae à se ipsa iugiter ardeat; Arcam arca Noe latiorē, longiorem, illustriorem. Rursus Epiph. Ad te clamamus, recordare nostri Sāctissima Virgo, & retribue nobis pro istis eloquiis magna dona ex diuitiis tantarum gratiarum. Iterum: Recordare nostri Sanctissima Virgo, intercede hera, & Domina, & Regina, & mater Dei pro nobis. Idem Hesych: Surge Domine in requiē tuam, tu & arca sāctificationis tuae, quae est haud dubiè uirgo Deipara. Si enim tu es gemma, meritò illa ē Arca, & quia Sol existis: necessario Virgo uocabitur Caelum. Cum sis flos immarcessibilis, profectò Virgo erit planta incorruptionis, & paradisus immortalitatis, in quam Esaias, nuper acclamabat: Ecce uirgo concip. quae nam? mulierum egregia, è uirginib. electa, praeclarum naturae nostrae ornamentum, gloria luti nostri, quae Euam pudore, & Adamum comminatione liberauit, audaciam Draconis abscidit; quam concupiscentiae fomes non attigit, neq. uermis uoluptatis laesit. Chrysip. praesbyter Hierosolym. Aue semper gratia plena. Aue quae uuluam adepta es praeter naturam, uel ipsis caelis latiorem. Aue fons lucis, omnem hominem illuminans. Aue solis ortus, qui

Ibidem.

Ibid.

Item Habrei uetustiss. āte Christū, hūc locum de futura Messiae matre exponebant.

Chrisip. praesb. Hyerosoly. Ser. de Dei para.

nullum ferre potest occasum. Aue armarium uitae; Aue quae es chorus patris. Aue pratum totius fragrantiae S. Spiritus. Aue radix omnium bonorum, Aue specimen gemmae, omne precium excedentis. Aue uitis uuas pulchras producens. S. uerò Andreas: Salue laetitiae organum. Salue uerè benedicta. Salue illuminata. Salue magnificum diuinae gloriae templum. Salue consecratum Regis palatium. Salue thalame, in quo Christi humanitas desponsata est. Salue electa Deo, antequàm nata. Salue diuina cum hominib. reconciliatio. Salue thesaure uitae immarcessibilis. Salue caelum Solis gloriae caeleste tabernaculum. Salue Dei ager āplissime. Salue sancta uirginalis tellus. Salue sanctum Dei fermentum Salua sis immensi gaudij genitrix. Salua sis noua gloriae arca. Salue Urna aurea. Salue seraphica mystici anthracis fibula. Inuenisti gratiam, quam non accepti Sara. quam non sensit Rebecca, quam nec Rachel cognouit. Inuenisti gratiam, qua non digna est habita nobilis illa Anna, nec Phennena. Ecquid Magnus ille Athanasius? Decet (inquit) te Matrē Regeneratricem, Dominam, ac Heram cognominari, eò quòd ex te prodiit Rex Dominus, ac Deus noster, assistentem illi, nobis quidem teribili, tibi au

S. And. Hierosoly. in Salutat. Deip.

Ad calculū siue carbonē ignitū alusū quo purgatus ē Isaias.

D. Athanas. Serm. in Euang. de Sanctiss. Deipara.

tem dulci, omnēq. gratiam largienti, qua de causa factum est, ut Gratia Plena appellata sis, ut pote quae, omni gratia abundares, idque per superuentum in te Spiritus S. ideoq. Vultum tuum deprecantur omnes diuites plebis. Rursus: Audi filia Ibid. *Dauidis, & Abrahae, & inclina aurem tuam ad preces nostras, & ne obliuiscaris populi tui, neque nostri, qui sumus de familia, & domo patris tui.*

Quaest. 118. ad Antio. princ. *Idem: Quemadmodum ii, qui campo oberrantes, & calore aestuāt si montē subeāt uelut rore consper si, in umbra subter arbores montis, uel aqua sedāt aestum flammae: ad eundē modum hominibus quoque facta ē Sācta Virgo, quae rore quodā sui partus, animas hominum aestu peccati confectas in uitam reuocauit, & in umbra alarum sui filii fouit.*

Aug. Serm. 15. & 35. de Sanctis. *August. Quid dicam pauper ingenio, cum de te quidquid dixero, minor laus ē, quā dignitas tua meretur. si Caelum te uocem, altior es. si matrem gentium dicam, praecedis. si formam Dei appellem: digna existis si Dominā Angelorum uocem: per omnia te esse probaris. Quid hic dicturi sunt impii, qui Euangelicam salutationem, magicum uocant Exorcismum, maximamq. Sanctiss. Dei genitrici inferri iniuriam, cum appellatur Regina caeli, & domina mundi? Vos ergo sapientiores estis*

Athanasio, & Nazianz. qui Cæli Reginam, & Dominam appellant. Nunc adest (inquit idem Athan.) Regina a dextris tuis in uestitu deauraro circumamicta, uariegata, eo quod secundum sexum fæmineum Regina, & Domina, & Mater Dei appellari debet. eaq. nunc ut regina assistens à dextris filii ubiq. regnantis quasi in uestitu deaurato incorruptionis, & immortalitatis circumamicta, & uariegata sacris, & solennib. uerbis celebratur; non quidē secundum spiritualē simplicitatem, aut quasi sine corpore, & carne assistat, sed quod induta sit, quantum spectat ad sanctiss. eius carnem incorruptibilitatē; Variegata rursus est, quantum attinet ad ossa sanctissima, quæ eius carnem suffulciunt. Iterum: Ista noua Eua Mater uitæ appellatur, uariegataq. permanet, ad primitias uitæ immortalis omnium uiuentium. Dicimus eam igitur iterum, atq. iterum, & semper, & unde quaq. Beatissimam. Nazianz.

Serm. in Euang. de Sanctiss. Deipara.

Veneranda Virgo honesta, casta, te unicam
Has inter omnes terra matres quas habet
Matrem absq; sponso scimus, & uiro suas
Hic nullas partes, & suam manum obstetrix
Deprædicauit: partus hic diuinus est.
Regina uerè O omnium, & Domina, et parens
Verbi.

Naziāz. Tragedia Christus patiens.

Paulo post.

Veneranda o Virgo,casta, felicissima
Quando beata nunc,beatorum in polo
Exuta quidquid fecis humanæ sedes
Aeternitatis pallio ornata ut Dea
Habita,senectæ expers,supremo ex Aethere
Benigna adesto uocib. meis, preces
Admitte Virgo. *Iterum*
Aequanda nullis mater,& Virgo supra
Omnes decora uirgines,& maxima
Quæ uincis omnes cælitum ordines.
Regina Domina, generis humani bonum
Amica semper esto tu mortalibus
Maximaq. quouis loco mihi salus.

Intercessio B. Virginis.

*Græci, ergò & Latini patres summis, & ampliss. laudum, & honorum titulis eam exornant: quos illis scilicet, doctiores, & sanctiores Leonem, & Constantinum Iconomachos uultis imitari? eaq. quæ ãte annos octingentos,imo ãte ipsã Nicenã Synodum, damnata legimus, nunc ab Inferis suscitare. Neq. uerò quod ex Augustino paulo ante dicebã,ante annos mille centum publicus hic fuit Imaginum usus, sed, ut antiquiora producamus, uiuente etiam num Christo, eiusdem Imaginem erectam apud Eusebium,& Sozomenum legimus; Verba sunt: Mulierẽ illã sanguinis profluuio afflictatam, quam Sanctorum Euã*gelio

Sozõ. lib. 5. histor Ca.20 Euseb. lib.7. hist.Eccl.ca. 14. Emorho issa Imaginẽ Christo erigit.

geliorum testimonio, à Seruatore nostro morbo remedium inuenisse cognouimus, ex ciuitate Panea de oriundam, illiusq. domum ibi ostendi, & ad mirabilia quædam Seruatoris in eam beneficij monimenta, & quasi trophæa ad hoc tempus durare memorant: Pro foribus enim domus illius, æneã mulieris effigiẽ genibus flexis, & manibus instar supplicantis, in anterioram partem extensis super editum lapidem collocatam; huic e regione uisi erectam imaginem ex eadem materia conflatã, uestitu ad talos demisso decenter ornatam, & manum mulieri porrigentem, ad cuius pedes in ipsa base peregrinam quandam, & inusitatam herbæ speciem enasci: quam quidam, ubi ad ænei uestitus cimbriam excreuerit, morbis cuiusq; generis medicandi uim, & facultatem habere. Hanc statuã, effigiem Iesu exprimere dicunt, quam ad nostrã usq; ætatem manentem, ipsi ad eam ciuitatẽ profecti oculis cernebamus. Cum ergò tot uetustissimis patrum monumentis constet, imagines quondam efformatas: sanctè, & sapienter, tùm cætera omnia, quæ ad ritus, cultusq; externos spectant, tùm hanc Imaginum pingendarum consuetudinem à communi Ecclesia indictam, & obseruatã esse dicimus. Eos itaque, qui ista perturbare, &

Durauit hæc effigies ad tẽpora Iuliani ut scribit Antipater Episcopus Bostrens.

e

uiolare ausi sunt magna reprehensione dignos esse iudico. Nam qui, omnib. seculis inaudito immanitatis exemplo, omnia monachorum cænobia, quæcunq. potuere, ipsas etiam aras, & altaria à fundamentis euertere, ausi sunt quæ satis iusta pœna, atque supplicium, ulcisci posse uideatur? quid. n. fuit causæ, quamobrē bona ac salutaria cænobitarum instituta, a suis finib. relegarint? Corruptum erat (inquiunt) iam illud uitæ genus, atq. id circò tollendum è medio iudicauimus. Et tam oscitanter obsecrò legistis, quod sapientissimus paterfamilias multo ante admonuerat, ne cum Zizaniis euelleretis simul & triticum? longe enim maius esse conseruandi boni, quam auferendi mali studium debet. quod etiam effecit, ut messis tempus comburendis Zizaniis reseruaretur. Dictum præterea prophetæ fuit: Ecce constitui te hodie super gentes, & super regna, ut euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes. tantum ne? imo uero, ut, & ædifices, & plantes. Quod si scelerib. tantum modò uindicandis intendendus esset animus: nostrum genus in ipsis exordiis perdendum fuißet neque Deus unigenito filio non pepercisset, ne que relictus esset saluti locus, ut pio eius cruore, de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiremus illi

Exempla immanitatis.

Ratio hæreticorum de euertendis, & diruendis monasteriis confutata ex Diu. script.

in sanctitate, atq. iustitia. Si omnia quaecunq. in impios usus, aut conuersa sunt, aut conuerti possunt ab hominum usu iudicauerimus remouenda: iam olim Solem, Lunã, Cælum deniq. totum, & creatam omnem naturam interiisse oportuerat, quando tot annorum millibus, in eorum contemplatione defixi mortales, & ab auctore suo auersi, creaturae potius quam creatori seruierunt. Si ulla apud mortales studia sunt, aut unquam fuerunt, quæ diutius irreprehensa perseuerauerint, habuisset fortasse aliquid excusationis ista temeritas. Sed terræ nostræ ex quo tempore execrationi facta obnoxia est, tam solers cultura nunquam adhiberi poterit, quin spinas ferat, & tribulos, cum etiam segetes, quæ & lolio forte, & auenis sterilib. sint liberæ, nasci sine paleis nequeant, nec tamen, cessandum propterea aut ab agrorum cultu, aut a seminib. terræ committendis. Hoccine Christianam erat instaurare Remp. desertam eam reddere, & spoliare habitatorib.? & ijs habitatorib. qui cælestium uitam in terra, & in fragili adhuc corpore repræsentent, qui communitatem uitæ, ac uictus perfectissimam amplexentur, in qua priuatarum facultatum possessio relegata est, controuersiæ, & opinionum contrarietates abierunt, turbatio omnis, & conten-

Cænobitar. laus.

tio, & lites è medio sublatæ sunt. communia uero omnia, animæ, sententiæ, corpora, & quibuscunq. corpora nutriuntur, atq. curantur, quemadmodum communis Deus, sic communis pietatis negotiatio communis salus, communia certamina, communes labores, communes coronæ. multi unus, & ille unus, non solus, sed in pluribus. Quid huic Reip. par? quid ea beatius? quid connexione, & unitate fortius? quid hac morum, & animorum contemperatione gratiosius? homines diuersorum generum, & regionum incitati in tam exquisitam, ut sic dicam, idẽtitatem coaptati sunt, ut anima una in multis corporib. inspiciatur, & multa corpora unius uoluntatis instrumẽta uideãtur. Hoc ne hominum genus, ob corruptos aliquorum mores, ex hominib. abolere? solẽ ne e mundo repẽte tollere ausos esse? Ecquid ipsas Domini aras, & altaria diruisse? sacros perfregisse calices? non uasis, non uestib. sacris peperciße? Certè Christianis hominib. Aetnicos fuiße religiosiores, ostẽdit Thucydides. tãtã .n. scribit erga tẽpla, fuisse quondã Græcorum religionẽ: ut eos qui iam iam morituri uiderẽtur, ne Apollinis tẽplum pollueretur, extra Delum, ut in loco proximo nempè Rhenia insula expirarent, abduci solitos. Sed illustriora sunt quæ de Nicia Imp. scribit

Thucyd. lib. 3. Histor de Deli expiatione.

Plutarch. Propinquum erat (inquit) Syracusis Iouis Olimpii fanum, quod capere, quia multa ibi dona aurea, & argentea erant, cupiebant Athenienses. Caeterum rem Nicias de industria reiiciens, tempore exclusus est, permisitq; eò praesidium Syracusanorum ingredi, existimans si direptae à militib. illae opes essent: aerarium nihilo locupletius fore, infamiam uerò uiolati fani in se recasuram. Nimirum iura Graecorum transgredi ueritus, quibus (ut idem ait Thucydides) constitutum sit, eos, qui alienas terras inuaderent, à templis qui illic essent abstinere, & aquam, quàm nefas esset tangere, nisi ad abluendas in sacrificiis manus, in alios usus haurire. at hi qui se Christianae rei uocant instauratores, profanis, & pollutis, atque adeò sceleratis manib. post temeratas Sanctorum reliquias, ipsa templa, & altaria, uariis ornata imaginibus, uasis, uestibus sacris comburere, & demoliri, uota, & desideria hominum cum ipsis altarib. confringere ausi sunt. Sed operae precium est, eadem suo tempore deplorantem audire Optatum Epis. Mileuitanum: Illic (inquit) ad aures Dei, ascendere populi solebat oratio, cur concidistis precibus uiam? & ne ad Deum supplicatio, de more solito ascensum habe=

A templis, & quae templi erãt Gracor. lege abstinebant uictores.

Nicia Imp. religio.

Altaria, scala sunt, quib. nostrae supplicat. ad Deum conscendunt. Tempore Augusti. lib. 6. cont. Donatistas.

ret, impia manu quodammodo ſcalam ſubducere laboraſtis? Etenim quis eſt ille locus in quo uota populi exaudiuntur? nonne Altare? Vbi membra Chriſti portantur? Altare. Quò Deus Omnipotens inuocari ſolet? Altare. Quo poſtulatus deſcendit Spiritus S. Altare. Unde a multis pignus ſalutis æternæ? Vnde tutela fidei & ſpes accipi Reſurrectionis? Altare? Altaria, inquam, in quib. fraternitatis munera non iuſſit ſaluator poni, niſi quæ eſſent de pace condita. Quid eſt enim Altare, niſi ſedes corporis, & ſanguinis Chriſti? Quid uobis fecerat Deus, qui illuc inuocari conſueuerat? quid uos offenderat Chriſtus, cuius illic per certa momenta corpus, & ſanguis habitabat? Hoc modo & Iudæos eſtis imitati. Illi manus Chriſto iniecerunt in Cruce, à uobis percuſſus eſt in Altari. Si Catholicos illic inſectari uoluiſtis, ueſtris illic antiquis oblationibus parceretis. Hoc facto in numerum illorum ſacerdotum intraſtis, de quib. conqueritur Elias: Domine altaria tua confregerunt, dum dicit, Tua, indicat rē eſſe Dei, ubi Deo aliquid à quocunq. oblatum eſt. Hactenus Optat. Mileuit. Sed hoc tā immane facinus geminatum eſt, dum fregerunt etiam calices Chriſti ſanguinis portatores, abrograruntq. priua

Altare, ſedes Corp. & Sāg. Chriſti.

Chriſtus, ab hæreticis in Altari percuſſus.

tam illam Dominici corporis, & sanguinis oblationem, quam etiam appellatione Sacrificii quasi sacrilego uerbo prohibuerunt, cum solis etiam uerbis ex pietate pronunciatis Sacrificii nuncupationem donet Scriptura. Immola (inquit) Deo sacrificium laudis & sacrificium laudis honorificabit me: Sufficere poterat sanctissimi muneris abusum reprehendisse, eorum qui templum Dei domum facerent negociationis, aut speluncã latronum non ita uenerabile officium insectari, tanquam nil à re quauis profanissima distare uideretur. Esto princeps Sacerdotis munus, sit uerbo Dei in populum disseminando, operam dare, & in caelestis panis fractione seruandus mos Saluatoris, quis .n. mutare audeat? uerùm ubi hoc non fit, multum illud quod supererat bonum, tametsi eodem illo plurimi abuterentur, fuerat relinquẽdum: neque quotidianum Rei Diuinæ Sacrificium fuerat commutandum, sublatis ex illo solenni ritu partibus quibusdam, aliisq. inductis. In quo mirari satis non queo, quid nam ab illis fuerit spectatum. Ceremonias despexerunt? Cur alium ipsi ritum, & modum alium Ceremoniis statuere? An improbant quæ à Romanis pontificibus statuta, & à fidelium caetu adscita antea fuerant? Quæ

Princeps munus sacerdot.

Solennem Missæ ritum mutarunt

ista tāta fuit audacia? quæ temeritas? quis illis hoc dedit negotii? quis potestatem, & auctoritatem tribuit? An illustres illae Ecclesiae, quas in Germania Apostolorum tempore fundatas testatur Hilarius, & Athan. (non enim nouitii ad Christum uenere Germani, sed Ecclesiæ Catholicae fuere primogeniti filii) haec, inquā, a suis preceptorib. accepere? Haec Lucius Cirenensis Pauli consobrinus, Vindelicos, & Rhetios? hac Marcus Pauli collega, Noricos? Crescens Moguntinos? Clemens Metos? haec, inquam, Treueros, Maternus, & Eucherus docuerunt? Cur ergò tantam, quod in ipsis est, Germanico nomini, ac nationi fortissimae, & nobilissimæ inurunt maculā? cur talibus exēplis? cur ueterum Doctorum, Sanctissimorum hominum uita, atq; doctrina? cur piissimi Imperatoris sui RVDOLPHI optimè de Deo, & de fide Catholica sentientis auctoritate? perpetuo quoq; ritu consentientis Ecclesiæ non mouentur? ut reflectant animos ad considerationem sui, pristinaeq. suae, & maiorem suorum Religionis, quae una, recta, puraq. est, uelint esse memores? Oportuerat certè si saluti magis fratrum consulere animus erat, quàm prurientibus, & linguis, & auribus indulgere, cogitatione ista praeci-

Apostolorū tēpore multæ in germania Ecclesiæ Catholicæ.

Germani Eccl. Cath. primogeniti filii.

L. Cirenē.
Crescens.
Clemens
Maternus
Eucherus

Germanorum pietas & religio.

præcipere, & ea quæ uel nouãda, uel corrigenda iu dicarent, primùm disquirere diligentiùs; & perue stigare, tùm si quid communi hominum uitæ salu tiferum excogitassent: non continuò in uulgus pro dere, ob eas, quas dudùm dicebam causas, sed cum paucis diù multumq; deliberare, quibus arti bus salua populorum pace, atq. concordia, haec ab eis recèns excogitata, sensim in hominum ueni rent consuetudinem, ne quos repentina nouitas, quae improuisas mentes turbare sua natura con= sueuit, tumultus, & dissidia excitaret. Quamquã non ego illis uehementer moueor, quæ prurientis tã tum linguæ indicia præseferunt, uerùm ubi cum illis, coniunctae sunt paruulorum, qui sunt in Ec= clesia infiniti, offensiones, miror hos nil metuere il= lud Euangelicum Vae, & asinariam molam cir cumligandàm eorum collo, ut in profundo maris demergantur, qui eiusmodi paruulis sunt offendi= culo. Paulus enim cauendae seditionis gratia ad eorum mores sese demittebat, qui superstitiosa reli gione legi adhaerebant, in eosq; acerbiùs inuehe= batur, qui contemtis infirmioribus; rerum scientiã sibi uindicabant. Scimus (inquit) quod omnes sci entiam habemus, uerùm scientia inflat. Rursus: Si quis scire se aliquid existimat, nondum nouit, quo

Paruulorum offensiones fuiße cauen- das.

Paulus, Chri sti imitator, quantum cau ciet seditio- nes.

se pacto, scire oporteat. Iterum: Videte ne uestra haec licentia infirmis sit offendiculo. Et illud: Et peribit infirmus, in tua scientia frater propter quem Christus mortuus est, O diuinum hominem qui nil fratrum concordia arbitrabatur antiquius? O imitatorem Christi legitimum, O nimiam, atq. nullam potius Charitatem nostram, qui dum iracundiae, & indignationi obsequamur, dum gloriolam uenemur, dum eruditionis, & eloquentiae nomen aliquod inter homines comparemus, caelum & terram mouere, atq. confundere non dubitamus & audemus Christianae nos libertatis assertores appellare, Quo id iure? aut magis quo id ore? Dilacerantur quotidie loquacitate nostra Christi membra; oues quae cogendae fuerant dissipantur: crescunt, dum nobismet ipsis placere uolumus, dissidia; pax Christi, ab iis qui in primis Christi causam tueri se gloriantur, a Christianibus finibus extruditur; & adhuc tamen caeci, pro Christo stare, non aliis solum uerum nostris etiam ipsorum conscientiis nitimur persuadere? O tenebras. Cum .n. sint inter nos aemulatio, & contentio, nonne carnales sumus, & secundum hominem ambulamus? Quid prodest inani huius breuissimi temporis furto laetari, & conari cum caeteris, tum nobis

Philautiae mala.

met ipsis persuadere, nos defendendae ueritatis causa, in iis contentionibus perseuare, quas solùm Christianae Reipublicae euersionem parare, iam tandem uniuersus Christianus orbis intellexit. Sed demus ista 50. annos nuper nata, cognitu fuisse neccessaria quis quaeso, ut fraterne nunc agamus, quis (inquam) haec noua dogmata uindicat fratres? Moyses an Paulus, an Christus? Nullus horum inquies. quis ergo? Lutherus hoc praecepit. Innocens aliquis & purus? qui schisma non fecerit, qui nunquam Ecclesiam deseruerit; qui ab Episcopis Episcopus factus sit? qui iure ordinario consecratus, qui uacantem Cathedram in Ecclesia consecutus? quid ad te? inquies, Lutherus hoc docuit, At uel quando fratres, quibus ue temporibus? statim ne post Domini passionem? post Tiberij principatum? quid ergo tum? Prophetas secutus est, & Apostolos, an Hußum aliquem, & VuiKlef? an ipse tantum auctoritatis accepit? linguis locutus est? prophetauit? suscitare mortuos potuit? horum. n. aliquid habere debuerat, ut Euangelium noui iuris induceret; & si contrà clamet Apostolus: Licet nos, aut Angelus de caelo Euangelizauerit, praeterquàm quod Euangelizauimus uobis, Anathema sit. Lutherus sic

Recentia dogmata.

Quis auctor Nouatorib. quae fuerint spectanda

quo tempore

Noua annunciantib. etiã si miracula petrarint, nõ audiendum.

intellexit, inquies, sed & Christus hoc docuit. Ergo à Christo usq. ad Lutherum, nullus intelligens, omnes perditi, omnes uulnerati, omnes cum miseris pereuntes. At nos hucusq. securi ipsa Ecclesiae serie, congregationis antiquae pace contenti, nulla discordia studia didicimus, nulla ad certandum argumenta quaesiuimus. Tu postquam à reliquo corpore segregatus es, & à matre diuisus, ut rationem facti tui redderes, totos librorum recessus assiduus scrutator inquiris; occulta quaeq. sollicitas, quae non sunt mouenda tu moues. Nostri nihil ultro disputauere maiores, nuda est apud nos ipsa securitas; Quod attuleris de tua parte munitum est. Vide si cum inermi ueritate confligis, expectemus tamen quid obiicias, quid loquaris. Proponis Ecclesiam esse populum ex aqua & Spiritu sancto renatum, templum Dei, & domum Dei, columnam stabelem, Virginem sanctam, castissimis sensibus, sponsam Christi ex ossibus eius, & carne, non habentem maculam, neque rugam, integra Euangelii iura seruantem. quis nostrum hoc negat, quin etiam addimus, Ecclesiã esse reginam, in uestitu deaurato, circundatam uarietate, faecundam uitem in lateribus domus Domini, matrem adolescentularum, quarum non est

Schismatici quo causam suam, uel probabilem, uel saltẽ minus odiosam reddant totos librorum angulos excutiũt.

Vt ostendãt, nostram ueram non esse ecclesiã inuẽ cu'ã sine macula & ruga mirificis laudib. pingunt

numerus, Si ergo Ecclesia est populus, ex aqua & Spiritu Sãcto renatus: age quis nobis fontem Dei clausit? quis spiritum rapuit? quinimmo apud nos aqua uiua est, ipsa quae salit à Christo, tu à fonte perpetuo separatus, unde generaris? Spiritus quoq. Sanctus à principali matre non abiit, ad te unde peruenit. nisi forte discordantem secutus est, & tot sacerdotibus derelictis, non consecrata sede contentus, detritum lacum adulterini fontis adamauit? Vestrae plebi unde spiritum, quam non consignat unctus Sacerdos? Vnde aqua, quae à matrice discessit? Unde innouationem. quae cunabula pronubae pacis amisit? Ulli ne apud uos confessores, martires ulli? ulli immaculati, atq. integri sacerdotes, quos catenae, quos ignes, quos gladii probauerunt? Tertullianum audiamus. est enim locus illustriss. neq. tam suorum quàm nostrorum temporum, hæreticos depingit. Conuersatio (inquit) hæreticorum quàm futilis, quàm terrena, quàm humana est? sine grauitate, sine autoritate, sine disciplina, fidei suæ congruens. In primis quis Cathecumenus, quis fidelis, incertum est. Pariter adeunt, pariter audiunt, pariter orant. Etiã Æthnicis, si superuenerint, sanctum canibus, & porcis margaritas, licet non ueras iactabunt. Simplicitatem uo-

Spiritus S. adulterinos lacus non rigat, nec amat.

Sine Spi. s. non ẽ unctio.

Tertull. lib. de præscr. hæreticor.

lunt esse post rationem disciplinæ. Cuius penes nos curam, Lenocinium uocant, pacem quoq. passim cum omnib. miscent. Omnes scientiam pollicêtur, Ante sunt perfecte cathecumeni, quàm edocti. Ipsæ mulieres hæreticæ, quàm procaces, quæ audeat docere? Ordinationes eorum temerariæ, leues, inconstantes. Nunc neophytos collocant, nunc seculo obstrictos, nunc apostatas nostros, ut gloria eos obligent, quia ueritate non possunt. nusquam facilius proficitur, quàm in castris rebellium, ubi ipsum esse, illic promereri est. Et laicis sacerdotalia munera iniungunt, uerbi administratio illis, non Ethnicos conuertendi, sed nostros euertendi. Hanc magis gloriam captant, si stantibus ruinam, non si iacentibus eleuationem operentur; Hactenus Tertull. Sed age reliqua Ecclesia est Corpus Christi Corpus utiq. non mêbrum, corpus multis in unum partibus membrisq. collectum. Ergo plenum Corpus, & corpus, & solidum, & toto iam orbe diffusum. non ut uos estis, quædam insolens portiuncula tuberq. collectum, & à reliquo corpore separatum. Ecclesia est non habens maculam, neq. rugã; hoc est hæreses non habens, non Zuingliãos, Pneumaticos, Lutheranos, Caluinistas, Anabaptistas. sunt enim in his quidam sinus maculosi, atq. rugo

Ecclesia, plenum, & integrum corpus nõ membrum unum, & particula a reliq. corp. separata.

Quomodo, sine macula & ruga.

ſi, precioſarum ueſtium ornatibus inuidentes. Cæterum peccator, & pœnitens, non eſt Eccleſiæ macula. nam ubi deſinit peccare iam ſanus eſt. Hæreticus uerò ueſtem Domini, Eccleſiam, Chriſti ſcindit, intercipit, uitiat, irrugat. Eccleſiam, inquam, puteum aquæ uiuæ, fontemq. ſignatum, nulla hæretici gurgitis labe ſordendem, hortumq. concluſum, plenum oleribus magnis, pariter & paruulis, uilibus atq; precioſis. Reginam, inquam, in ueſte aurata, & multorum utique membrorum, multorumq. populorum uarietate compoſitam. Non eſt enim coloris unius iſta pictura; nec in uno habitu emicat tanta diuerſitas. Pars illa indumenti tegit, iſta componit, nonnulla pectori adhæret, aliqua ultimo ſinu trahitur, & inter ueſtigia ipſa ſordeſcit. Quædam purpuræ martyrum comparatur, aliqua ſerico uirginali; nonnulla ſinu plicante ſubſuitur, aut acu inſerente reparatur. Alius enim ſic, alius autem ſic, & tamen una in omnibus regina componitur. Ergo eadem fæcunda uitis, & locuples, plures habens ramos, multo palmitum crine diſtenditur. Operuit montes umbra eius, & arbuſta eius cedros Dei, Extendit palmites ſuos uſq; ad mare, & uſq. ad flumen propagines eius. Nihilne exiſtis hyberno frigore laborauit? nihil aſperas

Peccator, & pœnit. non eſt macula Eccleſiæ.

Veris ac propriis laudib. depingitur eccleſia.

Eccleſia Cat. Eccleſiæ amplitudo.

Quomodo Eccl. in ueſt. deaurat. circundata uariet.

Eccleſia formoſa & fæcunda uitis.

grandines pertulit? nihil torridas incusauit æstates? asperior est hæc gemma palmitibus, ista fortior, illa sincerior, hæc se diffundit in fructus, hæc in solas exuberat frondes. Vitis tamen ubiq formosa, mater hæc adulescentularum, quarum non est numerus. Calculare si potes Catholicos greges, & duc in digitos nostræ plebis examina, nonne ut stillicidia fontibus magnis? nonne ut ab Oceano quaedam gutta sorberis? Iam, & illud attendite, an hæc potissimum aedificata sit in fundamentis prophetarum, & Apostolorum ex ipso angulari lapide Iesu Christo. Si ante uos caepit, si ante uos credidit, si à fundamentis prioribus non recessit, si non illa migrauit, si non à reliquo corpore separata suos sibi magistros, & propria instrumenta constituit, si quid insolitum argumẽtata est, si quid noui iuris inuenit, si corpori suo repudium pacis indixit, planè tunc à Christo recessisse uideatur, tunc extra prophetas, & Apostolos constitiße. hæc igitur erit domus magna, locuples omnium diuersitate uasorum, in qua purum refulget aurum, inqua ductile lucet argentum. uerum quae etiam ligna, & fictilia uasa dignatur magna.n. domus multos mouet usus, opera diuersa sollicitat. Quem igitur pigeat eße cum multis? quem non li

Mater adolescentular.

Ecclesia fundam.

Antiquitas Firmitas.

Doctrina eadem semper.

Varietas in membris Eccl.

beat

beat Lutheri reduuias,& praesegmina contemne re? non Catholicos greges,et tam latè patentes Ecclesiæ populos intueri? Vbi unus (inquies) ibi & ego.&ubi duo, ibi & Ecclesia. Vbi unus tamen concors,Vbi duo pacifici. ubi unus & Ecclesia,quãto magis ubi plures. Meliores(inquit) duo quàm unus,& funiculus triplex difficilè rumpitur. Audi Dauid: Psallam nomini tuo in Ecclesia multa. & Iterum: In populo graui laudabo te. & Deus deorum locutus est, & uocauit terram ab ortu solis usq; ad occasum? Quid? semen Abrahæ secundum stellarum modos& numeros arenarum uestra paupertate,idest, Saxoniæ angulis ultis esse contentum? Benedicentur in te omnes,fines terræ,Dic Lutherus has impleat? non tam parum sanguine suo redemit Deus, nec tam pauper est Christus.Cognoscite iam Ecclesiam Dei dilatantem tabernacula sua, & aulæorum palos dextrà, leuaq; figentem. Fontis huius limpidas aquas, bibet populus Dei, eorum uero qui Aegyptiorum malitiã imitantur, turbidas & corruptas cisternas,etlacunas minime curat. Non est incredibile ait) Nyssen.) nihil mali sensisse Iudæos, quamuis unà cum Aegyptiis, qui uexabantur, habitarent.nam id ipsum altius intellectum,

Rationes aduersariorũ.

Resp.

Ecclesia non unus terrar. angulus, sed ab ortu, ad Occas.

Nyss. lib. de uita Mosys.

hodie quoque fieri, uidere licet. Non enim ignoramus, in magnis præsertim ciuitatib. in contrarias de Veritate opiniones multitudine diuisa, aliis limpidas aquas atq. potabiles esse, quæ quotidianis prædicationib., Scripturaeq. uirib. in anima sua scaturiant; aliis (quoniam peruersis opinionib. Aegyptiorum imitantur malitiam) in sanguinem corruptum Euangelii, atq. prædicationis suauissimus potus conuertitur; & quod peius est, sæpe numero fraudulenta hæc Aegyptiorum, idest, non credentium perfidia, falsitatis macula i Hebræorum sanguinem potum aut conuertit, aut conuertere nititur. Conantur enim friuolis utentes, uanisq. ratiunculis, nobis ostendere limpidas aquas nostras, tales non esse, sed nunquam id facient, nam, & si aquarum superficiem quasi rubeam apparere cauillationib. efficiant: bibet tamē Israel, idest, Dei populus, aquam ueram. Cum Ecclesiæ itaque doctrina, quæ columna est, & fundamentum ueritatis, quæcunq. conueniunt ea firma, sana, salutaria, quæ ab illius norma, & canone dissentiunt infirma, insana, perniciosa iudicamus, atque adeo anathemate ferienda censemus. Atqui (ut eo tandem perueniam, cuius potissimum causa, hæc à me oratio suscepta est) ut Platonem prætercam, apud

quem, impiorum animas pœnas dare, & cum purificata sint absolui, & beari legimus; ut Poetã etiã prudentissimum, & (ut Constantinus Magnus appellat) sapientissimum omittam,

Ergo exercentur pœnis, ueterumq. malorum
Supplicia expendunt. aliæ panduntur inanes
Suspensæ ad uentos; aliis sub gurgite uasto,
Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni.

ut hæc (inquam) & alia multa, quæ ex aliis Poetis, Arabe etiam Abin Cenà afferre possem: nemini dubium est, iam inde ab Apostolorum temporibus perpetuo fuisse creditum, certa quaedam & definita esse paenarum loca, in quibus hi, qui in fide, & Ecclesiae sacramentis decessissent, temporario, & Emẽdatorio Igne purgarẽtur. alioqui. n. haud fuisset uetere eiusdem Ecclesiae instituto, & consuetudine receptum, ut Eleemosynis, precibus, & sacrificiis assiduè offerendis, diuinam illis misericordiam, & benignitatem imploremus. Vult enĩ misericors Deus, gratumq. habet, (ait Damasc.) ut nos omnes tùm in uita, tùm post confectum uitae curriculum, mutuò alii ab aliis iuuemur, neq. enim alioqui ansã hanc nobis porexisset, ut eorum qui è uita migrassent, in Incruento Sacrificio meminissemus (quod quidem Catholica, & Apostolica

Plato in Phædro
Cõstãt. Mag. apud Euseb. Orat. ad sacrum catũ.
Virg. 6. Aene.
Vide Athã. pag. 41.
Ignis scelera exurens.
Senec Trag. 1.
Iuuẽ. Saty. 2.
Abin Cena, (ita enim, nõ Auicena, dicendum) lib. 9. Meth. ca. 7. purgaria nimos dicit.
Vetus Ecclesia institutũ.
Damasc. Orat. pro fidel. defunct.
Vult Deus alios ab aliis iuuari.

Ecclesia, diuinitusq. collectus ipsius populus, constanter, ac sine ulla ambiguitate retinet) nisi hoc ipsi gratum acceptumq. existeret. Non enim dubium est, quin si ridiculum id eßet, fructusq. ac utilitatis expers, cum multi diuino numine afflati Sancti uiri, Patriarchae, patres ac Magistri extiterint: hoc cupiam eorum in mentem inieciβet, ut errorem comprimeret; atqui nemo ipsorum, ritum hunc sibi unquàm conuellendum, & euertendum putauit. Cum enim non simpliciter à summa sapiētia dictum sit: Pauci sunt qui saluantur, sed perinde ac si quis per admirationem dicat: Quam pauci sunt qui saluantur, cum hoc inquam, nobis sit exploratum, perquam difficile eße, ut quispiā in prima classe reperiatur: secundam proinde de Apostolorum, ac Patrum sententia constitui necesse est, nimirum ut ex Dei benignitate, ijs qui in fata concesserunt, utilitas afferatur, & Charitas crescat, et crebrius, acrioribusq. animis ad templa concursus fiat, & bene de pauperibus merendi studium amplificetur, latiusq. sese porrigat. Idcirco ex omnib. ijs utilitatibus, quae maxime ab amicis afferri possunt mortuis, nulla est (mea quidem sententia) tam insignis, neque tam stabilis, quam si quis omnibus pietatis, & charitatis officiis, illos conetur adiuuare.

Pauci sunt qui saluātur, quomodo intellig.

Quanta utilitates ex Ign. Purgat credito.

Caetera enim, quæ in funeribus celebrandis uel in sepulchris statuendis, inanibus simulachris collocãdis curari consueuerunt, fugacia, caducaq. sunt, & cum præsentis, uel parum longinqui temporis gratiam magis quàm ad eorum utilitatem spectare uidentur: cum partim in ipso funere statim intereant, partim uetustatis ui labefacta, mox tamen frangantur, & corruant. At si quæ ad eos subleuandos officia pietatis, ab Ecclesia instituta sunt, persoluerimus: ea & firma & stabilia sunt, tantumq. abest ut ulla confici, aut consumi ætate possint, ut etiam præstent, ne pœnis illi diuturnis consumantur, neque ulla sint ad eos liberandos, aut cogitari possint potentiora. At hæc omnia ex Igne Purgatorio occasionem trahunt, quem si sustuleris, nihil est quamobrem, non eas quoq. quæ ipsum consequuntur, utilitates simul tollas. Etenim quæ tandem necessitas, homines alioqui ad hæc pietatis officia pigriores adducet, ut excitentur, atq. istud munus expleant, nisi compertissimum habeãt fore, ut de parentibus propinquis atq. amicis suis bene mereantur? quin pauperum quoq. portiones in testamenta adscribi desinent, simul etiam Eleemosinæ, Suffragia, Missæ, hymnorum ac Psalmorum cantus, omnia deniq. pietatis officia finem

Quanta incõmoda eo sublato.

habitura sunt, & Quadragesimus ille dies, cum Tertiis, ac Nonis, & Anniuersariæ commemorationes, & Ceremoniæ, sublato Igne Purgatorio penitus auferuntur, quæ quidē à Magistris nostris, diuinis hominibus haud frustrà instituta ac in Defunctorum solatia Ecclesiæ moribus receptæ sunt. Nam cum suapte sponte homines, ad carnis licentiam, & cupiditatum studia praecipites ferantur: si certa hac persuasio & fides, qua credunt, post hanc uitam paenas grauiores, de peccatis sumi, quam ullae sint praesentis uitae acerbitates, si haec (inquam) fides ex hominum animis pelleretur: eadem ratione, timore etiam, illo, frenoq. consciētiae solui eos necesse ē, quo ad carnis afflictiones, & macerationes dum hic uiuunt subeundas, quàm atroces post hanc uitam cruciatus perferendos animantur. quæ profectò persuasio, bonos ab omni uitae improbitate reuocare, & qui in peccatis sunt ad penitentiam solet uehementer commouere. Ecquid sublata hac fide, non eorum animos summa desperatio occupet necesse est, qui cum omne uitae tempus in peccatis consumpserint, ultimò tandem ad Deum, uerè & ex animo conuersi, remissionem consequuntur? haec.n. nondum eos, omni ex parte; liberos, & absolutos reda

Ignis Purg. multis rationib. confirmatur.

Prima ratio

Secunda

dit ut non semper aliquid restet eluendum. Tum qui in F dei, & Ecclesiae sacramentis, leui tamen culpa inquinatus, moriatur (cum nil inquinatum regnum caelorum ingredi possit) nunquã salutẽ, & beatitatẽ consequetur, ĩ pari ergo causa eadẽq hic conditione futurus ẽ, ut cuius omnino salus desperata est. Imò illud ẽt ex ista opinione conficitur, paria esse peccata, idest omnia sempiterna morte exitioq. plectenda. Nam si in quo quis moritur peccatum, id, post hanc uitam nullo modo dimittitur, nec ulla est macularum & sordium futura purgatio: omnis ergo culpa, parua magna ue, aeternum exitium uidetur allatura. Porrò quid de illis statuendum est, quibus sex uel septem annorum paenas primitiua Ecclesia iniungebat? Demus.n. (quod fieri saepe potuit) eum, cui publicae illius paenitentiae, actus, quadrienium fortè essent subeundi, demus inquam, hunc elapso biennio subito extĩgui, hic causa nulla cogitari potest ut cum peccati fons & origo, in animo sit, cur hic (inquàm) duorum qui ad paenitentiam reliqui essent annorum, nullas sit paenas subiturus. Des igitur oportet certum quendam locum, ubi biennium sit purgandus. at in Inferno, uel in uita beata purgationi locus esse qui potest? Rursus hunc locum si su

Tertia

Quarta

Quinta

Sexta

fluleris, necessario concedas oportet, eum qui nullo unquam grauiori scelere se contaminarit, tantumdem adipisci, ut qui ad uitae exitum, in peccatis & flagitiis perseuerat; quod si ponas, ec quis in uita de paenitentia unquam cogitarit, cum in ipso uitae exitu posfit paenitere? quod si peccatorum omnium ultor, & uindex est Deus, uel homines ij, quos ad uindictam malefactorum Deus ipse in suo populo constituit, cum saepe accidat multos in uitæ exitu ad Deum conueri, qui hominibus quos Deus ipse populo præfecit, nullas flagitiorum paenas dederint: necesse ergo est ut à Deo puniantur, qui cum in fide & charitate, & Ecclesiae gremio mortui sint: in Inferno eiusmodi supplicia perpeti nullo modo debent. Iam ponamus duos homines ita uixisse ut alter leuia tantum & minuta peccata, non eius generis quae sint morte aeterna multanda unquã admiserit, alter grauioribus flagitiis Deum irritarit, si hi ad Deum conuersi, & anteactæ uitae, flagitiorumq; pertaesi moriãtur, utrum ne uis ambos simul & eodẽ tẽpore caelum penetrare? haud contendes opinor, solã Fidẽ cum Contritione tantundẽ praestare, ut quae multis Iustitiae actionibus ornata sit, sic .n. & diuinae Iustitiae rationem, quae cuiq. pro meritis red

Septima

Octaua

dit,

dit, & distinctionem illam graduum, mansionumq. apud patrem uno uerbo tollis, quod si, ut par est, dissimilem facis utriusq.; causam, ut non eodem tempore ex æquo beatitudine fruātur, percontabor rursus, an qui posterior particeps sit beatitudinis, interim ad Inferos descendat, quod si fit quo modo Christus ait: Qui credit ei qui misit me, habet uitam æternam, & in iudicium non uenit sed transit à morte in uitā? Cum ergo cælum, conscēdere non possit (est .n. impurus & lotione indiget) uel nunquam mundabitur, perpetuò in eodem statu & miseria consistēs, uel illius sordes quoquo pacto eluentur; quod cum propiis actionibus, exercitationibusq. uirtutum illi contingere non possit, ponamus oportet pœnas aliquas macularum, & sordium purgatrices. Nec uero hi, qui contrariam sentētiam, erroremq. tuentur, animaduertunt, hoc posito deteriori nos esse conditione, quā olim extiterint Iudæi, diuinamq. misericordiā, quantum in se est, nunc magis quā ante tempus gratiæ, & miserationis nobis intercludi, constat enim ex Diuinis Scripturis, eos qui morte præuenti, quorundam peccatorum pœnas non dum persoluissent: in eos cruciatus, à quibus uiuorum precibus liberari potuerint, incidisse ex quo conficitur ante Christum non omnium animas ad loca dam= Nona

natorum descendisse nec uero eos ad caelos aduolasse, sed in obscura quaedam loca maeroris & tenebrarum fuisse delatos, ubi ad tēpus tenerentur inclusi; quo ad debita ipsis paenas ī tormētis uel soluissēt, uel ab aliis adiuti soluerentur. quod si omnipotens Deus incredibili sua bonitate, & clementia adductus, antequā filium suum mundo daret, eos, qui peccatorum nexibus tenerentur, in aeternum exitium & damnationem noluit praecipitare, sed his locis includi, quibus & peccatorum paenas dare, & uiuentium beneficiis adiuuari potuerint: cur non credamus, quo tempore tradito pro nobis filio cunctum hominum genus sibi obligauit & adiunxit, paenas ēt peccatorum post mortem expiari uoluisse? quod si de leuioribus admissis, quibus temporaria tantum tormenta decernuntur, ita sētiendum: cur non eadē Dei benignitas & misericordia, grauiorum etiam peccatorum quae hic dimissa sint, paenas temporarias non sit dilatura? ita enim quae hic fuerint pretermissa propriis postea cruciatibus & suppliciis perferendis, tum maxime uiuentium ope, opib. atq. suffragiis purgari censenda sunt. Quid enim si ista

Decima pietatis, officia, preces, inquam, sacrificia, sepulturas Christus recusaret an suum corpus honorificē sepeliri permisisset? Ac Ioseph & Nicodemum mul

tam legimus insumpsisse pecuniam, ut illud tantum à putredine, uermibusq. defenderent. Iã si aedium domorumq. fabrica, contra frigoris & aestus iniurias excogitata est; agri colendi ratio, metu tantum mortis ad multas commoditates uitae inuenta; si eadem causa, illa ars quae solet pro salute hominum, cum morte quasi decertare, in honore posita; si loricae, clypei, galeae, armorum apparatus, parietum ambitus, portae cum uectibus ferreis, uallorum munimenta, non nisi ob metum mortis, excogitata sunt: cum mors uitam ipsam pertinaci quodã odio oppugnet, & premat, nulla ne superstites eorum qui mortui sunt tangemur pietate? Apparet ergò ex his necessariò esse constituẽdum Ignẽ Purgatorium, ut cuius assertio tam utilis ac fructuosa multis nominib. existat, & tot tantasq. commoditates & utilitates secum ferat, quas omnes hi qui nobis insultantes, Platonicum, atq. fictitium, appellare ausi sunt, ex hominum uita crudelissimè tollunt. Quid enim nobis obiiciunt graues isti censores? Si ceciderit lignum ad Austrum aut ad Aquilonẽ, ubicunq. ceciderit ibi manebit. Item: Quodcunq. potest facere manus tua instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec scientia erit apud Inferos, quo tu properas. Rursus illud Pauli: Ecce nunc tempus ac

Undecima

Medicina.

Rationes aduersar. contra Ig. Purg.

ceptabile, ecce nunc dies salutis, &c: Tu reddes uni cuiq. iuxta opera sua. Quae seminauerit homo haec & metet. Rursus: In inferno quis confitebitur tibi. Fatemur haec, & quae sunt his similia Purgatorium Igem nullo modo tollere, cùm de secundo aduentu Redemptoris, & mundi consumatione, ista omnia esse intelligenda ex Nysseno docuerit Damascenus. tunc enim nemini dubium est, quin & irrita sint preces pro defunctis, irrita eleemosina, caeteraq; omnia officia pietatis. Ubi enim tunc pauperes? Ubi missarum solemnia? Hymni? Psalmodiae? finitis & solutis nundinis cessat mercatura. At tam longè dissiti fructum ex nostris sacrificiis percipere qui possunt? Unde nostrarum rerum sensus ad illos peruenire? Vos ego uicissim cum Athanasio interrogabo: Cum uitis efflorescit in agro, unde fit ut uinum domi reclusum odorem ita sentiat, ut conflorescat & ipsum? Rursus, languente infante, cum oleum, cereos, oblationes, quas pro illius uita, & incolumitate offerunt parentes, puer neq. contingat, neq; offerat, immo ignarus sit omnino Sacrificii, quomodo, (inquam,) & utilitatem sentit, & pristinam omnino recipit ualetudinem? quod si parentum fides, optimaq. uoluntas, (quod in Sacro Baptismate contigit) infanti nunc prodest,

Responsio.

Post iudiciũ nullus Ignis Purgat. Vide Num. 65. q̄q̄ locus ille Nyss. nunc non extet in illius operib.

Obiectio secũda

Responsio D. Athanas. quaest. 34. ad Antioch.

cur non uiuentium oblatio defunctis etiam utilis existat? At de uictima illa salutari, agno scilicet immaculato dictum est: Nisi quis manducauerit carnem filii hominis &c. atqui defunctorum animæ, cum neq. comedere, neq. bibere posint, utilitatem istam percipere non possunt. ergò deteriori essent conditione mortui, quàm uiuentes. Ecquis modum intelligat, quo seipsum Christus illis communicat? Nam si eos qui in desertis errabant, montibus & speluncis, & foraminibus, qui altare, & sacerdotem habere non poterant, Deus tamen inuisibiliter sanctificabat (uitam enim in se habebant, quæ in sola huius Sacrificii participatione consistit, ait enim: Nisi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguin. non habeb. uitam in nobis) quid mirum, si animabus corpore exutis, huius mensæ fructum, quo ipse nouit modo impertit? An homo mortali corpore indutus, immortale & diuinum corpus comedet, animus uero substantia immortalis, eius quod est immortale ineffabile, & arcana sua sapientia nullo modo particeps existet? Equidem si corpus habere, pedib. ad mensam currere, manib. sancta accipere, ore sumere, comedere, bibere, sola essent causa sanctificationis: nullus esset eorum, qui hæc præstant salutis &

Alia obiectio.

Responsio ab absurdo.

A simili, & consentaneo.

A minori ad maius.

Eiusdem confirmatio.

uitæ & sanctificationis expers. sed cum animæ purgatio, in Deum dilectio, fides, desiderium mysterii, alacritas ad participationem, feruensq. expetitio, & si quæ alia sunt, quæ sanctificationem afferunt, ab anima potius, quàm a corpore petenda sint, neq. ad sanctificationis susceptionem, habet anima opus corpore, sed illud ea potius: cur sunt magis mysterii participes, quæ corpus habent, quàm quæ exuta sunt corpore? An quod sacerdotem uident, & ab eo mysteria sumunt? At qui, et illæ habent æternum sacerdotem, omnib. omnia factum, in cuius potestate est sanctificare, & perficere, quod ipse uult semper, & seipsum impertiri desiderat, qui, & iis, qui ex uiuis uerè sumunt, ĩpertit. Non enim omnes, quibus dat sacerdos, uerè sumunt, sed illi omnino soli, quib. dat ipse Christus. Sacerdos enim omnibus, Christus autem iis solum dat, qui participes esse digni sunt.

Alius aduersarior. scrupulus exẽptus.

Quæ pro singulis offerun tur, Deus pro omnibus acceptat.

At multi sunt inopes, & egeni, qui neq. hæredem, neq. superstitem relinquunt, qui pro illis offerat, & sacerdotes inuitet: An putas iniustus, & crudelis est Deus, qui habenti intercessorem indulgeat, non habenti durus & immisericors existat? Absit. Iustus & misericors est, & eos qui non habent habentibus connumerat. Nam quæ pro

ſuis quiq; perſoluunt, pro omnibus, qui id ĩ uita meruerunt, ut iuuari poßent, libenter acceptat. Quod ſi ea quæ putamus ſingularia, benignisſimus Deus ut comunia accipit: hæc una cauſa nos, ad officia pietatis accendere debebat. At nuſquam in diuinis Scripturis Purgatorium legimus. Quid ergo ait Iſaias? Etiam ſi per Ignem tranſeas flamma non aduret te. Tranſitum hic audio, & per ignem cuius flamma, quoniam emendatorius eſt, æternum non aduret. Rurſus. Mittet Dominus Sabbaoth, in tuum honorem contumeliam, & in tuam gloriam Ignis ardens accenditur. Audis Ignem, qui gloriam tandem nobis gignat & pariat. Item Zacharias: adduxi tertiam partem ad ignem ibiq; expurgaui eos. Aufer rubiginem de argento & egredietur uas puriſsimum. Da ſuauitatem & memoriam ſimilaginis, & impingua oblationem. Mortuo ne prohibeas gratiam. Quam obſecro mihi gratiã dicite, mortuo dicit exhibendam? In requie mortui requieſcere fac memoriam eius, & conſolare illum in exitu ſpiritus ſui, & panem tuum, & uinum tuum, ſuper ſepulturam iuſti conſtitue. Quorſum id Tobia? Si in cælis, uel Inferno ſunt, nec tertium locum conſtituimus, ubi ad eos iſtarum rerum ſenſus fructusq; perueniat? Cur item Iudas

S. Scripturæ loca pro Ig. Purg.

Ex Lectione LXX.

diuinus ille uir, argentum colligit, & memor illius quod à Sapiente dictum est: Aufer rubiginem de argento & egredietur uas purissimum, Hierosolymam mittit? non certè arbitratur eos qui legem uiolassent æterno supplicio puniendos. An si omnes crederet uel in cælo esse, uel ea flamma qua diues cruciatur exuri, si iam omnibus Chaos illud magnum obiectum, an (inquam) tot ille drachmarum fecisset collationem? tantam pecuniam ad illos expiandos coegisset, si rem Deo ingratam facturus existimasset? obtulisset pro defunctis nullo modo exaudiendus? Imò neq. Scriptura, opinor, illius memoriam conseruasset, si eiusmodi oblationem contra Dei uoluntatem, putaret esse susceptam. Rogant Iudæi & oblationes conferunt, pro grauibus defunctorum delictis, & non credemus fideles Christiani, nostras orationes, preces, Sacrificia mortuis prodesse? Sed prodeat ī medium summus ille uates Isaias, is enim Iudæorum populum coarguens: Cum dixerint (inquit) ad uos, quærite a Pythonib. & à diuinis qui strident in incantationib. suis, nunquid non populus à Deo suo requirit pro uiuis, ac mortuis. quorum hic uidetur esse sensus: Si quando seductores, & deceptores, quæ à Deo uero postulanda uobis sunt, ea ut à Pythoni-

Nō obtulißet Iudas nisi se putaret exaudiendum.

Locus Isai. Explicatus.

bus requiratis, adhortentur: uos illis respondete, Absit ut à Pythonib. requiramus. quin potius Deum habemus, & more oīum gentium, qui, quęcunq; siue pro uiuis siue pro mortuis requirēda sunt, non ea petunt ab aliarum gētium diis, sed ab eo quem colunt, & in honore habent, item nos, (quod illi faciunt) à Deo nostro requiremus. Docetur ergo Hæbreorum populus, malis illis seductorib. respondere, uerum Deum Israel orandum, & interpellandum pro uiuis ac mortuis. Quamquam enim Hæbreus, Græcusq. codex, non, ac mortuis, *sed* a mortuis, *constanter habeat, non temerè tamē antiquissimam Ecclesiasticæ Editionis lectionem reiiciendam puto. quam præsertim sanctissimi, & doctissimi uiri retinuerunt, & interprerati sunt. Ità enim legit, & interpretatur D. Thomas, ita Liranus, Rupertus, & ante annos 450. doctiss. ille Abbas Cluniacensis. Ita habent antiquiss. Biblia in Italia, & Germania ante annos 100. impressa. ex quib. certè constat, uiuentium orationes, & sacrificia, iis, qui Igne Purgatorio torquētur maximè prodesse. Quid enim bona mortuorum corporalia prosunt uita functis, & uiuentium bona spiritualia eisdem non proderint? Prodesse autem quæ corporis sunt, constat ex diuinis Scripturis. Qui*

Vetus Lati. lectio. **D. Tho. Com. Isai. 8. impresſionis Rom. Iulii Accolti 1580.**

Biblia. Ioan. Amerbach. Basil. Ann. 1498.

Bi b. Ioa. Magni Herbort. Venetiis, an. 1483.

dam(inquit Scriptura) sepeliētes hominē, uiderunt latrunculos, & proiecerunt cadauer ī sepulcrum Elisaei, quod ut tetigit ossa Elisaei, reuixit homo & stetit supra pedes suos. haec qui legis, non credis, mortuorum bona, mortuis prodesse? mortui, & sepulti prophetae ossa, quam primum mortuum contingunt, tantum illi beneficium conferunt, & Deus corporalib. mortuorum hominum beneficiis, quae ipse contulit, mortuis aliis succurrit, & non eorundē spiritualib. bonis, mortuis etiam subuenire credendus? quod si mortuorum, cur non uiuentium multo magis? Etenim & Petrus aliorum precib. lacrymisque commotus, Tabitam mortuam, Paulus uerò, qui ipsius audiebat concionem, lapsum de fenestra Eutychum suscitauit. Cur hic mulier mortua a uiuente Petro, ad uitam reuocatur? Certè quia ponens (inquit) genua orauit. Cur ille mortuus reuixit? Quia super eum, uiuēs Paulus incubuit, eumq. complexus est, & dubitabit ullus uiuentium bona mortuis posse prodesse? Quod si ut ego saepe, cum illis disputans, ex eis audisse memini, sanos esse se, sanasq. sententias tueri dixerint, maximi cuiusque, atque sanctissimi, ex superiorum temporum Theologis, uirisq. diuinis desperata est salus. Videtur certè, nisi diuina eos benignitas, sit ob ignorationem

errorîs miserata. Ah pudeat nos tanti ausus, uel serò & illud Prophetæ aliquando meminerimus: Superbia tantum est quiesce. Nam ut taceam, nullam illis ex ignoratione ueniam dădam, si quod uos excogitare potuistis tam necessaria in re, illi non præsagierint, longeq; meliore conditione, quàm illi, impertissimum quemq; futurum fuisse, ut hæc inquā omittā, scire unum ex uobis uelim, quid nobis futurum erat, & reliquis posteris, nisi lux ista e uestri pectoris sacrario orbi terrarum illuxisset? Periisset salutis spes omnis? Non adeo perfrictæ se frontis effingent, ut hoc affirment. At illud nobis fortasse relictum esset salutare perfugium, tāta scilicet rei ignorantia, tu uero animam tuam non liberasses nisi nobis annunciauisses: O conscientias acuta perpolitas lima, quæ ita subtilia, & quæ cæterorum omnium aciem fugiant, perspexerint. Neque uero me hic iocari existimetis, in re tam seria, quin huic uestro scrupulo, si uos forte solicitos habet, respondeo, ibi frustra timeri ubi non sit timor, cùm ne in somnis quidèm cuiquam unquam ante uos, neque sapienti, neq; stulto, in mentem uenerit superstitiosa ista religio, neq; uestris cogitationibus (nā ad uisiones & reuelationes opinor non estis descensuri) ita fidendum, ut seculis oīb. noua, atq. contraria uelitis intro

ducere. Sed continebo me; nā si decertando profici quidquā poßet, satis esse debuerat qd̄ hactenus pugnatum est, & miserorum mortalium, eiusmodi est ingenium, ut quod semel defendendum suscepere, id mordicus teneant. quò fit ut uix, aut nunquam potius, dum superandi libido animos occupat, ueritas inueniatur, uerisimeq́ dictum olim sit, nimium altercādo ueritatē amitti. Verum id unum mihi propositum est, si etiam nihil falsi (quod ne ipsos quidem, si ista legerint, iam postulaturos certo scio) unquam docuissent, eà tamen quæ de Igne Purgatorio in uulgus iactare ausi sunt, non Aetnicis tantum, & Christum ignorantibus, sed Graecis, & Latinis patribus Orthodoxis, Haebreorum uetustissimis, Apostolicae doctrinae. perpetuo deniq. consentientis Ecclesiae consensui è diametro pugnare. quod ita esse iam apparebit, si tot sanctissimos, & doctissimos uiros, aduersus paucos produxerimus. Etenim si hac in re, propria mea leuiaq. proferrem; non recusarē quo minus me, perinde ac suspectum auersarentur, sin mea omnis industria & labor, eo tantùm pertinet ut qui in errore sunt, erroribus absoluantur, ut Christi unius pastoris oues, eisdem caulis concludantur, ut quemadmodum unum Deum unam fidem, unum baptisma profiteri gloriamur;

sic omnes unum corpus, idē dicamus, idemq. sentiamus: nil causae est, cur non aequam, ac maiorem etiam audiendis his, atq. ego colligendis, diligentiā adhibeant.

F I N I S.

INDEX LOCORVM S. SCRIPTVRÆ, EX QVIB. IGNIS PVRGATORIVS

uel aperte asseritur,uel iis citandis,& explicandis,Sancti patres,&Hæbreorũ scriptores, illũ pleno oĩe confirmãt.

14 Vt ouis ad occisionem positi sunt, mors depascet eos Psal.49
15 Beatus uir, quem tu erudieris Dom. & de lege tua docueris eum, ut cessare facies eum a diebus mali Psal.94
16 Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Psal.6.37
17 Mortuo homine impio nulla erit spes Prou.11
18 Aufer rubiginem de argento, & egredietur uas puriss. Prou.25
19 Væ impio quoniam retributio manuum suarum ueniet ei. Isai.3.
20 Cum dixerint ad uos, quærite à Pythonib. & à diuinis, qui strident in incantationib. suis nunquid non populus à Deo suo, requirit pro uiuis ac mortuis? Isa.8.
21 Lauabit Dominus sordes filiorum, & filiarum Sion in sanguine, emundabit de medio eorum, spiritu iudicii, & spiritus combustionis. Isa.4.
22 Etiam si per ignem transeas, flamma nō aduret te Isa.43.
23 Ambulate ī lumine ignis uestri, & in flamma quam succendistis Isa.50.
24 Mittet Dominus in Sabaoth in pinguib. eius tenuitatem, & subtus gloria eius succensa ardebit quasi cōbustio ignis, uel ut citant Græci: Mittet Dominus Sabaoth in tuum honorem contumeliam, & in tuam gloriam ignis ardens accenditur. Isa.10
25 Omnes ex igne exibunt, & ignis uorabit eos Isai.47
26 Vidi cacabum ardentem, & facies eius a facie Aquilonis Iere.1.
27 Et fluuius igneus currebat ante eum Dan.7

28 Rotæ eius ignis accensus Dan.7
29 Multi ex dormientib. interræ pulucre surgent &c. Dan.7.
30 Deus perfectum opus eius, quoniam omnes uiæ eius rectæ Ose.14.
31 Et adduxi tertiam partem ad ignem, ibiq. expurgaui eos Zaca.13
32 Vidi mulierem sedentem super talentum plumbi Zaca. 5.
33 Et calcabitis impios, cum fuerint sub plantis pedum Mala.4.
34 In igne Domi. deuorabitur omnis terra Sopho.3.
35 Sedet Dñ. &conflat, &purgat filios Iuda Mala.3.
36 Sit anima Dom. mei ligata in fasciculo uiuẽ uentium 1.Reg.25
37 Dominus mortificat, & uiuificat deducit ad inferos, & reducit 1.Reg.2
38 Omne opus adducet Deus in iudicium Eccl.12
39 Spiritus redeat ad Deum qui dedit illũ. Eccl.12
40 Da suauitatem & memoriam similaginis, & impingua oblationem Eccl.38
41 Mortuo ne prohibeas gratiam Eccl.7
42 In requie mortui requiescere fac memoriã eius, & consolare illum, in exitu spiritus sui Eccl. 38
43 Penetrabo omnes inferiores patres terræ, & inspiciam omnes dormientes &illuminabo omnes sperantes in Dom. Eccl. 24.
44 Sancta, & salubris cogitatio, est pro defunctis exorare 2.Mach.12
45 Panem tuum, & uinum tuum super sepulturã iusti constitue, & noli ex eo manducare, & bibere cum peccatoribus Tobiæ.4
46 Non exibis inde, donec reddas nouiss. quadrantem Math. 5.

47

47 Ipse uos baptizat in Spiritu sancto,& igne Math.3.
48 Metuite ab eo, qui postquam occiderit habet potestatem mittendi in Gehenam. Luc.12.
49 Vniuscuiusq. opus quale sit, ignis probabit 1.Corin.3
50 Qui ædificat supra fundamentum hoc argentum, lapides preciosos Ibid.
51 Referet unusquisq. propria corporis, prout gessit, siue bonum 2.Cor.5
52 Si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse tamen saluus erit, sic tamen quasi per ignem 1.Cor.3.
53 Alioqui quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si mortui non resurgunt 1.Cor.15.
54 Quæcūq. seminauerit homo, hæc & metet Galat.6.

K

AVCTORES, QVORVM TESTIMOniis à nobis lectis, Ignem Purgatorium aſſerimus.

Græci

D.Petrus, apud Clementē
D.Clemens
Conſtitutiones Apoſtol.
Liturgia D.Iacobi.
Liturgia D.Baſilii.
Liturgia Æthiopum
Dionyſius Areopag.
Anaſtaſius Epiſc. Nicenus.
Hermas Pauli diſcip.
D.Seuerus Patriarc. Alexandr.
D.Baſilius.
Theophilus Anthiochenus.
D.Athanaſius.
Origenes.
D.Epiphanius.
Gregor. Nazianzen.
B.Theodoritus.
Gregor. Nyſſenus.
Euſebi. Emeſenus.
D.Chryſoſto.
S.Maximus
S.Diadochus.
Ioan. Damaſcenus.
Euchologium Græcum
Theophilactus
Oecumenius.

Latini

D.Hilarius.
Tertullianus.
D.Cyprianus.
D.Auguſtinus.
D.Hieronymus.
D.Ambroſius.
D.Gregorius.
D.Paulinus.
D.Bernardus.
D.Iſidorus.
Ven. Beda
Alcuinus.
Rupertus abbas
Cæſarius Arelatenſ.
Iulianus Archiep. Tolet.
Hugo Eterianus.

Hebrei

Rabi Simeon Ben Iochay
R.Menachem Cioneus.
R.Bachaye.
R.Nicim.
R.Iſac Alfeci.
R.Iſac Haramah.
R.Chaninah.
R.Menachem Zerach.
R.Ioſef Albo.

R.Iosef Abubab Hispan*.
R.Moses Almosinus.
R.Isac Toletanus.
R.Mair ben Gabor.
R.Dauid Kimhi
RaKanati.
Abdias Ceforneus.

Denominati.

Sem Tob.
KabuenaKi

Midras nehelam.
Midras Koheleth
AbKath RoKel
Iesod Sirim.
IalKut Thorah.
Ros hasanah
Chaguigah
Baba Mecihah.
Nedarim.
Berachoth.
Thosaphoth.

IGNIS PVRGATORIVS,

POST HANC VITAM

ex Græcis patribus Orthodoxis, assertus à *Bartholomeo Valuerdio, & Gandia, Villenate.*

D. PETRVS,

apud Clementem, libro V. Recognit.

COLVBER PRO NEQVITIA sua, ab initio terrã edere condemnatus est, propter eum, quem de terra assumptum, iterum resolui fecit in terrã, usq. ad tempus, quo animæ uestræ *per ignem traducta* reparentur, sicut aliàs de hoc plenius edocebimus.

CONSTITVTIONES

Apostol. lib. 8. Cap. 41.

2 OREMVS pro fratribus nostris, qui in Christo requieuerunt, ut Deus summæ erga homines charitatis, qui animam defuncti suscepit, remittat ei omne peccatum uoluntarium, & non uoluntarium, propitius ac beneuolus ei factus, collocet eam *in regione piorum, qui laxati sunt*, in sinu Abrahæ, Isac, Iacob, cum omnibus qui à sæculo sibi placuerunt; uoluntatiq. eius paruerũt, unde fugit dolor, mœror, & gemitus &c.

Remittuntur peccata post hãc uitam.

IBIDEM.

3 SVRGAMVS, nosq. uicissim sempiterno Deo per uerbum, quod erat in principio, commendemus, & Episcopus dicat: Qui natura est immortalis, & sempiternus, à quo effectum est, quicquid immortale est, & interitui obnoxium: qui hominem, animal ratione præditum, mundi ciuem, mortalem in sua fabricatione effecisti, ac immortalitatem promisisti; qui Enoch, & Eliam mortem experiri non permisisti, qui es Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, non tanquam Deus mortuorum sis, sed tanquam uiuentium, quia omnium animæ apud te uiuunt, & spiritus iustorum in manu tua sunt, quos non tangit tormentum, cuncti enim sanctificati, sub manibus

tuis sunt: & ipse nunc respice hunc seruũ tuũ, quem in aliam sortem elegisti, & assumpsisti, *condona ei peccata*, si quid tùm uolens, tùm nolens peccauit, & exhibe ei angelos beneuolos, ac *colloca eum in sinu patriarcharum, et prophetarum, atq. Apostolorum*, & omnium qui à sæculo tibi placuerunt &c.

EX IISDEM
Constitutionibus Apostolicis, citante Anastasio Episcopo Niceno, Quæstion. XX. in Scripturam.

4 PERAGATVR dies tertius mortuorũ in Psalmis, & orationibus, propter eum qui tertia die resurrexit: Itẽ Nonus in cõmemorationẽ supstitũ, *atq. defunctorum*, etiã *Quadragesimus* secũdum ueterem formam, (Mosem enim hoc modo populus luxit) nec non *Anniuersarius* pro memoria ipsius: deturq. de facultatibus illius in commemorationem ipsius, hæc autem de piis dicimus, nã impios, & si omnes mundi facultates dares pauperibus, nihil iuuabis. Nam cui uiuo infensus erat Deus, certè eidem mortuo sit iratus, nõ est enim iniustitia apud eum. iustus enim est Do-

Oratio pro defunctis.

Vetus Ecclesia institutum.

Anniuersarius.

Pro impiis non orandum.

minus, & iusticias dilexit, Et ecce homo & opus eius &c.

EX COLLECTA
Liturgia D. Iacobi, Fratris Dom.

5 DIACONVS; In pace Dominũ Oremus. Populus; Domine miserere. Diaconus; pro senibus & imbecillis &c. pro nauigantibus &c. pro remissione peccatorum &c. Vt aerem temperatum &c. pro omnibus patribus, & fratribus nostris &c. pro omni anima Christiana, afflicta, & uexata misericordiæ, & auxilii Dei indigente, & ut errantes reuertantur, & redeant ad pietatem, ut infirmi conualescant, captiui liberentur, patresq; ac fratres nostri qui ante obierunt, *in pace quiescant*, Dominum oremus &c.

Orandum pro barreticis.

EADEM.

6 RECIPE Domine è manibus nostris, munera hæc proposita, per tuam benignitatem & fac ut oblatio nostra, grata & acceptabilis sit, per Spiritum Sanctum sanctificata, in propitiationem peccatorum nostrorum, & eorum quæ populus per ignorantiam admisit, & in *requiem animarum eorum, qui ante nos dormierunt, &c.*

EADEM
post Consecrationem.

SACERDOS inclinatus dicit: Memento 7
Domine Deus noster, spirituum, & uniuersæ carnis, quorũ memoriã egimus, & quorũ nõ egimus Orthodoxorũ, ac rectè de fide sentiẽntiũ, ab Abel iusto, usq. ad hodiernũ diẽ, fac eos *requiescere in regione uiuentium,* in regno tuo, & delitiis paradisi in sinu Abrahæ &c.

EX DIONYSIO
Areopagit: citante Anastasio, de iis, qui sanctè dormierunt.

EGO autem rectè noui diuina sequens eloquia, quòd datam sibi sortem habiturus 8
est quisq.: Aduersus ipsum enim conclusit Deus, (inquit Dominus,) &, Referet unusquisq. per corpus, pro ut ea sunt, quæ gessit, siue bona siue mala. Quod autem iustorum quoq. preces, etiam in hac uita, non solum *post mortem* in eos solum operentur, qui sacris digni sunt precibus, diuinorum eloquiorũ Sacræ nos docent Traditiones. Quid enim Sauli profuit Samuel? quid populo Hæ-

breo profuerunt propheticæ preces ? &c.

EX EODEM

Anastasio, Quæst. 20.

9 DE his rursus quoq. dicit Magnus Dyonisius, quod si sint leuia delicta, eius qui decessit, is accipit aliquam utilitatem ex iis quæ *pro ipso peraguntur*; sin autem sint grauia, Deus eum excludit, cæterum oportet nos curam gerere nostrarum animarum, & nōn sperare esse concessam post mortem oblationem &c.

Defunctis prosunt oblationes uiuorum.

Oblatio post mortē cōceditur.

EX EODEM

Areopag.

10 ORATIO igitur diuinam bonitatē præcatur, ut *remittat defuncto*, quæcunque per humanam infirmitatem peccauit, eumq. collocet *in lumine & regione uiuentium*, in sinu Abrahæ, Isaac, & Iacob, in loco unde fugit dolor, tristitia, & gemitus &c.

HERMAS

Pauli discipulus uisione 3.

ALIO illi loco ponentur multo inferiore, 11
&hoc *cum cruciati fuerint , & impleuerint dies* Dies. f. pur
peccatorum suorum, & propter hoc transferentur , gationis.
quoniam perceperunt uerbum iustum &c.

ORIGENES

Comment: Lucæ cap. 3. Homil. 24.

QVOMODO Ioannes iuxta Iordanẽ flu- 21
uium , uenientes ad Baptismum præstola- Igneus flu-
batur, & alios abigebat, dicens: Generatio ui- uius ex Da
perarũ, & reliqua; porrò eos qui cõfitebãtur niele.
uitia atq. peccata , suscipiebat : sic stabit in
Igneo fluimne, Dominus Iesus, iuxta flãmeam,
romphæã, ut quemcunq. post exitũ huius ui- Omnib. ne
tæ, qui ad paradisum transire desiderat, & cessaria pur
purgatione indiget hoc eum amne baptizet, & ad gatio.
cupita transmittat. eum uerò qui non habet
signum priorum baptismatum, *lauacro igneo* Lauacrum
non baptizet, oportet enim aliquem prius ignis.
baptizari aqua, & spiritu, ut cum ad *Igneum*
fluuium uenerit, ostendat se, & aquæ, & spiritus
lauacra seruasse, & tunc mereatur etiam, *ignis*
accipere baptismum in Christo Iesu, &c.

IDEM

Homilia xiii. in Hierem. uerba ex cap. 2. Si laueris te nitro &c.

13 QVOMODO sunt quædam uulnera, quæ malagmatibus & oleo, & alligaturis red- dunur pristinæ sanitati; alia uerò sunt isti- usmodi, de quibus dicatur, Non est malag- ma imponere, neq. oleum, nec alligaturas, sed terra uestra deserta, ciuitates uestræ igne exustæ, sic sunt quædã peccata, quæ animam sordidant, & indigẽt homine qui habeat Poã, nitriq; sermonem, alia uero talia sunt, ut non possint supradicti sermonis uirtute curari, neq. enim sordibus comparantur, idcirco sciens differentias peccatorum, per Isaiam Dominus dicit: Lauabit Dominus sordes fi- liorum, & filiarum Sion in sanguine, emunda- bit de medio eorum spiritu iudicii, & *spiritu combustionis*, sordes, & sanguinem, sordes spi ritu iudicii, sanguinem spiritu combustionis. Si peccasti, & peccatorum sorde pollutus es, lauabit Dominus sordes filiorum, & filiarum Sion, & sanguinem emundabit, de medio eo- rum. Si autẽ mortale peccatum est, non pos- sumus nitro, Poaq. mundari, sed spiritu iudi- cii, *spiritu combustionis*, & pœnæ. Forsitan & Ie- sus

Ποὰν Radiculam uocat Plin. Herbam fullonũ Heb. BORITH. Diosc. Struthion, de qua Lucianũ Pseudomante.

Diuersa lauacra; & purgatiões peccatorũ.

ſus baptizat Spiritu ſancto, & igne, non quia eundem Spiritu Sancto,atq. igne baptizet: ſed quòd ſanctus,baptizetur in Spiritu ſācto, & is qui poſt fidem & magiſterium Dei rurſum ad ſcelera conuerſus eſt; *cruciatu purgetur incendii.* *Ignis Purgat.*

STATIM

SI QVIS ſeruauerit lauacrū Spiritus ſancti, iſte in Reſurrectionis primæ parte commu 14
nicat,ſi quis uero in ſecūdā Reſurrectione ſeruatur, iſte peccator eſt, qui *ignis indiget baptiſmo, qui combuſtione purgatur*,ut quidquid habuerit lignorum,fœni,& ſtipulæ,ignis conſumat.

IDEM

Comment: Leuit: Cap. 17. Homilia 9.

SI redeat unuſquiſq. ad conſcientiam ſuam, 15
neſcio ſi poſſumus aliquod membrum corporis excuſare, quod non igni indigeat. Et Propheta quidem, quoniam ab omnibus mundus erat, idcircò meruit,ut unus de Seraphim,mitteretur ad eum, qui eius ſola labia purgaret, nos uero uereor, ne *ignem non membris ſingulis,ſed toto corpore* mereamur & c.

IDEM
paulò post.

16 NON omnes purgantur eo igne, qui de altari sumitur. Aaron purgatur illo igne, & Isaias, & si qui sunt similes illis. Alii uerò, qui non sunt tales, de quibus etiam me ipsum cõputo, *alio Igne purgabuntur*, timeo ne illo de quo scriptum est: Fluuius ignis currebat, ante ipsum. Iste ignis non est de altari, qui de altari est ignis: ignis est Domini, qui autem extra altare, non est Domini, sed propriũ est uniuscuiusq. peccatũ, de quo dicitur: Vermis eorum nõ moritur, & ignis eorum non extinguetur.

Isa. 6.
Dan. 7.
Peccatũ cuiusq. Ignis

IDEM
Commentar: Psal: 36. ad illud: Gladium euaginauerunt peccatores. Homil. 3.

17 SI in hac uita contemnimus commonẽtis nos diuinæ Scripturæ uerba, & curari uel emẽdari eius correptionibus nolumus, certum est, quia manet nos ignis ille, qui præparatus est peccatoribus, & *ueniemus ad illum Ignem, in quo uniuscuiusq. opus quale sit ignis probabit.* & (ut ego arbitror) omnes nos uenire necesse est, *ad illum ignem*, etiamsi Paulus, sit aliquis, uel

Omnes ad ignem uenturos putat Orig.

Petrus, uenit tamen ad illum ignem, sed illi
tales audiunt: Etiā si per *Ignem* transeas, *flam* *Isa: 43.*
ma non aduret te. Si uerò aliquis similis mei
peccator sit: *ueniet quidem ad Ignem illum* si-
cut Petrus & Paulus, *sed non sic transiet* sicut
Petrus, & Paulus &c.

IBIDEM.

QVEMADMODVM ad rubrum mare ue- 18
nerunt Hæbrei, uenerunt & AEgyptii, sed
Hæbrei quidem transierunt mare rubrum,
AEgyptii autem demersi sunt in ipso, hoc
modo etiam nos siquidem AEgyptii sumus,
& sequimur Pharaonem diabolum, præceptis
eius obedientes, demergemur in illum Flu-
uium siue lacum Igneum, cum inueta fuerint
in nobis peccata, quæ sine dubio ex præceptis
elegimus Pharaonis. Si autē sumus Hæbrei,
& sanguine Agni immaculati sumus redem-
pti, si non portamus nobiscum fermentum
nequitiæ: ingredimur quidem & nos *Fluuium*
ignis, sed sicut Hæbreis erat aqua murus de-
xtra læuaq. *ita etiam ignis erit murus*, si nos fa-
ciamus, quod de illis dictum est, quia credide-
rūt Deo, & Moysi famulo eius, id est legi eius,
& mandatis, & sic sequamur columnam ignis,

&columnam nubis &c.

IDEM

Homil. 4. in Isaiam de uisione Dei & Seraphim.

19 OMNES igni tradendi sunt; sed non omnes uni igni, *alios de altari ignis expectat*, alios ignis qui paratus est Zabulo, & angelis eius &c.

IDEM

Homilia: 1. in primam uisionem Ezechielis.

20 DEVS noster ignis cõsumens est; quid consumit ignis iste? Non ligna quæ cernimus, nõ sensibile fœnum, non stipulam quæ uidetur, sed si superædificaueris fundaméto Iesu Christi, opera peccati Ligna, opera peccati Fœnum, opera peccati inferiora Stipulam: *uenit ignis, & uniuersa ista examinat*.

IBIDEM

21 QVIS est iste ignis, quẽ Lex ꝑdicat, & Euangeliũ nõ tacet, ? Vniuscuiusq. opus quale sit ignis probabit. Quis est Apostole ignis iste, qui probat opera nostra? *quis est ignis iste, sic sapiens, ut custodiat aurum meum, ut argentum*

Ignis nostrorum operũ examinator

meum splẽdidius ostẽdat? ut illæsũ relinquat eũ, q in me est lapidẽ preciosum, ut mala tantum consumat, quæ feci, quæ superædificaui ligna, fœnum, stipulam? quis est iste ignis? Ignem ueni mettere super terram, & quàm uolo ut accendatur. Iesus Christus dicit, quàm uolo ut iam accendatur; bonus enim est, & nouit, quia *si ignis iste fuerit accẽsus, malitia consumitur.* Scriptum est in Prophetis: Sanctificauit eum in igni ardenti, & uorauit tanquam fœnum syluam, & rursum; Emittit dominus Sebaoth in tuum honorem contumeliam, & in tuam gloriam *Ignis ardens accenditur*, id est, *ut tu glorificeris emittitur ignis ĩ opera peccatorum tuorum.* tormenta enim Dei sunt ad utilitatem constituta, ut ait Esai: Habes carbones ignis, sedebis super eos hi erunt tibi adiutorio. Zabe. 13 Nota

IDEM

Libro. 3. Super Iob, ad illud: Pereat dies in qua natus sum.

DIEM mortis celebramus, quià nõ moriũtur, hi qui mori uidẽtur, propterea, & memorias sanctorum facimus, & parentum nostrorum, uel amicorum in fide morientium deno- 22

tę memoriã agimus, *tam illorum refrigerio gau-dentes*, quàm etiam nobis, piam consolationẽ in fide postulantes. Sic itaq. non diem natiuitatis celebramus, quia in perpetuum uiuent, ii qui moriuntur. Celebramus nimirum, religiosos cum sacerdotibus conuocantes, fideles unà cum Clero inuitantes, adhuc egenos, & pauperes, pupillos & uiduas saturantes, ut fiat festiuitas uestra, *in memoriam requiei defunctis animabus, quarum memoriam celebramus*, nobis autem efficiatur in odorem suauitatis in conspectu æterni Dei. & c.

Vide uetus institutum, quod nunc retinet Ecclesia.

IDEM.

Homilia: 6 in exodum.

23 DOMINVS & saluator noster super aquas ambulauit, ipse est enim, qui uerè peccatũ nescit; ambulauit & discipulus eius Petrus, licet paululũ trepidauerit, nõ enim tãtus erat ac talis, qui nihil omnino de specie plumbi in se haberet admixtum, habuit licet parũ, propter quod dicit ad eum Dominus: Modicæ fidei, quare dubitasti? idcirco igititur, *qui saluus fit, per Ignem saluus fit*, ut si quid fortè de specie plumbi habuerit admixtum, *id Ignis de-*

coquat, & resoluat, ut efficiantur omnes aurũ, bonum, quia aurum terræ illius, bonum esse dicitur, quam habituri sunt sancti. Genes.

IBIDEM

SICVT fornax probat aurũ, sic homines iustos tẽtatio, *ueniẽdum est ergò omnibus ad Ignẽ*, ueniẽdũ est ad cõflatoriũ. sedet enim Dominus, & cõflat, & purgat filios Iudæ; sed & illuc cùm uenitur, si quis multa opera bona, & parũ aliquid iniquitatis attulerit, *illud parum tanquam plumbum Igni resoluitur, ac purgatur*, & totum remanet aurum purum, & si quis plus illuc, plumbi detulerit, plus exuritur, ut amplius decoquatur, ut & si parum aliquid sit auri, *purgatum tamen resideat*. Quòd si aliquis illuc totus plumbeus uenerit, fiet de illo, hoc quod scriptũ est; Demergetur in profundum, tanquam plumbum in aqua ualidissima. 24 Mala. 3.

IDEM

Lib: 4. Contra Celsum, pag. 2.

QVANDOQVIDEM Deus, Ignis consumens dicitur, quæramus quid potissimum à Deo consumi deceat. Equidem maliciam dixerim, & quæcunq. eius opera quæ figurate nominantur ligna, fœnum, stipula à Deo 25 Ligna, fenũ, stipula igne

purgatorio consumienda, quid.

consumi potissimum. Certè de malis dicitur, superstruere eos iactis fundamentis, ligna, fœnum; stipulam, quæ siquis docere potest aliter à Paulo accipi, & corporaliter intelligendum esse, malos superstruere ligna, fœnum, stipulam: apparebit, etiam ignem materialem, intelligendum & sensibilem, quòd si euidenter figurata est locutio, dum mali hominis opera, significantur Lignorũ, Fœni, Stipularumq. nomine, qui fit, ut non statim succurrat, quomodo ignis accipiendus sit, qui consumat ligna huiusmodi? Nam uniuscuiusq. opus (inquit Scriptura) probabit ignis quale sit, si cuius opus superædificatum permanserit; mercedem is accipiet, si cuius opus exuretur, is iacturam faciet, *opus autē exustum quod aliud dici potest, quam opus malitiæ?* itaq. Deus noster ignis consumens est, ut ostendimus, & ut ignis conflatorius aduentat, *conflaturus rationalem naturam plenam plumbo malitiæ,* cœterisq. impuris materiis auream (ut sic loquar) naturam animæ, argenteamue adulterantibus & c.

EX DIVI

Basilii Liturgiæ Anaphora, è Syriaco.

Tu

Tv dignos efficito nos, qui puro corde ste mus coram te, tibiq. ministremus, atq. offeramus Sacrificiũ hoc reuerendum & incruentum, ad abolenda delicta nostra, & pro piaculo populi tui, eorumq. peccatorum quæ ille per insciciam admisit, *ac pro tranquilla requie eorum, qui ante hac occubuerunt* cum spem haberent in unigenito filio tuo &c. 26

Oratio pro defunctis

EADEM

MEMENTO etiã Domine *eorum qui discesserunt, migraruntq. ex hac uita*, & Episcoporum Orthodoxorum, qui inde à Petro, & Iacobo Apostolis adhunc usq. diem, rectũ fideiuerbum clarè sunt professi. 27

IDEM

D. Basilius Comment. Isai. 9. cap.

Si igitur p Cõfesionem detexerimus peccatum, iam succrescens gramen arefecimus, dignum planè, *quod depascatur, ac deuoret Purgatorius ignis.* 28

Confessio

IBIDEM

PECCATVM igitur nostrum, nisi exsicce- 29

tur ritu graminis, & areliat, non *deuorabitur ab igne, neq. incendio deflagrabit.*

STATIM

30 ERIT populus ab igne deustus) Non omnimodam internecionem comminatur, sed innuit *Expurgationem* iuxta Apostoli sententiam: Ipse saluus fiet, sic tamẽ quasi per ignẽ.

EX DIVI

Seueri Patriarchæ Alex: Liturgia.

31 IN memoriam Domini Deiq. ac redẽptoris nostri, &c. cum omnibus illis, qui à sæculo tibi placuerunt, qui sunt de sanguine nostro, patres & fratres, & præceptores nostri, nec non peregrinis *defunctis, omnibus deniq. fidelibus*, Memento etiam domine eorum, qui
Vide communicarunt in ædificium huius templi, & mansionis huius, atq. omnium nobiscum siue parum siue multum consociationis habẽt, *Deus præsta eis requiem &c.*

IBIDEM

ex aliis precibus.

32 RECORDARE domine animarum no-

ſtrarum, & animarum patrum,& fratrum no ſtrorum & præceptorum noſtrorum, & defunctorum noſtrorum, *omnium deniq. defunctorum fidelium filiorum* Eccleſiæ ſanctæ,& glorioſæ, *tribue requiem Domine deus animabus eorum, & eorum ſpiritibus*, eorumq. corporibus & aſperge rorem miſerationum, ſuper oſſa eorũ, miſerator& miſericos,eſto nobis& ipſis,Chriſte rex noſter &c.

EX LITVRGIA
Æthiopum.

DOMINE uiuentium, uita mortuorum, ſpes deſperatorum, auxiliator &c. quæſumus *pro iis qui dormierunt, & quieuerunt in fide*, & pro animabus omnium, quas ipſe uocaſti de populo iuſtè & rectè, *quieſcere fac eorum animas in loco amano*, apud aquam quietis, in ſinu Abrahæ. 33

THEOPHILVS
Antioch. lib.1. Allegoriar. Matthæi

AGE quod præcepit lex, ne te diſſentiẽtẽ ſibi tradat Iudici,ſcilicet Chriſto,&iudex tradet te miniſtris,id eſt Angelis, & mittaris in 34

Quadrans no uiß. quid. carcerem, id eſt in Gehennam, & non exeas *inde, donec reddas nouiſſimum quadrantem*, ideſt de ocioſo omni ſermone rationẽ perſoluas.

D. ATHANASIVS

Quæſtio. 61. in Scripturam.

35 A CORPORE poſtquam anima ſeparata eſt, & ex hac uita, uiaq. fuerit egreſſa, non amplius poteſt operari bonum *Quadrans autem dicitur, etiam quod reliquum eſt, & quaſi neglectum in animi cogitationibus* &c.

IDEM

Quæſt.34. ad Antioch. Princip.

36 NVM ſentiunt aliqua beneficia peccatorũ animæ, cum ſuper illis fiunt conuentus, & præcationes bonorum operum, & oblationum? Reſpon: Niſi aliqua beneficia participarent

Vide ex illo, non utiq. in cura, & exequiis fieret cõmoratio, at *ſicut uitis floreſcit extra in agro, & odorem ſentit in uaſe uinum recluſum: ſicq. confloreſcit etiam ipſum: ita quoq. peccatorum animæ piorum precibus & bonis operibus conſolantur.* &c.

D. EPIPHANIVS
In Prouerb: citante Anastas. Quæstion. S. Scriptura.

PROSVNT *autem preces quoq. pro piis defunctis*, nam & si magna crimina non amputent: prosunt tamen, propterea quod cum simus homines, sæpe labamur uoluntarie & inuoluntarie: non est pœnitentia post mortem. Non enim Lazarus illinc abiit ad diuitem; neq. diues ad Lazarum. Obsignata sunt enim promptuaria & impletum fuit tempus, & peractum est certamen, & datæ sunt coronæ, & qui superati sunt in corpore, eiecti sunt è uita & omnia perfecta sunt, & absoluta postquam hinc discessimus. &c. 37

IDEM
hæresi LXXV.

ERAT autem Aerii sermo furiosus, magis quam homine dignus, dicebat enim: Qua ratione post mortē nominatis nomina mortuorum? Orat uiuens, aut dispensationem facit, quid profuerit mortuo? sed quid hoc cōmodius, aut magis admiratione dignum; quod credunt præsentes, quod hi qui decesserunt, uiuunt, & non sunt nulli, sed sunt, & ui- 38

uunt apud Dominum, & ut pientissimam prædicationem recenseam, quod spes est orantibus pro fratribus uelut qui in peregrinatione sunt. quod ecclesia necessario perficit, traditione à Patribus accepta.

IBIDEM.

39 PROSVNT itaq. preces pro peccatoribus defunctis, etiam si totã culpam non abscindant, pro illis ergo memoriam facimus misericordiam Dei implorantes.

IDEM

Orat. de Vera ecclesia

40 IN his qui uita functi sunt, ex nomine memorias faciunt, orationes ad Deum perficientes, ac cultus diuinos, & mysteriorum dispensationes.

EVSEB.

Emesenus, Hom.3. de Epiph.

41 QVI temporalib. pœnis digna gesserunt, ad quos sermo Dei dirigitur, quod non exeunt inde donec reddant nouiss. quadrantem per *fluuium igneum* de quo propheticus sermo commemorat: Et fluuius rapidus qui

currebat ante eum per uada *ferventib.* *lobis* horrenda transibunt. quanta fuerit peccati materia, tanta erit per transeundi, mora.

IBIDEM

ILLIC iusti uelut per amœnos gurgites *in cendiis naturā suam mutantib.* transmeabunt, *intacta ignib. corpora*, ipsis honorificanda pœnis, 42
quia non sunt onerata peccatis. in illos enim *sæuis æstib.* nil licebit, quos ante libidinum flamma non attigit.

NAZIANZENVS
Orat: de laudibus Athanasii

PROPTEREA nobis iam iacentibus, cornu salutis erectum est, lapisq. angularis nos, & 43
sibi, & inter nos constringens, opportunè iniectus est, aut *ignis malæ & uitiosæ materiæ purgator*, aut nentilabrum rusticum, aut gladius uitii radices excindens. &c.

IDEM
Orat: de moderatione in disputatione seruanda.

QVASI uero necessum esset, ut externis ho 44
stibus domitis, in nosmetipsos arma uertere

mus,mutuisq. uulneribus confoderemur, ac furentium ritu,ne propriis quidem carnibus parceremus,tantumq. à miſeriæ noſtræ ſenſu abſimus,ut maiorem ex hoc malo, quam alii ex pace& concordia uoluptatem capiamus, calamitatemq. lucro deputemus, oppresſione q. noſtra, & euerſione cultum, obſequiūq; Deo præſtari exiſtimemus,ac diuidamur&incendamur non laudabili ac præclara,ſed flagitioſa diuiſione, *nec incendio illo purgante*, ſed funeſto,&exitiabili, non enim acutus ille, & penetrabilis ſermo, hoc eſt Chriſti gladius pios ab impiis diuidit, *nec ignis iacitur*, *&* *accenditur uitioſam materiam abſumens atq. exhauriens*, ſed contrario planè ac prius modo ſcindimur,& conſumimur &c.

THEODORITVS

Hiſt: Eccleſiaſt: lib: 5 Cap: 36.

Reliquiæ ſãctorum uenerandæ.

45 POSTEA uerò ipſæ etiam Ioannis Doctoris præſtantiſſ. reliquiæ fuere Conſtantinopolim, urbem primariam traductæ, itaq. fidelis hominum cœtus, pelagus nauigiorū multitudine,uelut,continentem efficiens,Boſphori oſtium,ad Propontidem ſitum lumina

ribus

ribus cooperuere; hunc thesaurum qui iam imperium administrat (qui ut aui nomen fert, ita sinceram eius pietatem seruat,) in illā urbem importandum curauit, idemq. uultū & oculis, in sancti illius uiri loculo defixis, pro parentibus preces fudit, orauitq. ut *iniuriarum per ignorationē factarum, ueniā illis tribueret.* Iam pridem autem eius parentes mortē obierant, illo iam tum ualde adolescente orbo relicto. &c.

Theodosius Imperator, ad Sanctorū reliquias, orat pro defūctis parētib.

D. GREGORIVS
Nissenus, Orat. de Mortuis.

TVNICA illa pellicea, secum ferens oēs proprietates, quas ex bestiarum natura continet, nempè uoluptatem, iracundiam, guttuxis, uentrisq. uitia, & alia eiusdem generis, hominis proposito præbet occasionem, ut ad utrum uelit sese conuertat, cùm uirtutis & uitii materia sit, in quibus, dum hic uiuit, pro arbitratu suo uersatur. Si neglecto quod bestiarum est, urbanius uiuendi genus complectetur, ratione uincens, quod rationi contrarium est, præsenti hac uita uitium sibi admixtum expiabit, sin quò perturbationum impetus ducet, inclinabit: bestiarumq. pellē ad 46

uitia ministram, & adiutricē adhibebit, aliud ei deinde iucundum erit consilium, ut ad bonum perueniat, cum è corpore egressus, cognita, quæ inter uirtutem & uitium est differentia, non poterit diuinitatis particeps fieri, *nisi maculas animo immistas Purgatorius ignis abstulerit &c.*

IDEM

statim.

47 His de causis corporis usus nobis est necessarius, eo namq; & liberum nobis adest arbitrium, & reditus non intercluditur, sed hoc ordine & cursu uolentes ad bonum prouehimur, aliis quidem iam inde ab eo tempore, quo uiuunt hic spiritalem, & à uitiis ac perturbationibus alienam uitam instituentibus; quales intelligimus patriarchas & prophetas extitisse &c. aliis autē *post hanc uitam Purgatorio Igne materiæ labes, & propensionem ad malum, abstergentibus*, & ad gratiam initio naturæ concessam uoluntaria bonorum cupiditate redeuntibus.

Liber. Arbitr.

IDEM

Orat. de Infantibus qui præmaturè abri- piuntur.

AN hic qui in aerem prodiit, priusquam homo factus esset (siquidē hominis propriū donum rationis est, at hic nondum capax e- rat) hic qui nihilo plus habebat, quam is qui in materno utero continetur, præterquam quod in aere fuit, in ea ætate cum sit, per mor tem soluitur, uel expositus uel suffocatus, uel sponte per infirmitatem uiuere desinēs, quid de eo cogitare oportet, quomodo item de iis qui exitum uitæ habuerunt, sentire? an il- la quoq. anima Iudicem uidebit? tribunali cum aliis sistetur? subibit actæ uitæ iudicium? accipiet pro merito retributionem, & com- pensationem? *uel Igni purgata*, iuxta Euange- lii uerba, uel in rore benedictionis refrigera- ta, atq. refocillata? 48

EADEM

QVEMADMODVM illi qui auromate riam immixtam, per ignem expurgant, non solum id quod adulterinum est, igne liquefa- ciunt, sed omnino necessarium est, ut purum 49

quoq. cum adulterino, improbo, atq. corrupto liquefiat, atq. hoc consumpto illud manet: eodem modo planè necesse est, ut dum uitiositas *Purgatorio igni* absumitur, *anima quoque quæ cum uitiositate unita est, in igni sit, donec id quod inspersum est adulterinum, materiale, atque fucatum, & corruptum, totum aboleatur igni consumptum.*

EADEM

50 QVEMADMODVM sicui funiculo, lutũ tenacius altè penitùs circumlinatur, deinde per quoddam angustum foramen, initium funis traiiciatur, ac uiolenter aliquis introrsus ab summitate, funem attrahat: omnino necesse est, ut funis quidem sequatur attrahentem, lutum uerò circumlitum ex uiolenta tractione, extra foramen maneat à fune detersum, & abrasum, eiq. causa exiliat, ut cum eo in transitu non commode agatur, sed uiolentam suf ferat ab attrahente extensionem: tale quiddam mihi uidetur circa animam quoq. cogitari, atq. intelligi oportere, eam uidelicet, materialibus, atq. terrenis affectibus inuolutam laborare, atq. distendi, dum Deus quidẽ quod suum est ad sese trahit, quod autem alie

Vide appositam similitudinem.

Nota

num eſt,propterea quòd,cum anima quodã- modo coaluerit, *uiolentèr abraditur & abſtergitur*,acresq; ei,atq. intollerabiles affert dolores &c.

EADEM

NON eſt par utrumq., tùm eum qui in 51
malis uetitis,tãdiù uerſatus ſit,tùm eum, qui in mediocria delicta, quædam inciderit, per *Purgationem* uitioſi habitus, ex æquo diſcruciari,atq. dolere,ſed pro modo ac quantitate materiæ uel longiore, uel breuiore temporis ſpatio,*illa flamma dolorifica*,quandiu fuerit, id quod eã alat accẽdatur.Cui igitur magnum inhæſerit onus materiale; in eo neceſſe eſt,magnam, ac diutius *durantem eſſe flammam, quæ materiam eam conſumat*;in eo uerò, cui minori ſpatio temporis *Ignis ille conſumens*, admouetur,tãtum de uehementiori,atq; acriore operatione pœnã remittit, quãtum quod ad modum uitioſitatis attinet, ſubiectum fuerit diminutũ.oportet enim penitus ac prorſus aliquãdo malum eximi,ex eo quod eſt,&,quod in ſuperioribus dictum eſt, id quod re ipſa nõ eſt,ne eſſe quidem omnino &c.

EADEM.

52 NOVIT Euangelica doctrina, & decies mille talentorum, & quingentorum denariorum, & quinquaginta, & quadrantis alicuius quod in moneta extremum est, quendam debitorem, ac iustum Dei iudicium omnia persequi, proq; magnitudine æris alieni, prorogare & extendere necessitatem solutionis, ac ne minima quidem despicere, ac præterire. Solutionem autem debitorum, non ex pecuniarũ decisione, ac disolutione fieri, Euangelium dixit, sed tradi tortoribus obæratũ, donec soluerit (inquit) quidquid debet, quod nil aliud est, nisi *per tormentum necessarium, æs alienum soluere.*

IDEM

Orat: de Mortuis.

53 HANC diuina sapiẽtia rationem inuenit, nempè ut sineret hominem, in quibus uoluisset uersari, ut gustatis malis quæ concupiuisset, & experientia doctus, qualia qualibus mutasset, sua spõte per cupiditatem recurreret, ad primã beatitudinem, omni uitiosa atq. irrationali propensione, tãquam onere aliquo naturæ, remota, uel in præsenti uita, per sobri

& attentā uiuendi rationem, ac philoſophiā, uel poſt migrationem ab hac uita, *per Purgatorii-ignis fornacem expurgatus.*

IDEM

Orat: in dictum Apoſt. Subiicietur Chriſtus ei qui ſubiecit ei omnia &c.

ALIQVANDO natura mali, ad id quod nō eſt redigetur, penitus ex eo quod eſt deleta atq. ſublata, & omnem rationalem naturām diuina atq. immortalis bonitas in ſe cōtinebit, nemine eorum qui à Deo facti ſunt, regno Dei excidente, cum omni rebus immixta uitioſitate, ueluti corrupta quadam materia p *Purgatorii ignis fornacem reſoluta atq. conſumpta*, uniuerſum quod à Deo originem & generationem habuit, tale factum fuerit, quale erat ab initio cum nondum uitioſitatē ſuſceperat &c. 54

Fuere aliquot patres in hac ſententia, omnes eſſe ſaluandos.

IDEM

Orat. De iis qui immaturè abripiuntur.

QVICVNQ. diuinam potentiam conſiderat, is planè animaduertit, quod etiam illū, qui ad eum modum improbitatis, ut uſq. ad ſenectam, ſcilicet debacchetur, quaſi in conui- 55

uio huius mundi, progreſſus ſit, longi cuiuſ-dam temporis circuitu, per *æoniam purgationem, atq. expiationem* ordini eorum, qui ſeruantur, reſtituere poſſit &c.

IDEM

Diſputa: de Ani: & Reſurr: cum ſorore.

56 S I ergo uel nunc adhibita cura atq. diligentia, uel poſt hac, per *Ignis purgationem, anima* noſtra libera fuerit, ab ea coniunctione, qua cum ratione carentibus affectibus coaluit, atq. concreuit, nulla re ad boni & honeſti contemplationem impedietur &c.

S. DIADOCHVS

Vltimo Cap: Exercitation. Spiritual.

57 QVI tempore mortis, uel pauliſper formidarint, in multitudine omnium aliorū hominum relinquētur, tanquam iudiciū ſubeuntes, *ut Igne iudicii examinati*, ſortes debitas recipiant.

S. MAXIMVS

in Reſpons. de Obſcuriorib. locis S. Scripturæ, ad Thalasſium.

58 QVANDOQVIDEM S. Diadochus, iudi-

candos

candos eſſe quoſdam *per ignem*, & *purgandos in ſeculo futuro* dicit, rogo ut explanes mihi propoſitum eius, Reſpon: Qui adepti fuerint charitatis perfectionem erga Deum, & alas animæ per uirtutes in ſublime extulerunt: rapientur ut eſt apud Apoſtolum, in nubibus obuiam uenienti, qui uerò non fuerint adepti perfectam charitatem, ſed potius peccata habuerunt, ut pote nondum purgati, hi ad tribunal Iudicii ueniunt, ubi per examinationē bonorum & malorum *operum uſti*, à ſupplicio liberati *purgantur*.

D. IOANNES

Damaſc. Orat. pro Defunctis fidelibus

PORRO autem Verbi diſcipuli, atq. conſpectores, à quibus Orbis uniuerſus captus ē, illi, inquã, Saluatoris diſcipuli, ac diuini Apoſtoli, ut in tremendis, ac puris, uitamq; afferētibus, myſteriis, *eorum, qui cum fide, diem uitæ extremum clauſiſſent, memoria fieret, inſtituerunt*, quod etiam firmè, atq. conſtanter, ac ſine ulla controuerſia, Catholica & Apoſtolica Eccleſia, ab extremis finibus, ad extremos uſq. fines, ab eo tempore ad hunc uſq. diem ſempèr retinuit, ac tantiſper dum mundus hic erit retinebit. ſ 9.

Eucharistia myſteria tremenda, pura, uitam afferētia.

Orare pro defunctis Apoſtolica conſtitutio.

IBIDEM

60 ERVDITISSIMVS ille, atq. in explicandis rebus diuinis exercitatiss. Dionysius (libet enim quo planius fiat id quod probandum institui, diuina ac ueneranda ipsius uerba usurpare) in mystica sua de iis qui mortẽ obierunt contemplatione, disertẽ hoc asserit, Sanctorum preces in hac quoq; uita; *nedum post mortem*, in iis qui sanctis precibus digni sunt .i. piis ac fide præditis, *efficaces esse*, (non est dubium, quin hoc loco peruoculam hanc *Nedum*, nihil aliud intelligendum sit, quam *Quanto magis*) nõ enim diuinus Pontifex, ac diuinæ iustificationis interpres, ea unquam in animum induceret, postulare, quæ Deo quàm gratissima non esset, quæq. ipse, se daturum, minimè recepisset. Ob idq. profanis, hoc est, iis qui baptizati non sunt, cum è uita decesserint, ista haud quaquàm precatur atq; optat. Diuinus itaq. Pontifex, quæ Deo grata sunt, postulat, quodq. ille prorsus daturus est.

Sanctorũ hominum preces & uiuis, & mortuis utiles.

IBIDEM

61 HOC igitur supplex à diuina bonitate petit Pontifex, ut *errata, per humanam imbecilli,*

tatem, admißa remittat.

IBIDEM

POST hunc autem, rursus Gregorius il le, qui à Theologia cognomentum traxit, in ea Oratione, quã in Cæsarii fratris funere habuit, de matre sua adhunc modum loquitur: Auditum est (inquit) præconium, dignũ quod ad omnes aures perueniat, ac matris mæror, per egregiam, ac sanctam pollicitationem, qua se filio, quidquid opum ipse habebat, ipsius nomine, in *parentales munus oblaturam* recepit, exhauritur. Rursus: Atq. hæc sunt quæ à nobis proficiscuntur, ac quædam iam persoluimus, quædã rursus persoluemus *Anniuersarios nimirum honores, ac commemorationes offerentes &c.* Cernisne, ut pclara, & pia ea munera afferat quæ eorũ qui uita functi sunt nomine, Deo offerũtur? Anniuersariasq. cõmemorationes ab eo libenter admitti? 62 *Nazianz.* *Anniuersariorum antiqua consuetudo.*

IDEM

Damasc. Ibidem

DEINCEPS ille, uerè aurea loquens, atq. 63

Chrysostomi laus. ab auro cognomentum nactus Ioannes, Ille, inquam, amoris erga pauperes, ac pœnitentiæ dux,& magister,in luculentissima sua Enarratione in Epistolas ad Philipenses,&Galatas,his uerbis utitur,Nam cum gentiles, simul cum iis qui mortem obierunt, bona sua comburant,quanto tandē æquius est , te qui fide præditus es, operam dare, ut,eius qui fide præditus erat, *bona eum prosequantur?* non ut ea in cinere,uelut illa dilabantur,sed ut *maiorem ipsi gloriam concilies*, ac si peccator erit is,qui satis concessit:*eius peccata deleas*, si autē probus ac iustus, ea illi in mercedis ac remunerationis cumulum cedant,

Oblationes pro defúctis, eorum pecca ta delit.

IDEM

Damascen. Ibidem.

64 RVRSVS in alia Oratione: Excogitemus quemadmodum de iis,qui obierunt benè mereamur,*auxilium quod nobis in promptu est ipsis offeramus*,hoc est,Elemosýnas , & oblationes, id enim uberem fructum atq. ingentem utilitatem ipsis accersit,non enim hæc frustrà ac temerè instituta,Ecclesiæq. Dei, à sapientissimis ipsius discipulis tradita sunt,nimirum ut Sacerdos,pro *iis qui in fide obdormierunt in tre=*

mendis mysteriis ueta faciat: probè siquidē norant, hinc ingentem quæstum, & utilitatem ad eos redire.

I D E M

Damas: Ibidem.

HIS etiam astipulatur Doctissimus Gregorius Nyssenus, ad hunc modum loquens: 65
Nil inconsultè, atq; incassum à Christi præconibus, & discipulis proditū est, & in omnibus Dei Ecclesiis obtinuit, uerùm id utile ac Deo gratū est, nempè ut in diuino ac splendidissimo Sacro, *eorum qui è uita, in recta fide discesserunt, memoriam agamus.* Hæc enim: Tu reddes unicuiq. iuxta opera sua; & Quæ quisq. seminauerit, ea & metet, & quæ his similia sunt, procul dubiò de Creatoris aduentu, & horrenda illius temporis sententia, atq. huiusce mūdi consumatione, dicta sunt tùm enim ferendi auxilii neutiquam tempus erit, uerū omnis deprecatio frustrà adhibebitur; solutis enim nundinis, negotiari iam, ac quæstum facere, (non) licet. Vbi enim tum pauperes existūt? ubi Missæ? ubi Psalmorum cantiones? ubi beneficia, & probæ actiones? ac proinde ante horam illam id curemus, ut alii aliis opi-

Rationes haret. soluta.

tulemur, ac benigno, & hominum atq. animarum amanti Deo, ea quæ ex fraternæ charitatis officio sunt, offeramus. Perlubentèr enim id accipit; iisq. qui improuisò, atq. (ut ita dicam) imparati ex hac uita discesserunt, eas quas propinqui, ac familiares ipsi offerũt, prætermissi officii uices asscribit, perindeq. reputat, ac si ipsimet his operibus functi fuissent. sic enim facilis ille, ac clemẽs Dominus, à se postulari uult; eaq. tribuere, quæ aliis quos creauit, ad salutem petuntur.

IDEM

Damas: eadem Oratione

66 QVIDNAM autem est, quamobrem graue, ac molestum hoc quibusdã uideatur? An non ea, quæ martyrio prima perfuncta est, Falconillæ uita functæ, *salutem attulit?* At dices fortassè, hanc meritò, quia princeps martyr erat, hoc consecutam esse, æquumq. fuisse, precibus exaudiri; Rectè (inquam) ais, eã primam martyrem fuisse, uelim autem hoc rursus consideres, cuiusnam causa postulabat, nempe pro gentili, & Idolorum cultrice, profanaq. prorsus opifice, atq. à Christo auersa. Hic autem fidelis pro fideli ad eundẽ

Tecla matrẽ á panis liberat.

Tecla princeps martyr.

Dominum preces fundit.

IBIDEM

CONFER te rurſus ab his, ad alia eiuſdē generis, & facultatis, nimirùm ad Lauſiacam illam Palladii hiſtoriam, in qua miracula, à magno, ac mirifico uiro Macario edita, ueriſsimè perſcripta ſunt. Is etenim, & de iis, qui fatis conceſſerunt, ſiccum quoddā cranium ſciſcitatus, omnia perdidicit. cumq. ex eo quæſiuiſſet, nunquamnè igitur, ſolatii aliquid inuenitis? (uſitatum enim, ac familiare ſancto uiro, pro iis qui uita migrauerunt, nota facere, auebatq. ſcire, an fructuoſæ illæ, atq. utiles eſſent) hoc Dominus, cuius mirus ergà animas amor eſt, ſeruo ſuo indicare, ex ploratumq. reddere uolens: ueritatis ſermonem ſicco illi cranio inſpirauit. Quo tempore (inquit) mortuorum *cauſa preces offers, tum ſanè nonnullius ſolatii ſenſu afficimur.* 67

IBIDEM

RVRSVS alii cuipiā e diuinis patribus, cuius diſcipulus quidam, negligenter uitam inſtituebat, tandemq. in eà incuria extremū uitæ ſpiritum ediderat, ille ſingulari miſeri- 68

cordia,atq. erga animas beneuolentia prædi tus Dominus, ſenis lachrymis, precibusq. commotus, cum inſtar diuitis illius, de quo in Lazari hiſtoria mentio ſit, adcollum usq. deflagrantem ei oſtendit, ac deindè cùm ſe-nex, ꝑmultis ſeſe laboribus afflixiſſet, Deũq. cum lachrymis obſecraſſet,ad zonã uſq. rurſùs demonſtrauit, poſteaq. item cum uir ſanctus labores laboribus adiunxiſſet, *liberum prorſus eum atq. ab Ignis ardore uindicatum ꝑ uiſum* ſeni oſtendit. & quiſnã tot de his rebus teſtimonia, in Sanctorum uitis, ac diuinis reuelationibus ſita,ordine receſere poſſit? quibus id perſpicue oſtẽditur,*defunctis etiam poſt mortem, preces eas,ac Miſſas & Eleemosynas quæ pro illis fiant,magnopere prodeſſe?*

Macarii orationib. liberatur quidã ab Igne Pur.

IBIDEM.

69 QVOD ſi alios inſuper hiſtoricos commemorare opus eſt, prodeat in medium Gregorius Dialogus, ãtiquioris Romæ Epiſcopus, uir, ut omnes norunt,tũ uitæ ſanctitate, tùm eruditione clarus,is enim ardẽtisſima oratione,*Traianum ab illis pœnis liberauit.*

Græci, a Dialogis,quos cõfecit,Gregorium Dialogum uocant.

IBIDEM

Ma-

MAGNVS quoq. Athanasius, in elegãtissima Orat. quam de iis, qui è uita discesserunt edidit, his uerbis utitur: Etiam si in aere collocatus sit, ille qui cum pietate diem uitæ extremum egit: tamen implorata Christi Dei ope, *Oleum, ac ceram ad ipsius sepulcrum accendere ne recuses.* grata enim & accepta hæc Deo sunt, ingensq. ab eo præmiũ referunt. Oleũ enim ac cera holocausti instar sunt, *Incruẽtum autẽ Sacrificium Deum placat.* beneficientia deniq. erga pauperes, bonæ omnis remunerationis incrementum est.

Athanas. animas in aere pendere ut Virg-alia panduntur inanes suspensa ad uẽtos.

IBIDEM

EI qui pro defuncto orationem facit, idem sit propositum, quod illi, qui paruulum filiũ, ac prorsus infirmum, & imbecillem habet ac deinde eo morbo laborante, cereos, & suffitum cum oleo coniunctum ad diuinum templum affert, eaq. filii nomine adolet atq. absumit, non enim hæc puer ipse tenet, atq. offert. quẽmadmodũ nec Renunciationes, atq; Cõiunctiones ipse obit, cum diuinitus regeneratur consimilem in modum existimet eũ, qui extremo uitæ die, in Domino perfunctus sit, *Cereos & oleum eaq. omnia, quæ pro ipsius re-* 70 25

Abrenuncio Satana, & adhæreo Christo, &c.

deptione offeruntur, purismanibus tenere & offerre.

IBIDEM

71 DIVINARVM rerum præcones Aposto li, & Sacri Magistri, & Spiritu sancto inspirati patres, ac numine diuino, quãtum fas est correpti, potentiæq. ipsius, quæ hominem extra se rapit ut cunq. participes effecti, diuino ore uti Deo gratum erat, ista omnia, hoc est *Missas, & preces, ac Psalmorum cantus, Anniuersariasq. eorum, qui morte prærepti sunt commemorationes instituerunt*, atq. sanxerunt. quæ quidẽ ad hunc usq. diem benigni Dei gratia, ab ortu solis usq. ad occasum, & Septentrionem, ac meridiem, in Domini Dei, qui regium in reges imperium obtinet, laudem, atq; gloriam augentur, ac nouis subinde accessionibus amplificantur.

IBIDEM

72 MIHI, iisq. quibus ego carus sum, illud quidem si fieri potest, contingat, ut mihi ipsi subsidium feram, nec ullam officii partem inchoatam relinquam, quòd si me fata ante interceperint, utinã saltem ille amplissima misericordia præditus Dominus, mihi propin-

quos,& amicos inflectat, animasq. ac corda eorum calore afficiat, *ut per opera proba,& Deo grata* perquamlubentèr,ac promptè *mihi suppetias ferant*: & si quid pro humana imbecillitate offitii prætermiserim, illud meo nomine, post mortem meam expleant. 74

IDEM

Si cum adhuc superstes esses, non eò progressus es, ut animam tuam omni ex parte probè compositam habeas, saltem illud in uitæ calce,tuis manda atq. impera, *ut post obitum tuum facultates tuas, ad te transmittant*, ac per opera bona,id est,per Eleemosynas,& oblationes tibi subsidiũ ferant. nã hinc quoq. fiet,ut cum Redemptore,in gratiam redeas, hæc enim ipsi grata sunt,&accomodata. 73

IBIDEM

IN tuis codicillis unà cũ liberis, &cognatis, coheredẽ quoq. Dominum scribe, chartæ tua Iudicis nomen complectatur, nec *pauperum memoriæ sit expers*, atq. ego horum me fideiussorem profiteor.

IDEM

74 QVOD si quis pro peregrinis ac pauperibus, quiq. aliorum subsidiaria opera careant nec quicquam in Missas, piasq. erogationes relinquere possunt, ad hunc modũ loquitur: Quid tãdem iste ait? An quia ipsi opibus destituuntur, exterasq. regiones incolunt, nulloq. loco ac numero censentur, nec habent, qui laboris socios sese illis adiũgant: propterea salutem non assequentur? Iniquitas ergo in Deum cadet, si quidem habẽti daturus est non autẽ habenti nil tribuet? Apage sis istud, quisquis ex ipso es. Iustus enim est Deus ac dominus, imo ut uerius loquar, Iusticia ipsa & sapientia & bonitas & potentia uera, ac ꝑ se consistens, quo circa pro sua iustitia, pauperi, ac rerum omnium inopia laboranti, copias amplissimas rependet: pro sua sapientia id aget, ut ea quæ ipsi desunt, permutatione suppleantur; pro sua potentia, id quod robustum est franget, & quod infirmum est corroborabit; pro sua bonitate, id quod manibus suis effinxit conseruabit, nisi is perspicuè deploratæ improbitatis fuerit, rectamq. fidem cõtempserit, in eaq. causa sit, ut sinistra ipsius lanx deorsum præ grauitate maiorẽ in modum, propendeat &c.

Peccato in trutina.

IBIDEM

NARRANT uiri quidã diuinitus illuſtrati, hominum actiones in extremo uitæ ſpiritu non ſecus atq; in trutina perpendi, ac ſiquidem dextra lanx ſupra alteram efferatur, nõ eſſe dubitãdũ, quin quisquis ille ſit inter dextros angelos animam exhalet. Si autem paria utriuſq; lancis momenta ſint: Dei clementia proculdubio uictoriam obtinebit, quin ut à ſanctisſimis uiris proditum eſt, etiam ſi trutina nonnihil ad læuam uergat, tũ tamẽ Dei quoq; *miſericordia ſupplet id quod deſideratur*. Quarta ſententia ſeueritatis locum habet, cũ improbæ & flagitioſæ actiones nimium præponderant. 75.

IDEM

HOC tecum reputa quiſquis es, qui de iis quæ à nobis dicta ſunt ancipitis animi es, quod quisquis ille ſit mortaliũ, qui exiguũ quidem uirtutis fermentum collegit, cæterũ non hoc conſecutus eſt, ut panem ex eo conficeret, uerum iſtud quidem in animo habuit, ſed uel ob ſocordiam, & incuriam, uel ob animi imbecillitatem aut de die in diem dilationem, id nequiuerit, morteq; præuentus, ac 76.

præter spem dissectus fuerit, hunc æquus ille Judex, ac Dominus haudquaquam obliuiscetur, uerùm ipsi *postquam è uita disceßerit, propinquos ac neceßarios excitabit, eorumq. mentes reget, & corda trahet, & animos ad opem & auxilium illi ferendum inflectet.*

EX GRAECORVM
Euchologio Cap: 96. de Mortuis.

77 SACERDOS orat. Vt uoluntate tua Teclā primam Martyrem exaudisti, pro matre sua Idolorum cultrice orātem, nec ipsius preces contempsisti, uerum ut summè bonus ac reconciliatu facilis *ueniā ipsi concesisti*, ac rursum quemadmodum Traianum per intentā serui tui Gregorii Dialogi intercesſionem flagro soluisti: *exaudi etiam nos te orantes non* pro Idolorum cultrice, sed pro fideli seruo tuo, qui te propter imbecillitatem ad iracundiam prouocauit.

EX TRACTATV
Nyconis de pesſima Armeniorum religione.

78 QVIN etiam pro mortuis ouium & boū sacrificia peragunt. nec defunctum aliter sanādū existimant, nisi Tertiis, & Nouis, & Qua

dragesimis eius diebus eiusmodi sacrificia p: acta fuerint.

D. CHRYSOSTOMVS

Homil: 3. in Cap. Prim. Epist. ad Philip.

DEPLORATO eos qui in diuitiis mortui sunt, & nihil consolationis suis *ipsorum animabus ex diuitiis suis procurarunt.* eos qui cũ potestatem abluẽdorum peccatorum habuissent, noluerunt. hos defleamus, & priuatim, & communiter omnes. 79

IBIDEM

DEFLEAMVS istos, iuuemus eos pro uiribus procuremus illis *aliquid auxilii*, modici quidem attamẽ iuumeus eos, quomodo qua ue ratione precantes, adhortemur & alios ut pro illis orent, pauperibusq. indesinẽter pro illis Eleemosynas demus, *habet res ista nonnihil consolationis.* 80

IBIDEM

NON frustra ab Apostolis sancitum est ut in celebratione uenerãdorum mysteriorum, *memoria fiat eorum qui hinc discesserunt* nouerãt illis multum hinc emolumenti, multum utilitatis accedere; stante siquidem uniuerso populo, manus in cœlos tendente, cætu item sa. 81

cerdotali, uerendoq. posito Sacrificio, quo modo Deũ nõ placaremus pro istis orantes?

THEOPHYLACT.
Luca 12. ca.

82 NON semper qui moriuntur peccatores mittuntur in Gehennam, *sed sunt in potestate Dei, ut etiam dimitti possint.* Hoc autẽ dico propter oblationes, & distributiones, quæ fiunt pro defunctis, *quæ non parum conducunt etiam iis qui in grauib. peccatis mortui sunt.*

OECVMENIVS,
Comm. Epist. ad Corinth.

83 IPSE aũt saluus erit) Quis? qui aurũ, argẽtũ, ac lapides p̃ciosos struxerit. Cũ.n. de eo dixisset, q̃d mercedẽ accipiet, nũc qualẽ dicit, nẽpe salutẽ. saluus quidẽ & ipse cũ dolore erit, & par est, qui *p Ignẽ* trãsierit, atq. eas quæ illi adhæserint sordes *expurgarit.*

Hactenus ex Græcis.

IGNIS PVRGATORIVS
EX LATINIS PATRIB.
ORTHODOXIS
ASSERTVS.

PVRGATORIVS

POST HANC VITAM
ex Latinis patribus Orthodoxis, assertus
à
B. Valuerdio, & Gandia Villenate,
S. Theol. Doctore.

D. HILARIVS
Comment. Psal. 59. ad illud: Moab olla spei meæ.

ST OLLA SECVNDVM HIEREmiã, urens peccata atq. tollẽs. sicuti & Dominus ipse mittere ignem uenit super terram, et multi secundum Apostolum, tanquam per ignem erunt salui, *cum defecatis, & perustis uitiis*, ut argentum ignitum probabiles iudicentur. Hinc ergo Moab spei suæ olla est, cui etiam ex Moab cruda utiq. atq. uitiosa, iam cœlestis illa ad cibum uitæ sanctificatio carnis, est in spe &c.

TERTVLLIANVS
de Corona militis.

85 OBLATIONES *pro defunctis annua die facimus:* harum & aliarum eiusmodi disciplinarum si legem expostules Scripturarũ: nullã inuenies. Traditio tibi prætẽdetur autrix, cõsuetudo confirmatrix, & fides obseruatrix.

Traditio

IDEM
Lib. de Exhortatione ad Castitat.

86 VBI Ecclesiastici ordinis, maior non est consessus, tingendi & offerendi ius, sacerdos habet, *uirq; oblationes annuas pro spiritu uxoris reddere debet.*

Oblat. pro defunct.

IDEM
Lib. de Monagamia.

87 ERGO perseueret uidua in pace cum marito necesse est, quẽ iam repudiare non poterit, ne sic quidem nuptura si repudiare potuisset; & *pro anima eius oret, & refrigerium interim adpostulet ei*, & in prima Resurrectione cõsortium, & offerat annuis dieb. dormitionis eius. Nam hæc nisi fecerit, uerè repudiauit, quantum in ipsa est.

D. CYPRIANVS
Epist. ad Mosem & Maxi. presby.

QVANDO in sacrificiis precē cū pluribus facimus, coronis & laudibus uestris plenam *Domini fauentiam postulamus.* 88

IDEM
Epist. lib: 4. Epi. 2 ad Antonian. fratrem

ALIVD est ad ueniā stare; aliud ad gloriā 89
peruenire; aliud missum in carcerem, *non exire inde donec soluat nouissimum quadrantē;* aliud statim fidei, & uirtutis accipere mercedem; aliud *pro peccatis longo dolore cruciatuum emundari, & purgari diu igne;* aliud peccata omnia passione purgasse; aliud deniq. pendere in die Iudicii ad sentētiam Domini; aliud statim à Domino coronari & c.

IDEM
Lib. 1. Epist. 9.

EPISCOPI antecessores nostri salubriter 90
prouidentes, censuerunt, ne quis frater excedens, ad tutelam uel curam clericum nominaret, ac si quis hoc fecisset nō offerretur pro eo, nec Sacrificium pro dormitione eius celebraretur. Neque enim ad altare Dei meretur nominari in sacerdotum prece, qui ab altari

sacerdotes & ministros suos leuitas auocare uoluit.

IBIDEM

91 CVM Victor cōtra formā nuper in concilio à sacerdotib. datam, Geminium Faustinū præsbyterum ausus sit actorem constituere: non est quod pro dormitione eius apud uos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua nomine eius in ecclesia frequentetur.

D. AVGVSTINVS
Lib. de Hæresib. Hæresi. 53.

92 AERIVS cum Episcopus non potuit ordinari, & in Arianorum hæresim lapsus, propria quoq. dogmata addidisset nonnulla, dicens, *orare, uel offerre oblationem pro mortuis non oportere*, nec statuta solenniter cælebranda esse ieiunia, sed cum quisq. ieiunandum uoluerit, ne uideatur esse sub lege &c.

Idem nunc dicunt sectarii, quod nos, in Respons. ad Vencesl. Verzouiz equitē Boh. confutauimus.

IDEM
Lib. de Cura pro Mortuis Cap. 18.

39 QVÆ cū ita sint nō existimemus ad mortuos pro quibus curam gerimus peruenire, nisi quod *pro eis siue altaris, siue orationum, siue*

Eleemoſynarum ſacrificiis ſolenniter ſupplicamus. quamuis non pro quibus fiunt, omnibus pro ſint, ſed iis tantum quibus dum uiuunt, com paratur ut proſint, ſed quia non diſcernimus qui ſint, oportet ea pro regeneratis omnibus facere, ut nullus coram prætermittatur, ad quos hæc beneficia poſſint & debeant peruenire.

IDEM

Enchiridio, Cap: 110.

NEQVE negandum eſt *defunctorum animas pietate ſuorum uiuentium releuari*, cum pro illis ſacrificiis Mediatoris offertur, uel Eleemoſynæ in Eccleſia fiunt, ſed eis hæc proſũt, qui cum uiuerent, ut hæc ſibi poſtea prodeſſe poſſent meruerunt, eſt enim quidam uiuẽdi modus, nec tam bonus ut nõ requirat iſta poſt mortem. 94

IBIDEM

CVM ergo ſacrificia, ſiue altaris, ſiue quarũcunq. Eleemoſynarũ pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur: pro ualde bonis gratiarum actiones ſunt, pro non ualde malis, *propitiationes ſunt*, pro ualdè malis, etſi nulla ſũt 95

adiumenta mortuorum, qualescunq. uiuorũ consolationes sunt.

IDEM
Cap: 4.

96 POST hanc uitã incredibile nõ est, nonnullos fideles *per Ignẽ quendã Purgatorium quanto* magis, minusuè bona pereuntia dilexerunt, tanto tardius, citiusq. saluari & c.

IDEM
Lib: 2. de Gen. cont. Manich. C. 20

97 SED si quis forte agrum nõ coluerit, & spinis eum opprimi permisserit, habet in hac uita maledictionem terræ suæ in omnibus operibus. *& post hanc uitam habebit uel Ignẽ Purgationis*, uel pœnam æternam, ita nemo euadit hanc sententiam, sed agendum est, ut saltem in hac uita tantum sentiatur.

IDEM
Lib: 9. Confession. Cap: 12.

98 COHIBITO ergo à fletu illo puero, Psalteriũ aperuit Euodius, & cantare cœpit Psalmum, cui respondebamus omnis domus: Misericordiam & iudiciũ cantabo tibi domine.

August: loquitur de sanctissima matre Monica mortua.

Idem

IDEM
Cap: 13.

QVIA uero non exquiris delictum, Domine uehementer fiducialiter *speramus aliquẽ locum, apud te inuenire indulgentiæ.* 99

IDEM
Cap: 16.

PVRGATORIAS *pœnas* nullas autem futuras opinetur, nisi ante illud ultimum tremẽ 100
dumq. Iudicium.

Purg. usq. ad diem Iudicii.

IDEM
Lib. 21 de Ciuitate Dei Cap. 3.

SED conuicimus eos, in quarto decimo li 101
bro huius operis, habere animas secundum ipsos, ab omni etiam corporis labe purgatas diram cupiditatem, qua rursus incipiunt in corpora uelle reuerti.

IDEM
Cap: 13

SED *tẽporarias pœnas*, alii in hac uita tantũ 102
alii post mortem, alii & nunc, & tunc, ueruntamen ante Iudicium illud seuerissimum, nouissimumq. patiuntur & c.

IDEM
Sermo: 32.

103 POMPA funeris, agmina exequiarum, sumptuosa diligentia sepulturæ, monumentorum opulenta cõstructio, uiuorum sunt qualiacunq. solatia, non adiutoria mortuorum *Orationibus uero sanctæ Ecclesiæ, & Sacrificio salutari, & Eleemosynis quæ pro eorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adiuuari*, ut cum eis misericordiùs agatur à Domino quàm eorum peccata meruerunt. Hoc enim a patribus traditum uniuersa ecclesia obseruat, ut pro eis, qui in corporis, & sanguinis Christi communione defuncti sunt, cùm ad ipsũ Sacrificium loco suo commemorãtur, oretur, ac pro illis quoq. id offerri commemoretur.

Traditio Ecclesiæ

Sacrif. pro defunctis.

IDEM
Sermon: 16. de uerbis Apostoli.

104 IDEOQ. habet Ecclesiastica disciplina, quæ fideles nouerunt, cum martyres eo loco recitantur ad altare Dei, ubi non pro ipsis oratur, *pro cæteris autem commemoratis defunctis oratur.*

Eadem Tractat. 94. super Io.

IDEM

Homil: 16

Hi qui temporalibus pœnis digna gesse- 105
rũt,de quibus Apostolus dicit:Si cuius opus
arserit,detrimentum patietur, ipse tamen sal-
uus erit,sic tamen quasi per ignem: *per Flu-*
uium Igneum,de quo Propheticus sermo cõ-
memorat : Et fluuius igneus currebat ante
eum,*per fluuium igneum,& uada feruentibus glo*
bis horrenda transibunt, quanta fuerit peccati ma
teria tanta, & pertranseundi mora, quantum exe *Flamma di-*
gerit culpa, tantum sibi ex homine uendicabit,quæ *sciplina.*
dam flammæ rationabilis disciplina, & quantum
stulta iniquitas suggesserit,tãtum sapiens pœ
na desæuiet:&c.

IDEM

Epist.54.ad Aurelium Episc.

QVONIAM istæ in cœmiteriis ebrieta- 106
tes,& luxuriosa conuiuia, non solùm hono-
res martyrum à carnali, & imperita plebe
credi solent, sed etiam solatia mortuorum:
mihi uidetur facilius,illis dissuaderi posse istã
fœditatem,ac turpitudinem, si & de Scriptu
ris prohibeatur,*& oblationes pro spiritibus dor-*
mientium,quas uere aliquid adiuuare credendum
est,super ipsas memorias non sint sumptuosæ, at

que omnibus petentibus ſine typho & cum
Vide. alacritate præbeantur, neq. uendantur. Sed ſi
quis, pro religione aliquid pecuniæ offerre
uoluerit, in præſenti pauperibus eroget. Ita
nec deſerere uidebuntur memorias ſuorum,
quod poteſt gignere non leuem cordis dolorem,
& celebrabitur in Eccleſia, quod piè &
honeſtè celebratur.

IDEM

Pſal. 37.

107 NON ſim inter illos Domine, quibus dicturus es: Ite in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius. neq. in ira tua emendes me, ut in hac uita purges me, & talē me reddas, cui iam *Emendatorio igne non ſit opus propter illos, qui ſalui erunt, ſic tamen quaſi per ignem.*

S. PAVLINVS

Epiſc. Epiſt. ad Amandum Epiſc.

108 IMPENSE rogamus ut quaſi frater (quod nobis in Domino eſſe dignaris) unanimos fratres iuuans, & hanc meritis fidei tuæ mercedem adcumules, & pro fratre defuncti infirmitate noſtræ compatiaris, & orandi labore conſpires, ut miſericors & miſerator Deus, qui facit omnia in cœlo & in terra & in ma-

ri & abysſis, *refrigeret animam eius ſtillicidiis misericordiæ ſuæ* per orationes ueſtras.

IDEM

Epiſt. 9. ad Seuerum.

109 SAPIENTIA ædificauit tibi Domum. hæc eſt domus illa non manufacta in qua ſi habitemus iis operibus quibus ciues ſanctorũ fieri mereamur: non ardebit opus noſtrũ, *& ignis ille ſapiens tranſeuntes nos per examen ſuum non ſeuero ardore ambiet puniendos*, ſed ut commendatos ſuſcipiens blando lambet attactu, ut poſſimus dicere: Tranſiuimus per ignem & aquam, & induxiſti nos in refrigerium.

D. HIERONYMVS

Comment: Prouerb. Cap: 11.

110 NOTANDVM eſt, quòd etſi impiis poſt mortem, ſpes ueniæ non eſt, *ſunt tamen qui de leuioribus peccatis, cum quibus obligati, defuncti ſunt, poſt mortem poſſunt abſolui, uel pœnis uidelicet, caſtigati*, uel ſuorum precibus, uel Eleemoſynis, Miſſarumq. celebrationibus.

Remittuntur peccata poſt mortem.

IDEM

Lib: 1. aduerſus Pelagianos Cap: 9.

111 ILLVD uerò, quod in ſequenti ponis ca

pitulo,in die Iudicii,iniquis, & peccatoribus non parcendum,ſed æternis eos ignibus exurendos ferre quis poteſt, & interdicere te miſericordiam Dei,& ante diem iudicii de ſententia Iudicis iudicare: ut ſi uoluerit iniquis & peccatoribus parcere,te præſcribente non poſſit? dicis enim, ſcriptum eſt in 103. Pſal. Deficiant peccatores a terra,& iniqui, ita ut non ſint. Et in Eſaia: Comburentur iniqui & peccatores ſimul; & qui relinquunt Deum, conſumabuntur. Et non intelligis comminationem Dei interdum ſonare clementiam? Non enim dicit,eos æternis ignibus exurendos,ſed a terra deficere, & iniquos eſſe ceſſare. Aliud enim eſt,ipſos a peccato & iniquitate deſiſtere;& aliud,ipſos perire in perpetuū, & æternis ignibus concremari. Deinde Eſaias,de quo ponis teſtimonium: Comburetur (inquit) peccatores,& iniqui ſimul: *non addidit, in æternum &c.*

Dei cōminat. clementiam ſonat.

Locus Pſalmor. explicatus.

IDEM

Lib. 1. Comment. In Mathæ: Cap: 11,in illud: Ipſe uos baptizabit in Spiritu Sancto & igne, &c.

112 Siue quia ignis eſt Spiritus S. ut Acta Apoſtolorum docent; quo deſcendente ſe-

dit quaſi ignis ſuper ſingulos credentium & impletus eſt ſermo domini dicentis : Ignem ueni mittere ſuper terram, & quàm uolo ut ardeat; Siue quia in præſenti, ſpiritu baptizamur; *& in futuro igne*, Apoſtolo quoq. huic ſenſui congruente: Vniuſcuiusq. opus quale ſit ignis probabit. *Ita etiam Orig.*

IDEM

Commentar. Amos Cap: 7.

113 DECEM tribus ad hæreticorum perſonam retulimus, quæ appellabantur Iſrael, & duas quibus Iudas præerat, ad Eccleſiam, & Eccleſiæ peccatores: qui confitentur rectam quidem fidem, *ſed propter uitiorum ſordes purgantibus ſe indigent flammis*: Idcirco nunc Dominus ad ignẽ iudicium uocare ſe monſtrat: ut uniuſcuiuſq. opus quale ſit ignis probet, & impleatur illud quod ſcriptum eſt: Ambulate in lumine ignis ueſtri, & in flamma quã ſuccendiſtis: Vnde & ad Babylonem dicitur, Habes carbones ignis, ſedebis ſuper eos, *hi erunt tibi in adiutorium*, Et in Pſalmo. Lingua doloſa & plena mendaciis, *igne carbonum dicitur eſſe purganda*: Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam doloſam? Sagit-

Flam. Purg.

Ignis adiuuans.

tæ potentis acutæ,cum carbonibus desolato riis.

IBIDEM

114 De his altaris carbonibus, desolator carbo duorum testamentorum forcipe prenditur:& Esaiæ labia purgat immunda,ut possit uerbum domini prophetare. Vocatus autẽ ignis ad iudicium,deuorat primum Abyssũ, id est omnia genera peccatorum,ligna,fenũ, stipulam, & postea *comedit simul partem*, hoc est ad sanctos illius peruenit,qui in peculium domini & in eius parte reputantur: tempus enim est ut incipiat iudicium à domo domini.Et in Ezechiele præcipitur his qui pœnas illaturi sunt. A sanctis meis incipite. Et in Apostolo legimus:Si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem saluus erit, sic tamẽ quasi per ignem.Cumq. omnes fuerimus in peccato,& iacuerimus ad sententiæ ueritatem, miserebitur dominus noster, & quia paruuli sumus, resurrectionis nos tempore suscitabit,siue suscitabit per uirtutes qui in uitiis iacebamus; hoc domino promittente,atq. dicente:Sed & istud non erit. Pulchre autem dixit, *Sed &c.*, quia iam supra dixerat;

Abyssus quid.

Omnes purgandi.

hoc

hoc non erit. *Non enim in finem irascetur, neq. in æternum comminabitur*. Non secundum pec cata nostra fecit nobis:neq. secundum iniqui tates nostras retribuit nobis. Quãtum distat ortus ab occidente lõge fecit à nobis iniqui tates nostras. Quomodo miseretur pater filiorum, *misertus est dominus timentibus se &c.*

IDEM

Comment: lib. 4. In Esaiam Cap. 10.

PRO eo quod nos uertimus: Mittet dominus in pinguibus eius tenuitatẽ: Lxx. trã stulerunt, Mittet Dominus in honorem tuũ ignominiam. Et pro eo quod nos diximus: Et sanctus eius in flamma; illi uerterunt, Et sanctificabit eum in igne, per quod quidem intelligi uolunt, pœnas atq. tormenta ad hoc adhiberi peccatoribus, *ut diuino Igne purgentur &c.* 115

IDEM

Comment: 18. lib. in Esaiam Cap. 18.

QVÆ asseuerant, post cruciatus atq. tor menta, futura refrigeria; quæ nunc abscondẽ da sunt ab his quibus timor utilis est; ut dum 116

supplicia reformidãt peccare desistãt. quod nos Dei solius debemus scientiæ derelinquere, cuius non solum misericordiæ, sed & *tormenta in pondere sunt, & nouit, quem, quomodo, aut quamdiu debeat iudicare*. solumq́ dicamus, quod humanæ conuenit fragilitati: Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Sic sicut Diaboli & omnium negatorum atq. impiorũ, qui dixerunt in corde suo: Non est Deus, credimus æterna tormenta: *sic peccatorum atq. impiorum & tamen Christianorum, quorum opera in Igne probāda sunt atq. purganda, moderatam arbitramur, & mistã clementiæ sententiam Iudicis.*

Huc inclinãt Hebrei, qui xii. mensium tormenta animab. præscribunt.

IDEM

Commen: in Ezechi. Li. 1. Ca. 1. Et uidi quasi speciem electri & c.

117 A LVMBIS uero & deorsum ignis erat resplendens in circuitu, ut ostenderet ea quæ supra lumbos sunt, ubi sensus uersatur & ratio, non indigere *igne nec flammis*, sed prætiosissimo metallo & purissimo comparari. Ea uero quæ à lumbis deorsum, ubi coitus, ubi generatio, ubi incentiua uitiorum sunt, *purga*

tione indigere, flammarum: ut cum purgata fuerint, habeant sicut arcus similitudinem, quæ uulgo Iris dicitur, cum fuerit in nube in die pluuiæ. Iris enim, quæ in Sancta Scriptura uocatur Arcus, & in Apocalypsi Ioannis eodem nomine Iris dicitur: nisi in pluuia, & in aquosa nube non potest apparere diuersorum colorum, & pulcherrimorum, & sensim in alios transeuntium. Vnde & Poeta: Mille rapit uarios aduersa luce colores. Sed & morem uulgi sequens idem Poeta: Cum bibit, inquit, arcus. Ex quo significat nunquam arcum apparere, nisi in nube & in aquis. Hic arcus signũ est clementiæ, & testamenti Dei, quod fecit cum hominibus, ut quando apparuerit in nube sciamus nos secundum antiquitatis exemplum, nequaquam perituros esse diluuio: Ex quo ostenditur, *post pœnas atq. supplicia, & purgationem peccatorum, futuram misericordiam*, duntaxat in his qui Deum meruerint uidere regnantem.

Iris

Ex uersione LXX, quod nos Fœdus, siue pactũ, illi Testam. dicunt.

Noe

IDEM

Comment: Lib: 3. in Osee: Cap: XIII.

INTER mortem, & inferos hoc interest: 118
Mors est, qua anima separatur à corpore, In-

Infernus ſernus, locus in quo animæ recluduntur, *ſiue in refrigerio ſiue in pœnis pro qualitate meritorum.*

IDEM

Comment: lib: 18. in Eſaiam Cap: ult.

119 IGNIS quoq. poſtea iuxta id accipiendus, quod & Vermis: *qui tam diu ſuccenditur, quam diu habet materiam, qua uorax flamma paſcatur.* Si quis igitur habeat in conſcientia ſua zizania, quæ inimicus homo dormiente patrefamilias ſuperſeminauit, *hæc Ignis exuret, hæc uorabit incendium.* Et omnium ſanctorum oculis eorum ſupplicia monſtrabuntur: qui pro auro & argento, & lapide pretioſo, ædificauerunt ſuper fundamentum Domini; fænum, ligna, ſtipulam, ignis pabulum ſempiterni, &c.

IDEM

Lib: 1. Comment: in Danielem, Cap: 7.

120 QVODQ. capilli eius lanæ mundiſſimæ comparantur, purum oſtenditur, ſincerumq. iudicium, & nullam perſonam in iudicando reſpiciens. Senex quoq. deſcribitur, ut maturitas comprobetur ſententiæ: Thronus eius

flammæ ignis: ut peccatores tormentorum magnitudinem pertimescãt, *& iusti saluentur, sic tamen quasi per ignem,* Rotæ eius ignis accẽsus; siue Currus eius: Et in Ezechiele: Quadrigæ sedens inducitur Deus. Omnia Dei flammea sunt; de quo & alibi dicitur: Deus ignis consumens est: *ut lignum, fœnum, stipulam, arsura in die Iudicii nouerimus.* Et in Psalmis legimus: *Ignis ante eum præcedet,* & inflammabit in circuitu omnes inimicos eius. & c.

D. AMBROSIVS
Commentar. 1. Corinth. 4.

SALVVM illum futurum dixit Apostolus, quia non interibit substantia quã constat, 121
sicut & doctrina mala peribit, quia accidens causa est, Ideo autem dixit sic tamen quasi p ignem *ut salus hæc non sit sine pœna, quia non dixit saluus erit per ignem, ut merito suo ab igni non combustus saluus fiat examinatus per ignem,* sed cũ dicit: sic tamen quasi per ignem, ostẽdit saluum illum quidem futurum, *sed pœnas igni passurum, ut per ignem Purgatus* fiat saluus & non sicut perfidi æterno igne in perpetuũ torqueatur, ut ex aliqua parte operæ preciũ sit credidisse in Christum.

IDEM

Orat. funeb. de morte fratris Satyri

122 FLEVERVNT senes, fleuerunt iuuenes, fleuerunt & pauperes, & quod multò est pre ciosius, lacrymis suis eius delicta lauerunt. illæ sunt lacrymæ redẽtrices, illi gemitus qui dolorem mortis abscondunt. sed prius ultimum coram populo Vale dico, pacem prædico, osculum soluo. Tibi nunc omnipotens Deus innoxiam commẽdo animam. Tibi hostiam meam offero. Cape propitius, & serenus fraternum munus, sacrificium Sacerdotis.

Offert Amb. pro fratre defunct.

IDEM

Orat. funeb. de obitu. Valentiniani.

DATE manibus Sancta mysteria, pio re
123 quiẽ ei poscamus affectu, date Sacramẽta cælestia, animam piam nostris oblationib. prosequamur. Extollite populi mecum manus in Sancta, ut eo saltem munere, uicem eius meritis rependamus. Non ego florib. tumulum eius aspergã, sed spiritũ eius Christi odore perfundam. spargant alii plenis lilia calathis, nobis lilium est Christus.

IDEM

NVLLA dies uos silentio præteribit. Nulla inhonoratos uos mea trāsibit oratio. Nulla nox non donatos aliqua precum mearum contextione transcurret. Omnibus uos oblationib. frequētabo. Si oblitus fuero te sancta Hierusalem, hoc est, sancta anima, pia & pacifica germanitas, obliuiscatur me dextera mea, adhæreat lingua mea faucib. meis si non meminero tui. 124 *Orat. pro defunctis.*

IDEM

Lib. de fide Resurrect.

NVNC quoniam die septimo ad sepulcrū redimus, qui dies symbolum futuræ quietis est, a fratre paululum ad communem humani generis cohortationem iuuat deriuare mentem. 125 *Cōmemorat. ad defunctor. sepulchr. die 7.*

IDEM

Orat. de obitu Theodosii.

DILEXI uirū qui cum iam corpore solueretur, magis de statu Ecclesiarum, quam de suis periculis angebatur. Dilexi, & præsumo de Domino, quod suscipiat uoces orationis meæ, qua prosequar animā piam. Da requiē perfectam seruo tuo Theodosio, requiem illam, quam præparasti sanctis tuis. 126

D. GREGORIVS
Papa, Comment. 1. Regum 4.

127 QVI perfectionem bonæ uoluntatis habuerunt in confessione peccati, *post mortem Purgatoria pœna purgati ad uitam transeunt*, si ad delenda peccata sufficientem uim amoris nequaquā hab uerunt, unde& Paulus ait, Sic salui fient quasi p ignem. sed peccator qui ibi saluari per ignē meruit, hic per afflictionem carnis adimpleat, hoc quod sibi de ui amoris deesse cognoscit.

IDEM
illud explicans: Domine ne in furore tuo arguas me &c.

128 QVASI dicat, Scio futurum esse, ut post huius uitæ exitum, *alii flammis expientur Purgatoriis*, alii sententiam æternæ subeant damnationis, sed quia *illum transitorium ignem*, omni tribulatione æstimo præsenti intollerabiliorē, non solum in furore æternæ damnationis opto non argui, sed etiā in ira *transeuntis timeo correptionis purgari.*

Transitor. ignis.

IDEM
Lib: 4. Dialog Cap: 39.

129 D E *quibusdā leuibus culpis esse ante Iudicium Purga=*

Purgatorius ignis credendus est, pro eo quod Veritas dicit, si quis peccauerit in Spiritum Sanctum, non remitti neq. in hoc sæculo neq. in futuro. Rursus: Si quis superædificauerit lignum, fœnum, stipulam cuiusq. opus quale sit ignis probabit. &c.

ALCVINVS
Lib. 3. de Trinit.

DE igne diei iudicii Apostolus ait: Vnius cuiusq. opus quale sit ignis declarabit. de *Igne purgatorio* eum dixisse non est dubitādum quem aliter sancti, aliter impii sensuri sunt. 130

HAYMO
Comm. 1. Epist. ad Corint.

SICVT aurū & argentum & lapides preciosi igne probantur, & tamen nō consumuntur: ita in die Iudicii qui habuerint bona opera, & bonā prædicationem, *licet per ignem transeant*, tamen nullam pœnam, neq. læsuram sustinebunt. Qui uero leuia peccata attrahunt, purgātur ab illis qui tribulationib. incēduntur in hoc seculo, uel post mortē in *Igne Purgatorio*. 131

S. ISIDORVS
Lib. 1. de Offic. Eccles. Ca. 18.

132 CVM Dominus dicat: Qui peccauerit in Spiritum S. non remittetur ei, neq. in hoc seculo, neq. in futuro: demonstrat quibusdam illic dimittenda peccata, & *quodam Purgatorio Igne purganda.*

BEDA
Homil. in illud. Ioannes testimonium perhibuit ueritati.

133 NONNVLLI propter bona quidẽ opera ad electorũ sortẽ prærordinati, sed propter mala aliqua quib. polluti de corpore exierunt, post mortem seuerè castigandi, excipiũtur *flammis Ignis Purgatorii.*

IDEM
Comment. Prouer. ca. 11. Mortuo homine impio nulla erit spes.

134 ETsi impiis post mortem spes ueniæ non est, sunt tamen qui de leuioribus peccatis, quib. obligati defuncti sunt, post mortem possunt absolui, *uel pænis* uidelicet *castigati*, uel suorũ præcib. Eleemosynis, Missarũ celebrationib. absoluti.

Preces pro defunct.

RVPERTVS
Abbas Genes. ca. 32.

CHERVBIM nomen est, Angelicarum fortitudinum, hæc ante paradisum posita, ad custodiẽdum Ligni uitæ aditum, cũ legimus miramur, cum tamen publica fide teneamus & cõfiteamur, quod *per Ignem transituri, & non nisi per Angelorum ministerium examinati* Paradisum intraturi sumus. 135

IBIDEM

QVID enim ex huiusmodi dictis colligimus, nisi ad hoc flammeum gladium, atq. uersatilẽ ante paradisum esse collocatum, ut quicunq. deinceps admittẽdi sunt: illuc transeant per *Examinatorium Ignem.* 136 *Flam. gladius symbolũ ign. Purgat.*

D. BERNARDVS
Serm. 66. in Cantica.

NON credũt hæretici *Ignem Purgatorium* restare post mortem, sed statim animam solutam a corpore uel ad requiem transire, uel ad damnationẽ. quærant ergo ab eo qui dixit, quoddã peccatũ esse, quod neque in hoc seculo, neq. in futuro remittetur, cur hoc di- 137

xerit, si nulla manet in futuro remissio purgatione peccati ?

D. COESARIVS

Episcop: Arelat: Hom: in 1. Corinth: 3.

Si cuius opus arserit.

138 ILLO *transitorio igne*, *de* quo dixit Apostolus, ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem, non capitalia, sed minuta peccata *purgantur* & c.

IBIDEM

139 SI Deo, qui bona nostra auferri, uelut pius pater, permittit, tanquã boni filii gratias agimus, & minus nos pati quam meremur, cum uera humilitate perferimus; ita peccata ipsa in hoc seculo purgantur, *ut in futuro Ignis ille Purgatorius, aut non inueniat, aut parum inueniat, quod exurat.*

IBIDEM

140 SI nec in tribulationibus Deo gratias agimus, nec bonis operibus ipsa peccata redemimus, *tandiu in illo Purgatorio Igne moras habebimus, quandiu supradicta minuta peccata tanquã ligna, & fœnum, & stipula consumentur & c.*

IBIDEM.

ILLE *ipse Purgatorius Ignis durior erit, quàm quidquid potest pœnarum in hoc seculo aut uideri, aut cogitari, aut sentiri,* & cum de die Iudicii scriptum sit, quod erit die uno: unde scit unusquisq., utrum diebus aut mensibus: aut fortè etiã & annis per illum ignem sit transiturus. 141

Hebrei annum constituunt. Soto in.4.annos 10. quod ipsi uiderit.

EX LIB. I.

Prognosticon S. Patris Iuliani Archiep: Toleta: Cap: 19.

CVM quisq. apud memorias martyrũ sepelitur, hoc tantùm prodest defuncto, ut cõmendans eum *is qui superstes est, Martyrum patrocinio,* affectus pro eo supplicationis augeatur; cùm ergò recolit animus, ibi sepultum sit charissimi corpus, & occurrit animo, locus nomine Martyris uenerabilis, eidẽ Martyri animam dilectam commẽdat, recordantis & precantis affectus, qui tamen affectus „ cum *defunctis à fidelibus charissimis exhibetur,* „ *eis prodesse non dubium est,* qui dùm in corpore uiuerent, talia post hanc uitam sibi prodesse meruerunt. 142

Intercessio Sanctorum.

IBIDEM.

Cap: 20.

143 PLERIQ. fideliũ, cùm fidei precedentis af fectu, aut sua aut suorum corpora apud memorias Martyrum præcipiunt tumulari, non puto infructuosum esse, quod quæritur aut inane, quod fideliter de diuino auxilio speratur *tantum si non sint huiusmodi qui in Ecclesiis sepeliuntur, insolubiles culpæ, quæ eos non sinant, etiam oblatis Deo Sacrificiis adiuuari post mortẽ.*

Vim Sufragior. culparũ grauitas impedit.

IBIDEM

144 S. AVGVSTINVS inquirẽti de hoc Paulino Episcopo sic respondit. Cum fidelis mater, fidelis filii corpus desiderauit in Basilicã Martyris poni, siquidem credidit, *eius animã meritis Martyrum adiuuari:* hoc quod ita credidit supplicatio fuit, & hæc profuit, si quid profuit, & quod ad idem sepulcrum recurrit animo, & filiorum precibus, magis magisq. commẽdat, *adiuuat defuncti spiritum* non mortui corporis locus, sed ex loci memoria uiuus affectus matris.

Martyrum merita prosunt defunctis.

IBIDEM

145 MERITVM p quod illis ista prosunt, si nul

lum comparatum est in hac uita, frustra quæritur post hanc uitam. *ut enim hoc quod impenditur, possit eis prodesse post corpus:* in ea uita est acquisitum, quam quisq. gessit in corpore.

EIVSDEM
ex Cap: 21.

E T si nusquã in Scripturis ueteribus omnino legeretur oblatũ pro mortuis Sacrificium, non parua est uniuersæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine elucet authoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo, ad eius altare fundũtur, locum suũ habet etiam commendatio Mortuorum. Cùm enim *Sacrificium Deo pro spiritibus defunctorum offertur:* pro ualde bonis gratiarũ actiones sunt; pro non ualde bonis propitiationes sunt; pro ualde malis, etiam si nulla sunt adiumenta mortuorum, qualescunq. tamen sunt consolationes uiuentium *quibus tamen prosunt, aut adhoc prosunt, ut plena sit remissio, aut* certè ut tolerabilior sit ipsa damnatio. 146 *Authoritas Ecclesiæ*

EIVSDEM
ex lib: 2. eorundem Prognosticon Cap: 10. 147

S PIRIT V S illi, qui nec tam perfectæ san

ctitatis hinc exeunt, ut in paradysum statim post depositionem suorum corporum possint aduolare, nec tam criminose ac damnabiliter uiuunt, aut ita in suis criminibus perseuerant, ut cum diabolo & angelis eius damnari mereantur, *Ecclesia hic pro eis efficaciter supplicante, pœnis medicinalibus expiati*, corpora sua cum beata immortalitate recipient.

Cap: 19.

148 ILLE *Ignis Purgatorius* (ut ait August.) qui nunc à quibusdam contemnitur, & paruus putatur, multo grauior existit, quam quidquid homo potest pati in hac uita.

IBIDEM

149. GREGORIVS quoq. de hoc Purgatorio Igne sic dicit: Pro quibusdam leuibus culpis ante iudicium, *Purgatorius Ignis esse credendus ē*, pro eo quod Veritas dicit: Quia si quis in Spiritum Sanctum blasphemiam dicit, neq. in hoc seculo, neq. in futuro remittetur ei, in qua sentētia datur intelligi, quasdam culpas in hoc seculo, *quasdam uero relaxari in futuro.* quod enim de uno negatur, consequens intel-

Recte. erita Greg. 130.

lectus

lectus patet, quia de quibusdam conceditur.

IBIDEM

CVM Paulus dicit, Christum esse fundamentum atq. subiungit: Si quis ædificat supra fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides præciosos, lignum, fœnum, stipulã, unius cuiusq. opus quale sit ignis probabit. Si cuius opus arserit detrimentum patietur, ipse autẽ saluus erit: sic tamen quasi per ignem; quamuis de igne tribulationis in hac uita adhibito possit intelligi: tamen si quis hoc *de Igne futuræ purgationis* accipiet, pensandum summopere est, quia illum dixit *per Ignem quidem posse saluari*, non qui super hoc fundamentum, æs, fœnum, plumbum ædificat, id est peccata maiora, & idcirco duriora, atq. tunc iam insolubilia, sed lignum, fœnum, stipulam, id est peccata *minuta atq. leuissima, quæ Ignis facile consumat.* 150

Ita pleriq. S. Patres.

IBIDEM

SCIENDVM est quia illic, saltem de minimis, *quisq. nihil purgationis obtinebit*, nisi bonis hoc artibus in hac adhuc uita positus, ut illic obtineat, promereatur. 151

Cap: 20.

152 BEATO Augustino distinguente cognoscimus quod alter sit ille ignis futurus de quo impiis, Christo iudicante, dicendum est, Discedite à me maledicti in ignem æternum, *alter iste qui Purgatorius proprie appellatur* propter eos, qui per eum salui fiunt, per illum enim qui futurus est impiis, nullus saluabitur.

Purg. Ignis.

Cap. 21.

153 TANTI doctoris confirmati sententia, fatemur quod *Purgatorius hic Ignis*, ante ultimũ iudicium fiat, & ignem illum, in quo omnes impii Christo iudicante mergendi sunt, antecedat.

Aug. Nu. 101.

Ex cap. 22.

154 PVTO quod sicut nõ omnes reprobi, qui in æternum Ignem damnandi sunt, una, eadẽq. supplicii qualitate ardebunt: sic omnes qui *per graues Purgatorias pœnas salui esse credun tur*, non uno eodemq. spatio temporis crucia tus spirituum sustinebunt, ut quod in reprobis *discretione pœnarum, hoc in istis, qui per ignem*

saluandi sunt, mensura temporis agitetur &c.

EODEM
Cap.

TANTO illic minus uel maius *Ignis Purgatorii extendetur supplicium*, quanto hic minus uel amplius bona temporalia dilexerunt. 155

D. HVGO
Eterianus Lib. de Regressu animarum ab Inferis; ad sacrum urbis Pisæ Clerum. Cap: I.

PONITE igitur quæso in cordibus uestris, quid prædicta Deo amabilis societas Gregorii, Ioan. Chrysostomi, Ambrosii, Gregor: Nysseni, Hieronimi, Basilii, Augustini, Ioannis Damasceni, Hyppoliti martyris, Nili martyris, Anastasii, Cyrilli, & aliorũ quos sua nomina indicabunt, ut audituri estis iam nunc, de humana sentiat anima, quid de Pœnitentia & Confessione, quid de morte, quid de Resurrectione atq; Iudicio pronunciet. Similiter autem, quam constanter asserat, quod eā quæ piè defunctis fiunt fidelibus, (magis autē salutaris hostiæ immolatio) *efficacissimam eis* 156

Eucharistiæ Sacrif. defunct. saluta re.

dem medelam præstant, per uigili mente animaduertite. & c.

IDEM
Cap: XIII.

157 VOS in quibus spes mea, qui superstites estis, & in Christo fratres mei, nunc longe à me uitam ducitis, & propterea arbitramini, nullam uos posse mihi, & his qui simili immanitate hic distrahuntur opem ferre. Sed miseremini, precor mei, & sociorum, potestis scio *iuuamini esse nobis miseris i hoc carcere durissimo*, Non est enim adbreuiata manus Domini, aut misericordia ut liberare nequeat: Ecce Psalmista Dauid dicit: Confitemini Domino quoniam bonus; quoniam in seculum misericordia eius.

IBIDEM

158 ANTE QVAM ego à uobis recederé, antequam corpus exirem, antequàm tortuosis colubris adiudicarer, pignus sanctæ Ecclesiæ suscepi. Et si usq. in diem exitus, usq. in horã mortis noxios actus, sordidantem libidinẽ, & nefaria complexus sum facinora: cor tamẽ in nouissima hora contriui, & humiliaui, manus Redemptionis nostræ, scilicet corpus Sal

uatoris, pleno fidei manducaui sacramento. Si dũ loqui dabatur, tacuissem, iure me nunc, omnesq. mihi similes Tartarus suffocaret. At uero Christũ ego confessus sum, (& omnes qui ueniam mecum precantur) scelera mea detexi, lachrymas fudi, *quare cum his qui me=cum sunt saluari debeo.* *Quantum interfit in gremio Ecclesiæ mori.*

EODEM

Cap.

ESTO mihi ideo ex Inferno tardior exitus 159
quia sceleratissimus sum latronum, neq. simi liter cũ Christo crucifixus: attamẽ quia cri mina mea confessus sum, & execraui actus temulentos; *remedio medelæ perennitas cruciatus debet recidi.* Miseremini mei & sociorum ô uiri Christiani, uestro adiutorio nunc opus est, ut pro nobis *Paschalem Victimam offeratis*, Agnum uidelicet salutarem, qui tollit pecca ta mundi, *sic sic uerè de barathro Inferni educere potestis.* *Confessio*

EODEM

Capite.

EXORATE Deum pro nobis, coram ip 160
so effundite orationes, & egentibus eleemosy

nas porrigit;his diuitiis,his petitionibus his largitionibus *aorago Inferni captiuos reddit, ab- soluit*,& abire in uitam permittit.

EODEM
Cap.

161 SED scio plerosq. uanis opinionibus deformari,putantes non esse orandum pro mortuis, eo quod neq. Christus neq. Apostoli eius successores hæc scriptis intimauerint. Nesciunt quidem illi plura esse,ac persummè necessaria, quæ Sancta Ecclesia frequentat,quorum traditio ex Scripturis non habetur, nihilo tamen minus ad cultum Dei pertinent, & uigorem maximum obtinent:quæ si contemnantur eam fidem quæ per Euangelium claruit, uulnerabunt. Sed propter compedium ex pluribus pauca quædam referre uolo.

Non orandũ pro mortuis, error grauiss.

Vide

IDEM
XIIII. Cap.

162 EARVM Traditionũ quas sine scripto fecit Apostolus,*una est pro defunctis orare*,huiusmodi Traditionẽ non solum Paulus,sed omnis chorus Apostolorum, à primordio Ec-

Traditio Apostol.

clesiæ constituit. Hæc quidem traditio, usu tẽporis semper emanans ex longa consuetudine, Ecclesiæ Dei radicitus inhæret. Quamobrem, sicut multa sacramenta, sine scriptionis intimatione ipsa obseruat, sic profidelibus defunctis non habens emolumentum Scripturæ nouæ legis, preces iugiter ad Dominum sanctè ac piè ab initio fundit &c.

IBIDEM

PROPTEREA precor amici ante illam horam leuiora facite onera mea; quia delictũ meum non contexero caligine negationis. Efundite preces coram clemente ac misericorde domino, *exauditurus est certe clamorẽ uestrum pro me, atq. aliis, qui ad pœnas nondum migrauimus sempiternas.* 164

Quoniam tacui inueterā ossi Dixi, cõfiteb. adu. me iniust. me Do. &c.

Locus pœnar ad tempus.

IBIDEM

QVANDO apud uos in mundo eramus, ut uestris iuuaremur obsequiis, utcunq. promeruimus. *Non exurimur in ea flamma in qua diues cruciatur.* Nondum chaos magnum nobis obiicitur, *nondum regressus obstruitur: præsta te auxilia, & offerte pro nobis Hostiam Redem-* 165

Sperant animæ, se esse liberandas.

tionis. Nam talibus suffragiis, pœnæ nostre mitigã- *Quanta uis Suffragior.*
tur, & tabescunt, locus quietis aperitur, & uerum lumen faciei diuinæ, quod erat nobis absconditum, paulisper illucescit.

IBIDEM

165 VVLT utiq. misericors Deus, ut nostrũ qui mortui sumus onera, uos qui uiuitis portetis: si tamen ante, uel etiam dum uocabamur pignus Ecclesiæ suscepimus; si sacramentis ipsis fidem pleno corde præstitimus, & si carnem & sanguinem Iesu Christi non specie, sed fide, non exteriori uisu, sed interiori affectu spiritualiter manducauimus, Vult plenus misericordia Deus, *ut in adiutorium nostrum & proximorum intendatis*. Non est enim opus sanis medico.

Vult Deus, mortuos á uiuis adiuuari.

IBI D EM

166 V T quid p *Incruentam Hostiam* occasionẽ dedisset faciendi *memoriam pro nobis*, qui uos anticipauimus? Vt quid in Scripturis, & Trigesimis, & Anniuersariis diebus. omniũ obituum Commemorationes, Apostolica, & Catholica per fines orbis terræ celebraret Sancta Ecclesia? Si enim impium, si abominabile, si friuolum, si inutile redemptor humani ge-
neris

neris tale obsequium reputaret; quomodo etiam multi hactenus Sancti patres decesserint, neque alicui eorũ reuelatum foret, quatenus huiusmodi errores à Dei Ecclesia amouerentur? sed neq; inter Sacrorum solemnia successores Apostolorum, in ipsis *Mysteriis pro Dormientibus deprecationes semper fieri* cẽsuissent in hunc modum, Non habentibus etiam locum refrigerii, lucis, & pacis &c.

Inuictum argum.

Ita Damasc.

168

IBIDEM

NVM ignoratis quid Dialogus Gregorius, cui sũmi Angeli in solẽnitatibus Sacrificiorum famulabãtur, fecerit? Hic aliquando per lapideũ põtem, quem Imperator Traianus extruxerat gradiens, modicum tardato eũdi officio, ex industria ardentem orationem ad Dominum pro remissione peccatorum Traiani fudit? Et continuò uox ad eũ cœlitus facta est, dicens: *Orationem tuam audi ui indulgentiam Traiano* donaturus, sed tu amplius abstineas pro impiis orare. Nolite quæso dicere in cordibus uestris, falsum hoc aut fictum esse. Quærite si placet, apud Græcos; Græca certè omnis testatur hæc Ecclesia. Et quanquam multorum Martyrum sanguinẽ

167

Damas. & Græcum Euchol. & D. Thom. in 4 & Quodlib. Vide sup. nu. 80.

169

M

xerit, si nulla manet in futuro remissio purgatione peccati.

D. COESARIVS

Episcop: Arelat: Hom: in 1. Corinth: 3. Si cuius opus arserit.

138 ILLO *transitorio igne, de* quo dixit Apostolus, ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem, non capitalia, sed minuta peccata *purgantur* & c.

IBIDEM

139 SI Deo, qui bona nostra auferri, uelut pius pater, permittit, tanquã boni filii gratias agimus, & minus nos pati quam meremur, cum uera humilitate perferimus; ita peccata ipsa in hoc seculo purgantur, *ut in futuro Ignis ille Purgatorius, aut non inueniat, aut parum inueniat, quod exurat.*

IBIDEM

140 SI nec in tribulationibus Deo gratias agimus, nec bonis operibus ipsa peccata redemimus, *tandiu in illo Purgatorio Igne moras habebimus, quandiu supradicta minuta peccata tanquã ligna, & fœnum, & stipula consumentur & c.*

IBIDEM

ILLE *ipse Purgatorius Ignis durior erit, quàm quidquid potest pœnarum in hoc seculo aut uideri, aut cogitari, aut sentiri*, & cum de die Iudicii scriptum sit, quod erit die uno: unde scit unusquisq., utrum diebus aut mensibus: aut fortè etiã & annis per illum ignem sit transiturus. 141

Hebrei annũ constituunt. Soto in 4. annos 10. quod ipsi uiderit.

EX LIB. I.
Prognosticon S. Patris Iuliani Archiep: Toleta: Cap: 19.

CVM quisq. apud memorias martyrũ sepelitur, hoc tantùm prodest defuncto, ut cõmendans eum *is qui superstes est, Martyrum patrocinio*, affectus, pro eo supplicationis augeatur, cum ergò recolit animus, ibi sepultum sit charissimi corpus, & occurrit animo, locus nomine Martyris uenerabilis, eidẽ Martyri animam dilectam commẽdat, recordantis & precantis affectus, qui tamen affectus, „ cum *defunctis à fidelibus charissimis exhibetur*, „ *eis prodesse non dubium est*, qui dùm in corpore uiuerent, talia post hanc uitam sibi prodesse meruerunt. 142

Intercessio Sanctorum.

IBIDEM

Cap: 20.

143 PLERIQ. fideliũ, cùm fidei precedentis affectu, aut sua aut suorum corpora apud memorias Martyrum præcipiunt tumulari, non puto infructuosum esse, quod quæritur aut inane, quod fideliter de diuino auxilio sperat *tantum si non sint huiusmodi qui in Ecclesiis sepeliuntur, insolubiles culpæ, quæ eos non sinant, etiam oblatis Deo Sacrificiis adiuuari post mortẽ.*

Vim Sufragior. culparũ grauitas impedit.

IBIDEM

144 S. AVGVSTINVS inquirẽti de hoc Paulino Episcopo sic respondit. Cum fidelis mater, fidelis filii corpus desiderauit in Basilicã Martyris poni, siquidem credidit, *eius animã meritis Martyrum adiuuari:* hoc quod ita credidit supplicatio fuit, & hæc profuit, si quid profuit, & quod ad idem sepulcrum recurrit animo, & filiorum precibus, magis magisq. commẽdat, *adiuuat defuncti spiritum* non mortui corporis locus, sed ex loci memoria uiuus affectus matris.

Martyrum merita prosunt defunctis.

IBIDEM

145 MERITVM ꝑ quod illis ista prosunt, si nul

lum comparatum eſt in hac uita, fruſtra quæritur poſt hanc uitam. *ut enim hoc quod impenditur, posſit eis prodeſſe poſt corpus:* in ea uita eſt acquiſitum, quam quiſq. geſſit in corpore.

EIVSDEM
ex Cap: 21.

ET ſi nuſquã in Scripturis ueteribus omnino legeretur oblatũ pro mortuis Sacrificium, non parua eſt uniuerſæ Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine elucet authoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo, ad eius altare fundũtur, locum ſuũ habet etiam commendatio Mortuorum. Cùm enim *Sacrificium Deo pro ſpiritibus defunctorum offertur:* pro ualde bonis gratiarũ actiones ſunt; pro non ualde bonis propitiationes ſunt; pro ualde malis, etiam ſi nulla ſunt adiumenta mortuorum, qualeſcunq. tamen ſunt conſolationes uiuentium *quibus tamen proſunt, aut adhoc proſunt, ut plena ſit remisſio, aut* certè ut tolerabilior ſit ipſa damnatio. 146 *Authoritas Eccleſiæ*

EIVSDEM
ex lib: 2. eorundem Prognoſticon Cap: 10. 147

SPIRITVS illi, qui nec tam perfectæ ſan-

lectus patet, quia de quibusdam conceditur.

IBIDEM

CVM Paulus dicit, Christum esse fundamentum atq. subiungit: Si quis ædificat supra fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides præciosos, lignum, fœnum, stipulā, unius cuiusq. opus quale sit ignis probabit. Si cuius opus arserit detrimentum patietur, ipse autē saluus erit: sic tamen quasi per ignem; quamuis de igne tribulationis in hac uita adhibito posſit intelligi: tamen si quis hoc *de Igne futuræ purgationis* accipiet, pensandum summopere est, quia illum dixit *per Ignem quidem poſſe saluari*, non qui super hoc fundamentum, æs, fœnum, plumbum ædificat, id est peccata maiora, & idcirco duriora, atq. tunc iam insolubilia, sed lignum, fœnum, stipulam, id est peccata *minuta atq. leuissima, quæ Ignis facile consumat.* 150

Ita pleriq. S. Patres.

IBIDEM

SCIENDVM est quia illic, saltem de minimis, *quisq. nihil purgationis obtinebit*, nisi bonis hoc artibus in hac adhuc uita positus, ut illic obtineat, promereatur. 151

Cap: 20.

152 BEATO Augustino distinguente cognoscimus quod alter sit ille ignis futurus de quo impiis, Christo iudicante dicendum est, Discedite à me maledicti in ignem æternum, *alter iste qui Purgatorius proprie appellatur* propter eos, qui per eum salui fiunt, per illum enim qui futurus est impiis, nullus saluabitur.

Purg. Ignis.

Cap: 21.

153 TANTI doctoris confirmati sententia, fatemur quod *Purgatorius hic Ignis*, ante ultimũ iudicium fiat, & ignem illum, in quo omnes impii Christo iudicante mergendi sunt, antecedat.

Aug. Nu. 101.

Ex cap: 22.

154 PVTO quod sicut nõ omnes reprobi, qui in æternum Ignem damnandi sunt, una, eadeq. supplicii qualitate ardebunt: sic omnes qui *per graues Purgatorias pœnas salui esse credun tur*, non uno eodemq. spatio temporis cruciatus spirituum sustinebunt, ut quod in reprobis *discretione pœnarum, hoc in istis, qui per ignem*

saluandi sunt, mensura temporis agitetur &c.

EODEM

Cap.

TANTO illic minus uel maius *Ignis Purgatorii extendetur supplicium*, quanto hic minus uel amplius bona temporalia dilexerunt. 155

D. HVGO

Eterianus Lib. de Regreßu animarum ab Inferis; ad sacrum urbis Pisæ Clerum. Cap. I.

PONITE igitur quæso in cordibus uestris, quid prædicta Deo amabilis societas Gregorii, Ioan. Chrysostomi, Ambrosii, Gregor: Nysseni, Hieronimi, Basilii, Augustini, Ioannis Damasceni, Hyppoliti martyris, Nili martyris, Anastasii, Cyrilli, & aliorũ quos sua nomina indicabunt, ut audituri estis iam nunc, de humana sentiat anima, quid de Pœnitentia & Confessione, quid de morte, quid de Resurrectione atq; Iudicio pronunciet. Si militer autem, quam constanter asserat, quod *ea quæ pie defunctis fiunt fidelibus*, (magis autẽ salutaris hostiæ immolatio) *efficacissimam eis*= 156

Eucharistiæ Sacrif. defunct. saluta re.

dem medelam præstant, per uigili mente anima duertite. & c.

IDEM

Cap. XIII.

157 VOS in quibus spes mea, qui superstites estis, & in Christo fratres mei, nunc longe à me uitam ducitis, & propterea arbitramini, nullam uos posse mihi, & his qui simili immanitate hic distrahuntur opem ferre. Sed miseremini, precor mei, & sociorum, potestis scio *iuuamini esse nobis miseris i hoc carcere durissimo*, Non est enim adbreuiata manus Domini, aut misericordia ut liberare nequeat: Ecce Psalmista Dauid dicit: Confitemini Domino quoniam bonus; quoniam in seculum misericordia eius.

IBIDEM

158 ANTE QVAM ego à uobis recederē, antequam corpus exirem, antequam tortuosis colubris adiudicarer, pignus sanctæ Ecclesiæ suscepi. Et si usq. in diem exitus, usq. in horā mortis noxios actus, sordidantem libidinē, & nefaria complexus sum facinora: cor tamē in nouissima hora contriui, & humiliaui, munus Redemptionis nostræ, scilicet corpus Sal

uatoris, pleno fidei manducaui ſacramento. Si dũ loqui dabatur, tacuiſſem, iure me nunc, omneſq. mihi ſimiles Tartarus ſuffocaret. At uero Chriſtũ ego confeſſus ſum, (& omnes qui ueniam mecum precantur) ſcelera mea detexi, lachrymas fudi, *quare cum his qui mecum ſunt ſaluari debeo.* *Quantum interſit in gremio Eccleſie mori.*

EODEM

Cap.

ESTO mihi ideo ex Inferno tardior exitus 159
quia ſceleratisſimus ſum latronum, neq. ſimiliter cũ Chriſto crucifixus: attamẽ quia crimina mea confeſſus ſum, & execraui actus temulentos; *remedio medelæ perennitas cruciatus debet recidi.* Miſeremini mei & ſociorum ô uiri Chriſtiani, ueſtro adiutorio nunc opus eſt, ut pro nobis *Paſchalem Victimam offeratis*, Agnum uidelicet ſalutarem, qui tollit peccata mundi, *ſic ſic uerè de barathro Inferni educere poteſtis.* *Confesſio*

EODEM

Capite.

EXORATE Deum pro nobis, coram ipſo effundite orationes, & egentibus eleemoſy 160

nas porrigite;his diuitiis,his petitionibus his largitionibus *vorago Inferni captiuos reddit, absoluit*,&abire in uitam permittit.

EODEM
Cap:

161 SED ſcio plerosq. uanis opinionibus deformari,putantes non eſſe orandum pro mortuis, eo quod neq. Chriſtus neq. Apoſtoli eius ſucceſſores hæc ſcriptis intimauerint. Neſciunt quidem illi plura eſſe,ac perſummè neceſſaria, quæ Sancta Eccleſia frequentat,quorum traditio ex Scripturis non habetur, nihilo tamen minus ad cultum Dei pertinent, & uigorem maximum obtinent:quæ ſi contemnantur eam fidem quæ per Euangelium claruit, uulnerabunt. Sed propter compēdium ex pluribus pauca quædam referre uolo.

Non orandū pro mortuis, error grauiſ.

Vide

IDEM
XIIII. Cap.

162 EARVM Traditionū quas ſine ſcripto fecit Apoſtolus,*una eſt pro defunctis orare*,huiuſmodi Traditionē non ſolum Paulus,ſed omnis chorus Apoſtolorum, à primordio Ec-

Traditio Apoſtol.

clesiæ constituit. Hæc quidem traditio, usu tēporis semper emanans ex longa consuetudine, Ecclesiæ Dei radicitus inhæret. Quamobrem, sicut multa sacramenta, sine scriptionis intimatione ipsa obseruat, sic pro fidelibus defunctis non habens emolumentum Scripturæ nouæ legis, preces iugiter ad Dominum sanctè ac piè ab initio fundit &c.

IBIDEM

164

PROPTEREA precor amici ante illam horam leuiora facite onera mea; quia delictū meum non contexero caligine negationis. Esfundite preces coram clemente ac misericorde domino, *exauditurus est certe clamorē uestrum pro me, atq. aliis, qui ad pœnas nondum migrauimus sempiternas.*

Quoniam tacui inueterauerunt ossa Dixi, cō fiteb. adu. me iniust. me Do. &c.

Locus pœnar ad tempus.

IBIDEM

165 QVANDO apud uos in mundo eramus, ut uestris iuuaremur obsequiis, utcunq. promeruimus. *Non exurimur in ea flamma in qua diues cruciatur.* Nondum chaos magnum nobis obiicitur, *nondum regressus obstruitur: præstate auxilia, & offerte pro nobis Hostiam Redem-*

Sperant animæ, se esse liberandas.

Quanta uis Suffragior. *tionis. Nam talibus suffragiis, pœnæ nostre mitigã tur, & tabescunt, locus quietis aperitur, & uerum lumen faciei diuinæ, quod erat nobis absconditum, paulisper illucescit.*

IBIDEM

165 VVLT utiq. misericors Deus, ut nostrũ qui mortui sumus onera, uos qui uiuitis portetis: si tamen ante, uel etiam dum uocabamur pignus Ecclesiæ suscepimus; si sacramentis ipsis fidem pleno corde præstitimus, & si carnem & sanguinem Iesu Christi non specie, sed fide, non exteriori uisu, sed interiori affectu spiritualiter manducauimus. Vult plenus misericordia Deus, *ut in adiutorium nostrum & proximorum intendatis.* Non est enim opus sanis medico.

Vult Deus, mortuos á uiuis adiuuari.

IBIDEM

166 VT quid p *Incruentam Hostiam* occasionẽ dedisset faciendi *memoriam pro nobis*, qui uos anticipauimus? Vt quid in Scripturis, & Trigesimis, & Anniuersariis diebus, omniũ obituum Commemorationes, Apostolica, & Catholica per fines orbis terræ celebraret Sancta Ecclesia? Si enim impium, si abominabile, si friuolum, si inutile redemptor humani generis

neris tale obsequium reputaret, quomodo etiam multi hactenus Sancti patres decesse- rint, neque alicui eorũ reuelatum foret, qua- tenus huiusmodi errores à Dei Ecclesia amo uerentur? sed neq; inter Sacrorum solemnia successores Apostolorum, in ipsis *Mysteriis pro Dormientibus deprecationes semper fieri* cẽsuis sent in hunc modum, Non habentibus etiam locum refrigerii, lucis, & pacis &c.

Inuictum argum.

Ita Damasc.

IBIDEM

NVM ignoratis quid Dialogus Grego- rius, cui sũmi Angeli in solẽnitatibus Sacri ficiorum famulabãtur, fecerit? Hic aliquan- do per lapideũ põtem, quem Imperator Tra ianus extruxerat gradiens, modicum tarda to eũdi officio, ex industria ardentem oratio nem ad Dominum pro remissione peccato- rum Traiani fudit. Et continuò uox ad eũ cœlitus facta est, dicens: *Orationem tuam audi ui indulgentiam Traiano* donaturus, sed tu am plius abstineas pro impiis orare. Nolite quæ so dicere in cordibus uestris, falsum hoc aut fictum esse. Quærite si placet, apud Græcos, Græca certè omnis testatur hæc Ecclesia. Et quanquàm multorum Martyrum sanguinẽ

167

Damas. & Gracum Eu. cholog. & D. Thom. in 4 & Quodlib. Vide sup. nu. 80.

Sanctorum Oratio quàm efficax. estuderit Traianus, *oratione tamē sancti uiri coactus est illum reddere Tartarus*, alioqui implacabilior &c.

IBIDEM

168 SED Magnus Athanasius ille, in Sermone quem scripsit de Dormientibus, sic loquitur: *Oratio pro fidelibus defunctis non est omittenda*, ubiq. si morte præoccupati fuerint, offerenda est salutaris Hostia, offerendum est oleum, offerendi sunt quasi pro sepeliendo cerei, Christum dominum, uocando in adiutorium. Sunt, inquit, Deo acceptabilia hæc, & multam ex ipso ferentia retributionem. Et oleum quidem & cereus, flagrantiam odoris emittunt; *Incruenta uerò Hostia propitiationem impetrat; Largitio Eleemosynarum accumulationem conficit retributionis.*

IBIDEM

169 SVSCIPIT *utiq. Deus Sacrificium altaris, Hostiam laudis*: quia sitit generis humani salutem. Nunquid Deus Angelis mercedes laborum seu coronas præparauit? Nunquid propter Angelos in terras descendit, carnem assumpsit, homo factus est, passionem & mortē

debellauit? Nunquid Angelis dicturus est: Venite benedicti patris mei, percipite regnũ, quod uobis paratum est? Non subest fides affirmationi, sed sicut propter hominem passus est, ita omnia propter hominem præparauit, cuius mortem perosus, uitam diligit.

IBIDEM

QVIS aliquando conuiuium magnum 170
parauit, amicos inuitauit, mensas ferculis instruxit: & expositis epulis conuiuas uesci prohibuit? sed ego quidem, & qui mecum sunt, per negligentiam, per desidiam, & spurcitiam indigni facti sumus, & à ianua conuiuantium prohibiti, *gerite igitur nobis morem, uicem supplete, ac transmittite ad nos, quæ omisimus, quæ debueramus, uos pro nobis erogate, & reconciliate miseris nobis Redemptorem* quem offendimus &c. *Reconciliat. post mortem.*

IBIDEM

IN cœlo quippe summum bonum est, & 171
nullum malum, in Inferno autem inferiore adest nullum bonum, sed malum summum, apud nos uero malum quidem est, uerũ haud summo discruciamur. Quare *beneficiis uestris* *Pœnarum distinctio.*

poßumus adiuuari, iis nostri reatus expiari pote- runt, ut aut tolerabiliorem nunc damnationem patiamur, aut integrã *adispicamur remis- sionem*. Accingimini, ad *persoluenda beneficia pro defunctis uita Christianis*. quæ quidem si his quorum sinistra trutina terram contigerit, parum conferant, eorum tamen qui faciunt remedia sunt, & consolationes.

IBIDEM

172 VVLTIS audire quantum Paschalis Victima nobis conferat? Felix Episcopus ei, quã dudum defunctam in uaporibus sibi obsequẽtem inuenerat, *indulgentiam per sacrificium impetrauit*. B. quoq. Papa Gregorius pio quodam suo monacho, qui hoc in igne cruciabatur, per triginta continuos dies, hostiam salutarem offerri præcepit, & factum est, ut trigesima oblatione completa, *Monachus communionem susciperet*, simul, & *euaderet supplicium*.

IBIDEM

173 SVSTINETIS accipere quantum Eleemosynæ pro defunctis exhibitæ, nobis conferant? Apud Alexãdriam Episcopus quidam

uitæ admodum uenerabilis, quendam in uicinia sua philoſophum habuit, Euagrium nomine, qui quidem quanquam gentilis fuiſſet, Epiſcopi tamen amicus erat, quia in philoſophorum gymnaſio extiterat eius diſcipulus. Hunc Epiſcopus ad fidem Chriſtianorũ permouere cupiens, ei ſalutis uerba frequenter prædicabat. Quibus cum nequaquã Philoſophus caperetur, Epiſcopo perhibetur dixiſſe. Domine mi, inter omnia mihi diſplicet, Chriſtianos uos ſomniare, mũdum finiendũ, corporum Reſurrectionem futuram, mercedes ſecundum opera reddenda fore, aſſerentes inſuper quod qui miſeretur pauperi, fœneratur Domino, qui in nomine Chriſti pro animabus ueſtrorũ defunctorum Chriſtianis pauperibus ſubuenit, centuplum recipiet. Quæ omnia quoniam procul à uero ſunt, ludicris & fabulis annumero. Verum Epiſcopo confirmante multis argumentis, nihil falſitatis eſſe in dogmatibus Chriſtianorum, diſceſſit Philoſophus, & haud multo poſt tempore credidit Epiſcopi prædicatione atq. baptizatus eſt. Tandem aliquando cum rerum ſuarum facturus eſſet rationem, accerſiuit Epiſcopum, & ita ait: Sume auri libras ſexaginta,

pauperibus,pro ut dixisti distribuendas, data syngrapha , quòd à Iudice Christo pro una Centum in illo (de quo tanta sonas)seculo recepturus sim. Quod cum Episcopus sine cũctatione fecisset, accepit pecuniam eo modo quo prædixerat philosopho,eam pauperibus erogaturus. Deniq. cum iam moreretur Philosophus,iussit filiis suis,ut sibi chyrographũ Pontificis in manu sepeliretur. His ita peractis post diem tertium Philosophus Episcopo in somnis apparuit, dicens ad eum. Vade ad sepulchrum meum ò Episcope, & recipe idiographum tuum ,nam debitum omne recepi, neutiquam iam mihi obligaris , cum iam dudúm de Christo centuplum certè acceperim,quin etiam ut nulla te ambiguitas circumagat, propria manu subscripsi. Obstupuit igitur Episcopus , prorsus eorũ quæ gesta fuerant ignarus.Qua de re sub diluculum filios accersiri iussit philosophi , à quibus cũ didicisset,uerum esse quod in somnis uiderat, conuocato urbis Clero,perrexit ad monumẽtum.Quo aperto philosophum sedentem cõspicati sunt, manumque protendentem cum literis , quas unus clericorum Episcopi acceptaturus, de manu illius euellere nequiuit;

porrigebat enim Episcopo. Pontifice igitur accipiente literas, philosophus recubuit: Episcopus in cõspectu omnium eas perlegit. Tenor aũt scripturæ,quam paulò antè ediderat ipse philosophus,huiuscemodierat, Euagrius Philosophus,Sanctissimo Episcopo in Domino gaudere. Nolucrim te pater ignorare, quod pecuniam omnem, quam tibi adhuc in corpore uiuens dedi, centiplicatam, sicut mihi promiseras,recepi,Quamobrẽ nulla debiti ratione mihi astringeris.His auditis, obstupuerunt omnes qui astabant. Ast cautio, Episcopi haud negligẽti iussione reposita ẽ. Quare ò amici,manifestum est,quid Sacratissimi corporis oblatio,quid Oratio,quid Eleemosynæ nobis conferant. *proculdubio peruersitatis plumbum conuertunt in argẽtum synceritatis.*

Cap.XVII.

CERTE qui potest diuitiarum copiã erogare debet,ut corpus amici honestè sepeliat, 174
maximè uero, *ut animam eripiat dæmonum faucibus.*Sed & pro nobis orantes beneficiis uestris conducite, succurrite pauperes nobis. Atqui &ad illud quod ante omnia maximũ

præſtat remediũ obnoxius enitamini, ut *Agnus ſcilicet, qui tollit peccata mundi, in memoriam defunctorum frequentius immoletur.*

Cap. XX.

175 QVOD ſi obiit ſingularis peccator, qui Deũ offendit uehementius, non ſolũmodo lachrymari fas eſto, quod illi tamen nihil attulerit utilitatis ſed *tribuere ſolatium quod poteſt Eleemoſinarum, oblationum hoc eſt ei adeſſe*, propterea gaudendum, quoniam præciſa eſt malitia illius.

Hactenus ex Latinis.

אש מצרף הנפשות אחר המות

idest

IGNIS ANIMARVM PVRGATORIVS

post hanc uitam ex Doctiss. Hæbr. sententiis assertus.

à

B. Valuerdio, & Gandia Villenate S. Theol. Doctore

Accessit e regione eiusdem, latina Hæbreorum interpretatio.

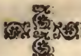
5. MATRIS ECCLESIAE STATVTA &Traditiones, non soluendas, Tract. Berachoth. Cap. Kisad mebarechim, & Sanhedrin. Cap. ChelеK

אמר ר׳ חנינ׳ בר פפא כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה
כאלו גוזל הב״ה וכנסת ישראל שנ׳ גוזל אביו ואמו ואמ׳
אין פשע חבר הוא לאיש משחית ואין אביו אלא הב״ה שנאמ׳ הלא
הוא אביך קנך ואין אמו אלא כנסת ישראל שנא׳ שמע בני מוסר
אביך ואל תטוש תורת אמך מאי חבר הוא לאיש משחית אמר ר׳
חנינא בר פפא חבר הוא לירבעם בן נבט שהחטיא את ישראל
לאביהם שבשמים:

Ideſt, Dixit Rabi Hanina F. Papa: Quicũque, creatis reb. in hoc mũdo fruitᵉ abſq. gratiarũ actione, ea quaſi furto ſurripit Deo, & Eccleſiæ, iuxta illud Salomonis: Qui rapit aliq̃d à patre, & matre ſua, dicẽs nõ eſſe peccatũ, ſocius eſt uiri perditoris. Pater autem Deus eſt, ut inquit Scriptura: Nonne ipſe eſt pater tuus, qui poſſedit te. Mater uerò Eccleſia, iuxta illud, Audi fili diſciplinã patris tui, & ne repudies legẽ matris tuæ. quis autem poterit ſtatuta matris diſſoluere, aut legem patris? Quid uerò eſt: Socius eſt uiri perditoris? Socius eſt (ait idem R. Hanina) Ierobоham filii Nabat, qui contra cæleſtẽ patrẽ, Iſraelitas ad peccandum induxit.

Eccleſia Mater.

Eadẽ habet D. Epiphan. hære. 75.

AD LECTOREM.

BART. VALV.

VOTIES HAEBREOS scriptores in manus sumo, sumo autẽ sæpissimè Christiane Lector (soleo enĩ Theologorum quos Scholasticos uocãt asperitatem, hoc quasi condimẽto temperare) toties intimis animi sensibus maxima mihi solatia creari, & puram quandam & liquidam uoluptatem, in animum meum influere, atq; illabi sentio. Video enim maxima nostræ Religionis firmamenta, quæ à summis uiris, Græcis, & Latinis literis consignata sunt, eadem illos pleno ore personare. Nã ut aliqua eorum quæ pro IGNE PVRGATORIO hic a me posita sunt, exempli caussa commemorem, quod initiò attuli, ex R. Hanina: Pater Deus est, Mater uero Ecclesia, &c. eisdem uerbis recitat D. Epiphan. Quis poterit (inquit) statutum matris dissoluere, aut legem patris? uelut Salomon dicit: Audi fili sermones patris tui, & ne repudies statuta matris tuæ; ostendens quod & in Scriptis, & sine scripto docuit Pater, hoc est Deus, & Spiritus S. Mater autem nostra Ecclesia, habet statuta in se posita, quæ dissolui non possunt. Rursus, quod scribit Haramah, Coruum ex

R. Chanina Tractat. Berachot, & Sãhedrin.

Epiphan. lib. 3. contra hæres. har. 75.

Ecclesiæ statuta Salomo insolubilia uocat.

R. Isac. Haramah. Comm. Genes.

Num 221.

arca emiſſum, ſymbolum eſſe impiorum, columbam uero iuſtorum, quos, ut Noe quondam duo illa ad arcam, ita Deus ad ſe recipiat, perindeq́; animam in corpore, ut columbam in arca, ad exitum huius uitæ concludi: quis doctisſimi huius Scriptoris interpretationem contemnat? quam non ſolum Rabi Simeon Bon Iochai, annis plus minus (ut quidam numerāt,) ante Chriſtum, ducentis ſed & multis poſtea ſeculis ſummi Græciæ Theologi ſcriptam relinquerunt. Iochai uerba ſunt

R. Simeon ben Iochay, Lib. Zohar, Section. de Coruo, & Columba.

העורב מורה ומרמז על הרשעים אין הוא אכזרי כעורב והיונה מרמז לאנשים כשרים שהוא לקח אותם אצלו וזהו וישלח ידו ויקח ויבא אותם אל התיבה כי ידי יהוה פשוטות לקבל שבים והביא אותם אל התיבה מרמז לגן. עדן Latinè dicam:

Coruus ex arca emiſſus, cum nullum ſit rapacius animal, & ferius, impios homines ſignificat, Columba pios & iuſtos, quos ipſe ad ſe recipit. hoc enim eſt quod dicitur: Et miſit manum ſuam, accepit & adduxit ea ad arcam, quoniam manus Domini extenſæ ſunt ad recipiendos redeuntes ad ſe; quod autem, Ad arcam dicit, Paradiſum uoluptatis ſignificat. Hæc eadem in Patrib. Eccleſiaſticis ſcripta reperio. In quatuor elementis (ait Athanaſius) uelut intra parietes in domicilio corporis, inſtar columbæ cuiuſdam, concluſa eſt anima. In mortis ergo puncto recedentibus à ſe inuicem quatuor elementis, di

Arca Noe Symbolum Parad. uolupt.

Athanaſ. quæſt. 10. ad Antbioc. Princip. & Lib. de Diffinition. cap. ult.

soluuntur (ut ita dicam) quatuor parietes domicilii, & discedit quæ intus conclusa fuit columba, scilicet anima. Impios uerò Coruis esse similes prodit Hieronymus: Sunt homines (inquit) apud deum Corui, Muli, Porci, Lupi, Oues, Pisces. mente enim sua moribusq. sibi ipsi quisque statum, nomenq; format. Clemens: Christus cum leues homines, deceptores, iracundos, uoluptuosos, rapaces, ad optimum uitæ institutum, & rationem reuocauit, nonnè difficillimas, & immanissimas feras, Coruos nimirum, Serpentes, Leones, Sues, Lupos, transformasse dicendus? Nysenus: Quid? nonnè fera est Hypocrisis, uel immanissima? Qui impetu rapitur ad contumeliam, non est Scorpius? Qui præceps ad uindictam non est Vipera? Quid auarus? non Lupus rapacissimus. &c. Rursus quod septem constituunt pænarum loca, præter ea quæ à nobis alibi dicta sunt, etiam innuit Gregorius: Siue electi (inquit) siue reprobi quorum communis causa in opere fuit, ad loca etiã communia deducuntur, Christi nobis uerbis satisfacientibus, etiam si exempla deessent. Ipsa quippe Veritas, propter electos in Euãgelio dicit: In domo patris mei mansiones multæ sunt: si enim dispar distributio in illa beatitudine esset, una potius mansio, quàm multæ ibi dicendæ essent. Multæ ergò man=

Corpus in Scrip. S. uocatur Domus, & Domicilium.

Hieron. lib. de Homine perfect. ad Ctesiph.

Clem. Alex. Orat. hortator. ad Gẽtes

Nyss. Orat. 2. in Examer on.

Numer. 200 *Annot. Can.* Cypria.

D. Grego. lib. 4. Dialog. ca. 26.

siones ibi sunt, in quibus distincti ordines bonorum, propter meritorum consortium communiter lætãtur. Et eadem ueritas finalem diem Iudicii denuntians ait: Tunc dicam messoribus: Colligite Zizania, & ligate ea in fasciculos ad comburendum. Quid autẽ

Zizanior. fasciculi quid. *est zizania in fasciculos ligare, nisi compares paribus in tormentis similibus sociare, et superbos cum superbis, luxiriosos cum luxuriosis, auaros cum auaris, fallaces cum fallacibus, infideles cum infidelibus? Cum ergo similes in culpa, ad tormenta similia angeli in locis pœnalibus deputant, quasi zizaniorum fasciculos ad comburendum ligant &c. Nam*

Num. 199. *quod Fomes, siue Originis peccatum septem nominibus in Scripturis appelletur, ob S. Literarum studiossos ex eorumdem Comentariis annotabo. Ita igitur Rabi Meir Ben Gaboi,*

Lib. Habodath Hacodes .i. de Sacro cultu, siue Relig. part. 2. Cap. 31. Excusus Cracouiæ, ante ann. 13.

הקב״ה קראו רע שנא׳ כי יצר לב האדם רע מנעוריו משה קראו
ערל שנאמר ומלתם את ערלת לבבכם: דוד קראו טמא. שנא
לב טהור ברא לי אלהים מכלל דאיכא טמא: שלמה קראו
שונא שנאמר אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא
השקהו מים כי גחלים אתה חותה על ראשו וה׳ ישלם לך:
אל תקרא ישלם לך אלא ישלימנו לך: ישעיהו קראו מכשול
שנא׳ סולו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי: יחזקאל קראו אבן
שנ׳ והסירותי את לב האבן מבשרכם: יואל קראו צפוני שנא ואת
צפוני ארחיק מעליכם וכל האדם הנמשך אחר היצר הרע כפי
המדרגה שנמשך אחריו נותנים לו אחר מותו מקום לפי כבודו
וכפי עונש של העבירות הקלות והקשות שעשה:

Id est, Deus appellat illud, MALUM, cum ait: Figmētum hominis malum ab adolescētia sua. Moses uerò PRAETUTIUM illis uerbis: Circumcidetis præputium cordis uestri. Dauid IMMVNDVM, ait enim: Cor mundum, crea in me Deus; constat ergò; Immundum, à Propheta appellati. Salomon INIMICVM, Hostē siue Osorem: Si esuriendò esurierit Inimicus tuus ciba illum pane, si sitierit pota eum aqua, quoniam carbones congeris super caput eius, & Deus IESALEM (Reddet) tibi: Ne legas (inquiunt) IESALEM, sed IASLIMENV idest; pacatum eum reddet, uel pacificabit eum tibi. Isaias uocat OFFENDICVLVM, seu scandalum quadicit: Sternite, apparate semitam; extollite offendiculum. Ezechiel PETRAM, Auferam, (inquit) cor lapideum à carne uestra. Ioel ABSCONDITVM, & quasi in insidiis latens, ait enim: Elongabo, siue recedere procul faciam Absconditum. omnes uerò qui prauæ concupiscentiæ, fomitiq; paruerint; pro eo gradu & sorte, quam sibi quisque in uitio elegerit; ad Gehenam adducuntur, cuiq; sua mansio decernitur; admissisq; peccatis, seu grauibus seu leuibus sua pœna respondet; hæc illi. Iam quod auctor libri cui titulus ABKAT H. ROKEL,

Traditio Hebr. de septem nominib. Peccat. Origi.
Malum.
Præput.
Immundū.
Inimicus.
Arcanus sensus.
Offendicul.
Petra.
Absconditum.

temporaneam ipsis diuisit hæreditatem ut pote qui neq. Christus Deus esset, neq. Dei filius. hic autem post sanctam Resurrectionem, possessionem nobis dabit sempiternam. Hæreticos, & Idololatras in perpetuis fore cruciatibus scribit Irænæus, eadem hic habet Scholiastes Zaba Mecihah. In nobis est (ait Iustinus) ut casti simus, aut fornicatores, itaq. coronamur, aut punimur de eo quod in nobis est, nam ad quæ nos arbitrium producit, propter ea, uel coronamur, uel punimur. Eadem hic, ex R. Salomone. Crassescere, & carneas quodammodo effici, peccatorum animas, scribunt Origen. & Nyss., at Abdias Ceforneus, corporeis quibusdã affectionibus, & qualitatibus indui. Preces, Eleemosynas, & oblationes pro defunctis, Anniuersario die mortis persoluendas, ex Græcis & Latinis Pat. audisti, at Anniuersarium diem & preces in eo recitandas commendat R. Isac. Quemadmodum enim ad Sanctorum honorem, nostramq. utilitatem Anniuersarios dies celebramus, ita quoniam nescimus, qualiter se habeat defunctorum causa in alia uita, ad eorum utilitatem, & pietatem nostram excitandam, hos anno uertente dies, uetere Ecclesiæ instituto celebramus. quo facto, uenturos illos aliquando in Sanctorum societatem profitemur. At nimium superstitiosi, de sylla-

Iren. lib 4. aduer. hæres. cap. 43. Num. 213.

Iustin. quæst. 9. ad Orthod. & Orat. 1. ad Anton. Num. 214.

Orig. Comm. Psa. 33. Nyss. sup. nu. 50. 54. 56.

Abd. Cefor. nu. 192.

R. Isac Toletnum. 225.

Cur Anniuersarios dies celebremus.

O

Num. 109. 197. 205. *bis, & literis disputāt. Recte id quidem. Quis enim huius linguæ præstantiam ignorat? quis in dictionibus singulis, in syllabis, literis, apicib., punctis, magna latere sacramenta non intelligit? Itaque Scripturarum seduli scrutatores minutias persequuntur, ut sunt illa de HIF, & HAIAFTHA; IIDAMV, DUMAH; BELI CHOK, & LIBELI CHOK; DARON & DAIRAV. Utinam semper facerent, nosq. illorum exemplum, & Magni Basilii consilium sequeremur.*

S. Basil. de Spir. S. *Eius uerba sunt: Qui non perfunctorie uoces de diuinis rebus agentes audiunt, sed conantur mentem quaq. in dictione, & syllaba abditam indagare: ij non otiosi ad pietatem sunt, sed scopum demonstrant uocationis nostræ, nempe propositum nobis esse, ut quoad eius per humanam naturam fieri potest, conformemur Deo. neque autem sine cognitione conformationem, neque cognitionem adipiscimur sine documentis, sermo uero principium est documentorum, & syllabæ, dictionesq. sermonis partes. Itaq. ne syllabarum quidem disquisitio abludità scopo, neque si qui forte propositas de iis quæstiones, paruas esse putauerint: continuo indignæ putandæ sunt, quarum habeatur ratio, sed quia perdifficilis captu est ueritas, eam nos oportet omni ex parte indagare, &*

persequi. Si enim quemadmodum artes, ita etiam pietatis comprehensiones augentur minutatim accessionibus: nihil despicere conuenit eos, qui ad cognitionem hanc adducuntur. Nam qui prima elementa ut parua despexerit, & quando tandem absolutissimos fructus percipiet sapientiæ? Atqui, si ulla est in qua minutias istas accuratè obseruari, & examinari oporteat: una hæc est Hæbrea, lingua, quæ (ut uno uerbo dicam, utinam non cum inuidia, & quorundam fortasse contemtu) cùm suis uirtutib. & bonis, tùm aliarum uitiis est omnium linguarum princeps, omnium iucundissima, in primis utilis, & necessaria, omnium iudex, omnium maxima, princeps antiquitate, iucundissima simplicitate, & gratia, utilissima, summeq. necessaria argumento, maxima genitura & propagatione, quæ cum tam numerosos fœtus multis locis, regionibusq. pepererit, diues adhuc est opibus suis, ut profundissima quadã arcanarum rerum abyssus, quæ nunquam possit exhauriri: & in qua doctissimi homines, quò maiores progressus fecerint, eò magis suæ ignorantiæ sibi conscii existant, nouis subinde diuitiis emergentibus, nouisq. micantibus gemmis, & in eorum oculos suæ lucis radios diffundentibus, nouis deniq. (ut illustris quidam Hæbreus scriptor ait) rutilantib. astris, &

supra eorum mentis uelut horizontem, apparentibus quotidie in illo limpidissimo cælo, splẽdido, inquam, Dei uolumine, quod non secus diuinis charecterib. distinctum & uariatum, mysteriis undiq. coruscat, atque ingens, & rotundum illud Naturæ uolumen, quasi literis quibusdam aureis exornatur. Taceant igitur reliquæ linguæ, ne supra fortunam suam elatæ ac tumidæ, Reginæ huius maiestatem minuentes iure plectantur, uel taceant potius, earum fautores, & Diuinæ huius reprehensores. nam linguæ ipsæ modestissimæ sunt, Reginamq. suam agnoscunt, & obseruant, ut debent: hos uerò, præuaricatores quodammodo iudico, qui hanc ita insectantur, ut cæterarum solum studia extollant. sic enim Diuinas literas & cæteras siue linguas, siue disciplinas inter se coniunctas esse censeo: ut alterum laudare non possis, quin cætera laudes, nullum uituperare, quin de alterius dignitate multum imminuas. Sed iam, Vale Lector, & his, quæ primi omnium ex Habreorum quasi quodam sancto, augustoq. fonte producimus, & interpretati sumus, in Domino fruere.

כ ראות אחד מהמשוררים את פרשת גדלת חחכם שר ומכסר ברטולומיאו ואלוירלי גאנליאה כהן לאלהיו אשר שלחו המלך הגדל והאדיר פילי׳פו מלך ספרד יר״ה לפשוט עקמימות שבלב הכופרים ׃ ועשה והצליח לפרסם סכלותם בדרוש הנכבד הזה ׃ וכאור בקר הזריח שמש ראיותיו מחכמי היונים והרומיים ובני עבר להשאיר לבני חלוף אחריהם ברכה לנפשותם הצרופות כצרוף את הכסף הציב זמירותיו למולו ׃ וישא משלו.

למה עדי זהב יסובב גבר
או רר אשר רדדר וקוץ יצמיח
הן לו ישועתו יהי מריח
ישמע לקול חכם וחובר חבר ׃

צרוף יחודה שם ולא אל קבר
זכרה כעזובי אל יהי מזניח
שתל בגן עדנו וגם הפריח
ינן ורומיים וילדי עבר ׃

לא עוד כלי משחירת יצו המלך
נור המון עמים אשר צמאו
כירי לשון מבין ועט עופרת ׃

לכבוד אלהיו הוא כגר והלך
כהן טהור לב ב רטולומיאו
נור לכל משכיל והוד ועטרת ׃

תם

אש מצרף הנפשות אחר מות

חברו בר׳תלכאיו גאלוירדי וגאנדיאה סוללינ׳ה.

idest

Ignis animarum Purgatorius post hanc uitam ex doctiss. Hæbreorum sententiis assertus,

à B. Valuerdio, & Gandia Villenate
S. Theol. Doctore.

זהר

ZOHAR,

פרשת וירא וה׳ המטיר על
סדום ועל וגו׳

דא כסטרא דמיא ודא
כסטרא דאשא ודא
ודא הוא דינא דגיהנם
וחייבין דגיהנם בתרי דינין
אלין אתדנו אלא דינא
וחייבי דגיהנם תריסר ירחי
והכא סליק לון מגיהנם
ותמן מתלבנין מלוכלוכים
דחטאי ויתבין † לתרעא
דגיהנם וחמאן אינון חייבין
דעלמין ודנין לון תמן ואינון

Gen. 18. Apparuit ei Dom. Et pluit sup. Sodom. &c.

176

HOC LATUS AQUArum, illud uerò ignis. Vtrunq. autem est supplicium Gehênæ. nam qui Gehennæ rei sunt, duobus his suppliciis plectũtur. in quib. xii. menses perdurant. At Deus S. & bened. *ubi à peccatorum sordib. purgati sunt: ascẽdere eos ex eo loco facit*, manẽtq. in ipsa Gehẽnæ porta & aditu, ubi ostendit eis, dignos æterno esse supplicio, itaque ibi adhuc etiam puniuntur, sed cum

Zohar .i. Illuminare, sic Commen. sua in Pẽtateuc. inscripsit R. Simon Ben Iochai, scriptor difficillimus. latuit annos multos in spelunca, ubi & librum composuit.

† Sic Ecclesia: A porta Inferi.

תבעי רחמי עלייהו ולבתר
קבה חיס עלייהו ואעיל
לון לרוכתא מקי׳ דאצטריך
לון מההוא יומא ולהלאה
גופא אתכך בעפרא
ונשמת׳ ירת׳ אתר׳ כחוי לה׃

diuinā misericordiam interpellēt, postea Deus S. & bened. *misericordia flectitur, educitq. eos, & ascendere facit in locum illis debitum, & congruentem,* ab eo itaq. tempore corpus quidē quiescit in terra, animus uerò possidet locum sibi aptum, & accommodatum.

שם פרשת ויחי׃

Idem Gen. 47. Et uixit Iacob.

177 תא חזי כל ז׳ יומין נפשא
אזלא מביתא לקברא
ומקברא לביתא ומתאבלת
עליה ותלת זמנין ביומא
אתדנו כחדא נפשא וגופא
ולית מאן דידע בעלמא
וישגח לאתערא לבא לבתר
גופא אתפריד ונפשא אזלא
ואסתחיא בגיהנם לבתר
תריסר ירחי נייחין כלא
גופא שביק בעפרא נפשא
אצטריר ברוחא † במנא
דאתלבש רוחא אתענג
בגינת׳ דעדן נשמתא סלקא
בצרורא בסגיאה רכל ענוגין
כלא אתקשר דא בדא
לזמנין ידיען׃

Purgatio.

VENI, uide. primis septem diebus, anima it de domo ad sepulcrū, rursusq. de sepulcro ad domum, propter quam flet, & luget. terq. in die simul iudicātur. neq. ullus est hominum, qui hoc intelligat, neque uerò ad id aium aduertere uelit. postea corpus separatur, anima uero abit, *lauatur, & purgatur in* Gehēna, & post xii. menses utriq. quies contingit. corpus in puluere relinquitur, anima uerò cum Spiritu ligatur in exuuiis, seu Vase quo induta est. Portio illa animi superior, delicjatur in horto uoluptatis. *animus ascendit ad fasciculum immensæ, & infinitæ dulcedinis* ac simul omnia alterum cum altero inuicē colligantur, ad tempora (Deo) nota, & constituta.

†Vas uocant heb. aīa īdumentum, ut Paul. & Iob.

זהר בפרשת תרומה:

כל חייבין דעלמא בעוד
דגופא שלים בכל שייפוי גו
קברא אתדנו גופא ורוחא
כל חד דינא כדקא חזי ליה
כיון דגופא אתאכל דינא
דרוחא אשתכך: ומאן
דאצטריך לנפקא נפיק
ומאן דאצטריך למהוי
עליה ניחא אית ליה ניחא:
ומאן דאצטריך למהוי
קטמא ועפרא תחות רגלי
דצדיקיא כל חד וחד כדקא
חזי ליה אתעביד ליה:

Ex eod. Commen. Exod. 25. ubi de Oblationibus.

OMNES peccatores, dum adhuc eorum corpora suis oibus partibus, & dimēsionib. integra sunt, corpus simul, & spiritus iudicio cuique apto, & conuenienti intra sepulcrũ iudicatur. absũpto uerò corpore iudicium spiritus cessat. Ac cui exire, datũ est, exit, cui manere, & quiescere, ē illi etiam quies. tum, quos necesse est, sub iustorum pedib. ut puluerem calcari, & atteri, eorum *singulis, id fit, quod æquum est, ac decet.* 178

Ergo aliquib. temporaria pœna. i. purgatoria. Diuina iustitia.

זהר רבא רקנטי בפרשת אמור לכהנים:

בגיהנם אית מדורא
מדרא תתאה מכלהון
והוא מדורא הוי מדורא
על מדורא דאיקרא עיפתה
מה עיפתה כלא רבוע יהיה
כפול ומתרגמים יהיה
עיף אוף הכא עיפתה כפולה
והוא איקרי שאול תחתיות:

Idem citãte Rakanati Com. Leuit. 21. Dic ad seniores.

EST in Gehena ima quædam, & profunda mansio, cæteris omnib. inferior, quæ aliam, & ea rursus aliam habet supra se, uocaturq. HAIAFTHA. Ecquid ē HAIAFTHA? DVPLEX, seu DVPLICATVM, iuxta illud Exodi: Quadrãgulum erit duplex. ubi Chaldæus: Quadrãgulum erit HIF. Ecce ergò ab HIF ductum HAIAFTHA, Duplicatam rem significat. Vocaturq. ea mansio †Seol Thachthijoth. & certè 179

Hif, & Haiaftha.

†Idest, Infernarum. s. partiũ infernus.

מה הוא ולא הוי כוזו
וכתב הרמבן ותדע וה
ותשכיל כי הכריתות
הנזכר בנפש בטחת
גדול בקיום הנפשות אחר
מיתה ובמתן שכר בעולם
הנשמות כי אמר יתעלה
ונכרתה הנפש ההיא
מקרב עמה ונכרתה הנפש
ההיא מלפני יורה כי הנפש
החוטאת היא תכרת בעונה
ושאר הנפשות אשר לא
חטאו תתקיימנה קיימות
לפניו בזיו העליון הלכך
מפרש הנפש ההיא עונה
בה כי העון אשר בה
יכריתנה מן האילן ש
שממנו יהיה שרשה והוא
מה שאז״ל מקרב עמה
ועמה שלום כי הכרת
הנפש החוטאת יורה על
קיום שאר הנשמות שלא
חטאו והבן זה׃

huic, illud non conuenit. Ait porrò Nachman: Scito, & intellige, eam de qua sæpe in Scripturis mẽtio est, Animæ excisionem, siue exitium, magnam spẽ facere, de animorũ immortalitate, & mercede, ac præmio futuri seculi. Nã quod sæpe Dominus: Exscindetur anima ipsa de medio populi sui. Rursus: Exscindetur anima ipsa à facie mea: ostendit, & docet eãdem ipsam quæ peccauerit, ob peccatum exscindi, reliquas quæ non peccarint, apud se in sublimi luce, & splendore uicturas, ideoq. quasi idipsum exponens: Anima (inquit) ipsa, peccatum eius in ea est, hoc enim peccatum, quod in ea est interitum illi & exitium affert, abscinditq. eam (ut ita dicam) ab arbore, à qua ortum suum & propaginem ducit. atq. hoc est, quod aiunt Doctores: De medio populi sui, nam populus suus est in pace, & excisio animæ peccatricis, cæterarum animarum quæ non peccarunt statum, & consistentiam edocet. Hoc tu intellige.

Loci Script. conciliati.

Excidiũ animarum.

Locus Scrip. explicatus.

מנחם ציוני מפרשת אחר
מות:

180 · זהו כוונת חז״ל בהגדה
ועסותם רשעים כי יהיו
אפר תחת · כפות רגלי
הצדיקי׳ ואין כולם מגיעים
למעלה זו כי אם החסידים
שבהם והם נקראים: בלשון
חכמים פושעי ישראל שיש
להם חלק לעולם הבא׳
ומאמר תחת כפות רגלי
הצדיקים כוונתם שיבאו
למדרגה שהיא למטה
ממדרגת הצדיקים והיא
מדריגה שאין לה צער
ועונש כבתחלה ולא
טעם ועונג כצדיקים: ו
ומצפצפים ועולים אחר גמר
דינם עולי׳ למדריג׳ שיש בה
תענוג׳; ויש רשעים גמורים
שמוכנים לחרי חרות
כרצון האל ית׳ ומקים
אותם בצער׳ ועונש שאין
כלה וזהו מורה על התמד
וקיום הנפשות אחרי סבלם
עונש הראוי שהוא יב חודש:

Menachem Cioni. Com. Leuit. 16 Postquam mortuus ē, &c.

Hagadah. q. Homiliam dixeris.

DOCTORES nostri, cum illud Zachariæ explicant in Hagadah: Impii erunt puluis sub plantis pedum iustorum &c. hoc dicere uolunt, non omnes eò dignitatis peruenire, ut iustorum plantas contingant, sed si qui ex iis, pii & iusti reperiantur, qui quidem communi Sapientum appellatione uocātur Poshe Israel (Israelitæ Transgressores), quib. est pars in futuro seculo. Quod autem ait: Sub plantis pedū iustor. significari, uenturos illos ad mansionem, aliquanto inferiorem ea, in qua iusti sunt, ubi non sit eiusmodi dolor, angustia, & cruciatus, qui in ipso aditu, atq. principio, neq. ea uoluptas, atq. delitiæ in quibus sunt iusti, ubi expectant, & eiulantur, *& postquam pœnas debitas luerint, expurgatiq. sint: ascendunt* ad amæniorem locum, & delitiis abundātem. sunt quidā oīno impii qui in multas generationes prout Deo uisū, & libitū est puniunt, eos quippe Deus ī angustiis, & pœna sine fine cōstituit. atq. hoc ēt de aīæ consistentia, & duratione nos edocet, *postq̄ debitam pœnā. i. xij. mensium cruciatus ꝑtulerit*.

Porta inferi, a qua petit Ecclesia, non absorberi piorum animas.

Pœn. Purg. xii. mensium Hebreis.

עובדיה ספורני אביר
הרופאים בדף צא

Abdias Ceforni medicorum princeps Pag. 91.

וכמו כן ראוי לתתבונן
שכמו הנשמות רשעי ארץ
במות גופם תלבשנה בגדי
גויות למעצבה כרעב וכצמ׳
וכאב לב וצרות כפי רשעם
זמן מה: כן נשמות הצדיק׳
תכף אחרי מות גופם ילבשו
בגדי ישע בגוף טהור זך במ
יתענגו זמן ונשמתן עולת
וזורדת להרגיל עצמן אל
האור והטוב הנצחי הראוי
להן בעולם הנשמות ולא
יעתקו מן הקצה אל הקצה:
כאמרם ז״ל פרק שואל
תניא כל שנים עשר חודש
גופם קים ונשמתם עולה
ויורדת וכמו שכתב הרמב״ן
בפרשת וירא שזה יקרא
אצל היודעים מלבוש:

ATQVE ita quidem intelligendum eſt, quòd quéadmodum impiorũ animæ ad ſui cruciatũ corpore mo riente, corporeis quibuſdã affectionibus & qualitatib. ad tempus induũtur;ut mærore,ſiti,fame,anxietate,cæterisq. pro earum iniquitate:ſic derepente etiam animæ iuſtorum, pereunte corpore,ſalutis quibuſdam qua ſi induméntis ueſtiuntur, cor poreq. quodã aereo mundiſſimo,& limpidisſimo circun danĩ, ĩ quo ad tp̃s deliciatæ, quò æternæ illi luci, & beatitati aſſueſcant, aſcendunt ſæpius,ac deſcendunt.nõ enim ab uno extremo ad alterum ſubitò ac derepente fit tranſitus,quéadmodũ ſcribũt Doct.noſtri.Diſce,oĩb. duodecim menſib. earum corpora conſiſtunt, animæ uerò aſcendunt,& deſcendunt,idque,quemadmodum ſcripſit Nachman,ad illud:Et apparuit Dominus Abrahæ in quercu Mamre,apud arcanorum intelligentes,uocatur Animæ indumentum. 181

Craſſeſcit,& carneaquodã modo efficitur aĩa peccatoris Orig. pſa. 38.& ſupra num. 50

Tract. de Sabbato Cap. Soel.

Hoc eſt illud Vas, de quo num. 177.

באלפסי במסכ' ראש השנ' פרק ראשון דף י"ז:

R. Alfeci Tract. Roshasanah siue de anni principio. c. 1. p. 2. 6

182 שלש כתות הן ליום הדין אחת של צדיקים גמורים ואחת של רשעים גמורים ואחת של בינונים צדיקים גמורים נכתבים ונחתמי' לאלתר לחיי עולם הבא ורשעים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לגיהנם שנאמר ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם: בינוני' שעונותיהם וזכיותיה' שקולין יורדים לגיהנם ומצפצפים ועולים שנאמר והבאתי את השלישית באש וצרפתים כצרוף את הכסף ובחנתי' כבחון הזהב ועליה' אמרא חנה ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל'

Liber uita.

TRIA hominum genera sistentur in iudicio. Perfectè iusti, Omnino impii, & Mediam sortem tenentes. Primi, ad uitam futuri seculi subito scribuntur, & obsignantur. Secundi perinde etiam ad Gehenã, iuxta Dãielis uerba: Multi ex dormientib. &c. Medii quorum paria sunt merita, & demerita: descendunt in Gehenam, *ibiq. expectantes* clamant *& ascendũt*, quemadmodum scriptũ est: Et adduxi tertiam partem ad ignem, ibiq. expurgaui eos, ut purgatur argentum, & probaui eos, ut probatur aurum. De eisdem Anna: Dominus mortificat, & uiuificat, deducit ad inferos, & reducit.

באלפסי במקום הזה בשמ' לה:

Ibidem, ex sententia domus Hillel.

183 עון פושעי ישראל יורדי' בגיהנם ונידונים בם י"ב חודש לבתר י"ב חודש

PECCATVM eorum, qui Poshe Israel (*Præuaricatores Israel*) dicuntur, est, quod descendunt in Gehenam, *ibiq. menses duodecim pœnas luunt,*

מצפצפים ועולים כדכתיב
והבאתי את השלישית באש
וגו' אבל מי שעונותיו מרובי'
מזכיותיו והן עוברי עבירה
כגון עריות יורדים לגיהנם
ונידונין בה י"ב חודש ולאחר
י"ב חודש גופן כלה ונשמתן
נשרפת ורוח מפזר תח
תחת כפות רגלי הצדיקים
שנא' ועסותם רשעים כי
יהיו אפר תחת כפו' רגליכ'
אבל המינים והאפיקורסים
ושכפרו בתורת משה
ושכפרו בתחית המתים
ושחטאו והחטיאו את הרבי'
כגון ירבעם בן נבט יורדין
לגיהנם ונידונים בה לדור
דורות שנאמר וראו בפגר
האנשים וגו'

& postea expectantes gemunt murmurant, eiulantur, & ascēdunt, quemadmodum scriptum est: Et adduxi tertiam partem ad ignem &c. at, quorū peccata plura sunt quàm merita, ut libidinosi, reuelatores pudēdorum, etiam eò descendunt, *& xij. menses puniuntur*, postea absumptis corporibus, animæ igne torquētur, spiritus spargitur sub pedibus impiorū, iuxta illud: Impii erūt puluis sub plātis pedū uestrorū, At hæretici, & Epicurei, quiq; legē Moysis, & Resurrectionē mortuorū negāt, & cū peccarēt ipsi, multos etiā suo exemplo ad peccādū induxerūt, (ut Ieroboā filius Nabat) descēdūt in Gehenā, & p infinitas generationes ibi puniūtur, iuxta id quod scriptū est: Videbūt cadauera hominū &c.

רבינו נסים סביב באלפסי
בראש השנה:

Rabi Nicim, Alfecij Scholiastes ad Cap. Ros Hasanah.

שלוש כיתות ליום הדין
אחת של צדיקים גמורים
דאית להו רובא זכיות · וא
ואחת של רשעים גמורים
רובא עונות : ואחת של בי
בינוני מחצה על מחצה אלו

TRES ordines sistētur in 184
iudicio. Iustissimi, qui uirtutū meritis abundant. Impiissimi, qui ī peccatis excellūt. Alii qui medio modo se habent. pars ad partem. Hi

Ligate Zizania in fasciculos.

†Heb. hora una, sed horā illi, pro tempore dicunt, ut Christus: Hæc est hora uestra, & potestas tenebrar.

וירדין לגיהנם מצפצפים
צועקין ומבכין מיסורינן
שעה אחת ועולין:

Hi descendunt in Gehenam eiulantur, gemunt, flent ob suppliciorum magnitudinē †certo tamē tpe, postea ascēdūt.

בילקוט ממית ומחיה מו
מוריד שאול ויעל:

Ex Collectaneis, sive catena Heb. ĩ Scrip. ad illud. Domi. mortificat & uiuif. ded. ad īf.

185

ממית הרשעים ומחיה
הצדיקים: מוריד שאול זמן
מה ואח״כ ויעל: רגלי חסידיו
ישמור מן העונש ורשעים
בחשך ידמו תחת מלאך
דומה ואין מי שיכל להציל
את עצמו מן ידי י״י וזהו כי
לא בכח יגבר איש:

MORTIFICAT nimirum Impios; Viuificat, Iustos. Deducit ad inferos, *ad certū aliquod ac definitum tempus, postea uerò Reducit, & ascēdere ex eo loco facit.* Pedes piorū suorū custodiet à supplicio, & tormentis; Impii in tenebris IIDMV. i. silebūt, uel exscindunt sub Angelo nimirū, cui nomen est DVMAH, ac nullus est qui manus Domini possit effugere, hoc enim est quod sequitur: Quia non in fortitudine præualebit uir.

בילקוט והבאתי את הש
השלישית באש וצרפתים

Idem Malac. 3. Et adduxi tertiam partem ad ignem, & ut purgatur &c.

186

ג׳ כיתות הם רשעים צ
צדיקים בינונים: צדיקים
גמורים נכתבים ונחתמים
לאלתר ותכף בשעת מות
נכנסים לגן עדן והם חי

TRIA sunt hominum genera; Vnum extremè impiorum, Alterum omnino iustorum, Tertium, qui medium locum tenent. Perfectè iusti cum moriuntur, subitò, atque momento scribuntur in libro uitæ, & sigillo ueluti obsignantur, adducunturq; ad Hortum uoluptatis, idest uitam futuri seculi de

Liber uitæ Apocaly.

עולם הבא חהו מה רוב
טובך אשר צפנת ליריעך
עין לא ראתה אלוהי׳ זולתך
וזהו הגמול לצדיקים רשעי׳
נכנסים לאלתר לגיהנום
ונידונים שם ובינונים תיכף
אחר מתחן ושם מצפצפים
להוציא משם למקום מנוח׳
והבינונים לכל היותר דינם
שנים עשר חודש והרשעים
הגמורים נידונים שם לדורי
דורות : ויש לאחד יותר
עונש מחבירו והכל במשפט
וביושר וזהו הצור תמים
פעלו כי כל דרכיו משפט
אל אמונה ואין עול צדיק
וישר הוא ר״ל כי כל דרכיו
שמתנהג עם הבריות כ
בעונשי׳ זה יותר מזה כלם
במשפט ובדין ולכך יש ז׳
מדורות בגיהנם כאשר
נמצא בשער הגמול ובכל
ספרי הקודש :

de qua ſcriptum eſt: Quàm multa eſt bonitas tua, quam abſcondiſti diligẽtib. te, oculus non vidit Deus abſq. te, hæc enim eſt merces, prǽmiumq. iuſtorum. Impii ſubitò etiam in Gehenam detrudũtur, ibiq. torquentur. Qui medium tenent locum item ad Inferos in morte deſcendunt, ibi tamen anhelantes eiulantur, *expectantq. exire ad locum quietis, & refrigerij: ſummum enim xij. menſes ſunt in tormentis*, cùm ipii in multas generationes torqueantur. Eſt tamen ſuum cuiq. diſtinctum ſupplicium, & pœna. cuncta uerò ſumma iuſtitia, & æquitate adminiſtrãtur, iuxta illud: Deus pfectũ opus eius, quoniam omnes uiæ eius iuſtæ, Deus ueritatis, & non iniquitatis, iuſtus, & rectus eſt. quaſi dicat; Quæcunq. ille erga creaturas exercet, pœnas nimirum, & ſupplicia quòd attinet, quòd huic grauiora, illi leuiora inferat, omnia eum iuſtiſſimè diſponere. Ideoq. ſeptem ſunt manſiones in Gehena, quemadmodum Lib. Sahar hagamul, & in uniuerſo Scripturæ corpore, eſt animaduertere.

Præmia iuſtorum.

Opinio Hebreorum de tempore, & durat. pœnar.

Ita Dion. Areopag. ca. 8. de Diuin. no.

Locus Pſal. explicatus.

Vide numer. 189.

Q

עבודת הקודש חלק שני
פרק ל״א

R. Meir, ben Gabai lib. de Sacro cultu, parte. 2. cap. 31.

187 אין דין עונש הרשעים
בגיהנם שוה, אבל עונש
כל אחד גדול משל חבירו
ושל זה חמור משל חבירו
ולזה יש לגיהנם מקום ה
המשפט שבעה מדורות,
ורבותינו העלו להם ז׳ ש
שמות ואמר ר׳ יהושע בן
לוי ז׳ שמות יש לו לגיהנם
שאול ואבדון ובאר שחת
ובור שאון וטיט היון ו
צלמות וארץ תחתית: וכל
אחד מהם מדור בפני עצמו
וכלל כולם נקרא גיהנם
והם כנגד ז׳ שמות שיש
לו ליצר הרע והם רע טמא
שנא אבן מכשול ערל צ
צפוני:

Gehenna

NON est æqualis in Gehena cruciatus & pœna impiorum. quin uniuscuiusque supplicium ab alterius supplicio, diuersū existit, atque unius quidem est grauius, quàm alterius. ideoq. in Gehena, qui est tormentorum locus, septem sunt mā︦siones, quarum frequens est apud Doctores mentio, queis septē nomina tribuuntur. Septem sunt (inquit Rabi Iosue F. Leui) Gehenæ nomina, Fouea, Perditio, Puteus corruptionis, Puteus mugitus, strepitus, siue tumultus, Lutum cæni; Vmbra mortis; Terra inferior. Singulæ solitariæ, & a se inuicem separatæ sunt, quamquam omnes in uniuersum, uno Gehenæ nomine censentur, & septem aliis nominibus quib. Fomes, seu peccatum Originis appellatur, quodammodo respondent; his. f. Malum, Immundum, Inimicus, Petra, Scandalum, Præputium, Absconditum.

Septem Gehena nomina.

Vide nostram Præfat.

ספר יסוד שירים

ז' מדורות מזומנים לדון
האדם אחר מותו גופן כלה
בקבר ונשמתן נשרפת ואש
אוכלתן: מדור ראשון נקרא
בור והוא מדור העליון ו
ושמה כמה כיתות של מ
מלאכים חבלה בעין המר
שאין בו מים ועליהם אמר
קרא ושאון מעיר קול מ
מהיכל׳ קול השם משלם
גמול לאויביו : ישעיה סו׳
וכל מי שמבזה לת״ח . וה
והמקלל הבריות והעושה
העבירות הקלות וכיוצא
בהן נידונים במדור הזה :
מדור השני נקרא שחת
והוא אש ירוקה ואין שם כי
אם חושך ושם נידונים ה
המתגאים והמתכברים ב
בקלון של חבירו ומי שאינו
הולך בכל יום בבית הכ
הכנסיות להתפלל והמגבי׳
ידו על חבירו וכל המבייש
את חבירו וכל כיוצא בזה
נידון במדור הזה : מדור ג׳
נקראת דומה ושם נידונים

Ex lib. cui titulus Iesod Sirim.

SEPTEM sunt mansiones hominũ tormentis post mortem destinatæ. corpora quidem absumuntur in sepulcro, animæ uerò igne torquẽtur. Mansio prima uocatur *Puteus*, estq. excelso, & sublimi loco, īfinitis Angelis hominum perditorib. uexatoribusq. referta, similis prorsus puteo, in quo nullæ sunt aquæ. ac de ea dictũ est: Vox tumultus de ciuitate, uox de templo, uox Domini reddẽtis retributionem inimicis suis. Hic puniuntur qui sapientum discipulos contemnunt; qui Dei creaturis maledicunt; & leuib. eiusmodi peccatis inquinantur. Secunda uocatur *Corruptio*, estque ignis subuiridi colore nigricans, neq. enim ibi ulla lux, sed caligo, & tenebræ. Hic, elati homines, atq. superbi; quiq. in proximorũ probris, & contumeliis exultant; qui templum quotidie non frequentant; qui aliis hominib. uiolentas manus afferunt; qui quempiam probro affici unt; quiq. his, & similib. aliis alligant se, inhac mãsione pœnas luunt. Tertia uocatur *Silentium*, ubi plectunt.

188

Ignis Puteus

Corruptio

Silentium

המספרים לשון הרע וה
והמגאי לםׄ בהוראה והדן
את חבירו לכף חוב׳ והמלו׳
את חבירו ברבית והרואה
מעשים רעים בחבירו ואינו
מוכיחו כל אלו וכיוצא בהן
נדון שם׃ מדור הד׳ נקרא
ט׳ט היון ושם נידונים אותן
Lutum cani העונים עזות לעניים ׃ ומ׳
ומדוכאים ׃ והרואה לעני
בשעת דוחק ואינו מלוה
והעושק שכר והמוציא
זרע לבטלה והמטה משפט
והלוקח שוחד כולם וביוצא
בהם נידונין במדור זה׃ מדו׳
ה׳ נקרא שאול ושם נידונים
המינים והאפיקורסים וה
והכופר בתורה והכפר ב
בתחיית המתים ועל אלו נ
אמר כלה ענן וילך כן יורד
שאול לא יעלה איוב ז׳
מדור הו׳ נקרא צלמות
ושם נידונים כל אותם ש
שישכבם עם אשת חבירו
ועל עריות וכיוצא בהם
מדור הז׳ תחתית ארץ ה

qui famam aliorum lædunt, qui sapiētiæ nomine tumēt, uoluntq. digito mōstrarier, & dicier, hic est; qui aliorum dicta, & facta peiorem in partem accipiunt, qui mutuo dant ad usurā, qui alios peccare uident, neq. corripiūt. Itaq. hi & si qui sunt similes, hic puniuntur. Quarta *Lutum cœni* appellatur. hic sunt inhumani homines, & inclementes qui miseris hominibus & opem suam implorantibus asperius respondent, qui eos affligunt, & si uideāt in extremis angustiis constitutos, neque iuuant, neq. mutuo dant. Tum hi qui mercenarii pretium detinent, qui mollitia diffluunt, suumque corpus flagitiosè, ac turpiter polluunt, qui iudiciorum corruptelas moliuntur, qui munera à litigantibus accipiunt. hi, ac similes etiā hoc loco pœnas dant. Quinta mansio est *Seol* siue *Fouea* &

Fouea sepulcrum, ubi sunt hæretici, Epicurei, legem Diuinam, ac mortuorū Resurrectionem negantes, de quib. illud

Ergò cæteri ascēdunt. dictū est: Sicut consumitur nubes, & pertrāsit, sic qui descendit ad Inferos, non ascendit. Māsio sexta uocat *Vmbra mortis*; hic plectūt adulteri, q. alienū thorū maculāt,

Vmbra mortis. & eiusmodi sordiū amatores. Septima *Tacbtiioth Arez*

[Inferiora terræ] *quò qui desce derit, nunquam ascendit*. Hic *Inferiora terræ Ascendūt*
sunt qui, quę sequuntur scelę *ergò cæteri*
ra admittunt. Homicidæ, qui
nullam fecerint pœnitentiā;
Iodololatræ; negantes Resur
rectionem, de quibus est a-
pud Malachiam: Et calcabi
tis impios cùm fuerint sub
plantis pedum uestrorum.
Item: Conuertimini, & uide-
bitis inter iustum, & impiū,
& inter seruientem Deo, &
non seruientem ei. quoniam
ecce dies succensa quasi ca-
minus, & erunt omnes alieni
genæ & omnes facientes im *Michaas propb.*
pietatem, stipula, & inflam-
mabit eos dies ueniens, di-
cit Dominus exercituum. At
que in his omnib. mansioni
bus Ignis noctu, dieq. succen
sus deuorat, & absumit ani-
mas impiornm, eorumq. om
nium, qui uocantur *Resabim*.
Ac sunt qui xii. menses, sunt qui septem, sunt qui perpetuò etiam puniantur. atq. hoc est quod
dicitur: Et uidebunt cadauera impiorum, qui præuari- *Isai. 66.*
cati sunt in me; Vermis eorum non moritur, & ignis eo
rum non extinguitur.

היורד לעם שוב אינו עולה
והוא העושה כל הרעות
האלה ההורג את הנפש
ולא עשה תשובה ועובד ע״ז
והכופר בתחיית המתים ו
בתורה וכיוצא בהם שנאמ
ועסותם רשעים כי יהיו א
אפר תחת כפות רגליכם
וזהו ושבתם וראיתם בין
צדיק לרשע ובין עובד א
אלוהים לאשר לא עבדו ו
כי הנה היום בוער כתנור
והיו כל זרים וכל עושה ר
רשעה קש ולהט אותם ה
היום הב׳ אמר יי צבאות
מלאכי הנביא: וכל אילו
המדורו׳ אש אכלה דולקת
לילה ויום לנפשות של ר
רשעים וכל מי שנקרא ר
רשע ונידון שם י״ב חודש
ויש מי שהוא נידון שם ו׳
חדשים ויש מי שנידון שם
לעולם וזהו שנאמר וראו
בפגרי האנשים האלה ה
הפושעים ישעיה סו:

והרוח תשוב אל האלהים
כאשר נתנה במדרש:

189 משל למלך בו שחלק
בגדים מלכות לעבדים פ
פקחים שבהם קפלן והניחו
בקפסא טפשים שבהם ה
הלכו ועשו בהם מלאכת
וכשבקש המלך את מ
מלבושיו פקחים שבהם ה
החזירו כשהן לבנים ט
טפשים שבהם החזירו כשהם
מלוכלכים שמח המלך
לקראת הפקחים וכעס
כנגד הטפשים על הפקחים
אמר ינתנו כלי לגניזה: כך
הלכה על גופן של צדיקים
אמר יבא שלום ינוחו שלום
על משכבותם ישעיה נ״ז
ועל נשמות הוא אומר ות
והיתה נפש אדוני צרורה
בצרור החיים שמואל כ״ה
ועל גופן של רשעים הוא
אומר אין שלום אמר ה׳
לרשעים ישעיה מ״ח וכן על
נשמתם אין שלום אמר ה׳
לרשעים:

Midras Ecclesiast. Et spiritus redeat ad Deũ,qui dedit illũ.

SIMILE est hoc cuipiam regi,qui pretiosas uestes inter familiares distribuit. Qui prudentes sunt,eas colligunt,& in uestiariis seruãt. Stolidi abeunt, eas induunt, & sordida quæq. obeunt ministeria. Rege fortè uestes requirente,prudentes illi, nitidas,& splendentes producunt.Stolidi sordidas, & inquinatas.De illis lætatĩ Rex, his uerò succenset. Illis ait: Ponant uestes in thesauris, eãtq. domũ ĩ pace.his uerò: *Dent uestes meas fullonib. tergẽdas,atq. purgandas*. Ita Deus S.& Bened.de corporibus iustorum ait:Veniat pax,quiescant in cubilib. suis.de animis uerò:Sit anima Domini mei ligata in fasciculo uiuẽtium; de Impiorum corporibus:Nõ pax dicit Dominus impiis, idem etiam de illorum animis.

Parabola

1 sem.25.
Isa.48.

מנחם זרח בספר צדה
לדרך במקו׳ שדבר בעולם
שאחר החיים.

R. Menachem Zerach, lib. Cedah Laderech, ubi de uita, quæ hãc uitã sequitur.

אך אלהים יפדה נפשי
מיד שאול כי תקחני סלה
ר״ל כי הב״ה יפדה נפשי מיד
שאול ויקחני אצלו סלה
בחיי עולם הבא:

VERVMTAMEN Deus (ait Dauid) redimet animã meam de manu Inferi, quoniã suscipiet me Selah. quasi dicat: *Redimet, ac liberabit Dominus animam meam, de manu Inferi, & recipiet me ad se in Vitam futuri seculi.* 190

בספר אבקת רוכל ד״ף יט

AbKat RoKel, Puluis odoriferus siue pigmẽtarius. p. 19.

Is titulus libri à subtilit. & præstãtia.

ודאי הנפ׳ שהיתה מורגלת
בזה העולם המורגש וש
ושוכנת בה בזה הכלי כ
כשיוצאת מתיכו אינה
יכולה להכנס מיד לתוך
זוהר העליון ולסבול אס
אספקלריאות עליונות אם
אמנם עומדת במקום ס
מורה את הזמן הנגזר
עליה עד יום עלותה בית יי׳
וביום כלות הזמן עולה
למעלה לחזות בנוה עם
יי׳ ולבקר בהיכלו ושם ת
תוסיף כח והדר וכבוד מה
שלא היה לה קודם שתרד

191 CONSTAT profectò eũ, qui quandiu uixit, ad carnẽ corpusq. inclinauit, & terrenis affectionib. in hoc fictilĩ uase se totum dedit: cùm cõpage soluta corpore excesse rit, non posse derepente, medium sublimis illius lucis, & splendoris penetrare, neq. tãtæ claritatis uim, radiosq. sustinere. itaque *in certa aliqua mansione tempore ei decreto, & constituto* moratur usq. ad tempus, quo ad domum Dei ascendat. *quo finito* sursum cõscendet ut delitiis, & suauitate illà perfruatur, totumq. illud palatiũ lustret, & gloriam, ac decorem maiorem assequatur, † quod ille ante quam hunc mũdum descenderet, minime obtinuerat.

† videtur eorũ errorẽ sequi, qui animos ante corpora multis seculis uolunt fuisse conditos.

Alludit ad locũ 1.Reg.25.

צ לזה העולם ושם תהי צרורה בצרור החיים:

ubi eius anima ligata erit, in fasciculo uiuentium.

עוד באבקת רוכל חלק שני ספר שני:

Idem particula 2. lib.2.

192 *Ignis Gehenæ corpor. D. Thom.4.Sēt. dist.44.& 4. cont. Gent. c. 90.& Quod l.2.& 3.& Quæst. disputat.de Anima, Qu.21.*

Sordes peccati.

Purg. ign.

Ita Græci & latini, uide sup. Origen. num.17.

רע כי הגיהנם הוא אש חלקת והוא אש רק ולרוב רקותו שורפת הנשמות. ואמנם כי הנפשות כלם מהאש יצאו והאש תאכלם לאותם החוטאת ונכנסים בגיהנם של מטה ונידונות שם כפי רשעתם · יש רוח צדיק שיש בה קצת לכלוך מעון וחטא הרוח שלו ם מתרחצת ומתלבנת ום ומתטהרת בזו האש ותעלה נקיה וטהורה ונתרחצת למעלה בגיהנם של מעלה כמו שרוחץ בטבילה לחיות טהור ומלובן כפי הראוי ויש רוח של צדיק השלם שתעבור כדרך העובר דרך העבירה בזו האש ו ותכנס בגן עדן שלמטה ומעלתה לחיותה צרורה

SCITO Gehenam nil aliud esse quam ignem quendam, leuem, atq. subtilē, qui ob miram subtilitatem animas potest exurere. Verum enim uero ipsæ animæ (ait Scriptura) Oēs ex igne exibunt, atq. eas quæ peccarūt, ignis absumet, & deuorabit, hæ namq. ad Gehenam inferiorem mittuntur. & iuxta iniquitatem suam ibi puniuntur. Est & iusti anima, in qua ex peccato aliquid est sordium relictum: *huius spiritus hoc igne lauatur, dealbatur, mundatur, purgatur, innocensq. purus, mundus, & lotus ad locum Gehenæ superiorem acendit, non aliter, ut qui seipsum aqua purgat, & abluit,* quò mundus fit. Est & alius, qui, perinde ut expeditus aliquis uiator iter suum cōficit, ita *ille ignem pertransit*, ad hortumq. uoluptatis qui in terra est, peruenit, cumq. id assecutus sit, ut ad fasciculum uiuētium colligi (ut ita dicā) & alligari debeat:

perinde

ותעם׳ כמו כן דרך העבר׳
למעלה באותה האש ונ
ונרחצת והטהר להיותה
צרורה בצרור החיים ; כ
ואמנם כי אין רחיצה לנפש
כלל זולתי באש :

perinde etiam uelut cursu quodã, citus ueloxq. hũc ignẽ trãsit, *in quo lauatur, & purgatur*, ut sic ligetur in fasciculo uiuentium. certè enim *animæ lotio, atque purgatio nulla alia quam per ignem existit.*

Alludit ad 1. Reg. 25.
Oĩs purgatio per ignem.

תהלי׳ מי גבר יחיה ולא
יראה מות ימלט נפשו מיד
שאול סלה.

KabuenaKi ad illud Psal. Quis ẽ homo qui uiuet & non ui debit mortem.

כי אין צדיק בארץ שלא
יחטא והצרך לבא לשאול
למרק ולזקק ליכלוך הטנ
העבירות שעשה עד ש
שתטהר ותעלה אל מקום
מנוחתה

NON est iustus in terra, qui non peccet, & cogatur descendere ad Inferos *ut abstergat, & purget sordes transgressionum*, quas admisit, donec *purgetur*, & mundetur, ascendatq. ad locũ quietis suæ. 193

Purgat.

במדרש הנעלם פרשת
וירא

Glossa recondita Gen. 18. Et apparuit Dominus.

גיהנם למטה לאותם
רשעים דישראל שלא קבלו
ברית מילה ולא האמינו
בקב״ה ואלו הם ע״ז ולא
שמרו שבת שנדונים באש
שנאמר מאש יצאו והאש

GEHENA inferior illis Israelitis destinata est, qui non receperunt pactũ circumcisionis, nec Deo Sancto crediderunt. Sunt autem eiusmodi, Idolorum cultores, & qui Sabbatum non custodierunt. hi enim igne puniuntur, iuxta illud : De igne exibunt, & ignis 194

R

Pœna ad tempus.

לחוץ *Exterius. forsitan ad Tenebras exterior. alluſi de quib. D. Auguſt. lib. de gratia noui teſtam. cap. 23.*

תאכלם · גיהנם למעלה
לאותם פושעי ישראל ש
שעברו על מצות התורה
ולא חזרו בתשובה שדוחים
אותם לחוץ עד שיקבלו ע
עונשם והולכים וסובבים
כל עולם שנאמר סביב ר
רשעים יתהלכון ושם כ
נידונים שנים עשר חדש:
לאחר כן מדורם עם אותם
שקבלו עונשם באותם כל
אחד ואחד כפי המקום ח
הראוי לו רשעים ע"ע מ
נידונים תמיד באש ונפשם
ושוב אינם עולים שנאמר
ואשם לא תכבה:

abſumet eos. Gehena ſuperior, iiſdem Iſraelitis. qui legis præcepta uiolarunt, neq. per pœnitentiam conuerſi ſunt. qui†foras pelluntur, *donec debitas pœnas receperint*, euntq. & totum orbem circumeunt, iuxta illud: In circuitu impii ambulant, *ibi ergo pœnas luunt xii. menſibus*. poſtea uerò cum his commorantur, qui pœnas etiam receperunt, quiſq. loco, ſibi congruenti. Impii uerò idololatræ, igne, & aquis iugiter torquentur, neq. inde aſcendunt, iuxta illud: Et ignis eorum non extinguetur.

שם:

Ibidem.

195 משפט הרשעים בגיהנ'
כמה דכתיב וה' המטיר על
סדום ועל עמורה גפרית
ואש וג' ושוב אינם עולים
ולא יקומו ליום הדין שנא'
אשר הפך ה' באפו ובחמתו
באפו בעולם הזה: ובחמתו
לעולם הבא: אמר ר' יעקב
הרשעים שקלקלו ברית

POENA impiorum in Gehena illa eſt, quæ in Geneſi deſcribitur: Et Dominus pluit ſuper Sodomam & Gomorram ſulfur, & ignẽ. non aſcendunt autem, neq. conſiſtent in die iudicii, iuxta id quod dicitur. Quos cõuertit Dominus in ira ſua, & in furore ſuo. Ira quidem ſua, in hoc mundo; Furo. ſu. in futuro ſeculo. Ait Rabi Iacob, Impii qui contempſerunt pactum

מילה שמים והללו שבת
בפרהסיא והללו את ה
המועדות ושכפרו בתורה
ושכפרו בתחיית המתים ו
וכדומה להם יורדים לגיהנ'
למטה ונדונים שם ושוב
אינם עולים אבל יקומו ל
ליום הדין ויקומו לתחיית
המתים ועליהם נאמר ורבי'
מישני אדמת עפר יקיצו אלה
לחיי עולם וגו' ועליהם כת'
והיו' דראון לכל בשר ואי
דראון: די ראון שהכל יא
יאמרו די בראייתם ועל
צדיקים שבישראל נא'
ועמך כלם צדיקים וגו'

circumcisionis, quod in se receperunt, quiq. palàm sabbatum, & cæteros dies festos uiolarunt, legemq. ac Resurrectionem mortuorum inficiati sunt, ac cæteri similes, descendunt in Gehenam inferiorē, & ibi puniuntur, neque ascendunt, quamquam in uniuersali iudicio, & Resurrectione mortuorum etiam ipsi resurgant. ac de eis quidem ait Daniel: Multi ex dormientibus in terræ puluere resurgent hi ad uitam æternam &c. Item illud: Et erunt *Daron* [opprobrium] uniuersæ carni. Ecq.d est *Daron*? † perinde ut, *Dai raun.* [satis superq. uiderūt] Omnes quippe, cum eos uiderint, dicent † Satis, ac plusquam satis. De iustis uerò illud: Et populus tuus omnes iusti, &c.

Resurrectio uniuersalis

† *Pulchrè. Vox* דראון *Daron (qua Opprobriū, dedecusq. significat) soluitur in Dai, quod est, Satis, &* Raū *Viderūt.*

† *Simile hoc est ei quod Cic. 2. Philip. Pœnarū illi plusquàm optarem dederunt. Itē David: Et in inimicis meis uidit oculus meus, quod nostra lingua imitatur, quoties inimicos nostros miserè afflictos, & diuexatos uidemus: Mas he uisto, de lo que pedi a Dios.*

בספר העיקרים שחבר ה
הגאון יוסף אלבו במאמר ד
פרק ל"ד דף קנ"א:

R. Ioseph Albo, lib. Habikarim, Oratione 4. Cap. 34. Pag. 151.

196 העונש הזה שאמרנו שהוא מגיע אם לגוף ולנפש ביחד ואם לנפש בלבד ית יתחלף באנשים כפי חלוף מדרגותיהם כי מי שיש בית מעשים טובים קצת ויש בית קצת עבירות אי אפשר ש שיהיה מרוק תמיד בצער המופלג ההוא שאמרנו כי הזמן יספיק לשכח ההרגל והמנהג ולפי מה שאמרו רבותינו ז"ל הזמן ההוא ש שנים עשר חדשים ואחר שנים עשר חדשי' שתתמד העונש:

POENA hæc, quam diximus, siue corpus ipsum, siue animam simul cum corpore, siue solam eam attingere: pro singulorum hominum statu, & conditione, diuersa, uariaq. existit. nā in quo partim bona, partim mala existunt fieri nequit, ut in maximis istis, quos diximus, cruciatibus æternùm torqueatur, *erit enim tempus quo supplicium illud & tormenta finiantur*. nempe cùm praua illa peccandi assuetudo detersa, & perpetua quasi obliuione fuerit obtrita, ac iuxta Doctorum nostrorum sententiā (quorū memoria sit in benedictione) *tempus illud duodecim mensium erit*, ac post xii. menses continuos quibus durauit pœna, &c.

Ita Damasc. Orat. pro fidelib. defunctis & Aug. ut sup.

Pœna temporaria.

Opinio Hæb. de duratione pœnar. uide Casa. nu. 142

בממכת ראש השנה

Ex tractatu Ros Hasanah.

197 תנא בית שמאי אומרין שלשה כתות ליום הדין אחד של צדיקים גמורים: ואחד של רשעים גמורים:

SCHOLA Samai prodidit, ac dixit: Tres erunt hominum cætus in die iudicii. Vnus perfectè iustorum. Alter perfectè impiorū. Tertius corū qui mediū

ואחד של בינוני׳ של צדיקים׃
גמורים נכתבים ונחתמים
לאלתר לחיי העולם הבא׃
של רשעים · גמורי׳ נכתבים
ונחתמים לאלתר לגיהנם
שנאמר ורבים מישני אדמת
עפר יקיצו וגו׳ בינונים ש
שעונותיהם וזכיותיהם ש
שקולים זה כנגד זה יורדין
לגיהנם ומצפצפים ועולים
שנאמר והבאתי את הש
השלישית באש וצרפתים
כצרוף הכסף ובחנתים כ
כבחון את הזהב הוא יקרא
בשמי ואני אענה אותו
אמרתי עמי היא והוא יאמר
ה׳ אלהי ועליהם אמרה
חנה ה׳ ממית ומחיה מוריד
שאול ויעל׃

locumtenent. Primi, ad uitã futuri seculi subito scripti, obsignatiq. sunt. Omnino impii, pari etiam ratione, subitò in Gehena scribuntur, & obsignantur, iuxta id quod in Daniele scriptum est: Et multi ex dormientibus in terræ puluere resurgent &c. Medii uerò, quorum peccata & merita paria sunt, & æqua quasi lance † penduntur; descendunt in Gehenam ingemiscunt, eiulantur, *tandem ascendunt*, iuxta illud: Et adduxi tertiam partem ad ignem, *& purgaui eos, ut purgatur argentum*, & probaui eos, ut probatur aurum. ipse inuocabit in nomine meo, & ego respondebo ei. dixi populus meus est. & ipse dicet: Dominus Deus &c. De eisdem etiam ait Anna: Dominus mortificat, & uiuificat, deducit ad inferos, & reducit.

Dan.7.

†Damasc.nu. 78. de lance.

Locus Zach. 13. de Ign. Purg.

מנורת המאור כלל רא׳ שני
פרק ב׳ חברו ר׳ יצחק
אבוהב ספרדי׃

Menurath Hamaor [Lucerna lucis] R. Isac Abuhab Hispani. Concl. 1. par. 2. cap. 2.

הספורנים גם ח
הכופרים בעיקר והרשעים
המוחלטין אבל רשעים ל

ADDVNT ẽt Doctores † eos qui Deũ eẽ negarũt, & oĩno impios ac desperatos. at q libidinis impulsu,

198

†ad damnatorum. s. numerum.

Vide nostrũs Kimhi Com. Psal. 1.

Purgatio.

לתאבון בעבירות אחרות
שהם כמו אנוסים ליצ״ה
אינו מתחייב אבדון לנפשם
מכל וכל אלא ענש זמני
כדי למרק עונותיו עד ש
שתתלבן הנפש ותשוב ל
למקומה: ועל אלו אז״ל י
יורדין לגיהנם ונידונין שם
י״ב חודש ולאחר י״ב חודש
גופן כלה ונשמתן נשרפת
ורוח מפוזרת תחת כפות
רגלי הצדיקים ר״ל שם
שמתעכבות נפשותם ב
בגיהנם לפי שהם מורגלות
להמשך אחר התאות ומ
ומתעכבות שם לקבל
עונשים למרק נפשם· ואחר
תמירוק חוזרת למעלות
התחתונ׳ שתחת הנשמות
העליונ׳ ע״כ טוב לאדם
לענות את גופו ולהכניעו
ולמרק בעולם הזה שהוא
כצל עובר כדי שיבא בשלו׳
ויתעדן ויחן לע״ר הנצח
האמתי:

quasiq. coacti a praua concupiscentia peccauerunt, non est iis omnimoda perditio, exitiumq. decretum; *sed pœna quadam temporaria qua eorum peccata purgentur, quoad animus mundetur, & dealbetur, redeatq. ad locum suũ.* ac de iis quidem dicũt Doctores: Descendunt in Gehenam, *ibiq. cruciantur xii. menses quo tempore finito,* corpus quidem absumitur, animus uerò adhuc etiam igne torquetur, spiritus spargitur sub plantis pedum iustorũ, quasi hoc diceret Magistri, Detineri eorum animas in Gehena, quòd sint praua desideria sectati, ut ibi pœnas luant, *debitisq. supplicijs expurgentur, & post expurgationem,* redeant ad gradum, quendam, mansionemq. aliquanto inferiorem ea, in qua sunt animæ sublimiores. quocirca optimum est carnẽ corpusq. in hoc mundo affligere macerare, atque in hac uita, quæ uelut umbra transit, ita expurgare, ut delitiis æternis, ueris q. illis uoluptatibus perfruatur.

Adhortatio ad pœnitent.

אמרו צדיק כי טוב בתפילה
למשה רבינו משה
אלמושני·

Dicite iusto, quoniã bene, &c.
Lib. Thefilah Lemoseh
R. Moys. Almosyni.

אמרו לצדיק כי טוב ומקבל
שכר לפי מעשיו וזהו כי
פרי מעלליו יאכלו אמנם
הרשע הזה להפך כי ת
תיסרהו רעתו כפי רשעתו
שעשה בזה העולם· גמול
ידיו שסבב לעצמו ישלם לו
בעולם הבא מדה כנגד
מדה׃ אם עשה עבירות
הרבה נענש הרבה ואח״כ
יבא למנוחתו׃

DICITE iusto, quoniam bene, recipiet enim mercedem iuxta opera sua. atque hoc est quod ait: Fructum operum suorum comedent. at qui impiis contrà accidet, nam propria cuiusq. iniquitas eatenus de eo pœnas sumet, quatenus in hoc mundo impiè uixit. Retributio manuum suarum fiet ei. i. id quo seipsum condemnauit, opusq. illud qd̃ sibi ueluti circumdedit tribuetur ei in altero seculo. Par pari. nam si multum deliquit, multum etiam punietur. *postea tamen ueniet ad requiem suam.* 199

Operum non solius fidei.

Purgatoriũ

בירושלמי חגיגה

Ex Doctrinali Ierosolymitano Tractat. Chaguigah.

מה שאמרתי בשם רז״ל
הגדולים שהרי תלמידי
חכמים נכנסים בגיהנם זהו
לטוב לו ולטהר את נפשו
מכל לכלוך כמו הבגדים
שמכניסים אותו לתוך
יורה של מים רותחים וח
וחובטים ומכין בהם רבות

QVOD ex summorum uirorum sententia dixi, Discipulos sapientum ire in Gehenam: hoc illis commodò est. nēpe *ut animas suas, quasi uestes, quas in ferventis aquæ caldare coniicimus, crebrisque, ac continuis ictibus tundimus, & emundamus,* 200

Purgat. Ign.

כרי שיוחו אח־ כך לבנים
זכים וטהורים : כן הנפש
תלמיד חכם הפושע אחר
צאתה מן האש ההיא ת
199 תשאר נקיה מכל סיג וח
חלאה זכת וטהורה ברית
מאירת עינים בסבת תורתו
שלמד בחיו : מה שאין כן
בנפש הפושע ההמוני ש
שכניסתן בגיהנם איננה לא
לצער נפשו על חטאתו א
אשר חטא : ואחרי צאת
הנפש האיש ההמוני שהית
פושע בגיהנם בסבת ב
בריתו של אברהם אבינו
תהיה נשארת במחיצה בפני
עצמה במדרגה ומעלה ש
שפלה כמה מעלות מ
מדרגות תלמיד חכם:

Ex illo Dan. Qui alios erudiunt, splendebunt ut stellæ firmam.

Quandoq. simplex idiota, magnis præstat sophistis Irenæ. lib. 5. cap. 20.

ut mundæ, candidæ, & nitentes, ita eas ab omnibus sordib. expurgent: sic anima sapientis discipuli, qui peccauit, post quam *ex eo igne egressa sit ab omni sorde, & scoria munda, & pura* relinquitur, nitentibus certè, ac radiantib. oculis splendens, od diuinæ legis documẽta quæ in hac uita didicit. quod aliter accidit plebeio & idiotæ, qui ad Gehenam non descendit, nisi ut de admissis peccatis crucietur, quamquam & hic etiam, *postquã ex Gehena egressus sit* ob illius fœderis pactum & meritum quod pepigit Abraham pater noster, in loco quodam solitaria, & separata relinquitur, gradu tamẽ, & conditione, ab ea in qua sunt sapientis discipuli multò, inferiore.

200 מסכת בבא מציעה פרק
הזהב :

Babah Mecibah. Cap. Hazabah.

201 אמר ר׳ חנינא הכל
יורדין לגיהנום חוץ מ׳ג הכל
סלקא דעתך אלא אימא
הכל היורדין לגיהנום עולי׳
חוץ מ׳ג שיורדין ואינן עולים

DIXIT Rabi Chaninah: Omnes descendunt in Gehenam, tribus tantum exceptis. An oẽs putas? certè, sed ita id intelligi uolo: *Omnes qui descendunt, rursus ascendunt* præter tres, qui descendunt & non ascendunt. nempe

ואלו הן הבא על אשת איש
והמלבין פני חבירו ברבים
והמביא שם רע לחבירו:

nempe hi; Qui alienas uxores corrumpunt, Qui † expallescere faciunt. & probro affiiciunt ꝓximos suos, Qui de iisdem malam famam spargunt.

† i. qui præsētib. multis, ea in faciem obiiciunt, & exprobrant, quib. alii confundãtur, & probo affecti pudore expallescant. 202

בתוספות פרק זהב על
מאמר זה:

Tosafoth.i. Scholijs, siue Glossemate eiusdem cap.

חוץ מ'ג שיורדין ואין
עולים: אין לפרש ראין
עולים לעולם דהא אמרינן
בסמך הבא על אשת איש
אין לו חלק לעולם הבא:
אלא הכי פירושו כל היורד
עולה מיד ואין אור של ג
ניהנם שולט בהם חוץ מ'ג
ראין עולים מיד אבל יש
מהם נדונים לעולם: המלבין
פני חבירו ברבים ויש ש
שעולים לאחר י'ב חודש
דמשפט רשעים ישראל
בגיהנם י'ב חודש ויש לאחר
י'ב חודש לא חיו ולא נ
נידונים ושרויין בלא טובה
ובלא רעה, והמינים והפ
והפיקורסים והע'ז נידונו

PRAETER tres, qui descēdunt, & non ascendunt. Nō ita est accipiendum, ut in perpetuum negentur ascendere; eo quòd mox sequatur: Qui alienas uxores corrumpunt, non habent partem in seculo uenturo; quin potius in hanc sententiam: Omnis qui descendit, *subito ascendit*, ut quib. ignis ille Gehenæ minime dominetur, præter tres, qui scilicet non ascendunt ilico. Sunt enim quidā qui perpetuò crucientur, ut qui præsentibus multis aliū expallescere facit. *Sunt qui post xii. menses ascēdunt*, quod spatium iis maximè, qui de gente Israelitica sunt, decretum est. Sunt qui xii. istis mensibus exactis, nec puniuntur, nec in uita fœlici sunt, sed sic manēt, nec in bonis, nec in malis. Hæretici aūt, Epicurei, Idolatræ in ꝑpetuis cruciatib. existūt, ī generationes, & generatiões,

Quis non optarit hāc sententiam uerā esse.

Purgatoriū 12. mensium.

Eadem Irenaus lib. 4. aduersus hæreses ca. 43.

S

לחרי חרת כראיהא בפרק ראש השנה רגיהנם כלה והם אינם כלים.

de quibus illud Capite *Ros Hasanah*, ideſt De anni principio ſcriptis proditum legimus: Abſumetur citius Gehena, quàm iſti abſumantur.

בנדרים במאמר ז׳ דברים נבראו קודם שנברא העולם ושנים מהם גן עדן וגיהנם׳

Nedarim, Orat. Quòd ſeptem res ante mundum extiterint, quarum duæ, Para. uolup. & Gehena,

203 *Eadem Iuſtin. quæſt. 9. ad Orthodox.*

פי׳ הרשבא ז״ל ומפני שהאדם אינו מוכרח על מעשיו שכן חייבת חכמתו י״ת ועל נדין על מעשיו אכ הוצרך שתקדים מחשבתו בריאתו ומחשבת התשובה שאם יחטא שינתן לו זמן לשוב ; ואחר שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ואחר מעשין צריך לו ענינים שישולם בהם לפי מעשיו והם גן עדן וגיהנם ; ושם נידון כפי מעשיו שעשה בעולם הזה אם מעט ואם הרבה

AIT Rabi Salomon F. Aderis; Quoniam homo arbitrii libertate præditus eſt, neq. ex neceſsitate operatur (alioqui enim Dei ſcientia, & prouidētia accuſāda uideretur) eratq. de operib. ſuis iudicandus: idcirco neceſſe fuit, Deū de creatûra ſua cogitationem aliquā prius ſuſcipere, & pœnitentiam eidem quondam per neceſſariam, mente quaſi præcipere, & anticipare, ut ſi peccare illum, aliquando contigiſſet: (nullus enim eſt adeò iuſtus, qui nunquam peccet) daretur ei pœnitentiæ tempus, propter opera ergò, & actiones ſuas, his rebus indigebat, quib. illi pro factis ac meritis merces rependeretur. ſunt autem hæ Hortus uoluptatis, & Gehena. Ibi itaq. pro menſura factorum ſeu *multo, ſeu exiguo tempore puniuntur.*

Ita etiam Nyſſen. ſup. 44.

חלק על פסו׳ לכך הרחיבה
שאול נפשה ופערה פיה
לבלי חק:

Tract. ChelcK ad illud Isai. Ideo dilatauit Infernus animam su. & aperuit os suũ Libeli chok.

אמר ריש לקיש למי
שמשייר אפילו חק אחד:
אמר רבי יוחנן לא ניחא ל
למריידהו דאמרת עליה הכי
אלא למי שלא עשה אפילו
חוק אחד ופירושו הפירושים
למי שמשיי׳ אפילו חוק אחד
מלשמרו נידון בגיהנם עד
שנכפר לו על החוק ההוא:

AIT ResLaKis: Dilat. Infer. ani. suã *Libeli choK*. i. Ei, qui, uel unum etiam præceptum prætermiserit. Ait Rabi Iochanan. Non placet id ipsi Domino, ut ita de eo sentias, & tam seuerum iudices. Imo ita accipiendum putamus. Dilatat Infernus os, *Libeli ChoK*. i. ei qui ne unũ præceptum impleuerit. Interpretes uerò cæteri: Qui uel unum præceptũ soluerit, hic scilicet, cruciatur in Gehena, *donec de eo uno expietur.*

204 *† Libeli chok ad uer. Ob nõ præceptum, uel, Cui non præcep. Lati. Edit. Absq. ullo termin.*

Qui soluerit unum de mãdatis his.

בחיי פרשת וזאת הברכה:

Rabi Bachaye Com. Deuter. 34. Atq. hæc ē benedictio &c.

205

כיון שקיימו המצות או
עברו עליהו בגוף ובנפש כן
ראויין ליטול השכר או ה
העונש בגוף ובנפש: וזהו
שאמר אלה לחיי עולם ואלה
לחרפות ולדראון עולם וזהו
שאמר אסף צלמם בעיר
תבזה: וכן שנינו בברייתא
שלש כתות ליום הדין אחת
של צדיקים גמורים ואחת

QVANDOQVIDEM ad præcepta uel implenda, uel uiolanda, corpore, & animo abusi sunt: in utroque etiam mercedem; pœnamve recipere sunt digni, atq. hoc est qđ ait Scriptura: Hi ad uitam æternam, illi autem ad opprobrium, & contemptũ sempiternum. Rursus: Verumtamen imaginem eorum in ciuitate contemnes. Atq. ita Magistri in Deuterosi docuerũt: Tres hoĩum cætus iudicio sistent. Vn' pfectè iustorũ,

Dan. 7.

Deuterosis.

של רשעים גמורים ואחת
של בינונים: צדיקים גמורים
נכתבים ונחתמים לאלתר
לחיי עולם הבא רשעים
גמורים נכתבים ונחתמים
לאלתר לגיהנום ש'נ ורבים
מישני ארמת עפר יקיצו אלא
לחיי עולם ואלו לחרפות וג'
הא למדת שיחיו אף הר
הרשעים והתחיה ההיא
לרעתם: כי יהיו נדונים בגוף
ובנפש בגיהנום שהוא קבוע
בארץ עם מדורים שבו ואמ'
שם בינוני מצפצפים ועולין:
אבל מי שעונותיו מרובים
מזכיותיו ובכלל עון פושעי
ישראל יורדין לגיהנום וב
נידונים שם י'ב חודש ל
לאחר י'ב חודש גופן כלה
ונשמת' נשרפ' ורוח מפוזרת
תחת כפות רגלי' הצדיקים
ומה שאמר גופן כלה מו
מוכיח שהם יורדין שם
לגיהנום בגוף ובנפש:

alter omnino impiorum, tertius eorum, qui medii sunt. Perfectè iusti protinus scribuntur, & obsignantur ad uitam futuri seculi. secundi ad Gehenam, quemadmodum Daniel ait: Multi ex dormientibus in terræ puluere euigilabunt, hi ad uitam æternã, illi ad opprob. sempit. En disce, uicturos esse impios, at uiuificatio illa, illis cedet in malum, damnabuntur enim corpore, & animo in Gehena, qui locus est in terra cum septem suis mãsionibus. Ibique (addit) qui medium inter impios, & iustos locum tenent, *clamant, & ascendunt*. At quorum scelera plura, quàm merita existunt, omninoq. hi, qui scelerati Israelitæ dicuntur, eò descendunt, & *xii. menses puniuntur*. postea eorum corpore absumpto, animus igne torquetur, spiritus spargitur sub plantis iustorum, ubi quod ait: Corpus absumi, ostẽdit eos, corpore & animo in Gehenam descendere.

Esse aliquos manes, & sub terranea regna, Et contum, & Stygio ranas in gurgite nigras, &c. Iuuen. Sat. 2.

Ignis

† KabuenaKi Cabus, sed purus. is titulus libri à 206

מזמור מט' קבנקי:

כצאן לשאול שתו מות
ירעם וירדו בם ישרים לבקר

Eodẽ † *KabVenaKi, in psal. 49.*

VT ouis ad † occisionẽ positi sũt, mors depascet eos, & dñabunt eis recti i matutino,

צורם לבלות שאול מזבול לו: אך אלהים יפדה נפשי מיד שאול כי יקחני סלה: סות ר״ל מלאך המות צורם לבלות שאול צורתם של רשעים תבלה את השאול ר״ל גהנם כלה והם אינם כלים ואמר המשורר אך אלהים יפדה נפשי מיד שאול ר״ל שלא אבא כשאול: ואף אם אבא בסיבת איזה חטא שחטאתי הוא ברחמיו יפדה אותי לאחר זמן כי יקחני אלו סלה:

& figura eorum ad absumendum Infernum ex domicilio eius, sed Dominus redimet ani. me. de manu Inferi, qm̄ assumet me Selah.) Mors, idest, Angelus mortis. Figura eorum ad absum. Inf.) .i. impiorum effigies ipsum Infernum absumet, quasi dicat, Gehena citius peribit, quàm ipsi perire possint. Ait autē Psaltes: Verumtamen Deus redimet animā meā de manu Inf. quasi dicat, Redimet, & seruabit me, ne eò descēdam. atque adeo, si ob admissum peccatum eò uenero: ipse pro sua misericordia, *post aliquod tempus liberabit me*, quoniam [quando] me ad se recipiet, Selah.

breuitate, & elegantia. Cabus.n.exigua mensura est. †Loci āgustia augent cruciatum, & solēt oues in laniena, ex trepidatione, & angustiis alias alias piemere, & retrudere.

Pœna temporaria Purg.

תהלים קי״ו קב ונקי׳

Idem KabuenaKi. psal. 116.

207

שויתי ה׳ לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט לכן שמח לבי ויגל כבודי אף בשרי ישכון לבטח כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת: ישמח לבי הוא השכל ויגל כבודי הנשמה: אף בשרי ישכון לבטח בקבר שהרימה אינה

POSVI Dominum in cōspectu meo semper, quoniā ad dexteram meam, non cōmouebor, ideo lętabitur cor meum, & exultabit gloria mea, ēt caro mea requiescet in spe. non relinques animam meam in Seol, [Inferno,] nec dabis sanctū tuū uidere corruptionē) Lętab. cor me. i. Mēs, siue intellect⁹. Exult. glo. me. Aīus, & portio superior. Etiā caro me. req. in spe, quoniam Vermis non

Purgatio temporaria.

שלטת בצדיק ושאול הוא
הגיהנום לא תעזוב פירושו
לנצח לא תעזוב אותו •
והחסידים לא תתן לראות
אפילו שחת וםכל שכן
שלא יבואו בגיהנום :

dominabitur iusto, estque Seol Gehena: Non derelinques: scilicet *in perpetuum* non derelinques eũ, neque permittes pios, ut uel solam etiã corruptionem uideant, quanto magis ut ad Gehenam uenturi sint.

תהלים צ״ד קב ונקי :

Idem. Psalmo 94.

208 אשרי הגבר אשר תיסרנו
י״ת ומתורתך תלמדנו ו
ולהשקיט לו מימי רע עד
יכרה לרשע שחת כי עד
צדק ישוב משפט ואחריו כל
ישרי לב : אשרי הגבר ר״ל
אשריהם הצדיקים המעונים
תחת ידיכם וכלכר שיהיו
עוסקים בתורה ובמצות
להשקיט כי היסורין גורמים.
להשקיט להם מימי דין ג
גיהנום כי עד צדק ישוב מ
משפט ר״ל כי היסורין שלה
עד שיצדיקו בדרכם : ואחר
המשפט שלהם שנידונים
על העבירות שעשו כל י
ישרי לב יתקבצו יחד כי יטלו
שכרם :

Silere à malo, propter iustitiam.

BEATVS Vir, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eũ, ut silere facias eum a diebus mali, donec fodiatur impio fouea, quoniam ad iustitiam redibit iudiciũ, & post eum omnes recti corde. Be. uir, idest, Beati iusti qui ab impiis affliguntur, si tamen Diuinæ legi, & eius præceptis operam dent. Vt Siler. fa. e. a. d. m.) nam eiusmodi pœnæ, & animaduersiones causa sunt, *quò multum temporis de cruciatu Gehenæ remittatur.* Quoniam ad ius. re. iu.) idest, Quoniam afflictiones, & ærumnæ in quibus sunt, eum fructum illis afferunt, ut in uiis & actionibus suis iustificentur. *Exactis uerò, ac finitis tormentis*, quæ pro admissis sceleribus perpessi sunt, *omnes recti corde, simul congregabuntur, ut ferant præmium suum.*

בשם טוב במדרשה ה׳ של תשובה:

כי כל מעשה האלהים יביא במשפט וכו׳ יש אנשי׳ שנדונים לדורי דורות כפי רשעם והם המינים והאפיקורסים והמחטיאים את הרבים והעושה עבירות ביד רמה: שהוא המגלה פנים בתורה שלא כהלכה: וכו׳ אלו כלם יורדין לבאר שחת ונדונים כפי רשעתם: והם אנשים שנדונים כפי רשעתם ואחכ׳ הם נכרתים כבהמה והם הנאמר עליהם נשמתם נשרפת ורוחם מפוזרת תחת כפות רגלי׳ הצדיקים: ויש אנשים שנדונים עד סוף שנה אחת ואחכ׳ עולים למעלה ויושבי׳ בקרב הצדיקים ועליהם אמרה חנה מוריד שאול ויעל וגו׳ ואוי לנפש אשר הוא עובד את שארו יותר מנפשו והנה יש להשמר לבעל תשובה כי יש מקום דין ומשפט בעבור שישוב אל ה׳ בכל לבבו:

Ex lib. Sem Tob [Fama bona] Tract.s.de Pœnitentia.

QVONIAM oẽ opus ad ducet Deus in iudiciũ &c.] 209
ſunt qui ꝑ ſuis quiſq. iniqta tib. iudicant & puniunt per multas gñatiões, cuiuſmodi ſunt hæretici, & Epicurei, q.q. ſuo exẽplo multos ad peccã dum inducunt, & omni pudore depoſito, palam peccare non uerentur. Vt qui impudenter contra ueritatem, & conſcientiam Legi cõtra dicit. Hi omnes deſcendunt in puteum corruptionis, & pro menſura ſcelerum ibi plectuntur. Sunt etiam qui poſt quam, pro meritis, pœnas luerint, ut iumenta exſcinduntur, ac pereũt, de quib. illud dicitur: Animæ eorum igne uruntur, ſpiritus uerò ſpargitur ſub plantis pedum iuſtorum. Sunt qui *ad finem uſq. integri anni puniuntur, poſtea aliquanto ſuperius aſcendunt, & habitant inter iuſtos.* ac de his quidẽ ait Anna. Deducit ad inferos, & reducit. Væ aũt illi qui plˀ corpori, quã aĩæ indulget. Eſt ergo ei, qui potis eſt facere pœnitentiã, ponderandũ, locũ eſſe pœnæ & ſuppliciis deſtinatũ, ut ita redeat ad Dñm toto corde.

Prou. ii.

Gnome.

† Alligatio Isac sic inscripsit egregia illa in Genes. Comment. R. Isac Haramah.

210

בעקידת יצחק בפרשת ויהי שרה:

† *HaKidath Isac, ad illud Gen. & uixit Sara.*

פעס תניא מבוף מסכת שבת תניא: כל יב חודש הגוף קיים והנשמה עולה ויורדת לאחר יב חדש הגוף בטל והנשמה עולה ואינה יורדת ואולם באלה המדרגות יש כפחות ויותר כי אשר ת תתקשר נפשו בגופו יותר והיא קשה התפרד ואם לחסרון זכוכה המחייב איה לשוב למעונה הלזה יתחייב שתעלה ותרד זמן מה כ כתכפיות חסן שתעלה ותרד לפרקים עד שלבסוף זכוכה תעלה ולא תוסף לרדת עוד וכל הענין הגדול הזה יראה שהוא נרמז ונחתם בשלוח הערב וה והיונה מתיבה לסוף ימי חותם שם מרת ימים כימי

TRACTATU de Sabato, ad calcem scriptum legimus, his uerbis: Totis Duodecim mēsib. corpus persistit ac permanet, anima uerò ascendit & descendit. post xii. menses, corpus quidē absumitur & perit, anima uerò ascē dit, nec amplius descendit: sed in eiusmodi statib. licet magis, ac minus reperire. est aliquis, cuius anima magis adhærescit, & alligata est corpori, quàm alterius. hæc ægre à corpore soluitur. nam ea puritate, qua ornatam eē oportuit, destituta: moram trahat necesse est, ac minus facilè, & expeditè ad suū domiciliū, & habitaculū redeat. ideo ascendere, & descendere cogitur, p certa temporū interualla, continua & uelocissima quadam agitatione exercita, quoad quidem, *ultimò tandem pura ascendit, nec amplius addit ut descendat*. quod certè mysterium, innui, & obsignari ur, iis quæ de corui, & columbæ ex arca emissione, legimus. † Nā ii dies, quibus inclusi tenebantur antequam emissi sunt, proportione quadā illis respondēt,

Crassescunt, & cornea quodammodo efficiuntur animæ peccatorum.

Num. 50. 54.56. 92.

† Expectauitq. nihilominus 7. alios dies, & emisit columbā Gen. 8. Dauid uero: Dies annorum nostrorum in ipsis 70 anni, Psal. 89. itaque ad Septenarium (quāquā hic annorum sit, illic uerò dierum) qui utrobique celebratur, uidetur respexisse.

quib.

והות נשמת האדם בתוך
המצודה כי הנה העורב ה
הטמא הוא סימן לרשעים
חהו שהיה יצא ושוב ואמנם
הצפור הטהורה היונה הוא
נרמז לאנשים צדיקים וזהו
אלהי נשמה טהורה שנתת בי

quib. anima hominis, est in medio huius corporeæ arcis. nam, & coruus immũdũ aĩal impios hoĩes significat. 1 c
hic enim est qui egrediebatur, & reuertebatur. At colũba, auis est munda, ideoq. iustorum hominum symbolum existit. atque hoc est quod dicimus in nostris precationib. Deus animam mundam quam dedisti mihi, fac talem tibi restituam &c.

בעקידת יצחק בפרשת אמור
אל הכהנים:

Ibidem, ad illa uerba Leuit. 21. dic ad seniores &c.

שלשה כיתות ליום הדין
אחד צדיקים גמורים והשני
רשעים גמורים והשלישי של
בינונים והנה הצדיקים ג
גמורים הם אשר ישמחו
ליום הדין כמו שאמר ה
הכתוב שמחה לצדיק עשות
משפטו המשורר אמר הצ
הצדיקים ישמחו ויעלצו לפני
אלהים: ואין אלהים בכל
מקום אלא דיין אמנם ה
הרשעים הם בהפך כמו
שנאמר ומחתה לפועלי און
ונאמר כהמס דונג מפני
אש יאבדו רשעים מפני
אלהים: ועל הבינונים נאמר
גילו ברעדה:

TRES sunt ordines corũ qui ad iudicium ueniunt. 2 11
Omnino iusti. Omnino impii. & Medii. Primi, de die illo lætantur, iuxta illud: Gaudium iusto facere iudicium. additq. psaltes: Et iusti lætabuntur & exultabunt coram *Elohim.* Omnino autem nomen Elohim, Iudicem ubiq. significat. Impii contrario modo se habent, iuxta illud: Angustia operãtibus iniquitatem. Rursus: Vt liquefit cera, à facie ignis, peribunt impii à facie Iudicis. De Mediis dicitur: Et exultate cũ tremore. *Elohim*

T

ריקנטי פרשת וישב

R. Rakanati Genesis 37. Et habitauit Iacob.

211 על פסוק והרוח תשוב
אל האלהי' אשר נתנה תנה
לו כמו שנתנה לך משל ל
למלך שחלק בגדי מלכות
לעבדיו הפקחים שמים קפלו
והניחום בקופסא טפשים
שטחום הניחו בקפסם כשהם
מלוכלכי' לימי' ביקש המלך
את כליו הפקחים החזירם
כשהן מגוהצים הטפשים
החזירום כשהן מלוכלכים
שמח המלך לקראת הפקחים
וכעס לקראת הטפשים על
הפקחים אמר ינתנו כלי
לאוצר ועל הטפשים אמר
ינתנו כלי לכובס ויחבשו
בבית האסורים וזהו סוד
היתה נפש אדוני צרורה
בצרור החיים את ה' אלהיך
ואת נפש אויבך יקלענה
בתוך כף הקלע ויחבשו
בבית האסורים עד זמן
צאתם:

SPIRITVS redit ad Deũ qui dedit illum) Redde ei [Deo] spiritum tuum talem, qualem eum tibi dedit. Est enim hoc simile regi, qui preciosas uestes domesticis diuidit. Cordati, eas plicant, & in armariis collocant, Stolidi tũm, cum sordidæ sunt, & inquinatæ hoc faciunt. Post tempus aliquod requirit eas uestes rex. hi producunt eas splendidas, & nitẽtes hi uerò sordidas. de illis lætatur rex. his uerò succenset, de prudentib. dicit, condantur uestes meæ in thesauris, de stolidis uerò Dẽtur uestes meæ fulloni, ipsi uerò sint in uinculis, quod mysterium illis uerbis latet: Sit anima Domini mei ligata in fasciculo uiuentium cum Domino Deo suo, animam uerò hostium tuorum quasi funda proiiciẽt eã in medio fundæ. itaq; sunt uinculis illis constricti, *usque ad tempus quo inde exeunt.*

Simile frequẽs Diuinis litt. animor. affectiones, indumenta, & uestes appellare. Vide Num. 192.

עוד בדקנו אחרי מות:

כי העיק' אצלינו שכר מצו'
בזה עלם' ליכא רק לאחר
פטירת הצדיק יכנס למלכו'
הנקר' גן ומקבל פני השכינ'
ושם תעמודנה כל הנשמות
כל אחד כפי מעשיו עד
תחיית המתים ויום הדין: ו
ואחרי כן יזכו הזוכים לחיי
העולם הבא שהוא הגמול
האחרון: ודע והאמן כי כמו
שנתחלקה הארץ כקבוץ כל
ישראל כך קבוץ כל הנשמות
אחר יום הדין: כך תתחלק
להם נחלת העולם הבא:
כל אחד כפי הראוי לו שנא'
זאת הארץ אשר תפיל לכם
בנחלה· וכתיב זאת נחלת
עבדי ה'; ודעת פי' זאת ודע
כי הזוכים לעולם הבא אינן
ידועים בפירוש' עד יום הדין
שבאותו היום יתפרשו כ
בשמות שנא' ורבים מישני
אדמת עפר יקיצו: אמנם יש

Idem Leuit. 16. Et loqutus est Dom. ad Moy. post mortem.

CERTISSIMO con- 213
stat apud nos, præmia præceptorum in hac uita non esse, sed post solutionem corporis, iustus adit regnum, quod uocatur Hortus uoluptatis, & Diuinitatis conspectu fruitur, ubi sunt omnes animæ quæq; pro ratione factorum, & meritorum, usque ad Resurrectionem mortuorum, & diem Iudicii. Post hæc autẽ, hi qui digni existunt, donantur uita futuri seculi, quæ ultima est, ac suprema merces. Scito, & crede, quod quemadmodum collectis simul Israelitis, terra quondam illis diuisa, & possessa est: sic etiam animarum congregatio est post diem iudicii futura, hæreditasq. futuri seculi, cuiq; pro æquo, & iusto est distribuenda, iuxta illud: Hæc est terra, quæ cecidit nobis in hæreditatem. Rursus: Hæc est hæreditas seruorum Domini. Scito, & intellige hanc interpretationem. Tùm illud notis, eos qui digni sunt uita æterna, usque ad diem iudicii, palàm & aperte non cognosci, tùm enim suis nominibus innotescent, iuxta illud: Multi de dormientibus in terræ puluere, &c. At quidam sunt

Hebreor. opinio.

Pulcherrimè hæc eadẽ Iustinus, Dialogo cõtra Tryphonem.

צדיקים גמורים שמכריזים
עליהם קודם יום הדין פלוני
מזומן לחיי עולם הבא: כגון
ר׳עקיבה וחביריו ועליהם
אמר ר׳שמעון בן יוחי ראיתי
בני עלייה והם מועטים:
וכתב הרב הרמבן ורע כי
חיי האדם במצ׳ כפי הכונתו
להם כי העושה המצוה
שלא לשמו על מנת לקבל
פרס בעולם יהיה בהם ב
בעולם הזה ימים רבים כע
בעושר ובנכסים ובכבוד:
ועל זה נאמ׳ ובשמאלו עושר
וכבוד: ופירושו למשמאלים
בה עושר וכבוד וכן אשר
מתעסקי׳ במצות עמ׳ לזכות
בהן לעולם הבא שהן הע
העובדין מיראה זוכין ב
בכוונתם לחמול ממשפט
הרשעים ונפשם בטוב תלין:
והעוסקים במצות מאהבה
כדין וכראוי כענין הנזכר
בתורת מפרש׳ אם בחקת
וגו׳ יזכו בעולם הזה לחיים
טובים כמטע של עולם:

usq. adeò iusti, ut de iis qua si præcone acclamante, ante diem iudicii audiamus. Hic & ille destinatus est ad uitã futuri seculi, ut R. HaKiba, & socii eius, de quibus dixit R. Simhon F. Iochai. Vidi ascendentes, pauci tamen illi. Quin & R. Moyses F. Nachman: Scito (inquit) unum quemq. perinde ut, se ad diuina præcepta adimplenda comparauit: ita etiam ex illorum obseruantia uitam, adipisci . Nam qui non ob suam gloriam & honorem ea seruat, nimirum ea lege, ut quandiu in hac uita est, præmium eorum, consequatur: uiuet quidem in eis, in hac uita longæuus, opulentus, gloriosus, de quo illud intelligendum est: Et in sinistra eius diuitiæ & gloria, idest, His qui in præceptorum obseruantia sinistri, & præposteri sunt, ac certè claudicant, his (inquã) diuitiæ, & gloria. Rursus, qui seruant præcepta, ea lege, ut uita futuri seculi perfruantur, nẽpe ex timore Deũ colentes, digni sunt, pro suo instituto, impiorũ suppliciis liberari, quorũ aĩa in bonis demorabit̃. At q̃ solo amore ducit̃, ut rõ, & æquitas postulat, & diuinæ literæ tradũt, quã dr̃: Si ĩ præceptis meis ambulaueritis, &c. digni sũt præsentis uitæ. fœlicitate, quatenus ea quidem hic potest

Locus Prou. explicatus.

נמחי העולם הבא זכות עלימה שם והעוזבים כל עניני העולם הזה ואינן ם משגיחים עליו כאלו אינן בעלי גוף ; אבל הרשעים עומדים שם עד זמן עבר לכלוכם ואז יזכו כפי ם מדרגתם ;

contingere, in futura uerò, perfecta & abſoluta beatitate, ut qui mundana omnia reliquerint,& quaſi in corpore non uiuerent, omnium rerum mundi abiecerint cogitationem. At impii ibi manent, *uſque ad tempus quo eorum mecula abſterſa ſint*; tunc autem pro eorum ſtatu, & conditione merita conſequuntur.

בספר יורה דיעה בבית יוסף במצוה אחרונה ;

Ex Scholiis Beth Ioſeph, ad Iore debah, ubi de ultimo legis præcepto.

יש להתענות ולומר קדיש בכל שנה ביום שמת אביו ובשנה מעוברת בשנה הראשונ׳ יתענה ויאמר, קדיש באדר הראשון ובשאר שנים באדר שני והראיה וטעמו משום דסוף שנה ראשונה הוי לבסוף י״ב חודש ; כדאמרינן דמשפט רשעי ישראל בגיהנם י״ב חודש ואחר עולי׳ ולא אמרו שנה הילכך י״ב חודש מניין׳

214 ANNIS ſingulis, *Anniuerſario* die mortis patris, ieiunandum eſt, precesq. illæ: Sanctus Sanct.&c. recitādæ. quod ſi annus biſſextilis eſt, primo quidem anno, primo menſe Adar, ieiunabitur, & preces recitabūtur, ſequentibus uerò annis, ſecundo Adar (in quem cadit Biſſext°) cuius ratio inde ſumi uidetur, quod finis primi anni, pertingit finem xii. mēſium, iuxta illud uulgatū: *xii. menſes durat ſupplicium impiorum Iſraelitarum in Gehena*, poſtea enim aſcendunt; Menſes ſemper, non Annum dicunt. idcirco xii. menſes numeramus.

Scholia hac uocantur Beth Ioſeph .i.Domus Ioſeph; Liber Ioreh dehah .i.Methodus ſciendi, ſiue Scientiæ demonſtrator, R. Iſac Toletani

Dies Anniuerſarius.

ר' דוד קמחי תהלים ל"ב:

215 כי יומם ולילה תכבד עלי
ידך נהפך לשדי בחרבוני
קיץ סלה ואף על פי שידע
דוד שנענש על העון הגדול
וקבל אותו בעולם הזה א
עפיכך היה דואג עליו
שמא לא נגמר מרוק העון
בעולם הזה ואולי יענש בו
בעולם הבא:

R. Dauid Kimchi Com. Psal. 32.

QVONIAM die ac nocte grauata est super me manus tua, cõuersus est humor meus in prurigines æstiuas O.) Quamquam intelligeret Dauid, ob maximũ peccatum, pænam sibi infligi, eamq. recepisset in hac uita, adhuc tamen, de eo anxius, & sollicitus erat, esset ne peccatũ omnino abstersum, atq. deletum in hac uita, an ne etiam, *in futuro seculo pænam aliquam purgatoriam, deberet sustinere.*

FINIS.

HÆBREA LINGVA LOQVITVR.

QVAE retulit Moses, sacro de uertice scita
Sanctaq. fatidicûm uel monumenta Patrû.
Omnia cùm fidei nostræ sint credita: rarus
Dic age, cur hospes limina nostra terit?
Scilicet, haud illis sunt Sacra uolumina cordi,
Queis neque Sacrorû uera magistra placet.

BARTHOL. VALVERDIVS LECTORI.

ET si quæcunq. summa cum grauitate, dixerint omnes hæretici, ultimò tādē huc omnia redeunt (ait Irenæ.) ut blasphement fabricatorem, & contradicāt saluti plasmatis Dei, prauum enim omnio, ut res ipsa docet, & undiquaq. corruptum animum ad impietatem habent, nec semper tuentur eandem sententiam, sed uariis, & multiplicib. mutationib. iactātur, è multis tamē Sāctorū Patrū locis, nō obscure colligimus, eos, non uerbis solùm, & scriptis cū illis decertasse: sed eorū etiā scripta accurato studio peruoluisse. Etenim cū Ecclesiæ pricipes, multis Herefiarcharū libris, illius pacem turbari, & doctrinam impugnari animaduerterent: summa doctrina, & pietate uiros ex suo cætu delegerunt, qui istiusmodi libellis perlectis, præcipua capita refellerent, errores uerò, & impietates tū ex eorumdem scriptis, tùm in primis gladio uerbi Dei extinguerent, & trucidarent, aliis uerò, quibus id mandatum non esset, istius modi librorum lectionem interdicerent, aut Constantini magni exemplo, eosdem flammis absumerēt. Itaq. Irenæus, libro quodam separatim edito, e Marcionis scriptis, Marcionem se refutaturum pollicetur, & eū (inquit) qui uelit hæreticos cōuincere, oportet diligēter scire, regulas siue argumenta ipsorū. neque.n. possibile est alicui, curare quosdam male habentes, qui ignorant morbum eorum, qui male ualēt. Quapropter (addit) hi, qui ante nos fuerunt, & quidem multo nobis meliores, non tamen satis potuerunt contradicere, his qui sunt à Valentino, quia ignorabant regulā ipsorum. Hinc frequens illa scriptorum Valentini

Iren. præfat. lib. 4. aduer. hæres.

Athana. Orat. 4. cont. Arrian.

Idem Orat. de synod. Arimini celebratis.

Iren. ibidem

Euseb. lib. 7. histor. ca. 6. apud Clementē mentio & , ad Dionysium missa de cælo uox: Lege omnia quæcunq. in manus tuas uenerint, quia probare quæq. & singula discernere potes. & Augustinus: Liber ipse Ticonii legatur à studiosis, quia plurimum adiuuat, ad Scripturam intelligendam , & non de illo speretur tantum, quantum non habet. Cautè sanè legendus est, non solum propter quædam in quib. ut homo errauit, sed maximè propter illa, quæ sicut Donatista hæreticus loquitur. Item: Vtamur etiam hæreticis, non ut eorum approbemus errores, sed ut, catholicam disciplinam, aduersus eorum insidias asserētes, uigilantiores, & cautiores simus, etiam si eos ad salutem reuocare non possumus. Itaquè, ne singula commemorem, Epiphanium Marcionis, Augustinum Fausti, Maximini, Cresconii, Gaudentii, Parmeniani , & Petiliani, Cælestii deniq. ac Iuliani; Hieronymum Iouiniani, Heluidii, Vigilantii; Basilium Magnum, Eunomii; Cyrillum Hierosolymitanum, Manichæorum; Gregorium & Cyrillum alterum Iuliani Apostatæ; Primasium, Ticonii Donatistæ; Ambrosium, & Prudētium Symmachi impia scripta, eadem causa, uidemus perlegisse. Horum ego patrum, scripta & monumenta cum uolutassem: cæpi etiam eorum qui quoniam non erant ex nobis, nostra patrumq. memoria à nobis discesserunt opuscula peruolitare, ut quid de Purgatorio sentirent, intelligerem. Homines enim qui bonæ fidei sūt, non credunt hæreticis (ait August.) sed quid eis respōdeant, diligenter inquirunt. Nec eos deserit Deus, ut petentes accipiant, & quærētes inueniant, & pulsantib. aperiatur. qui autem desperant se posse in Catholica disciplina, inuenire quod quærunt, atteruntur errorib. & si perseueranter inquirunt, ad ipsos fōtes, unde aberrauerant, post magnos labores fatigati, atq. sitientes & penè mortui reuertuntur. quod utinam aliquando tandem Lutherus præstitisset, neque tantam Germani

Augu. lib. 3. de Doctrin. Christ. ca. 30

Lib. de uera relig. ca. 8.

Aug. li. 1. de Gen. con. Manich.

co nomini,ac nationi fortissimæ ,& nobilissimæ, quod in ipso fuit,maculam inussisset. Constat enim illum, non quia nobiscum initio de Religione dissideret, inimicitas aduersus nos suscepisse, sed cum prius ini micus nobis esset factus,post modum dissentire de Re ligione cæpisse. quādiu enim placidioris mētis indicia præsetulit,neq. in Aquilone, unde exardescit omne malum, sed in lo-co pascuæ, meridieq. cubauit, quid de Igne Purgatorio sen serit,& scripserit,ex his illius sententiis apparebit, quas q le-gerit:quoniā Tricies plus minus agnoscit & cōce dit Purgatoriū,e Martini scriptis, Fratrē illum, qui tam parū fraternè no biscum egit, Martinum confutabit. Vale

LVTHERVS IN RESOLVTIONIB. De Indulgentiis ad Leonem X. Pontif. Max. Conclusione 16. fol. 113. Impresionis primæ Vuitbergensis. Ioannis Lufft, Anni 1545.

IL de igne, & loco Purgatorii loquor, non quòd ea negẽ, sed quòd alia est disputatio, licet B. Thomas illum subterra esse putet, Ego uero interim cum B. Augustino remaneo, scilicet, quòd receptacula animarum abdita sint, & remota à nostra cogitatione. Quæ ideo dico, ne Pighardus hæreticus, in me sibi uideatur obtinuisse, Purgatorium non esse, quia locum eius ignotum esse confiteor, aut ideò Romanam Ecclesiam errare, quia opinionẽ B. Thomæ non explodit.

Et D. Tho. et omnis ãtiquitas credidit.

Purgator. agnoscit.

Ibidem

MIHI certissimum est Purgatorium esse, nec multum me mouet, quid blaterent hæretici, quando iam mille & plus centum anni sunt, quod B. Augustinus in suarum confes

ſionum lib: 9. pro matre& patre ſuo orat,& orandum petit: & eadem ſancta mater eius, moriens, (ut ibi ſcribit) memoriam ſui optauerit,ad altare Domini.ſed& à B. Ambroſio id factum narrat.Quod ſi etiam tempore Apoſtolorum non fuiſſet Purgatorium,(ut ſuperbit faſtidioſus Pighardus) nunqnid ideo credendum hæretico, uix quinquaginta annos nuper nato?& fidem tot ſeculorum, falſam fuiſſe contendendum. *Imò, & tùm, & naſcentis origine mundi erat Purgat.* *Cur hæc non legnut,& con ſiderant Magiſtri huius diſcipuli, & ſucceſſores.*

Ibidem

HORROR in animabus, pœna Purgatorii uel maxima. Omnes enim concedunt eaſdem eſſe pœnas Purgatorii, & Inferni, niſi quod differunt æternitate. At Scriptura deſcribit pœnas Inferni eſſe,turbationem, pauorem,horrorem,fugam,ut Pſal: 1. Non ſic impii nõ ſic,ſed tanquam puluis quem proiicit uẽtus.& ĩ Iob,& Eſaia,& multis aliis locis, impii comparantur ſtipulæ, & pulueri, turbine actis atq. diſperſis. In furore ſuo conturbabit eos. *Pſal.2.* Qui me audierit,abſq. terrore requieſcet; *Prou.1.* &Eccleſia in perſona animarum pſallit, & gemit. Anima mea turbata ẽ ualdè. *Pſal.6.* &:Circumdederunt me dolores mortis,unde& uſi *Pſal. 115.*

tatisſima oratio eſt, *Ut eis requiem optemus*, uti
Iſa.57. que intelligentes, quod ſint inquietæ. Impii
quaſi mare feruens; Non eſt pax impiis dicit
Dominus, dum uiuentes aliqui pœnas infer-
ni guſtauerunt, ergo multo magis mortuis
credēdum eſt, *eas inferri in Purgatorio*, & Tau
lerus multa earum exempla adducit &c.

Ibidem

AVTORITAS Eccleſiæ, quæ canit: Libe
ra eas de ore leonis, *ne abſorbeat eas Tartarus*.
Portæ Inf. mentionem faciunt Hebrei, nu. 176. Itē: A porta Inferi, permultū facit, quib., uer
bis uidetur ſignificare, eſſe animas, ueluti iā
in porta, & introitu damnationis, & initio In
ferni, nec uana eſſe uerba Eccleſiæ credo.

Ibidem Conclus. 16.

INFERNVS, purgatorium, cœlum ui-
dentur differre, ſicut Deſperatio, Prope de-
ſperatio & Securitas differunt, Nam id in cœ
lo credamus, regnare pacem, gaudium, ſecu
ritatem, in luce Dei; in Inferno uerò contra,
ſeruire deſperationem, dolorem, & horribilē
fugam in tenebris exterioribus, *Purgatorium
uerò ſit medium inter utrumq.* ſic tamen ut pro

prius sit inferno quam cœlo, (quia non habēt gaudium, & pacem, imo nihil de cœlo participant, cum ponatur esse eadem pœna cum Inferno, (sola duratione differens) satis patet, quod & in Purgatorio, sit desperatio, fuga, horror, dolor &c.

Ibidem

ADDIDI prope desperationem, quia, tandem cessat illa desperatio alioqui reuera *dum est in illo igne*, anima nō sentit, nisi desperationem. Non quòd desperet, sed quòd in tanta est perturbatione, & confussione pauoris, ut non sentiat sese sperare.

Ibidem Conclus: 17.

NOS sentimus, animas in Purgatorio, nō propter solam pœnam, imo propter defectū charitatis, laborare in pœna, quia hic noluerunt laborare, ad perfectionem.

Conclus: 18.

SI purgatorium solum est soluendarum pœnarum officina, & animæ in illo sunt suo affectu, (ut ego sentio) immundæ, nec ab eo ui

Non cōcedo nam cum sciant se liberandos (ideo enim suffragia petunt, ut ex Greg. Dial. 4. patet) nō est desperatio, cum eā pœnam voluntariè sustineant, sciūt enim à Deo inflictam, & iustè quidem latā, neq; se aliter posse saluari intelligunt, sed quomodo voluntaria dicenda sit explicat D. Tho. in. 4. sent. Turre. Crem. 25. dis. C. qualis, Bonauēt. in. 4. dist. 20. par. 1. quæst. 3. & Gabriel dist. 14. q. 1. ar. 3. dub. 1. 4. li. sent.

Consolari à sanctis angelis, & cōfirmari eas Scholastici Theologi produnt.

Subtiliora hæc sunt, potius ꝙ necessaria.

Imò in eis charitas congaudet ne

ritati correctioris.
Imo mundantur, semperq. de criminib. detrahût, alioqui enim nouũ ueterib. crimẽ adiicerent, neque plus haberẽt cõmodi, corpore soluta,q̃ quæ ĩ corporib. uiuunt. Vi de Apologet.

tio purgantur, fieret Purgatorium idé quod Infernus, quia infernus est, ubi pœna est cum culpa manente &c.

Ibidem

EGO libere confiteor, me credere, *nullam animam redimi de pœnis purgatorii*, propter suũ timorem, donec posito timore, & incipiat amare uoluntatem Dei in tali pœna, & plus Dei uolũtatem amet, quam pœnam timeat.

Ibidem

QVOD Augustinus ait, hic omne meritum comparatur post mortem nullum, non loquitur de Purgatorio, sed omne meritum hic, non illic, id est non in Cœlo, aut Inferno, imo iuxta Augustinum, hic meritum illud comparatur, quo dignus sit homo in Purgatorio suffragio iuuari, alioquin in Cœlo uel Inferno, nullum habet meritum quo mereatur ibi iuuari, sed tunc quidem ad Purgatorium respexit, hic autem nequaquam.

Conclus. 19.

NOS quia, *credimus nullum in Purgatorium*

ne

uenire, nisi sit de numero saluandorum, certi sumus de beatitudine illarum, sicut certi sumus de electorum salute.

Eadem

PROBABILE est, *animas in purgatorio* præ confusione nescire, quo statu sint, an damnatæ uel solutæ, imò iam sibi uideri ire in damnationem, & descendere in lacum, omninoque iam esse in portis inferi, sicut Ezechias dicit, Dominus deducit ad inferos & reducit. Igitur nil aliud sentiunt quam incipere suam damnationem, nisi quod sentiunt nondum clausam post se portam inferi; nec dũ etiã dimitũt uotum & desideriũ auxilii. *Isa. 38. 1. Reg. 2.*

Eadem

SI quis ad iudicium mortis inopinatus ueniat, puta incidens in latrones, qui dum intentant illi omni ex parte mortem, etiam si statuerint eum terrere, non occidere, hic ipsi certi sunt eum uicturum, ipse uerò nihil nisi præsentissimam mortem uidet, atq. eo ipso iam moritur, solũ id sibi reliquum est, quod non dum sit mortuus, possitq. redimi à morte, & si nescit unde, uidet enim illos posse, sed

nolle, Igitur uerè nihil differt à mortuo, Ita uidetur in pauore æternæ mortis fieri, quod non aliud quam æternam, sibi sentiunt imminere ex omni parte damnationem, sic canit Ecclesia pro eis: A porta inferi erue Deus animas eorum, & libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas tartarus. solum id reliquum scientiæ habent, quod Deus possit eos redimere, sed nolle illis uidetur. damnati uerò statim huic malo addunt blasphemiam, illi solam querelam, & gemitum inenarrabilem, sustentantia spiritum, hic enim fertur Spiritus super aquas, ubi sunt tenebræ super faciem abyssi & c.

Non tā querelā, quā gemitū puto, quo diuinā misericordiā īterpellāt nam si eā pœnā, uoluntariè sustinent, ut Theologi nostri prodiderunt, placetq. illis affligi quandiu Deo, placuerit, nō murmurant, neq. conquerantur, sicut nec boni filii contra flagella patris.

Eadem

E TIAM si *animæ quæ sunt in purgatorio*, nō optarent orationes, tamen nostrum est earū labori condolere, & succurrere oratione, sicut quibus libet aliis, quantum libet fortiter patientibus.

Greg. 4. Dial. Nisi scirent se liberādos suffragia non peterent.

Eadem

C V M *animæ in purgatorio*, non adeo doleant pœna præsenti, quam horrore instantis sibi, & in tentatæ perditionis, non est mirum

Imò quod ad tempus retardentur à diuina uisione, excludi enim à regno Dei, & carere multitudie dulcedinis eius, tām grandis pœna est, ut nulla possint tormenta, quæ nouimus ei cōparari

si cupiant suffragium, ut perseuerent, & non deficiant in fiducia, cum uideantur incertæ de statu suo; nec tam timeant pœnas Inferni, quàm odium Dei, quod est in Inferno sicut dicitur, Non est in morte qui memor sit tui, in Inferno autem quis confitebitur tibi, & sic patet, quod non timore pœnæ patiuntur, sed amore iustitiæ, timent enim magis, ne nõ laudent, & ament Deum, (quod fieret in inferno) quàm ne patiantur, *& hoc eorum sanctissimum, sed anxiosissimum desiderium merito iuuat omnis Ecclesia quantum potest, maxime quando & Deus uult illos per Ecclesiam iuuari &c.*

Eadem

QVILIBET Christianus potest *suffragari orare, & ieiunare & c. pro animabus defunctis, & sicut Papa cum tota Ecclesia suffragatur animabus* (quale fit in Die omnium defunctorum) sic & Episcopi, & curati in diebus quos uocant cõmunes, & exequiis, & anniuersariis.

Conclus: 26. pag. 2. Fol. 120.

OPTIME facit Papa, cum non potestate clauis, sed per modum suffragii dat *animabus*

quæ sunt in Purgatorio remissionem. Oportet enim diuersum esse modum suffragii, à modo potestatis, Quod si ipsi Papæ (sicut debemus) plus credemus, quam illis, & nobis ipsis, patet nullam potestatem sed *suffragium ualere in Purgatorium*. tutius est mihi cum Papa sentire quàm cum illis, Papa non arrogat sibi potestatem sed Suffragium sibi uendicat.

Vtinã in hac sententia perstitisset.

Ibidem.

SATIS miror, qua fiducia illi contra expressam prohibitionē &c. Cum ex eo, plus audeant prædicare quam in literis Papæ cōtinentur, cum Suffragii modus ibi solum cōtineatur, quod si sic intelligunt: non habet potestatem iuris dictionis in Purgatorium, sed tamen habet potestatem clauium, applicandi suffragia in illud: hic dico ego, quod hoc nemo negat. *hæc enim potestas applicandi siue suffragia, siue satisfationes prorsus est in manu summi Pontificis.*

Eadem Concl. fol. 122. pag. 1.

IMPENDITVR *suffragium animabus* re ipsa, & officio præsenti, sicut fit, cum sacer-

dos cũ populo orat, ieiunat, sacrificat, aliaq; facit nominata opera pro nominatis animabus, de quo suffragio nulli dubium est, *quin uehementer prosit, & redimat animas* secundum quod Deo uisum fuerit; & illæ meruerint, secundum B. Augustinum.

Suffragia redimunt animas.

Ex disputatione Lipsica de Purgatorio, contra Ekium Anno 1519. 8. Iulii eiusdem impressionis Ioã. Lufft. fol. 268.

EGO qui credo fortiter, imo ausim dicere, *scio Purgatorium esse, facile persuadeor in Scripturis de eo fieri mentionem*, quemadmodũ illud Matthei, inducit Gregorius 1 Dialog. Non remittitur, neq. in hoc sæculo, neq. in futuro, uolens quædam peccata remitti in purgatorio. Admitto & illud 2. Machabæ. 12. Sancta & salubris cogitatio, pro defunctis exorare, ut à pecatis soluantur.

Scit esse Purgat.

Eadem.

EGO nihil de *Purgatorio noui, nisi animas ibi pati, iuuandas operibus, & orationibus, nostris.* Paratus humiliter doceri, si quæ plura de ipso possunt tradi.

Vtinam semper tàm modestè.

Eadem.

TRIA per ordinem D. Doctor copiosissimè contra me prosecutus est; primùm Canonem S. Scripturæ comprehendere libros Machabeorum; Deinde Purgatorium probari etiam aliis Scripturæ locis. Respondeo. De primis duobus nulla est inter me, & Dominationem suam controuersia, ideo non erat necesse, tot autoritates colligere ad eã rem, quam fortè constantius affirmo, quàm ipse, *ut qui nescire professus sim esse Purgatorium.*

Die. 9. Iulii fol. 271.

EGO beatissimos Patres de numero Theologistarum, non facio, quia *Purgatorium cum ipsis confiteor.*

Eadem.

HYERONIMVS ad Galatas 6. bene ostendit, quòd homines meritis suis iuuentur, in hac uita, sed uocati antè tribunal, quod fit in morte, tunc non Iob nec Daniel possunt stare pro quoquam; loquitur enim Hyeron: de tribunali nouissimo *post finitum Purgatorium.*

Eadem hora. 2. pomeridiana.

FATEOR *quidem ſanctos in Purgatorio fuiſſe* imo nullũ in Purgatorio eſſe niſi ſanctũ &c.

Idem in Reſponſionibus, ad Fratrem Syluestrum Prietatem, ad Conclus. 15. fol. 176.

GRATIAS ago Chriſto, quod unam Romanam Eccleſiam, in terris ita ſeruat, in genti, & quod ſolum poſsit probari fidem noſtram eſſe ueram, miraculo *ut nunquam à uera fide, ullo ſuo decreto receſſerit.*

Idem Reſponſ. ad xx.

HÆRETICVS ero, ſi poſtquam Eccleſia aliquid determinauerit, non tenuero &c.

Idem Reſponſ. ad 33.

SVMMI pontificis poteſtatem honoro ſicut decet.

FINIS

D. Ioannes Damasc. Orat. de Transfiguratione Domini.

ADVERSVS Ecclesiam inferorum portæ, hæreticorum ora, dæmonum organa, impetum quidem facient, sed non præualebunt; arma quidem induēt, sed non expugnabunt. Sagittæ paruulorum plagæ eorum fuerunt, & erunt. In suam enim perniciem mala fabricatur, qui ueritati obsistit.

B. VALVERDII

GANDIAE VILLENATIS

SACR. THEOLOG. DOCT.

ex Sanctis Patribus Gnomologia, idest, insigniores aliquot sententiæ, quibus & Catholici in Fide, & Relligione confirmantur, & qui ab Ecclesia discesserunt, redarguuntur, & ab errore reuocãtur.

AD ILLVSTRISS. DOM. D. IOannem Borgium, Francisci Ducis F. Philippi Reg. Cathol. apud Cæsarem, Legatum.

Cum approbatione S. Inquisitionis, & Reuerendiss. Do. Episc. Patauini, aliorumq. insignium Theologorum.

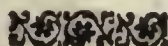
Patauii, Laurentius Pasquatus excudebat,
M. D. LXXXI.

D. August. Epist. 161.

Non de auro,& argento uestro agitur. non terra, non prædia, nō deniq. salus corporis uestri in discrimen uocatur. de adipiscenda uita æterna, & fugienda morte æterna compellamus animas uestras. Expergiscimini aliquando. non in aliqua obscura quæstione uersamur. non recondita secreta rimamur, quibus penetrandis uel nulla, uel rara humana corda sufficiunt. Res in aperto est. quid eminet clarius? quid cernitur citius?

ILLVSTRISSIMO DOMINO D. IOHANNI BORGIO FRANCISCI DVCIS F. *Philippi Reg. Cathol. apud Cæsarem, Legato,*

Bartholomæus Valuerdius Gandia, S. D.

TIAMSI non alio nobis indicio suam beneuolentiam ostendißet solus ille sapiens & laudabilis Deus, IOHANNES Borgi vir Clariss., quàm quòd mundo inferiori nos præfecit, cæterorumq; animantium cunctorum constituit dominos: esset tamen eius liberali-

tas, & sapientia, cum amore nobis, et cũ veneratione, omni recolenda. Cum verò humanis beneficijs non contentus, diuinæ etiam hæreditatis præmium nobis proposuerit, atq. id nos facilius, vt adipisci possemus, post multa, variaq́; suæ prouidentiæ, doctrinæq́; indicia, filium suum vnicum postremò legauerit ad terras, moriq́; eum pro nobis & in Crucem tolli p̃miserit: quid possumus quæsò amoris, et gratiæ Deo, quòd tanto illius, & tam singulari beneficio respondeat, à nostra parte exhibere? Hoc igitur tam perspicuũ diuinæ sapientiæ, & ueritatis lumen, qđ ueluti fulgur, è medijs olim regionib. terræ, in omnes circum circa rerum fines emicuit, nunc relanguisse usq. adeò, vt nõ iam firmo, & recto intuentib. oculo, sed quasi hallucinantib. apparere uideatur, quis Christiani, & pij hominis sensu præditus, grauissimè potest non dolere? Cernimus Christianum nomen eò deductum esse, primùm vt qui illud tenent, & no-

runt, verbo quidem vsurpent, re autem atque factis omnia alia potius consectentur, quàm quæ sunt huic professioni, et nomini consentanea. Imminemus foràs penè omnes, & nostrimet obliti, ad illa externa propendimus, quæ sonitu, et rumoribus implent aures nostras, falsoq; splendore oculos perstringunt; quibus dum potiamur, et compotes eorum simus, exinanimus nosmetipsos veritate propriorum bonorum, iustitiaq; & fidei, & ipsius sæpenumero Dei, qui solus salus nostra est, cum possessione fallacium bonorum facimus commutationem. Nam quod vita plena est simulationis, insidiarum, mendacii, quod adulamur, quòd vultus fingimus, quòd assentamur præsentibus, absentes laceramus, quòd dum ad optata nostra perueniamus, non æquitatis, non concordiæ, non publici commodi, non pietatis, aut charitatis, aut religionis ducimus rationem: quis non intelligat causas omnium malorum, quæ

Christianam iamdiu populata Rempub. sunt, hodieq; maximè & vastant, et depopulantur, in hoc errore hominum, et communis vitæ confusione consistere? Itaquè præter bella, & seditiones intestinas, quibus longo iam tempore laborat Christiana Resp. accessit his superioribus annis grauis ista hæresis, quæ metu legum sublato, suapte sponte homines, ad carnis licentiam, & ad cupiditatum studia proiectos, non solùm exsoluit timore, frenoq; conscientiæ: sed contra ipsas Christi leges, atq. instituta animauit etiàm vltrò, atque ad explendos improbos animorum affectus hortata est. Sed cùm eos omnes, qui à nobis discesserunt, ab errore schismatis, quantum ad me attinet, sanari cuperem, nam et ipsius nobis (quod dicebat August.) humanæ societatis vinculo adstringuntur, et nonnulla in quibusdam præeminent placidioris mentis indicia, quibus nullo modo desperandum est, facile illos posse, veritatem, cum fuerit

demonstrata, complecti; dilectionis autem tantum illis debeam, quantum nobis imperat ipse qui nos dilexit usque ad Crucis opprobrium: hæc, inquam, Augustini verba cum meminissem, ut salutis omnium essem cupidissimus, ne per hos dies, quibus mihi in Germania commorandũ fuit, ociosus uiderer in illis regionib. vixisse: volui, pro meo munere, uel vnum in hoc negotio cum Euangelica muliere obulum offerre. Itaque post Cantica, et De obscurioribus Scripturæ locis, xxx. Spudasmatõ libros, Psalmorum etiam, Latinos à me, R. Dauid Kimhi Cõmentarios, sex simul eodem tempore Controuersiarum capita, summo iuuandæ Christianæ pietatis studio, sum aggressus. Nã in his confutandis, qui priuatis opinionibus, nec ab Ecclesia receptis nimium adhærescunt, eo vti uolui dicendi genere, quod à doctissimo quoque, & amari intelligo, & profectò est amandum, vt non nostra oratione eos, sed Sanctorum Pa-

trum dictis, atq. sentētijs redarguamus. Itaq. cum libellum de Igne Purgatorio confecissem, hoc nunc maximè egi in hac Gnomologia, ut qui, ob corruptam quorundam nostrorum vitam, dicunt se ab Ecclesia discedere, (optant enim illā iuuenculam esse, sine macula, et ruga,) à pestilentiss. hoc errore reuocentur. Sentio equidem tenuia, & exigua esse, quæ ex mea officina prodeunt, vt ea nulla digner commendatione, vnum tamen est, quod audacter dicere possum, me hoc qualicunq. labore, Christi Ecclesiæ inseruire uoluisse. Et ne tua in me beneficia, (quæ dum expendo vehementer pertimesco, ne mihi contingat, ingrato ex hac vita discedere, quod ipsa morte mihi esset acerbius) diutius quàm par sit silētio, & taciturnitate obtegi videantur: testari uolui, ea me, magna cum voluptate apud me deposita semper intueri, & memoria conseruare, quó nusquam, uel intermoriantur, vel mihi ex animo excidant.

dant. Itaq. dum maiorum vigiliarum opus à Plantino expecto, hæc nunc IOANNES Borgi vir Clariss. nomini tuo gratitudinis ergò consecramus. Merito enim cunctis ego & ingratus, & impius habear, si te tātū uirum, quo possim honore non prosequar. Non enim qui tuā vitam sum speculatus, domesticasq́; tuas actiones, & priuata studia perspexi, tuae virtutis & gloriae testimonio fraudabo. Neque uerò me hic, summum tuum ingenium, magnumq́; consilium, solertiam, atq. prudentiam, quæ tibi diuino contigere beneficio laudare & admirari quis putet. Pietatem miror, diuiniq́; cultus studium singulare. miror morum integritatem, ab omni uitiorum nō labe tantū, sed etiam suspicione semotam. miror quotidianam illam erga pauperes beneficentiā, quæ insignem in te bonitatem, sanctimoniamq́; declarat. Ecquid religiosis in primis et Ecclesiasticis viris ad mensam delectari? Vacare multas horas studijs

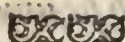
sapientiae? uel commentari aliquid, uel audire de Diuinis literis? tot sanctorum martyrum ossa, reliquiasq; conquisisse, collegisse, tot capsis, & thecis auro, ostroq; rigentibus includere? tot Sanctorum Catalogum habere fere in numerato, & ex memoriae thesauro derepēte depromere? quis hæc ut diuina & immortalia bona, tibi non inuideat? Ecquis uerò miretur, te dignissimum tali patre filium, his maioribus ortum, Pietatem, Diuinaq; Religionis cultum in primis procurare? Quis enim tā abstrusus, tamq; ab omni hominū cōsortio, remotus in terris locus quo non eximius, Francisci Patris tui splendor, & sāctitatis fama peruaserit? Quis populus? quae natio? quae gens, uel tam immanis et barbara, uel tam exculta disciplinis, quam non pijssimus ille uir non gloria modó nominis sui, uerumetiā admiratione cōpleuerit? Quorsum uero, Sacrosanctos, ex tua familia Pontifices summos commemorabo? non enim tu

maiorum tuorum potius, quam tuis ipse uirtutib. et ornamentis nobilitaris. Quid ergo mirandum si sis unus ex tuis, & tuorum omnium, & optimi illius, ac sanctiss. patris in primis simillimus? Tui ergo est vir humaniss. paucula haec nunc, quae & otio, & libris, & ualetudine destituti damus, grato animo accipere, nosq; tui certe studiosissimos amare peregere.

Vale vir praestantiss. cum chariss. coniuge, & liberis.

Dat. Pataui. Kale. Martijs An. 1581.

Sanctorum Patrum Gnomologia.

C

77. Hæretici à patrib. suis deficientes, uariis semper mutationib. iactantur, multas synodos instituunt, nouam semper fidē edūt, in quarū nulla perdurare possunt. Idē Epist. ad Orthodox. de Synodis Arimini celebratis. 202.

78. Propterea hæreticos in præcipiti cōsistere, qđ Traditiōib. nolit inhærere, sed quæ ultra uires suas sūt indagare. idē lib. De Incarnatione Verbi Contra Paulum Samosatenum. 202.

79. Nemo est hæreticorum, qui non secundum scripturas prædicare se, blasphemias suas meditetur. D. Hilarius lib: ad Cōstātiū cōtra Arriā: C. 120. 203.

80. Quib. se ingenii artib. hæretica subtilitas circū agat. Idem de Trinit: lib: 7. Cap. 46. 203.

81. Cōfusis permixtisq. uerbis, ueritatē frequētisfimè eludūt hæretici. Lib: de Synodis aduers: Arriā: 203.

82. Si possent hæretici Dominū de throno suo, iterū ī crucē retraherēt, sed uoluntatē hāc inefficacē esse cœlestis thronus eficit, lapides Iudei in corpus eleuarunt, hi in spiritū, illi ī hominē ut putabāt, hi ī Deū, illi ī ignoratū, hi ī cōfessū, illi in moriturū, hi ī iudicē seculorū idē lib. 7. de Trin. 51. 204.

83. Hæreticos ab scripturis Porcos appellari qui quāuis unguis bifidæ: sunt acceptā tamē Dei cognitionē nō ruminādo disponūnt. idē Canone, 6. ī Math. 141. 205.

84. Doctrina hæreticorū dolosa est, sub noīe Dei blasphema, sub prætextu religionis impia, sub ueritatis specie falsa. idem Comm. psal: 138. uiri sanguinū declinate à me. 205

85. Videntur sibi hæretici de singulis quæ asserunt præstare posse, ex Diuinis Scripturis rationem. idem lib. 4. de Trinit. Cap. 20. 206.

86. Tantū abest, ut hæretici ueritatem inquisierint, ut etiā per illos, qui eam inuenerunt, ipsis demōstratā, suscipere neq. potuerint, neq. sustinuerint. fieri .n. nequit, qui ueritatē inueniat, qui eā toto corde quærat. Iustinus Martyr. Quæst. 4. ad Ortodos. 207.

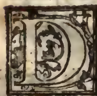
BARTHOL. VALVERDII GANDIÆ VILLENATIS, S. THE. D.

ex Sanctis Patribus Gnomologia, idest, insigniores aliquot sententiæ, quibus Catholici, ĩ Fide, & Religiõe confirmãtur, & qui ab Ecclesia discesserũt, redarguunẽ, & ab errore reuocãtur.

AD ILLVSTRISS. DOM. D. Iohannem Borgium Francisci Ducis F. Philippi Reg. Cathol. apud Cæsarem, Legatum.

CAPVT I.

Qui se pro Christianis, hæresiarcharum nominibus gaudent appellari, in eis illud Prophetæ non impleri: Vocabitur nomine nouo quo Dominus nuncupabit eum ex D. Ignatio, Epist. ad Magnesianos.

IGNOS NOS EXHIBEAMVS cognomẽto quod accepimus qui enim alio nomine appellatur, præter istud, si nõ est Dei, non suscipit prophetiam illã, quæ de nobis ait: Vocabitur nomine nouo, 1

Ex Isa. 62. Lati. uocabitur tibi nomen nouum, quod os Do nominabit.

quo dominus nuncupabit eum,&erit populus sanctus quod impletum est primo in Syria,nam in Antiochia,discipuli Christiani appellati sunt,Paulo&Petro Ecclesiam fundantibus.

Qui inani sonitu,pompaq; uerborum,Christum, & purum Euangelium prædicare se dicunt, mulso cicutam bibentibus temperare , & cauponari uerbum Euangelii. Cap. II.

2 SITIS instructi eodem sensu,& eadem intelligentia, sunt enim quidam uaniloqui, & mẽtis seductores,non Christiani sed Christũ mercãtes,ĩ fraudẽ circũferẽtes nomen Christi,&cauponantes uerbum Euangelii,&erroris uenenum,blando alloquio implicantes , tanquam mulso cicutam temperãtes, ut qui biberit,dulcissimi saporis gustatu deceptus, incautemorte transfigatur.

Allusum ad Isa. uerba Cap. 1. Vinũ tuum mixtũ est aqũa qd faciunt caupones.

Lupos esse sub ouium pellib. etiam si signa,&prodigia facerent,qui præter ea quæ statuta sunt , quidquam annunciarit.Idem Ignatius Epistola ad Heronem. Cap. III.

3 QVISQVIS dixerit præter illa quæ statuta sunt,etiamsi fide dignus sit , etiamsi ieiunet , etiamsi Virginitatem seruet , etiam si

gna faciat, etiamsi prophetet, lupus tibi censeatur; sub ouis pelle, ouium corruptionem moliens.

Qui in cœtu Sacrificiorum, ab Ecclesia seiunctus est, etiã si modestiam summam, & sanctitatem præseferat lupum esse Idem, Epist: ad Ephesios Cap. IIII.

QVI ab Ecclesia seiunctus est, nec conuenit in coetu sacrificior. & Ecclesia, primo genitis descriptis in coelo: lupus est sub ouis pelle, mitem præseferens formam. 4

Si alienarum uxorum corruptores, pœna capitali plectuntur, quanto magis, adulterantes uerbum Dei, æternas pœnas luent, Idem eadem Epistola Cap. V.

SI qui humanas domos corrumpunt; 5
morte condemnantur, quanto magis qui Christi doctrinam adulterare conantur, æternas luent poenas.

Adulterantes uerbum Dei.

Fugiendam esse diuisionem unitatis, & ubi pastor sit, eò oues sequuturas. Idem Epist. ad Philadelph. Cap. VI.

VT filii lucis, id est ueritatis, fugite diui- 6
sionem unitatis, & malam doctrinam hæreti

Haretici, ut barpyæ, contactu omnia fœdant Immundo.

corũ à quibus coinquinatio peruasit in omnem terram, ubi autem pastor est: illuc sicut oues sequimini, multi enim lupi pellibus ouium induti, mala uoluptate captiuos detinent ad Deum currentes &c.

Hæreses malas esse herbas, quas nec Christus seminauit, nec coluit, nec Pater cælestis plantauit Eadem Cap. VII.

7 *Mala herba.* ABSTINETE ab herbis malis, quas Iesus Christus non seminauit, nec coluit, sed homicida fera, quod non essent ea plantatio patris, sed sementis diaboli nequam.

Hæreticos, feras esse humanam formam gerentes, orandumq. pro eis, Idem ad Smirnenses Cap. VIII.

8 *Feras, cum quib. pugnasse Ephesi, Paulũ iterptatur Philip. prasby. cõm. Iob. 5.*

PRÆMVNIO uos à feris humanam formam gerentibus, quas non modo auertere, uerum etiã oportet effugere, duntaxat pro eis orate, si quomodo pæniteat eos.

Orãdum pro hæreticis; Vide Arnob. lib. 2. cont. Gentes

Hæreticorum conuitiis & iracundiæ, mansuetudinem, lenitatem, & preces ad Deum opponendas, Idem ad Ephesios Cap. IX.

9 ESTOTE ergo ad iracũdias eorum humiles; opponite conuiciis, & blasphemiis eo

rum assiduas preces; ipsis oberrantibus, state uos in fide stabiles, uincite feroces mores in mansuetudine, iracundiam lenitate. *Cum hæret. quib. armis pugnandum.*

Hæreses Diaboli esse adinuentiones. Eadem, Cap. X.

FVGITE impias, & Deum abnegantes hæreses. Diaboli enim sunt adinuentiones, serpentis malorum auctoris, qui per mulierem seduxit Adam, patrẽ generis nostri. 10

Hæreticos, canes esse mutos, serpentes se contrahentes, aspides, basiliscos scorpiones, Idem Epist. ad Antioch. Cap. XI.

CIRCVMSPICITE malignos operarios, hostes crucis Christi, quorum finis est perditio, quorum gloria in dedecore sui. Circumspicite canes mutos. Serpentes se contrahẽtes, dracunculos squamosos, aspides, basiliscos, scorpiones, hi enim sunt Thoes astuti, simiæ hominum imitatrices. 11 *Isai. 56. Thoes bestia (sequit Suid.) ex lupo & hyæna genita*

Non esse confidendum blandientib. nobis hæreticis Eadem Cap. XII.

NE Omnibus credatis, ne omnibus confidatis, ne si quidem quis tibi adblandiatur, 12

multi enim sunt ministri Satanæ,& qui cito credit leuis est corde.

Hæreticos canes esse mutos, rabidos, & occultè mordentes,eosq. insanabili morbo laborare .Epist.ad Ephesios. Cap. XIII

13 QVIDAM nequissimi, solent dolo malo nomen Christi circumferre,alia quædam gerentes,quæ Deo indigna sunt, & sentientes contraria doctrinæ Christi ,in sui perniciē, & credentium eis, quos nos oportet ut beluas declinare. sunt enim canes muti , non ualentes latrare, rabidi,occultè mordentes, quod cauere oportet, insanabili enim morbo laborant.

Isa.56

Hæretici insanabiles.

Obturandas esse aures , iis qui Zizania seminare Student.Eadem Cap. XIIII.

14 NOVI quosdam,qui inter uos cursitant, malam doctrinam habentes, alieni& peruersi spiritus,quibus non dedistis aditum, ut Zizania seminarent, obturatis auribus &c.

Si unus est Deus , unus Christus , unus Spiritus S. unumq. baptisma :una etiam debet esse Ecclesia, & una fides. Idem ad Philipenses. Cap. XV.

SI unus est uniuersorum Deus pater Christi, ex quo omnia, si unus & Dom. Iesus Christus noster, uniuersorũ Do: per quẽ omnia, si unus etiam Spiritus Sanctus, qui operatus est in Mose, & prophetis & Apostolis, si unum item Baptisma, quod in mortem Do: datur: una quoq. electa Ecclesia, una esse debet, & in Christum fides. &c. 15

Hæreticorum proprium, illud in disputando iactare: Nisi in Euangelio sit, non credam. Idem ex Epistola ad Philadelph. Cap. XVI.

ROGO uos ne quid per contentionem agatis, sed per Christi disciplinam, audiui .n. quosdam dicentes, *Nisi in Archiuis Euangelii inuenero, non credam.* 16

Idem dicunt nostri temporis hæretici.

Episcopis, qui, rationem Deo reddituri, pro animabus nostris uigilant, nos subditos esse oportere. Idem Ignati. Epistol. ad Trallianos. Cap. XVII.

EPISCOPO subditi estote, sicut Domino; ipse enim uigilat pro animabus uestris tanquam rationem Deo redditurus & c. 17

Nihil, contra quàm docent hæretici, sine Episcopo, fideles agere oportere Ex eadem. Cap. XVIII.

NECESSE est quidquid faciatis, sine
18 Episcopo nihil uos agere: sed& præsbyterorum collegio subditi estote, ut Apostolis Iesu Christi & c.

Sine Episcopo, qui Dei patris typus, & forma est, neque Ecclesiam esse, nec collectionem sacram, nec congregationem sanctorum. Eadem. Cap. XIX

19 REVEREMINI eos tanquam Christum Iesum cuius loci custodes sunt, ut & Episcopus, Patris uniuersorum typus & forma est, Præsbyteri autem sicut consessus Dei, & coetus Apostolorum Christi, sine his Ecclesia electa non est, non collectio sacra, non cōgregatio Sanctorum.

Episcopus Dei patris typus.

Eorum quæ ad Ecclesiam pertinent, nihil sine Episc. ad Smirnens. Cap. XX.

NEMO absq. Episcopo, quidquam eo-
20 rum agat, quæ ad Ecclesiam pertinent.

Quomodo errent hæretici, qui sine Episcopo baptizant, offerunt, immolant, sacrificant. Eadem Cap. XXI.

NON licet sine Episcopo neq. baptizare,
21 neq. offerre, neq. Sacrificiciū immolare, neq. Dochen, id est Cœnam celebrare.

A Deo

A Deo punietur, qui Episcopos nullo honore prosequitur Eadem Cap. XXII.

QVI honorat Episcopum, à Deo honorabitur, ut itidem, qui in honorat eum à Deo punietur. si enim qui contra reges insurgit, puniendus est, qui tranquilitatem, communemq. pacem dissoluat, quanto grauius supplicium meretur, qui sine Episcopo quidpiã facere tentat, & concordiam distrahit, & bonum ordinem confudit? Sacerdotium enim est omnium bonorum in hominibus summa, &c. 22

Sacerdotii dignitas.

Episcopum, ut Apostoli praeceperunt, ut Christum esse uenerandum. Idem Epist. ad Antioch. Cap. XXIII.

VENEREMINI Episcopum uestrum sicut Christum ut nobis beati præceperunt Apostoli. 23

Episcopos super omnes potestatem obtinere, præsbyteros, ut sacrum quoddam collegium, illius esse consessores, & consiliarios, Diaconos imitatores Angelorum, Atheum esse qui illis non obediuerit Eadem Cap. XXIIII.

QVID est Episcopus, nisi qui principatũ 24

Episcopus omnem,& potestatem super omnes obtinet, ut obtinere homo potest,qui est pro uiribus Christi Dei imitator? Quid uero præsbiterium,nisi collegium sacrum,consiliarii, &cõsessores Episcopi? quid item Diaconi,nisi imi- *Sacerdotes.* tatores Angelicarum uirtutum, ei ministrantes ministerium purum, & immaculatũ, ut Sanctus Stephanus Beato Iacobo, & Timoteus,ac Linus Paulo; & Anacletus, atq; Clemens Petro? qui igitur his inobediens fuerit,Atheus,& impius omnino fuerit, & Christum improbans,ac eius ordinationem imminuens.

Iniquum esse, & Deo odiosum, quod faciunt haretici, qui sua omnia decernunt, sanciunt, probant sine Episcopo. Eiusdem ex Epist. ad Mag. cap. XXV.

SICVT Dominus sine patre nihil facit
25 (non possum enim ait facere à me ipso quidquam) sic etiam & nos sine Episcopo, neq; præsbyter, neq. diaconus,neq. laicus. Neq; quid uideatur uobis rationi consentaneum, præter illius sententiam, tale enim iniquum est,& odiosum Deo.

Nibil sine Episcopo.

Solorum Sacerdotum esse baptizare, sacra facere, manus imponere Epist. ad Eronem cap. XXVI.

NIHIL sine Episcopis agas, sacerdotes enim sunt, tu uero minister Sacerdotum, illi baptizant, sacra faciunt, ordinant, manus imponunt &c. 26

Hæreticos, qui Paulum semper in ore habent, Paulum non intelligere Irraneus lib. 4. aduersus hæreses cap. XXVII.

NECESSARIUM est, subiungere pauli doctrinam & examinare sententiam eius, & Apostolum exponere, & quæcunq. ab hæreticis in totum nō intelligentibus, quæ a Paulo dicta sunt, alias acceperūt ĩterpretationes, explanare, & dementiam insensationis eorū ostendere, & ab eodem Paulo, ex quo nobis quæstiones inferunt, manifestare illos quidē mendaces, Apostolum uerò predicatorem esse ueritatis, & omnia consonantia ueritatis præconio, docuisse. 27

Hæreticos peruersissimos esse sophistas Idem lib. 4. cap. 2. cap. XXVIII.

QVEM patrem nolunt nos audire, hi qui sunt Pandoræ peruersissimi sophistæ? 28

Hæreticos dogmata sua, orationis ornatu subdole tegentes, rudiores quosq. decipere. Idē lib. 1. Cap. 1. Cap. XXIX.

19 ERROR hæreticorum, secundum semet ipsum, non ostenditur, decipiunt rudiores ne denudatus fiat comprehensibilis. sua sorio autem cooperimento sub dolè adornatus, & ipsa ueritate, (ridiculum est dicere) ueriorem semet ipsum præstat, ut decipiat exteriori phantasmate rudiores. Igitur ne fortè & cum nostro delicto abripiantur, quidam quasi oues, à lupis, ignorantes eos, propter exterius ouilis pellis superindumentum, à quibus cauere denuntiauit nobis Dom: similia nobis quidem loquentes, dissimilia uero sentientes. &c.

Hæreticorum peculiare eße, eas quibuscum agant, & corpore, & animo corrumpere. Ibidem. Cap. xxx.

5 QVIDAM carnis uoluptati insatiabiliter inseruientes, carnalia carnalibus, spiritualia Spiritalibus reddi dicunt, & quidam quidem ex ipsis, clam eas mulieres quæ discunt ab eis doctrinam corrumpunt, quemadmodum multæ sæpe ab iis suasæ, post conuersæ mulieres ad Ecclesiam Dei, cum reliquo errore, & hoc confessæ sunt, alii uero manifestè, ne quidem erubescentes quascunq. ada-

mauerint, à uiris suis abstrahentes, suas nuptas fecerunt, alii ualdè modesti initiò, quasi cum sororibus fingentes habitare procedēte tempore manifestati sunt, grauida sorore à fratre facta, & alia multa odiosa, & execranda facientes. &c. *Hæret. modestia, & continentia.*

Eos qui hæreticis assentiuntur, ut qui cæci, cæcis ducibus utantur, cadere in profundum ignorantiæ barathrum. Idem lib. 2. Cap. 29 Cap. xxxi.

31 HI qui assentiunt his, uere cœci, cœcis ducibus utentes, iustè currunt in subiacentem ignorantiæ profundum.

Hæreticos Diuinas Scripturas malè exagitare, & uocibus hinc inde consarcinatis, centonib. quasi Homerius ex Scriptura compositis, adulterina sua dogmata persuadere conari. Lib. 1. cap. 1 cap. xxxii.

32 SCRIPTVRAS exagitant, ut hypothesim suam effingant, ac de inde uoces quasdam, & nomina, quæ uariis locis sparsa sunt, in unum collecta, ex genuino uti iam diximus, sensu ad adulterinum traducunt, perinde utiq. facientes, atq; illi qui argumenta quælibet sibi proponunt, ac tum dant operā ut Homeri uersibus ea connexant, adeo ut

imperitissimi quiq. Homerum de illo recẽs elaborato argumento, uersus huiusmodi condidisse putent, ac, multi per ritè compa ctam uersuum seriem eò adducuntur, ut ambigant num Homerus ita hæc lucubrarit. Ad eundem modum, qui ueritatis normam, quam per baptismum accepit, firmam in se atq. constantem retinet, uocabula quidem è Scripturis perita, & dictiones, & parabolas agnoscet, at nefarium, & impium argumentum haud agnoscet.

Homero cẽtones.

Hæreticos, ut rudiores, ac simpliciores ad se trahant, simulare se nihil aliud, à Catholicorum doctrina tradere, maximeq. conqueri apud plebem solitos, quod cum eadem sentiant, quæ Catholici, sine causa ab eis absti neamus Idem lib. 1. cap. XV. cap. XXXIII.

33 Hi ad multitudinem, propter eos qui sunt ab Ecclesia, quos communes Ecclesia sticos ipsi dicunt, inferunt sermones, p quos capiunt simpliciores, & illiciunt eos simulã tes nostrum tractatum, ut sæpius audiant, qui & quæruntur de nobis, quod cum similia no biscum sentiant, sine causa abstineamus nos à coniunctione eorum, & cum eadem dicant,

& eandem habeant doctrinam, uocemus illos hæreticos,& cum deiecerint aliquos à fide per quæstiones quæ fiunt ab eis, nec nō contradicentes,auditores suos fecerunt, his separatim inenarrabile Plenitudinis suæ enarrant mysterium. Decipiunt autem omnes, quia quod est in uerbis uerisimile, seputant posse discere a ueritate,suasorius enim & uerisimilis est,& exquirens fucos error, sine fuco autem est ueritas,& propter hoc pueris credita est.

De Pleromate hoc, fusè Irenæ.

Veritas sine fuco.

Nisi efficiamini sicut paruuli.

Qui uelit hæreticos conuincere,eorum etiam canones, dogmata, & argumenta teneat, oportet Idem Lib. 4. in Præfatione. Cap. XXXIIII.

EUM autem qui uult Hæreticos conuincere, oportere diligenter scire regulas, siue argumenta ipsorum, nec enim possibile est alteri curare,quosdam male habentes, qui ignorant passionem eorum qui male ualent. 34

Hæreticos præ cæteris mortalib. omnib. gloriari, se omnium rerum scientiam habere, Lib. 1. cap. 1. Cap. XXXV.

EA Ponunt,quæ nec prophetæ unquam prædicarunt, nec Apostoli tradiderunt, se 35

præ ceteris omnibus mortalibus, rerum omnium ſcientiam præceptam habere glorian- tur, quædam uidelicet de ijs quæ literarum Sacrarum monumentis haud quaquam prodita ſunt lectitantes, & quod dici ſolet, funẽ ex arena nectere ſtudentes probabiliter interim, atq. ad faciendam fidem appoſitè, uel parabolas quaſdam Dominicas uel propheticas uoces, uel Apoſtolica uerba, iis quæ dicta ſunt, accommodare conantur, ut ne commentum ſuum nullius teſtimonii autoritate, niti uideatur, ita tamen ut Scripturarũ ordinem, ſeriemq. tranſiliant, ac quantum in ipſis eſt, ueritatis membra diſſoluant.

Funem ex arena nectere.

¶ Hæreticos, cum ex Diuinis litteris redarguuntur, uel eas accuſare quod minus rectè habeant, uel eorũ auctoritatem eleuare Idem lib. 3. cap. 2. cap. XXXVI.

36

CVM ex Scripturis arguuntur, in accuſationem conuertuntur ipſarum Scripturarum, quaſi non rectè habeant, neq. ſint ex autoritate, & quia uariè ſint dictæ, & quia non poſſit ex iis inueniri ueritas, ab his qui neſciant Traditionem.

Accuſant ſcripturas hæretici.

Hære-

Hæreticos, ut Scripturæ autoritatẽ fugiũt, ad Traditiones aliquãdo cõfugere, cũ Traditiones obiicimus, eas reiicere, iactantes se ipsis Traditionũ autorib. multò melius ueritatẽ inuenisse. Ibidẽ cap. XXXVII.

VNVSQVISQ. illorum omnimodo peruersus, semetipsum, regulam ueritatis deprauans, prædicare non confunditur. Cum autẽ ad eã iterum *Traditionem, quæ est ab Apostolis quæ per successiones præsbyterorum in Ecclesiis custoditur prouocamus* eos, aduersantur *Traditioni* dicentes, se non solum præsbyteris, sed etiam Apostolis, existentes sapientiores, synceram inuenisse ueritatem. 17

Traditiones. Faciunt se sapientiores Apostolis.

Hæreticos inter se disceptantes, maximè affectare, ut nouum aliquid subinde inueniant, quòd nusquam quisquam excogitarit Lib. 1. Cap. 18 Cap. XXXVIII.

CVM hæretici disceptant adinuicem, & doctrina & eruditione, & qui recentiores eorum agnoscuntur, affectãt per singulos dies nouũ aliquid adinuenire & fructificare quod nunquam quisquam excogitauit. 18

Hæreticos quamuis ex differentib. locis egrediantur, & differentia doceant, in idem tamen blasphemiæ propositum conuenire Idem Præfatione Lib. 4. Cap. XXXIX.

39 QVEMADMODVM serpens Euam seduxit, promittens ei quod non habebat ipse, sic hæretici prætendentes maiorem agnitionem & mysteria inenarabilia, in mortem demergunt sibi credentes, Apostatas eos constituentes ab eo, qui eos fecit. Et tunc quidē Apostata Angelus per Serpentem inobedientiam hominum operans, existimauit latere se Dominum, qua propter eandem ei formam & appellationem tribuit Deus. nunc autē quum nouissima sunt tempora, extenditur malum in homines, non solum Apostatas eos faciens, sed & blasphemos in Plasmatorem instituit, multis machinationibus, id est, per omnes hæreticos qui prædicti sunt. Hi enim omnes quamuis ex differentibus locis egrediantur, & differentibus locis egre-
Num. 43. diantur, & differentia doceant, in idem tamē blasphemiæ concurrunt propositum, lætaliter vulnerantes.

Quæcunq. summa cum grauitate dixerint omnes hæretici omnia eo spectant ut Deum blasphement, & hominib. perniciem afferant. Ibidem Cap. XL.

40 QVÆCVNQ. cum grauitate summa di-

xerint oẽs hæretici, ultimò tandẽ huc oĩa redeunt, ut blaſphement Fabricatorẽ,& cõtradicant ſaluti plaſmatis Dei, quod quidem eſt caro, propter quam omnem Diſpoſitionem feciſſe filium Dei, multis modis oſtendimus.

Quæcunq. ad Incarnatiõis myſterium ſpectans, Graci Diſpoſitionem, ſeu Diſpẽſationem uocant, Irenæus uerò Græce ne, an Latine ſcripſerit, adhuc dubitatur.

Quicunq. à principali Eccleſiæ ſucceſſione, ſe ſepararunt ſuſpecti habendi ſunt, quod à ueritate deficiant, & quæſtus uanæq. gloriæ cauſa id faciant Idẽ Lib: 4. Cap: 43. Cap. XLI.

RELIQVOS qui abſiſtunt à principali ſucceſsione, & quocunq. loco colliguntur, ſuſpectos habere, uel quaſi hæreticos, & male ſententiæ, uel quaſi ſcindentes, & elatos, & ſibi placentes, aut rurſus ut Hypocritas, quæſtus gratia, & uanæ gloriæ hoc operantes. Omnes autem decidunt à ueritate. 41

Qui alienas doctrinas in Eccleſiam inducunt, eandem pœnã a Deo, quam Nadab, & Abiud, Chore, Daſan & Abirom percepturi ſunt. Idem Cap. XLII.

HÆRETICI quidem alienum ignẽ afferẽtes ad altare Dei, id eſt alienas doctrinas, à cœleſti igne comburentur, quemadmodũ Nadab, & Abiud. Qui uero exurgunt con- 42

tra ueritatem, & alteros adhortantur aduersus Ecclesiam Dei, remanent apud Inferos, uoragine terræ absorpti quemadmodũ qui circa Chore, Datan, & Abiram; Qui autẽ scindunt & separant ueritatem Ecclesiæ, eandem quam Hieroboam poenam percipiunt à Deo &c.

Omnes hæretici qui se plus aliquid præter ueritatem inuenire putant; cum semper quærant, nunquam tamen uerum inuenire, plurisq. esse religiosum idiotam, quàm blasphemos, impudentesq. sophistas Idem lib. 5. Cap: 20. Cap. XLIII.

43 *Religiosus Idiota, pluris est q̃ blasphemus sophista.*

QVI relinquunt præconium Ecclesiæ, imperitiam Sãctorum præsbyterorum arguũt, non cõteplantes quanto pluris sit idiota religiosus, à Blasphemo & impudente sophista, tales sunt autem omnes hœretici, & qui se plus aliquid præter ueritatem inuenire putat, sequentes ea quæ prædicta sunt, uarie & multiformiter, & imbecille facientes iter, de eisdem semper non easdem sententias habẽtes, uelut cœci à cæcib. circumducuntur, iuste cadent in sublatentem ignorantiæ foueã, semper quærentes, & nunquam uerum inuenientes.

Ecclesiam paradisum esse à Domino in hoc mundo plãtatam, ab omni ergo ligno paradisi, idest, ab omni Diuina Scriptura, escam sumendam, elatum uerò hæreticorum sensum, quem ipsi, agnitionem se habere boni & mali iactantes, profitentur, non esse tãgẽdũ. Ibidẽ. C.XLIIII.

FVGERE oportet, sententias ipsorum, & intentius obseruare, uti ne uexemur ab ipsis, confugere autẽ ad Ecclesiam, & eius sinu educari, & Dominicis scripturis enutriri. Plantata est enim Ecclesiæ paradysus, in hoc mundo, ab omni ergo ligno paradisi escas, manducabis, ait Spiritus Dei, id est ab omni Scriptura Dominica manducate, super elato autem sensu, ne manducaueritis, neq. tetigeritis uniuersam hæreticam dissensionẽ, ipsi enim confitentur, semetipsos agnitionẽ habere boni & mali, & super Deum qui fecit eos iaculantur sensus suos impios supra igitur sentiunt, quã est mensura sessationis &c. 44 *Tutiss. Ecclesia sines.* *Ecclesia paradisus.* *Ab omni ligno paradisi comode, quid sit.*

Hæreticos cum de priuatis reb. inter se, simultates gerant, odio tamen, inimicitiaq. communi, aduersus ueritatem conspirare. D. Athanasius Oratio 2. contra Arianes C. XLV.

HÆRETICI cum antea inter se contẽtiosi sint, nunc ut Herodes & Pontius in blas 45

phemias aduersus Christū consentiunt quã propter merito quis eos exosos habeat, quod cum de priuatis rebus inter se simultates gerant, odio tamen inimicitiaq. communi aduersus ueritatem cōspirent, & in impietate aduersus Dom: fœdera conglutinant, seseq. mutuo amplectuntur, securi quid uis facere, & pati, modo id quod semel animo conceperint, tueantur.

Licet haretici annuncient Scripturas, cum ab unctione Spiritus S. quam habebant recesserint, eo ipso ostendere se AntiChristos esse. Didymus Alexand. Comment. in primam Ioã. i Epist. |Canon. Cap. 2.

Cap. XLVI.

46 ET nunc Antichristi multi facti sunt, licet annuncient Scripturas, non sunt respiciendi, cum utiq. ab earum uoluntate recesserint, & ad impios sensus accesserint, palam facti sunt enim recedentes ab Vnctione quam habebant à Sancto Spiritu, eo uidelicet ostentãtes quod sint Antichristi.

Christum tantum, & eius unctionem in illis permanere qui Christi animi sunt participes. Ibidem

Cap. XLVII.

CHRISTIANISMI quicunq. sunt participes, Christi in eis permanet unctio id est Chrisma à Sancto percipientes, ut possint scientiam spiritualium habere cunctorum; dū illi sunt Antichristi, qui ab Ecclesia Saluatoris abscesserint, ut etiam præsidere uideātur hæresibus. 47

Qui contraria sapiunt, quàm Christi confitetur Ecclesia Antichristos esse. Ibidem cap. XLVIII.

QVI semetipsos à collegio fidelium segregant, Antichristi sunt. quomodo enim non sunt Antichristi, qui contraria sapiunt, quam Christi confitetur Ecclesia? 48

Si Ecclesia Catholica corpus est Christi, & extra hoc corpus neminem uiuificat Spiritus S. non habent ergo Spiritum S. qui sunt extra Ecclesiam Ibidem Cap. XLIX.

ECCLESIA Catholica sola corpus est Christi, cuius ille caput est saluator corporis sui. Extra hoc corpus neminem uiuificat Spiritus S. quia sicut ipse dicit Apostolus: Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis. Nō est autem particeps diuinæ charitatis, qui 49

Hostis est unitatis. Non habent itaque Spiritum S. qui sunt extra Ecclesiam. De illis quippe scriptum est: Qui se ipsos segregant animales, spiritum non habentes.

Haeretici, quia iacere se abiectissimè sentiunt, si eorum auctoritas cum auctoritate Catholica cõferatur: conantur authoritatem Ecclesiae stabilissimam labefactare Aug. Ibidem
Cap. L.

50 SED tamen hoc facere coguntur, quia iacere se abiectissimè sentiunt, si eorum authoritas cum authoritate catholica conferatur. Conantur ergo authoritatẽ stabilissimã fundatissimae Ecclesiae, quasi rationis nomine, & pollicitatione superare. omnium enim haereticorũ quasi regularis est ista temeritas.

Haereticos, si quid haberent, quod in nobis circa fidem improbarent, antea tamen quàm res nouas molirentur, nos admonere debuisse, Nazanz Epistola 1. ad Cledonium presbyterum. Cap. LI.

51 SCIRE cupimus, quae nã haec tanta sit, circa Ecclesiam nouandi libido, ut cuiuis uolenti, ac trãseunti, (ut Scripturae uerbo utar,) gregem praeclare ductum, atq. institutum discer-

Allusit ad illud Ezechi. 16. Diuisisti pedes tuos omni transeunti.

ſcerpere, ac furtiuis, ac clandeſtinis incurſio nibus uel potius prædatoriis, & abſurdis doctrinis populari, ac diripere liceat, nam ſi qd haberent. quod in nobis circa fidem, improbare ac reprehende re poſſent, qui nunc impetum in nos fecerunt: nec ſic quidem tamē nobis non admonitis huiuſmodi facinus aggredi par erat. Etenim hanc ab iis prius inire rationem conueniebat, ut nos uerbis flecterent, aut doceri ſe ac permoueri ſuſtinerent (ſi modo ipſi aliquo quoq. loco & numero ſumus, ut Dei timore præditi, & pro fidei doctrina graues labores perpeſſi ac de Eccleſia bene promeriti) ac tum (ſi tum etiam) res nouas moliri, ſed tamen hac ratione contumelioſis atq. importunis hominibus, aliqua fortaſſe parata fuiſſet excuſatio. Poſtea quàm autem fides noſtra, & ſcriptis conſignata, & uerbis expreſſa, & hic, & remotioribus locis, tū in tranquillitate promulgata eſt: qui fit tandem, ut iſti res huiuſmodi aggrediātur, noſtri cōtra ſilentio acquieſcāt?

Non tam indignum eſſe, quod hæretici, pernicioſa ſua dogmata; per alios uerſutiores, ſimplicioribus infundunt, quàm quod Catholicos in eadem eſſe opinione, ac ſentētia mentiuntur
Ibidem Cap. LII.

52 NEC uerò hoc indignum censendum est. (quamuis utique graue & indignũ sit) quod homines isti perniciosa sua dogmata, simplicioribus animis per alios uersutiores, & sceleratiores infundunt. sed quod nos in eadẽ opinione ac sententia esse mentiuntur, hamum suum hac esca circumtegentes, atq. hoc fuco, & prætextu cupiditatem suam nefariè explentes, simplicitatẽq. nostram, qua fiebat, ut non alieniorum loco eos haberemus, sed fraterna beneuolentia complecteremur, in sceleris occasionem accipientes.

Actus hæreticor.

Hæreticos, Scripturæ phrasin ignorantes, à litera decipi. Eadem Cap. LIII.

53 A litera decipiuntur, scripturæ morem ignorãtes.

Nouas preces, & psalmorum cantilenas, & ad mensam modulationes instituere, perpetuum fuisse morẽ hæreticorum. Eadem Cap. LIIII.

54 QVOD si prolixi libri, & noua Psalteria, Dauidique ex aduerso resonantia, & uersuũ lepos pro tertio quodam testa mento habentur: nos quoq. Psalmos elaborab imus, & multa conscribemus ac modulabim ur quandoquidem ipsi quoq. Spiritum Dei habere ui-

debimur, si tamen spiritus gratia hoc est, ac non potius humana nouatio.

Cum conuincuntur haeretici, & ui argumentorum premuntur, etiam si uerbis confiteatur, dolos tamen animo machinari. Idem Epistola 2. ad Cledonium aduersus Apollinarium.
Cap. LV.

CVM autem communibus rationibus & argumentis à Scriptura luculenter expressis haeretici conuinci, ac premi se uident, tum uerò pias quidem dictiones confitentur, uerum circa mentem dolum struunt. 55

Falsò haereticos illud de se interpretari: Nos autem sensum Christi habemus, & quis sit eorum uerborum sensus. Eadem Cap. LVI.

SIC quippe illud: Nos autem mentem Christi habemus, peruersè ac perquam stolidè interpretantur, mentem Christi Diuinitatem esse dicentes, nos autem hūc locum more nostro exponentes, nempe quod ii qui mētem suam ad illius mentis, quam pro nobis Saluator accepit, imitationem purgarunt, atq. ad eam, quantum fieri potest, composuerūt, mentē Christi habere dicuntur. Quemadmodum & illi carnem Christi habere di- 56 *Locus Pauli explicatus.*

ci possint, qui carnem disciplina frenauerit, ac concorporei, & comparticipes Christo, ea ratione facti fuerint, & sicut portauimus imaginem terreni ita (inquit) portemus Imaginem cœlestis.

Si hæretici absconditam, & ueram sapientiam mundo annunciant, inanem fuiße fidem nostram, frustraq. martyres martyrium subiiße. Eadem, Cap. LVII.

57 ABSCONDITAM post Christum sapientiam nobis annunciant, res lachrymis digna. si enim 30 his ãnis fides originẽ habuit cũ 400 ferè anni, ab eo tempore fluxerint, quo Christus palam conspectus est: inane tanto tempore fuit Euangelium, inanis etiam fides nostra, & Martyres quidẽ frustra martyrium subierunt, frustra etiam tales, tãtiq. antistites populo præfuerunt.

Vt gypsum aqua permixtum, lactis colorem mentitur: ita hæretici ueram ac simplicem fidem Dominicã unius uerbi ueneni gutta inficiũt. Eiusdem ex Tractatu de fide Ruffino Interprete Cap. LVIII.

58 HI quibus multa nobiscum, paria sunt, facile possunt innoxias mentes, & soli Deo de

bitas, fraudulenta societate peruertere, dum malorum suorum uirus per bona nostra defendunt, nihil enim periculosius his haereticis esse potest, qui cum integrè per omnia decurrant uno tamē uerbo, ac si ueneni gutta, ueram illam ac simplicem fidem Dominicam, & exinde Apostolicæ Tradicionis inficiunt. Vnde uehementer nobis cauendum est, ne se uel sensibus uel auribus nostris huiusmodi aliquid latenter insinuet, quia nihil tam cogit in mortem, quam sub intentu fidei integritatem eiusdem fidei uiolare; ut enim gypsum aqua permixtum, lactis colorem mentitur, ita hic per uerisimilem confessionem traditio inimica suggeritur.

Haereticos Syllabas quasdam Scripturæ auersari, atq. ad uoces impingere. Idem Orat. 44. in sanctam Pentecostem LIX.

AT Syllabas auersamini, atq. ad uoces impingitis, lapisq; offensionis, & petra sandali hoc uobis efficitur, (nec mirum cum Christus quoq; ipse nonnullis scandalo fuerit, humanus is quidem affectus, uerum spiritualiter inter nos hanc controuersiam transigamus: fraternæ potius Charitatis studium

quam perditum nostri amorem prænobis feramus.

Hæreticos si aliquando propheticis scripturis utantur: non omnib. uti, & iis truncatis, ac mutilatis, paucas uoces carpentes, nulla contexturæ ratione habita, unde omnē ueritatem euertunt. Ex Clemente Alexandrino, Stromaton Lib: 8.

Cap. LX.

QVOD si propheticis quoq. scripturis
60 uti ausi fuerint, qui persequuntur hæreses,
primum quidem non omnibus, deinde non
perfectis, neq. ut dictat corpus & contextura prophetiæ, sed eligentes ea quæ dicta sunt ambiguè, traducunt ad proprias opiniones, paucas uoces sparsim carpentes, non id considerantes, quod ex ipsis significatur, sed ipsa nuda dictione utentes, Nam in omnibus ferè dictis quæ adducunt, inueneris ipsos sola nomina attendentes, ut qui mutent, significata, neq. quemadmodum dicantur cognoscant, neq. iis quas afferunt allegationibus, ita ut earum natura postulat utantur, Veritas autem non inuenitur in eo quòd transferat significata, sic enim omnem ueram euertent ueritatem: sed in eo quòd considerent, quid Domino & omnipotenti Deo perfectè con-

ueniat,& cum doceat, & in eo quòd confirment unum quodque ex iis quæ demonstrãtur per scripturas, ex ipsis rursus similibus scripturis.

Propterea hæreticos, ad ueritatem non conuerti, quod nimium se ipsos ament, & tanquam si alterius essemus naturæ, non posse nos sua dogmata intelligere, calũnientur. Idem Ibidem Cap. LXI.

NEQ. ergo uolunt conuerti ad ueritatẽ, ut quos pudeat deponere commodum sui in seipsos amoris: neq. sciunt qua ratione possint suas stabilire opiniones, Scripturis uim afferentes. Cum autẽ ad falsa in uulgus proferendum dogmata processerint, cum omnibus ferè scripturis euidenter pugnantes, & semper à nobis qui contra eos dicimus confutati, quod reliquum est, nunc adhuc quoq. sustinent, partim quidem ex propheticis aliqua non admittere, partim autem nos, tanquam qui simus alterius naturæ, non posse quæ sunt illorum propria intelligere, calumniantur. 61

Cum conuincuntur à nostris, sua negare dogmata, & quæ occulte docere se posse gloriantur, aperte cõfiteri, erubescere. Ibidem Cap. LXII.

NONNVMQVAM autem etiam cûm conuincuntur, sua negant dogmata, apertè confiteri erubescentes quæ se seorsum sic docere gloriantur: sic enim in omnibus hæresibus uidere licet, persequendo ipsorum dogmatũ nequitias. Nam postquam à nobis euersi fuerint, ostẽdẽtibus ipsos apertè aduersari Scripturis, duorum alterum uidere licet, fieri ab iis qui præsunt dogmati: aut enim suorum dogmatũ consequentiã, aut ipsã prophetiã, uel potius suam ipsorum spem despiciunt. Sẽper enim sibi sumunt id quod eis uisum fuerit esse euidentius, quàm post dictum est à domino per prophetas, & ab Euangelio, & etiã Apostolorum testimonio comprobatum & confirmatum.

Hæreticos non de uno dogmate, sed de conseruanda hæresi laborare, magisq. curare ut uideantur, quàm ut philosophentur, & quiduis potius tolerare, quàm ut à secta sibi grato bono re discedant. Ibidem cap. LXIII.

62 CVM uiderent ergo sibi imminere periculum: non de uno dogmate, sed de conseruanda hæresi; non ueritatem inuenire (nam cum quæ sunt in medio posita & in promptu

sunt

ſunt apud nos legiſſent, ea ut uilia contempſerunt.)ſed quod eſt commune fidei ſuperare contendentes exceſſerunt à ueritate; Nā cum Eccleſiaſticæ cognitionis non didiciſſent myſteria,neq. ueritatis percepiſſent magnitudinem, ut qui in perſcrutando rerum profundo fuiſſent ſocordes, & ſuperficie tenus legiſſent, ſcripturas ualere iuſſerunt. Inani ergo ſapientiæ,opinione elati,perpetuo litigant, apertè oſtendentes, ſe magis curare ut uideantur,quam ut philoſophentur. Iam uero cùm non neceſſariis rerum nitantur principiis, & humanis moti opinionibus, ut finis deinde eis neceſſariò ſequatur compatāt, ſauciantur argumentis eorum qui uerā tractant philoſophiam, & quiduis potius tolerant, & omnem, ut aiunt, redentem mouent, etiamſi futuri ſint impii, propterea quòd non credant Scripturis, quàm à ſectæ ſibi grato honore traducantur, & à uulgo iactata in eorum Eccleſiis prima ſede propter quam, illam quoq. conuiuialem, per eam quæ falſo nomine appellatur Charitatem, primum accubitum amplectuntur &c.

Hæreticos aliquando eo immanitatis aduerſus Catholicos proceſsiſſe, ut carnifices, & homicidæ, & quiduis potiuſquàm Chriſtiani ab omnibus uocarētur D. Athanaſius Orat. ad Solitar: uitam agentes Cap. LXIIII.

64 IN ſumma Impii hæretici ita erat feri & acerbi in omnes, ut carnifices, homicidæ, nefarii, delatores, malefici, & quiduis potius quàm Chriſtiani ab omnibus uocarentur; quippe qui Scithas imitantes, rapuerint Eutychun ſubdiaconum, uirum probè Eccleſiæ inſeruientem, quem primum ſcuticis uſq; ad mortem curauerunt uerberari; deinde ita moribundum in metallum mitti, & nō quoduis mettallum ſed in id quod Phœno appellatur, in quod homicida condemnatus, nō niſi ad paucisſimos dies ſupeſſe poteſt, & quod immanius eſt, ne paucis quidem horis ad curationem uulnerum conceſsis, hominem ſtatim in metallum deportarunt, prædicantes, ſi hoc fieret, omnes in metu futuros, & ſecum conſociatum iri. Cæterum illorum longe auectus, cum imbecillior eſſet, quàm & ad metallum perduci poſſet, ex dolore uulnerum in itinere deceſsit, & ita ille quidem cum gaudio mortuus eſt, poſsidens gloriam marty-

rii, Impii autem ne ita quidem ullo pudore repressi sunt, habentes sicut scriptum est, immitia uiscera, imo quiddam prorsus satanicum, meditato studio designauerunt. Cum enim populi pro Eutychio precibus suis supppliciter intercederent, reiectis populorum precibus, quatuor pro eo bonos & ingenuos uiros, & inter eos Hermiam lauantem pedes peregrinorũ arripi iusserunt, quos dux multis plagis concisos in carcerem coniecit.

Apud eos, pro re hostili aliquando habitam misericordiam, & pauperum commiserationem Ibidem. Cap. LXV.

APVD Manichæos misericordia nõ est, 65
& pro re hostili habetur pauperum commiseratio.

Eosdem Catholicorũ carnifices aliquando fuisse. Ibidẽ Cap. LXVI.

MIRIFICI isti nonæ hæreseos inuento 66
res, nulla æque re, ut insidiis clari, omnia in contrarium faciunt, ipsi enim ultro carnifices effecti, & occultatos rimantur, ut eos latebris eruant; & ocultatoribus insidias nectunt, æque sibi inimicum, & ocultatum & ocultatorem arbitrantes, ita natura cruenti

sunt, & homicidæ, & scelerum æmulli, neq; satis pro dignitate uerbis quæ ipsi faciunt, efferri licet, atq. uide quod mihi scribenti de eorum sceleribus istud in mentem uenit, nũ hæresis ista quarta sit filia eius hirundinis, quæ in Prouerbiis memoratur, ut quæ post tanta scelera, cedesq. illatas, non dum induci potest, ut dicat, Sufficit.

Non latere hæreticos, errores suos dissentire à Sacra Script. sed tamen ad dolum sĩpliciorum, eam uerborum indolem præseferunt ut rectum sensum habere uideantur. Idem Orat: 1. Contra Arian: Cap. LXVII.

67 NON eos latet, qui errores tuentur, quã longe, imo quam omnino illa hæresis dissentiat à Sacra Scriptura, sed tamen ad dolũ simpliciorum de quibus Prouerbia mentionem faciunt: Simplex omni credit sermoni, illi uero ueluti Diabolus ipsorum pater, transformationẽ uultus ad speciem Angeli conformant; eamq; uerborum indolem præseferunt, ut rectum sensum habere uideantur, eumq. ubi persuaserint, eo miseros deducunt, ut diuersa alienaq; ab Scripturis sentiant.

In una quaq. hæresi uenire diabolum dicétem: Ego sum Christus, & apud me est ueritas omnesq. pugnantia interse profiteri, nec alia in re quàm in falsitate consentire. Ibidem Cap. LXVIII.

IN singulis hæresibus ita transfiguratus diabolus dictiones subiicit præsēte dolo. De illis enim dominus dixit, quod pseudochristiani & pseudoprophetæ excitabūtur, ut multi aberrent, qua propter Diabolus uenit in unaquaq. dicens: Ego sum Christus, & apud me est ueritas, omnibusq. tum priuatim, tū publice persuasit, Sycophanta ille, ut mendaciis niterentur, illud quoq; prorsus admirabile, omnes quotquot sunt hæreses, in fingendo diuersa pugnantiaq. inter se adserre, nec alibi nisi in falsitate sibi inuicem consentire, & copulari, neq; id mirum, cum unum habeant autorem, qui ipsis ubi libet mendacia asseminat. 68

Quotannis hæreticos suas fidei confessiones scribere, & cum eorum scripta non modo ab aliis, sed ab ipsismet explodantur esse omnino ridiculos, nam si fiderent prioribus scriptis, non secundo scriberet, ac cum maxime simulant se de fide scribere, tum maximè insidias moliri. Ibidem Cap. LXIX.

69 QVOTANNIS in unum coeunt, uelutî qui tabulas pactaq; ſcribant, ſimulātq; ſe pro fide, ſcripta conficere, mirè interim & fœdi & ridiculi, cum ſcripta eorum, non modo ab aliis, ſed etiam ab ipſiſmet explodātur, nā ſi fidere auſi fuiſſent, prioribus ſuis ſcriptis, non ſecundo ſcripſiſſent; neq; illis denuo repudiatis, ad tertiam ſcripturam proſiliiſſent, prorſus ſtudio habentes, ut rurſus ea mutēt, ſi uel puſillum temporis interceſſerit, uel occaſionem nacti fuerint, pro ipſorum conſuetudine inſidiandi, tunc enim cùm inſidiis ſtudent, maximopere ſimulant, ſe de fide ſcribere, ut quemadmodum Pilatus manus lauit: ita& ipſi pios, religioſosq. in *Chriſtum* ſcribendo interficiant &c.

Quæ ab ipſis in angulis conſarcinantur, ac proinde ſuſpecta ſunt, uolunt rata eſſe, & ualere apud omnes, maximè laborantes, ut diſsoluant totius orbis conſenſum. Eadem Cap. LXX.

70 PAVCI numero cum ſint, uolunt tamen ſua præ omnibus ualere, & quæ ab ipſis in angulis conflata ſunt, ac proinde ſuſpecta, rata eſſe, ſummam uim adhibentes, ut diſſoluant, & irritum faciant totius orbis conſenſū & c.

Hæreticorum propriũ esse ex sacris literis hæreses suas confirmare, ui, & falsis interpretationib. eas detorquentes. Athan. Eadem. 154. Cap. LXXI.

EX sacris Eloquijs cauillationes suas cõficiunt, & sacra eloquia ui ad suam sententiam falsis interpretationibus detorquent. 71

In hæreticis, Iudæorum Zelum, æmulationem, & inuidiam esse. Idem Orat: 5. ad Adelphium fratrem & confessorem. Cap. LXXII.

ID nos admiratione attonitos, perculsosq. defixit, quod uideremus hæreticorum insaniam in id barathri recidisse, ut sensus nõ amplius integros, aut incolumes retinerent, sed prorsus mentem undecunq. uitiatam reportarent: talia nimirum sunt quæ diabolus suggerit, talia sunt quibus Diabolus tentat, in talibus, & Iudæorum Zelus, & inuidia sese exercet. 72

Cum unaquæq. hæresis, sui commenti parentem habeat diabolum, Christi tamen Seruatoris nomen profitetur, & Scripturæ dictionibus amicitur. Idem Oratio. 1. Ad Episcop: AEgypti contra Arianos. Cap. LXXIII.

CUM unaquæq. hæresis sui commenti pa 73

quatenus ea ſacræ ſcripturæ uindicemus, eaq. oſtendamus, rectum quidem habere intellectum, ſed ab iſtis malitioſè uſurpari & c.

Hæretici, niſi prauo, & ad omnem impietatem corrupto animo eſſent, toties refutati erubeſcerent, ſed ut Hydra capita, ſublatis priorib. pullulabant: ſic deiecti, & refutati, nouas controuerſias ſemper inueniunt, his admurmurantes, illis ſuſurrãtes, aliis ut culicis bombo circum ſtrepentes. Idẽ Orat. 4. Cont. Aria: Cap. LXXVI.

HÆRETICVS, ut res ipſa docet, prau- 76
um omnino, & undiquaq. corruptum animum ad impietatem habet, Ecce enim Vbiq.
refutari, declaratiq. nullius ſcientiæ eſſe, eru- 77
beſcere tamen nequaquam poſſunt, ſed quemadmodum in fabulis Aetnicorum celebrata hydra ſublatis prioribus ſerpentibus, aliisq. pullulantibus peruicaciter contendebat nouo ſemper obiectu anguium, cõtra eum, qui ipſis ſuos ſerpentes tollebat, ita quoq. iſti execrabiles homines animo Aetnico, deiecti ab illis, quæ obiiciebant, alias reperent Iudaicas, & ſtultas controuerſias, & quaſi ueritatem hoſtem haberent comminiſcuntur noua ut ita ſe magis Chriſti perdueles & expu

gnatores declarent, quippe qui *post tot refutationes, quibus uel diabolus ipse, horum pater reiectus confususq.* retro abiisset, rursum ex peruerso corde noua alia cõmiscuntur & his quidem admurmurant, istis uero in susurrant, alios uerò ut culices bombo circumstrepunt.

Hæretici à patrib. suis deficientes, uariis semper mutationib. iactantur, multas synodos instituunt, nouam semper fidem edunt, in quarum nulla perdurare possunt. Idem Epistola ad Orthodox. de Synodis Arimini celebratis. Cap. LXXVII.

77 HÆRETICI in se mutuo insurgunt, & à patribus suis deficientes, non tuentur eandem sententiam, sed uariis & multiplicibus mutationibus iactantur, & multas Synodos instituũt, in quarum singulis nouam semper fidem edentes, in nulla earum perdurare possunt, neq. unquam aliter facient, quoniam malè quærendo, non inueniunt sapientiam, quam odere &c.

Propterea hæreticos in præcipitĩ consistere, quod Traditionib. nolint inhærere, sed quæ ultra uires suas sunt indagare. Idem lib. De Incarnatione Verbi Contra Paulum Samosatenum Cap. LXXVIII.

QVI ea quæ ultra uires suas sunt i dagat, in præcipiti consistit, qui uero Traditionibus inhæret, extra periculum uersatur &c. 78

Nemo est hæreticorum, qui non secundum scripturas prædicare se, blasphemias suas meditetur: D. Hilarius lib: ad Constantium contra Arrian: Cap: 120. Cap. LXXIX.

MEMENTO Imperator, neminẽ hæreticorum esse, qui se nunc non secundam Scripturas prædicare ea, quibus blasphemat, mediteturꝭc. 79

Quibus se ingenii artibus hæretica subtilitas circumagat. Idem de Trinit: lib: 7. Cap: 46. Cap. LXXX.

INCREDIBILIBVS se corrupti ingenii artibus hæretica subtilitas circumagit, primum ut fingeret religionem, deinde ut omnium simplicium aurium securitatem uerbis falleret; tum præterea, ut se prudẽtiæ seculi coaptaret, postremò ut ueritatis intelligentiam per speciem editæ rationis euerteret. 80

Confusis permixtisq. uerbis, ueritatem frequentissimè eludunt hæretici. Lib: de Synodis aduers: Arrian: Cap. LXXXI.

CONFVSIS permixtisq. uerbis ueritatem, frequentisſime heretici eludunt, & in cautorum aures, communium uocabulorũ ſono capiunt.

Si poſſent hæretici Dominum de throno ſuo, iterum in crucẽ retraherent, ſed uoluntatem hanc inefficacem eſſe cæleſtis thronus efficit lapides Iudei in corpus eleuarunt, hi in ſpiritum, illi in hominem ut putabant, hi in Deũ, illi in ignoratum, hi in cõfeſſũ, illi in moriturũ hi in iudicẽ ſeculorũ Idẽ Lib. 7. de Trin. ¶ I. Cap. LXXXII.

81 NVNC hæreticorum furor, iam Dominum in cœlis ſedentem, quia exemplo Iudæorum, in crucem agere non poſſunt, pari tamen infidelitate hoc eum quod eſt denegant, & cum non poſſint negare quæ dicta ſunt, tamen dictis non obedientes, odium impietatis exercent, uerborum lapides iniiciũt, & ſi poſſet, de throno ſuo eum, in crucem retraherent, At tu uerò hæretice quid agas, ac profitearis agnoſce, & eorum te intellige eſſe conſortem, quorum in te refers perfidiæ exemplum. Non differt uoluntas, ſed uoluntatem tuam inefficacem eſſe cœleſtis Thronus efficit, quanto tu irreligioſior Iudæo

Lapides ille in corpus eleuat, tu in spiritum, ille in hominem ut putabat, tu in Deum, ille in diuersantem in terris, tu in Throno uirtutis sedentem ille in ignoratum, tu in confessum, ille in moriturum, tu in iudicem sæculorum &c.

Hæreticos ab scripturis Porcos appellari quia quamuis unguis bifidæ sunt, acceptam tamen Dei cognitionem non ruminando disponunt. Idem Canone, 6. In Math. 141. *Cap.* LXXxIII.

PRÆCEPTIS & promissis Dei, nihil preciosius, sanctiusq. est, quæ sanctificatis nobis immortalitatis thesaurum largiuntur, Horũ igitur sacramenta, atq. uirtutes neq. in gentes efferre, neq. cum Hæreticis conferre permittimur. Canes enim de oblatrandi aduersus Deum rabie gentes sunt nuncupatæ; porcorum uero hæreticis nomen est, quia quãuis unguis bifidæ sunt, acceptam tamen Dei cognitionem, non ruminando disponunt. 82

Doctrina hæreticorũ dolosa est, sub nomine Dei blasphema, sub prætextu religionis impia, sub ueritatis specie falla. Idem Comm. psal: 138. *uiri sanguinum declinate à me. Cap.* LXXxIIII.

VT uiri sanguinum sunt, quorum adu- 83

lans doctrina est ita, & uiri sanguinum sunt, quorum dolosa est doctrina. Dolosa autem doctrina est hæreticorum, sub nomine Dei blasphema, sub pretextu religionis impia, sub ueritatis specie fallax, quorum in animo & cogitatione solum contentionis studium persistit, nihil ad salutem hominum laborant, nihil ad spem acquirunt, nihil pacificum cogitantes, ut omnibus his in contentionibus labor sit; & pugnam meditentur, isti infelices animas extingunt & in uanum Ecclesias sibi congregant, quas ciuitates Dei secundũ propheticam Euangelicamq. consuetudinẽ nuncupari frequens, & plurima autoritas est. Hoc ergo significatur his dictis. Viri sãguinum declinate à me, quia contentiones in cogitatione accipient in uanum suas ciuitates. Viri sanguinum sunt, & depditarum animarum reatum declinare iubentur, quia contentiones in cogitatione sunt. Hi in uanum ciuitatis Dei accipient, infructuosarũ Ecclesiarum coetus per schismatũ dissidia reddentes.

Videntur sibi hæretici de singulis quæ asserunt præstare posse, ex Diuinis Scripturis rationem. Idem lib. 4. de Trinit. Cap. 20. Cap. LXXXV.

VIDENTVR sibi hæretici de singulis quæ asserunt, præstare rationem, quia singulis assertionib. suis, quædam ex diuinis uoluminib testimonia subdiderunt, quæ corrupto intelligentiæ sensu, solis tamen ignorantib. blandiuntur, speciem ueritatis, secundū prauitatem interpretantium præstatura. 85

Tantum abest, ut hæretici ueritatem inquisierint, ut etiam per illos, qui eam inuenerunt, ipsis demonstratam, suscipere neq. potuerint, neq. sustinuerint. fieri enim nequit, quin ueritatem inueniat, qui eam toto corde quærat. Iustinus Martyr. Quæst. quarta ad Ortodos. Cap. LXXXVI.

TANTVM abest, ut hæretici ueritatem 86
inquisiuerint, ut etiam per illos, qui eam inuenerunt, ipsis demonstratā suscipere neque potuerint, neque sustinuerint. Ac si quidem uera hæc esset defensio (quod .s. ueritatem quæsierint, & assequi non ualuerint, ideoq.
iniquum esse eos qui hallucinantes excide- 87
rint pænis subdere) oporteret, & ipsos alios aliis inuicē ignoscere lapsis, tanquam qui uirium imbecillitate, non maligna mentis destinatione hæreses, & sectas instituerent, sibi ipsis, & ueritati repugnantes. Nunc autem

pro eo quod alii alios de aliena ſententia condemnant; manifeſto conſtat, gloriæ captandæ, aut haereſiarcharum ſectarũq; principum aduerſus alios propugnandorum ſtudium, hæreſes omnes ut inſtituantur, cauſam habere. Quamobrẽ hæreſum duces ab Apoſtolo lupi graues nominati ſunt. Quod autem fieri nequeat, quin ueritatem inueniat, qui eam toto corde(gratia Dei implorata) pro uirili ſua quærat: teſtatur Dominus dicens: Quiſquis petit accipit, & qui quærit inuenit, & pulſanti aperietur.

Vt quod ſol oritur ſuper bonos, & malos, & id quod pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos, non eò fit, ut mali, & iniuſti in malitia ſua conſtabiliantur, ſed ut uia ad iuſtum ſuppliciumpræparetur: ita quod nonnulli hæreticorum, uirtutes operantur, non hoc fit ad eos in errore confirmãdos. Idem queſt. V. Cap. LXXXVII.

87 SICVT id quod ſol oritur ſuper bonos & malos, & id quod pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos, non eò fit, ut mali, & iniuſti in malitia, & iniuſticia ſua conſtabiliantur, ſed ut uia ad iuſtum ſupplicium præparetur: ita hoc ad hæreticos in errore confirmandos non fit,

quod

quod nonnulli inter eos uirtutes operantur ueluti morborum sanationes, dæmoniorum expulsiones &c. Nam Virtutum repræsentatio, si probatio, & indicium esset ueræ religiõis, minimè gentium eos Dominus reprobasset, & indignos familiaritate sua pronunciasset, qui dixerunt: Domine, nonne per nomen tuum prophetauimus, & per nomen tuum dæmonia eiecimus, & per nomen tuum multas uirtutes præstitimus? dicens ad eos: Nunquam noui uos, Discedite à me, qui operamini iniquitatem. An non dixi docens uos, ut pasceretis, & potum ei daretis, qui esurit, & sitit? Multo ipse etiam magis similia ei quæ nos docuit, facit, ignem in caput eorum coaceruans, qui non dignè, donatorem fidei cognouerunt.

Qui desperāt, se posse ĩ Catholica disciplĩa inuenire quod quærunt, atteruntur errorib. & si perseuerāter inquirunt, ad ipsos fontes, unde aberrauerant, post magnos labores fatigati, atque sitientes, & penè mortui reuertuntur. D. August. lib. I. de Genesi contra Manichæ. Cap. LXXXVIII.

HOMINES qui bonæ fidei sunt, non cre 88
dunt hæreticis sed quid eis respondeant, dili

genter inquirunt. Nec eos deserit Deus, ut petentes accipiant, & quærentes inueniant, & pulsantib. aperiatur, qui autem desperant, se posse in Catholica disciplina inuenire qđ quærunt, atteruntur errorib. & si perseuerā ter inquirunt, ad ipsos fontes, unde aberrauerant, post magnos labores fatigati, atque sitientes, & penè mortui reuertuntur.

Hæreses ab idolatria non distare, cùm & auctoris, & operis eiusdem sint, cuius, & idolatria. Tertullianus Lib. de præscrip. hæreticorum. Cap. LXXXIX.

89 NEQVE à diabolo immissa esse spiritualia nequitiæ, ex quibus etiam hæreses ueniūt, dubitare quis debet, neque ab Idolatria distare hæreses, cùm & autoris, & operis eiusdē sint, cuius & idolatria.

Ideo diuina prouidentia, multos diuersi erroris hæreticos esse permittit, ut cum insultant nobis, excutiamus pigritiam, & diuinas Scripturas nosse cupiamus. August. Lib. 1. de Genesi contra Manich. Cap. XC.

90 IDEO diuina prouidentia multos diuersi erroris hæreticos esse permittit, ut cum insultant nobis, & interrogant nos ea quæ ne-

ſcimus : uel ſic excutiamus prigritiam,& diuinas Scripturas noſſe cupiamus. Multi ad quærendum pigri ſunt, niſi per moleſtias, & inſultationes hæreticorum quaſi de ſommo excitentur, & de imperitia ſua erubeſcant ſibi,&de illa imperitia periclitari ſe ſentiant.

Hæretici etiam ſi eſſent in Eccleſia nihilominus errarent cum autem foris ſunt, plurimum proſunt. Idem Lib. de uera religio Cap. 8. Cap. XCI.

91

HÆRETICI etiam ſi eſſent in Eccleſia, nihilominus errarent cùm autem foris ſunt, plurimum proſunt, non uerum docendo, quod neſciunt, ſed ad uerum quærendum carnales, & ad uerũ aperiendum ſpirituales Catholicos excitando. ſunt enim innumerabiles in Eccleſia Sancta, Deo probati uiri: ſed manifeſti non fiunt inter nos, quandiu imperitiæ noſtræ tenebris delectati dormire malumus quàm ueritatis lucẽ intueri. Quapropter multi,ut diem Dei uideant, & gaudeant, per hæreticos è ſomno excitantur. Vtamur igitur etiam hæreticis, non ut eorum approbemus errores, ſed ut Catholicã diſciplinam aduerſus eorum inſidias aſſeré-

tes, uigilantiores, & cautiores simus, etiam si eos ad salutem reuocare non possumus.

Deus donat prodesse nobis, non solum quod docet ueritas, uerum etiam quod obstrepit uanitas; ut cum respondetur inquietissimæ uanitati, auscultetur Syncerissima ueritas. Idem Lib. 1. aduersus Aduersarium. Leg. & propb. Cap. 48. Cap. XCII.

QVID mirum, si & ipsum qui diuina blasphemat eloquia, tradidit Deus in reprobã mentem, ut dicat quæ non conueniunt? sic enim oportet hæreses esse, ut probati manifesti fiant in uobis, ait Apostolus. sic uasa iræ, locis congruis, & temporib. ordinantur, ut etiam de ipsis notas faciat Deus diuitias gloriæ suæ, in uasa misericordiæ, quæ de massa eiusdem damnationis fiunt ĩ honorẽ, gratia illius, non meritis suis ille quippe donat prodesse nobis, non solum quod docet ueritas, uerum etiam quod obstrepit uanitas: ut cum respondetur inquietissimæ uanitati, auscultetur syncerissimæ ueritati.

Quod ex Deo non est, constare diu non potest, Ideo hæreses ad tempus quidem uigere, diuturnas tamen non esse. Idẽ aduersus Sethianos Cap. XCIII.

AT .n. hæreſes diuturnæ nō ſunt. Quod enim ex Deo non eſt, non conſtat, ſed ad tēpus quidem uiget, in finem autem perſeuerans non perdurat. 93

Quod hæretici, fabulas ſuas imaginantes tot ſectas produxerint, diaboli factum eſſe conſilio, qui omnē impietatem in animis hominum ſeuit, & parturiuit. Ibidem. Cap. xCIIII.

VNDE igitur hæretici ad mendacium ſua compararunt uerba, & fabulas ſuas imaginantes compoſuerunt, & ea quæ non ſint tanquam ſint ſomniarunt, & ea quæ mentes eorum eſſent, diſperſerunt? At enim id omne diaboli conſilium & uoluntas in hominum animis ſeuit, & parturiit. Itaq. & uidere, & admirari licet, quod multis abſurditatibus hominem in fraudem adduxerit, & in tranſgresſionem pertraxerit, in ſcortationem uidelicet, in adulteria, in laſciuiam, &c. 94

Diabolum qui audiſſet Chriſtum à prophetis redemptionem fore omnium, putans ſe quoq. miſericordiæ aliquid conſecuturum, non fuiſſe auſum, ante illius aduentū hæreſes ſeminare, ſed poſtquam uidit, Dominū de ſua ſalute nō laborare, uenenū hæreſū hominū mētib. inſpirauit. Ibidem. Cap: 95.

95 ANTE Christi aduentum, haud quaquam ausus est diabolus blasphemum aliquod aduersus Dominum suum proloqui uerbum aut de resistentia cogitare. expectauit nanq. aduentum Christi, pro est atq. dicit: De te scriptum est, quod angelis suis mādaturus sit de te, & in manib. portabunt te. semper enim audiuit prophetas, aduentum Christi annunciantes, eumq. aduentum redenptionem fore omnium, qui per Christum pænitentiam agerent peccatorū, putauitq. adeò se quoq. misericordiæ aliquid consecuturum. Postquam autē uidit miser Christum non recipere suam de salute conuersionem: tùm ore suo contra Dominum suum perto blasphemiam euomuit, & hominib. mentem eam inspirauit, ut eū qui sit negēt, & eum qui non sit quærant.

Satanas per hæreticos nunc, & non antea, ausus est maledicere Deo, nam ipse, per semetipsum aperte nō audens, ut initiò per serpentē, sic nunc quasi latens Deum clanculum seduxit hominem. Irenæus lib. 5. aduersus hæreses. Cap. 96.

96 HÆRETICI organa Satanæ, ab omnib. Deum colentibus cognoscuntur, per quos

Satanas nunc,& non antea,ausus est maledicere Deo, qui ignem æternum præparauit omni Apostasiæ nam ipse per semetipsum apertè, non audebat blasphemare Dominum suum,quemadmodum &initio per serpentẽ quasi latens Deũ, clãculum seduxit hominẽ

Quemadmodum Sanctorum prophetarum tempore etiam pseudoprophetæ erant,ita& nunc permulti sunt falsi doctores,qui impia,& blasphema sub Christi nomine, docuerunt. Iustinus Dialogo contra Tryphonem Cap. 97.

QVEMADMODVM Sanctorum prophetarum tempore, etiam pseudoprophetæ erant:ita & apud nos per multi sunt falsi doctores,quos cauendos esse,nos Dominus noster præmonuit,ita ut nihil requiramus, præscium cum fuisse scientes, rerum earum omnium,quæ nobis post resurrectionem eius à mortuis,&ascensionem in cælum euentura erant.Nam futurum esse dixit, ut occideremur,& inuisi essemus propter nomen eius, & ut pseudoprophetæ , & pseudoChristi multi in nomine eius aduenirẽt,&seducerẽt in fraudem multos,quod etiam fit . Plures enim impia, blasphema,& iniusta sub nomi-

ne eius, adulterinis subintroductis doctrinis docuerunt, atq. etiam nunc tradunt.

Haeretici qui putant se habere prophetiam, & imitantur Ecclesiam Dei, ubi existimant esse uisionem ibi non erit, & ubi iactant uaticinium prophetale, ibi Spiritus loquetur immundus. D. Hierony. Micheæ Cap. 3. Cap. 98.

89 HÆC dicit Dominus aduersus prophetas seducentes populum meum. Si hæreticos uoluerimus accipere qui uere prophetæ falsi sunt, & dicunt, Hæc dicit Dominus, & Dominus non misit eos, non errabimus. Illi populum quondam Dei errore decipiũt, & hoc faciunt, ut comedant eos, uel simpliciter in accipiendis muneribus, uel in occisione animarum eorum. & promittunt eis pacem, & regna cælestia, & dicunt: Non necesse est, ut uiuas continenter, & sanctè. habeto fidem quam docemus, & omnia promissa Domini consequeris. Quæ malis loquentes, aduersos eos iram Domini concitant, & prælium in illos sanctificant. Quamobrem ò hæretici, qui putatis uos habere prophetiam, & imitamini Ecclesiam Dei, ubi existimatis esse uisionem, ibi non erit; & ubi iactatis uaticinium prophetale, ibi spiritus loquetur immundus.

mundus. Occidet sol iustitiæ super huiusmodi prophetas, & uidebunt tenebras suas.

Quod eiusmodi extent uiri, qui se Christianos profiteantur, ac Iesum Dominum laudant, cum falsas doctrinas doceant: id Catholicos in fide constantiores reddere, quoniam id Christus euenturum prædixerit. Iustin contra Tryphon.

Cap. 99

QVOD eiusmodi extent uiri, qui se profitentur Christianos, atq. Iesum crucifixum & Dominum Christum laudant, sed non illius, uerum seductionis spirituum doctrinas docet: nos, qui puræ & ueræ Iesu Christi disciplinæ sectatores sumus, in spe ab ipso annunciata, fide constantiores reddimur. Nā quæ ille præuertens in nomine suo factū iri dixit, ea oculis cernimus, ad rem, operibus exequendis, conferri. Dixit enim: Multi uenient in nomine meo, extrinsecus ouiū pellibus induti, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Matth. 7.

Ob quorundam uitia, non fuisse quod faciunt hæretici, Catholicā Ecclesiam deserendam August. Epist. 255. ad Macrob. Episco: Donatistan.

Cap. 100.

CVR non potius in Ecclesia, quam Scri- 100

ptura teste incipientem ab Hierusalem, atq; per omnes gentes fructificantem, atq; crescẽtem a Domino Christo, per Apostolos accipimus, permanemus, & de factis, nescio quorum patrum, quæ ante pene centum annos admissa dicunt, modo iudicamur?

Falsum esse prætextum quo se ab Ecclesia Catholica hæretici separarunt. Eadem. Cap. 101.

101 CAVSA separationis uestræ, his solet non intellectis testimoniis colorari; Scriptũ est: Nõ communices peccatis alienis. Sed respondetur, eum communicare peccatis alienis qui consentit malis factis, non eum, qui cum ipse sit triticum, simul tamẽ cum palea, quandiu area teriturатur, diuinis communicat Sacramentis. Scriptum est enim: Exite inde, & immundum ne tetigeritis, & qui tetigerit pollutum, pollutus ẽ. Sed consensione uoluntatis, qua deceptus est homo primus,

Isai. 52. non conuersatione corporis qua & Iudas osculatus est Christum. Pisces quippe illi de quibus in Euang. locutus est Dominus, boni & mali inter eadem retia quibus congregationis cooptat unitatem usque ad finem, seculi, quod littoris nomine præfiguratur.

pariter natant corporibus mixtis, sed moribus separati. Scriptum est enim in Corinth. 5.) Modicum fermentum totam massam corrumpit, sed eorum qui consentiunt mala facientibus, non eorum qui secūdum prophetam Ezechielem, gemunt, & mærent ob iniquitates populi dei, quæ fiunt ī medio eorū.

Vixisse pios & Sanctos uiros inter improbos neq. (cū eorum nossent improbitatem) aliam sibi Ecclesiam constituisse. Ibidem Epist. 48. ad Vincentium. Cap. 102.

ISTAM malorum permixtionem gemit & Daniel; tresq. uiri gemuerunt; ille hoc in oratione, illi in fornace testantur, nec tamen se ab unitate populi, cuius peccata confitebantur, corporali disiunctione separauerunt. Prophetæ omnes in eundem populum, in quo erāt; quæ & quanta dixerint; nec sibi tamen alterum populum, in quo essent, discessione corporali, uel segregatione quæsierunt. Ipsi Apostoli permixtum sibi diabolum Iudam, quo se ipse etiā laqueo perdidit, sine ulla sui contaminatione tolerarunt, ita ut diceret eis Dominus, propter illius inter eos præsentiam: Et uos mundi estis, sed non omnes, nec ob illius immundi- Math. 27.

tiam,tanquam fermento in eis dissimilium morum massa corrupta est; Nec recte affirmari potest,quod eos illius latebat nequitia nisi forte qua fuerat etiam dominum traditurus,nam ipsi de illo scripserunt: Quod fur
Ioa. 12. erat,& omnia q̃ mittebantur,de Dominicis
Psal.49. loculis auferebat.Non eis quicquam calumniabatur illo testimonio. Videbatis furem, & concurrebatis cum eo,factis enim malorum,nõ Sacramentorum communione, sed eorundem factorum consensione concurritur.

Non Inquinari eos qui boni sunt,quod inter malos uiuant. Ibidem. Cap. 103.

103 APOSTOLVS Paulus,quantum de fal
2. Cor. 11. sis fratribus cõquæritur., quorum tamẽ corporali permixtione non maculabatur, cordis puri diuersitate seiunctus? nam a` quibusdam,quos inuidos nouerat, gaudet Christũ pariter prædicari,ubiq. inuidia diabolicum
Inuidia. uitium est.

Qui in Ecclesia unitate nõ sit,etiam si pro Christo moriatur,non posse coronari. Ibidem. Cap.104.

IPSE (Cyprianus) scripsit, & fidentissi

mè asserit, eos qui extra unitatem sint ēt si pro Christi nomine moriantur : occidi posse, non posse coronari, tantum ualet siue ad delenda, siue ad confirmāda peccata, uel custodita uel uiolata charitas unitatis.

Hæreticos sanctiores se facere sanctis Martyribus, qui inter auaros, insidiatores, & usurarios fratres, se uiuere conquerantur, nec tamen ob eorum iniquitatem ab Ecclesiæ unitate recedant. Augustin. Vbi supra. Cap. 105.

IPSE ille Cyprianus cum per impiorum gentilium persecutionem, uastata Ecclesia, multos plangeret lapsos, malis hoc morib. tribuens eorum, qui in ipsa Ecclesia damnabili conuersatione uiuebant, de collegarum suorum moribus gemit, nec suum gemitum silentio tegitur, sed dicit, eos in tanta cupiditate fuisse progressos, ut esurientibus etiā in Ecclesia fratribus, habere argentum largiter uellent, fundos insidiosis fratribus rape- rent, nsuris multiplicantibus, fœnus augerēt. Puto istorum auaritia fundis, & fænore Cyprianum non fuisse maculatum, nec tamen ab eis se corporali segratione, sed uitæ dissimilitudine fuisse distinctum. Cum eis alta-

105

fort. fraudibus.

re tetigit, sed immundam illorum uitam ille non tetigit, quando sic culpauit atq; redarguit.

Impiè facere hæreticos, qui ob Zizania si quæ uident in Ecclesia Catholica, dicant se ab ea recedere.
Ibidem. Cap. 106.

106 LEGITVR eius optimi Episcopi in quadam Epistola quam scripsit ad Præsbyterũ Maximum, de hac re clara & aperta sententia, qua omnino præcepit propheticam regulam tenẽs, nullo modo Ecclesiæ deseri debere unitatẽ, propter malorum permixtionem; nam & si uidentur (inquit) in Ecclesia esse zizania, non tamen impediri debet fides, aut charitas nostra, ut quoniam esse zizania in Ecclesia cernimus: nos de Ecclesia recedamus. tantummodo nobis laborãdum est ut frumentum esse possimus. istam charitatis legem ex ore Christi Domini promulgatã. ipsius enim sunt istæ similitudines, & de zizaniis usque ad tempus messis, in unitate agri per mundum, & de malis piscibus usque ad tempus littoris, intra eadem retia tollerandis.

Hæretici, cum uirgam ferream, & uentitabrum etiam sumant ad purgandam Ecclesiæ aream, maiores se Domino faciunt. Ibidem Epist. 48. ad Vincentium. Cap. 107.

QVOD se nefaria separatione discide- 107
rint, nõ fit nisi aut simultate priuata, potius
quam utilitate communi, aut illo uitio
quod Cyprianus ipse uitandum connu-
merat. Nam cum præcepisset propter zi-
zaniam quæ in Ecclesia cernitur, non esse Ec
clesiam deserendam: sequitur & adiungit,
Nobis tantummodo laborandum est, ut fru
mentum esse possimus, ut cum cœperit fru-
mentum Dominicis horreis condi, fructum
pro opere & labore nostro capiamus. Apo
stolus in Epistola sua dicit: In domo autem
magna non solum sunt uasa aurea & argen
tea, sed & lignea, & fictilia, & quædam quidẽ
honorata, quædam inhonorata, nos operam
demus, & quantum possimus laboremus ut
uas aureum & argenteum simus. Cæterum
fictilia uasa confringere, Domino soli licitũ
est, cui & uirga ferrea data est. Esse non po-
test maior domino suo seruus, nec quisquã
sibi, quod soli Filio Pater tribuit uindicarit,
ut se putet, aut aream uentilandam & purgã

dam paleam,&uentilabrum etiam ferre pos
se,aut a frumento uniuersa zizania humano
iudicio separare. Superba est ista præsum-
ptio & sacrilega obstinatio,quam sibi furor
prauus assumit,& dum sibi semper amplius
aliquid quam mitis iusticia deposcit, assu-
munt,de Ecclesia pereunt.& dum se insolen
ter extollunt,ipso suo tumore cæcati uerita
tis lumen amittunt.

Iniquissimos esse Hæreticos qui a'iquorum Catholico rum uiciis commotos dicant se Ecclesiam nostrã deserere. Eadem. Cap. 108.

108 QVID hac Cypriani attestatione clari-
us, quid ueracius?uides quanta Apostolica
luce fulgeat?uides eos qui uelut offensi, pro
sua iusticia iniquitatibus alienis,Ecclesiæ de
serunt unitatem, ipsos esse potius iniquissi-
mos?uides foris esse zizania eos qui nolue-
runt in unitate agri Domini zizania tolera
re.Vides foris eẽ zizania,eos qui noluerunt
in unitate domus magnæ talia tolerare; ui-
des quam ueraciter scriptum est;Filius ma-
lus ipse se iustum dicit, exitum autem suum
non abluit.Exitum scilicet, quo exit deEc-
clesia,non purgat nõ excusat,non defendit,
non

non purum, & sine crimine ostendit, hoc est, enim: Non abluit quia si nō seipsum iustum diceret, sed uere ac legitime iustus esset, non bonos propter malos impiissime desereret; sed malos propter bonos patientissime sustineret, donec ipse Dominus, siue per se, siue per angelos suos, a tritico zizania, a frumentis paleas, a uasis misericordiæ uasa iræ, & hœdos ab ouibus, pisces malos a bonis in fine seculi separaret.

Nullam potuisse hæreticos causam iustam habere, qua à communione fidelium se separauerint, nec ideo eos iustiores, quia pauciores, non enim in meridie cū Ecclesia pascunt aut cubant, sed in secretis & latentibus angulis. Ibidē. Cap. 109.

QVOD autem omnibus Donatistis dicere solemus, quanto uobis fortius dicimus, si possunt, (quod fieri non potest) aliqui habere causam iustam, qua communionem suam separent a communione orbis terrarum, eāq; appellent Ecclesiam Christi, quod se iuste ab omnium gentium communione separauerint, unde scitis in Christiana societate, tā longê lateq; diffusa, ne forte antequam uos separaretis, iam se aliqui iusta causa separauc 109

rint in longinquis terris, unde ad uos eorum iustitiæ fama non potuerit peruenire? quomodo in uobis potest esse Ecclesia, potius quam in illis, qui se priores forte separauerunt: Ita fit ut cum hoc nescitis, incerti uobismetipsi sitis, quod necesse est cõtingat omnibus qui pro sua societate utuntur, testimonio non diuino, sed suo. neque enim potestis dicere, si hoc contigisset, nos latere non posset; cum in Africa ipsa, quot iam partes factæ sint ex parte Donati, si interrogemini non dicatis, præsertim quia tanto sibi uidentur qui hoc faciunt iustiores, quãto fuerint pauciores, & utiq. tanto sunt latentiores. *At* per hoc incerti estis, ne forte aliqui pauci iusti, & ideo minime noti alicubi longè contra Africæ meridiem, antequã pars Donati iustitiam suam a cœterorum hominũ societate secerneret, se primitus causa æquissima separauerint in latere Aquilonis, & ipsa sit potius Ecclesia Dei tanquam Sion spiritalis, quæ uos omnes iusta separatione præuenit. multoq. præsumptius pro se interpretetur, quod scriptum est: Mons Sion latera Aquilonis, ciuitas regis magni: quàm pro se interpretatur pars Donati: Vbi pascis, ubi cubas in meridie?

Nisi haeretici ecclesiam quaererent in iusticia propria non se à communione fidelium separaßent. Eadē. Cap. 110.

NOS ideo certi sumus, neminem se a cōmunione omnium gentium iuste separare potuisse, quia non quisq. nostrum in iusticia sua, sed in Scrip. Diuinis quærit Ecclesiam, & ut promissa est, reddi conspicit. Ipsa est.n. de qua dicitur: Sicut lilium in medio spinarum, ita proxima mea ī medio filiarum, quæ nec Spinæ dici possent, nisi malignitate morum, nec filiæ nisi communione sacramentorum, quemadmodum postea sodales uocat: Ne uelut operta (id est occulta & ignorata) irruam non in gregem tuum, sed in greges sodalium tuorum, id est hæreticorum, quos ita sodales dicit, sicut Spinas illas, Filias propter communionem sacramentorū. 110

Hæreticos tantam sibi arrogare iustitiam, ut Dei iustitiam ignorantes, & suam uolentes constituere, iustitiæ Dei subiecti non sint. Idem August. Epist. 50 ad Bonifacium Comitem. Cap. 111.

SCIMVS quidem illos tantam sibi arrogare iusticiam, ut eam se iactent nō solum 111
habere, sed etiam aliis hominibus dare. A se

quippe dicant iustificari eum, quem baptiza uerunt, ubi nihil eis restat nisi dicere ei qui baptizatur ab eis, ut in Baptizantem suum credat, cur enim non faciat, quando Apostolus dicit: Credenti in eum qui iustificat Impium? deputatur fides ergo ad iustitiam, in ipsum ergo credat si eum ipse iustificat ut deputetur fides eius ad iustitiam. Sed puto quod etiam ipsi se ipsos horreant, si tamen ista uel cogitare dignantur. Iustus enim iustificans non est nisi Deus. Potest autem & de istis dici, quod dicit Apostolus de Iudeis. Quia ignorantes Dei iusticiam, & suã uolentes constituere, iustitiæ Dei nõ sunt subiecti, absit enim ut quisquam nostrum, ita se iustũ dicat, ut aut suam iustitiam uelit constituere idest, quasi à se ipso sibi dari, cum dicatur ei: Quid enim habes quod non accepisti, aut sine peccato se esse iactare audeat in hac uita?

Falso iactare hæreticos se in ea esse Ecclesia, quæ non habeat maculam aut rugam. Eadem. Cap. 112.

QVOD hæretici dicunt, in ea se esse Ec-
112 clesia, quæ iam non habeat maculam aut ru
gam, aut aliquid huiusmodi: nesciunt hoc modò in eis compleri, qui uel post Baptis-

mum continuo uel demisfis debitis quæ di-
mittẽda in Oratione poſcuntur, de hoc exe-
unt corpore,uerũ in Eccleſia tum futurum,
ut ſit omnino non habẽs maculam, aut ru-
gam aut aliquid eiuſmodi,quando dicendũ
erit: ubi eſt mors uictoria tua? Vbi eſt mors
aculens tuus. Aculeus enim mortis eſt pec
catum. In hac autem uita,ubi corpus quod
corrumpitur aggrauat animam, ſi Eccleſia
eorum iam talis eſt, non ergo dicant Deo,
quod Dominus nos orare docuit; Dimitte
nobis debita noſtra. Cũ enim in Baptiſmo
cũcta dimiſſa ſunt,ut quid hoc poſcit Eccle-
ſia, ſi iam etiam in hac uita non habet macu
lum aut rugam,aut aliquid huiuſmodi? con
tennant & Apoſtolum Ioannem clamantẽ
ĩ Epiſtola ſua; Si dixerimus quia peccatũ nõ
habemus, nos ipſos ſeducimus,& ueritas in
nobis non eſt; ſi autẽ confesſi fuerimus pec-
cata noſtra fidelis eſt, & iuſtus qui dimiti-
tat nobis peccata, & mundet nos ab omni
iniquitate. propter hanc ſpem dicit uniuer-
ſa Eccleſia Dimitte nobis debita noſtra: ut
non ſuperbientes, ſed confitentes mundet
nos ab omni iniquitate. atq; ita ſibi Do.
Chriſtus exhibeat in illa die, glorioſam Ec-

clesiam,non habentem maculam atq; rugã, aut aliquid eiusmodi,quam modo mũdat lauacro aquæ in uerbo.

Mentiri hereticos qui se in uera Ecclesia quæ sine peccatis est,esse dicant. Cap. 113.

113 MODO mũdat Ecclesia suam lauacro, aquæ in uerbo,ut tunc eam sibi exhibeat,nõ habentem maculam,neq. rugã ,aut aliquid eiusmodi,totam scilicet pulchram, atq. perfectam,quando absorbebitur mors in uictoriam.Nunc ergo in quantum uiget in nobis quod ex Deo nati sumus ex fide uiuentes,iusti sumus,inquantum autem reliquias mortalitatis ex Adã trahimus,sine peccato non sumus,& illud enim uerum est: Qui natus est ex Deo non peccat.& illud uerum est: Si dixerimus quia peccatum nõ habemus,nos ipsos decipimus,& ueritas in nobis non est.

Hæreticos nullo modo posse tenere Iusticiam,quandiu ab unitate Ecclesiæ fuerint separati. Ibidem. Cap. 114.

114 IVSTVS hic nemo est iusticia sua,id est tãquàm sibi a seipso facta, sed ut dicit Apostolus,sicut unicuiq; Deus partitus est men

suram fidei, sequitur autem & adiunxit, sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi unum corpus sumus in Christo, ac per hoc nemo poterit esse iustus, quandiu fuerit ab unitate huius corporis separatus, quemadmodum enim membrum si præcidatur ab hominis uiui corpore, non potest tenere spiritum uitæ; sic homo qui præciditur de Christi iusti corpore, nullo modo potest spiritum tenere iustitiæ, etiã si figuram membri teneat, quam sumpsit in corpore. In huius ergo compagem corporis ueniant, & labores suos non dominandi cupiditate, sed bene utẽdi pietate possideãt.

Falsum esse quod hæretici iactant Ecclesiam nostram si uera est Ecclesia non habiturã esse macculam aut rugã, Ex Epistola ad duas Questiones Dardani 57. Cap. 115.

AGIT Christus in quibus mortalibus adhuc habitat, ipsam ædificationem habitaculi sui, quam non in ista, sed in alia post hãc uitam perficit, quãdo absorbebitur mors in uictoria, diceturq; illi, Vbi est mors uictoria tua? Vbi est mors aculeus tuus? quid est autẽ 115

mortis aculeus, nisi peccatum, propter quod nunc ut iam renati ex aqua & spiritu, omnibusq. peccatis siue Originis ex Adam, í quo omnes peccauerunt, siue factorum, dictorũ cogitationumq. nostrarum, in illius lauacri mundatione deletus; tamen quia manemus in hac uita humana, quæ tẽtatio est super terram, merito dicimus: Dimitte nobis debita nostra. & hanc orationem dicit uniuersa Ecclesia, quam muudat Saluator lauacro aquæ in Verbo, ut eam sibi exhibeat gloriosam non habentem maculam aut rugam, aut aliquid eiusmodi. Tunc utique cum perficietu in re, ubi nunc proficiendo ambulatur in spe. nam quomodo est nunc non habẽs maculam aut rugam, aut aliquid eiusmodi, quæ uel in omnibus ad ea pertinentibus hominibus, qui iam ratione mentis utuntur, & uoluntatis arbitrio, mortalisq. carnis sarcinã portant, uel certe quod etiam ipsos contentiosos necesse est fateri, in multis suis membris ueraciter dicit: Dimitte nobis debita nostra.

Hæreticos non audire quod est in Scripturis in uera Ecclesia, cum his qui oderunt pacem debere esse pacificos, Idem Epistolæ 69. ad Rusticum diaconum. Cap. 116.

Nulla

NVLLA est sanctorum librorum pagina quæ nos non admoneat, intus in ipsa societate Sacramentorum, quibus imbuimur ad uitam æternam, cum his qui oderunt pacem esse debere pacificos, donec ingemiscendo longinqua nostra peregrinatio transeat: atque in uirtute Hierusalem matris æternæ securissima pace perfruamur, & in turribus eius abundantia uerorum fratrum, quorum nunc inter multos falsos gemimus paucitatem.

Nunquam in Scripturis Veter: Testament. iustos & sanctos ob malos & impios admixtos, fecisse discessionẽ, sed eos tolleraße ob uinculum pacis tuendum ex Epistola. 162 Contra Donatist: pertinaciam, & Epistola. 164. ad Emeritum Donatistam. Cap. 117.

OBIICIVNTVR nobis crimina malorum hominum, non nostra, sed aliena, & ipsa partim incognita, quæ si etiã uera & præsentia uideremus, & zizaniis propter frumenta parcentes, pro unitate toleraremus, non solum nulla reprehensione, sed etiam non parua laude nos dignos diceret, quicunq. Scripturas Sanctas non corde surdus audiret. Tolerat Aaron multitudinem idolum exigentem, & fabricantem, & adorantem, tole- 117

rat Moyses aduersus Deum tot milia murmurantia, & toties offendentia sanctum nomen eius; tolerat Dauid Saulem persequutorem suum, sceleratis moribus cœlestia deserentem, magicis artibus inferna quærētem, occisum uindicat, Christum etiam Domini propter Sacramentum uenerandæ unctionis appellat: tollerat Samuel nefandos filios Heli peruersosq. filios suos quos populus quia tolerare noluit, diuina uirtute accusatus, diuina seueritate correptus est. tolerat deniq. Hieremias ipsum populum superbum, contemptorem Dei; tolerat Esaias in quos tam multa uera crimina iaculatur, tolerat Hieremias a quibus tanta perpetitur; tolerat Zacharias pharisæos & scribas, quales illo tempore fuisse Scriptura testatur. Scio me multos prætermisisse, legant qui uolunt, legant qui possunt eloquia cœlestia; iueniēt omnes sanctos Dei seruos & amicos, semper habuisse quos in suo populo tolerarent, cum quib. tamen illius populi Sacramenta communicantes, non solum non inquinabantur: sed etiam laudabiliter sustinebant, Studentes sicut ait Apostolus: seruare ueritatem Spiritus in uinculo pacis.

Idem ex nouo testamento apparere, Eadem; & Epistola. 163. Eleusio & Glorio. Cap. 118.

TOLERAT ipse Dominus Iudam Diabolum, furem, & venditorem suum, sinit accipere inter innocentes discipulos, quod fideles nouerunt pretium nostrum. Tolerant Apostoli pseudo Apostolos, & inter sua quaerentes non quae Iesu Christi, Paulus non sua quaerens, sed quae Iesu Christi gloriosissima tollerantia conuersatur. Postremo diuina uoce laudatur sub Angeli nomine, praepositus Ecclesiae, quod cũ odisset malos, eos tantũ tẽtatos & inuẽtos mẽdaces pro nomine Domini tolerauit: Scio inquit opera tua & laborem & patientiam, & quia non potes sustinere malos, & tentasti eos, qui se dicunt Apostolos esse, & non sunt, & inuenisti eos mendaces & patientiam habes, & sustinuisti eos propter nomen meum & non defecisti, nam si de Angelo superiorum coelorum & non de praepositis Ecclesiae uellet intelligi, non consequenter diceret: Sed habeo aduersum te, quod charitatem tuam primam reliquisti, quod superioribus Angelis non dici potest, qui perpetuam retinẽt charitatem, unde quid defecerant, & lapsi sunt, diabolus

118 *Apocaly. locus explicatus.*

est & Angeli eius. Ergo primam charitatē dicit, quia sustinuit pseud Apostolos propter nomen Christi, quam iubet ut repetat, & faciat priora opera sua.

Haereticis, quod fugere se dicant Zizania, eo nomine ostendere se esse Zizania, non frumentum. Ibidem Epist. 171. ad omnes Donatistas. Cap. 119.

119 **FINGITIS** ante tempus messis fugere permixta zizania, quia uos estis sola zizania. Nam si frumenta essetis, permixta zizania tolleraretis, & à segete Christi non uos diuideretis? De zizaniis quidem dictum est Quoniam abundauit iniquitas, refrigescet charitas multorum, & de tritico dictum ē: Qui perseuerauerit in finem hic saluus erit. Quare creditis creuisse zizania, & mūdū repleuisse, triticū autē decreuisse & in sola Africa mãsisse? Christianos uos dicitis, & Christo cōtradicitis, ipse dixit: Sinite utraq; crescere usq; ad messem, non dixit, Crescant, Zizania decrescant frumēta ipse dixit Ager est hic mundus, nō dixit Ager est Affrica. Ipse dixit, messis est finis seculi, non dixit, messis ē pars Donati, ipse dixit, Messores,

Angeli sunt, non dixit, Messores principes hæreticorum sunt. Sed quia pro zizaniis triticum accusastis:uos esse zizania demonstratis, & quod est grauius ante tempus uos à tritico separastis.

Non qui malos tolerat, sed qui eorum factis consentit iis communicare. Ibidem. Cap. 120.

ILLE communicat malis, qui consentit factis malorum, nō qui tolerat in agro dominico zizania, usq; ad messem uel paleam, usq. ad ultima uentilationem. 120

Quam insolenter hæretici non de terra sed de Cœlo se faciant Idem Epist. 48. ad Vincentium contra Donat: & Rogati. Cap. 121.

VOS estis qui non ex totius orbis communione, sed ex obseruatione præceptorum omnium diuinorum, atq; omnium sacramētorum tenetis Catholicam fidem, in quibus eam solis, inuenturus est cum uenerit filius hominis, quando non inueniet fidem in terra, q̃a nec terra estis nec ĩ terra, sed cælestes in cælo habitatis, nec timetis, nec attenditis, quia deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. 121

Hæreticos propter paleam quam dicũt admixtam reliquisse aream Do: propter malos pisces rupisse retia, propter hædos, deseruisse Dominicum gregem.
Ibidem. Cap. 122.

122 NONNVLLOS tolleramus quos corrigere uel punire nõ possumus, neq. propter paleam relinquimus aream Do. neq. propter pisces malos, rumpimus retia Do: neq. propter hædos in fine segregandos, deserimus gregẽ Do. neq. propter uasa facta in contumeliam migramus de domo Do:

Hæreticos schismate immundos mundum gregem habere nõ posse, & donec ueniat princeps pastorum oues simul cũ hædis, id est bonos cum malis, pascere. Ex eodem. epist. 209. ad Feliciam uirgine.
Cap. 123.

123 SICVT sint pastores boni & mali, sic etiã in ipsis gregibus, sunt boni, & mali. Boni ouium nomine significantur, mali uerò, hædi appellãtur. sed commixti pariter pascũt, donec ueniat princeps pastorum, qui dictus est unus pastor, & quemadmodum ipse promisit, separet sicut pastor oues ab hædis. Nobis enim imperauit congregationẽ, sibi autem seruauit separationem, quia ille debet

ſeparare,qui neſcit errare. Nam qui ſeparare ante tempus, quod ſibi Dominus ſeruauit,ſuperbi ſerui facile auſi ſunt: ipſi potius ab unitate Catholica ſeparati ſunt. Nam ſchiſmate immundi, mūdum gregem unde habere potuerūt? ut ergo in nnitate maneamus,nec offenſi ſcandalis palearum aream Dominicam deſeramus, ſed potius uſq; in finē uentilationis frumenta perſeuēremus, comminutam ſtipulam firmo charitatis pōdere toleremus.

Oues Chriſti etiam per malos doctores, illius uocem audire & unitatem illius non relinquere. Eadem Cap. 124.

124 DE malis paſtorib. oues admonet Chriſtus, dicens:Super cathedram Moyſi ſedent, quæ dicunt facite,quæ autem faciunt facere nolite, dicunt enim,& non faciunt.His auditis, oues Chriſti,etiam per malos doctores, uocem ipſius audiunt,&unitatem illius non relinqūt, quia bonum quod eos audiunt dicere,non eſt ipſorum,ſed illius,& ideò ſecurè oues paſcuntur, quia& ſub malis paſtoribus paſcuis Dominicis nutriuntur.Non autem faciunt malorum facta paſtorum, quia talia opera non ſunt illius,ſed ipſorum.

ti qui persecutionē patiuntur propter iusti-
tiam, non ergo qui propter iniquitatem, & propter christianæ unitatis impiam diuisionem, sed qui propter iustitiam persecutionē patiuntur, hi martyres ueri sunt, Nam & Agar passa ē persecutionem à Sara, & illa erat sancta quæ faciebat, illa iniqua quæ patiebatur. Nunquid & huic persecutioni quā passa est Agar, comparandus est Sanctus Dauid quem persecutus est iniquus Saul? Valde utiq; distat, non quia patiebatur, sed quia propter iustitiā patiebatur & ipse Dom. cū latronibus crucifixus est, sed quos passio iūgebat causa separabat. Ideo in psalmo, uox illa intelligenda est uerorum martyrum, uolentium sediscerni, à martirib. falsis: Iudica me deus & discerne causam meam, de gente nō sancta. Non dixit: Discerne penam meā, sed discerne causam meam; potest enim esse impiorum similis pena, sed dissimilis ē martyrum causa, quorum & illa uox est: Iniuste ꝑsecuti sunt me, adiuua me. Ideo se dignum existimauit, qui adiuuaretur iuste, quia illi ꝑsequebantur iniuste. nā si iuste illi persequerentur, non fuerat adiuuandus, sed corrigendus.

Falsum esse quod obtrudunt nobis haeretici, neminem posse iuste alium persequi, & quod persecutionē à Catholicis patiātur, idcirco apud se ueram esse Ecclesiam. Eadem.

Cap. 126.

126 SI putant quod nemo possit iustè aliquē persequi, & illam esse uere Ecclesiam quæ ꝑsecutionem patitur, non quæ facit: quærāt ab Apostolo, quā Ecclesiam significabat Sara quādo persecutionem faciebat ancillæ. Liberam quippe matrem nostram, cælestem Ierusalem, id est ueram dei Ecclesiam, in illa muliere dicit esse figuratam, quæ affligebat ancillam. Si autem melius discutiamus, magis illa persequebatur Saram superbiendo, quam illam Sara coercendo: illa enim dominæ faciebat iniuriam, ista imponebat superbiæ disciplinam.

Haereticos ideo miseros, quod si persecutionem patiantur, propter iniusticiam tamen patiantur, iustamq. esse eam persecutionem quam ex dilectione faciat Catholica Ecclesia, Eadem. Item Epistola. 163. ad Eleusium, & Glorium.

Cap. 127.

127 DEINDE quæro si boni, & Sancti nemini faciunt persecutionem, sed tantum modo

patiuntur,cuius putant esse in Psal: uocem, ubi legitur:Persequar inimicos meos,& cõprehendam illos,non conuertar donec deficiant. Si ergo uerum dicere uel agnoscere uolumus, est persecutio iniusta quam faciunt impii Ecclesiæ Christi, & est iusta persecutio,quam faciunt impiis Ecclesiæ Christi, itaque beata est, quæ persecutionem patitur propter iustitiam, illi uerò miseri, qui persecutionem patiuntur, propter iniustitiam proinde ista persequitur diligendo, illi sæuiendo; ista ut corrigat, illi ut euertant, ista ut reuocet ab errore, illi ut præcipitent in errorem;denique ista persequitur inimicos,& comprehendit donec deficiant in uanitate, ut in ueritate proficiat;illi autem retribuentes mala pro bonis, quia eis consulimus ad æternam salutem, etiam temporalem nobis conantur auferre;sic amantes homicidia,ut in se ipsis ea perficiant,quando in aliis perpetrare non possunt.

Multos sæpe ex hæreticis timore suorum coactos ad Ecclesiæ gremium non rediisse, Eadem. Cap. 128.

QVID de illis dicamus,qui nobis quotti 128

die cōfitentur, quod olim uolebant esse Catholici, sed inter eos habitabant, inter quos idquod uolebāt esse, nō poterāt, per infirmitatem timoris ut si unum uerbum pro Catholica dicerēt, & ipsi, & domus eorum funditus euerterentur.

Saluberrimas hæreticis existere Imperatorias leges, quibus illi corriguntur, & ab errore reuocatur.

Eadem. Cap. 129.

129 HOC contingit hæreticis, quod accusatorib. sancti Danielis, sicut .n. in illos leones, sic in istos cōuersæ sunt leges, quibus innocentem opprimere uoluerunt, nisi quod propter misericordiam Christi, magis pro eis sunt istæ leges, quā illis uidētur aduersæ, quoniā multi per illas correcti sunt, & quotidie ꝑ illas corriguntur, & se esse correctos atq; ab illa pernicie liberatos gratias agūt, Et qui oderant diligunt, molestasq; sibi fuisse saluberrimas leges, quātum in insania detestabantur, tantum recepta sanitate gratulantur, & in residuos cum quibus fuerant perituri, iam simili dilectione nobiscum, ut pariter instemus, ne illi pereant excitantur. Molestus est enim & medicus furenti phreneti

co & pater indisciplinato filio; ille ligando, iste cædendo, sed ambo diligendo. Si autē illos negligant, &perire permittunt, ista potius mãsuetudo falsa crudelis est. Si enim equus,& mulus quibus non est intellectus, morsibus & calcibus resistunt hominibus,à quibus eorum curanda uulnera contrectantur,&cum inter dentes eorum&calces sæpe homines periclitentur, & aliquando uexentur,non tamen eos deserunt, donec per dolores &,molestias medicinales,reuocent,ad salutem:quanto magis homo ab homine & frater à fratre ne in æternum pereat,nō est deserēdus qui correctus intelligere potest quãtum sibi præstabãtur beneficium,quãdo se persecutionē perpeti quærebatur. Sicut ergo Apostolus dicit:Infatigabiles cum tēpus habemus operemur bonum ad omnes, qui possunt Catholicorum præceptorũ sermonibus,qui posũt ad monitionib. partim per eos qui iussis imperialibus parent, omnes ad salutem uocentur, omnes a pernicie reuocentur.

Ecclesia catholica hereticos castigat & stimulat, quod ut medicus phreneticorum & lethargicorum quos medicina offendunt, salutem amet Idem Epistola 167. ad Festũ. Cap. 130.

130 CVM tam perſpicua ueritas aures,& corda hominum feriat,tāta quoſdam malæ cōſuetudinis uertigo ſubmerſit,ut omnib. autoritatibus rationibuſq. reſiſtere,quam conſētire malit.Reſiſtūt aūt duobus modis,aut ſæuiēdo aut pigreſcendo.Quid igitur hic faciat Eccleſiæ medicina, ſalutē omniū materna Charitate cōquirēs,tāquāinter phreneticos& lethargicos æſtuans?nū qd cōtēneret. nū qd deſiſtere uel debet uel poteſt?utriſq; ſit,neceſſe eſt moleſta,quia neutris eſt inimica,Nam& phrenetici nolunt ligari,&lethargici nolunt excitari, ſed perſeuerat diligētia charitatis,phreneticum caſtigare, lethargicum ſtimulare;ambo moleſtati, quam diu ægri ſunt indignantur, ſed ambo ſanati gratulantur.deniq. non ſicut putant, &ſicut iactant,tales eos ſuſcipimus ,quales fuerūt,ſed animo mutatos , quia eſſeCatholici nō incipiunt,niſi hæretici eſſe deſtiterint,Neque.n. ſacramenta eorum nobis inimica ſunt, quæ cum illis nobis ſunt communia,quia nō humana ſunt,ſed diuina.

Quantis& quam atrocibus malis&calamitatibus,legum adminiculo ſint liberati Catholici, quas ab hereticis, pati cogerentur,niſi metu iſtarum legum eorum coerceretur immanitas. Ibidem.

Cap. 131.

PRIVSQVAM istæ leges à Catholicis
imperatoribus mitterenrur, pacis atq. uni 131
tatis Christi paulatim doctrina crescebat &
in eam quisq. sicut discebat, & uolebat, & po
terat, ex ipsa parte transibat, cum tamen a-
pud illos perditorum hominum clementis-
simi greges, in diuersis causis quietem inno
centium perturbarent; quis non dominus
seruum suum timere compulsus est, si ad illo
rum patrocinium confugisset? quis euersori
minari saltim audebat? quis consumptorem
apothecarum, quis quemlibet poterat exi
gere debitorem, auxilium eorum, defensio
nemq. poscentem, timore fustium & incen
diorum mortisq; præsentis? pessimorum ser
uorum ut liberi abscederent, tabulæ frange
bantur, extorta debitoribus Chyrographa
reddebantur, quicunq. dura illorum uerba
cōtempserant, durioribus uerberibus quod
iubebant facere cogebantur, innocentium
qui eos offenderāt domus aut deponebātur
ad solum, aut ignibus cremabantur. Quidā
patres familias honesto loco nati, & genero
so cultu educati, uix uiui post eorum cædet
ablati sunt, uel uincti ad molam, & eā in gy
rum ducere tanquam iumenta contempti,

bilia uerbere adacti sint, quod enim de legibus auxiliũ, à ciuilibus potestatib. aduersus eas aliquid ualuit? quis in præsentia eorum officialis anhelauit? quisq. quod illi noluissent, exactor exegit?

Vsq. ad finem seculi necesse est, esse in Catholica Ecclesia, & frumentum & paleam, quod negãt haeretici Eadem. Cap. 132.

132 HORREBANT ista plurimi in ipsa superstitione hæretici constituti, & eam innocentiæ suæ sufficere arbitrarentur, quod sibi talia displicerẽt. dicebatur eis à catholicis, si innocentiam uestram mala ista non pollunt quomodo dicitis orbem Christianũ uel falsis, uel certe ignotis, Cæcilliani peccatis esse pollutum? quomodo uos nefario scelere, ab unitate Catholica, tanquam ab area Dominica separatis? quæ usq. ad tempus uentilationis necesse est ut habeat & frumentum in horreo recondendum, & paleam ignibus cõsumendam?

Contra hæreticorum rabiem, & feritatem necesse esse Catholicis Catholicorum principum auxilia postulare. Eadem Cap. 133.

Sic

SIC exarſerunt, & tantis ſunt odiorum ſtimulis incitati, ut contra eorum inſidias atq. uiolentias,& apertisſima latrocinia uix ullæ noſtræ, communionis Eccleſiæ poſſent eſſe ſecuræ,uix ulla uia tuta, qua iter ageret quicunq. aduerſus eorum rabiem pacem catholicam prædicarent,eorumq. dementiam pſpicua ueritate cõuincerẽt, uſq. adeo prorſus non ſolum laicis,uel quibus libet clericis ſed ipſis quoque Epiſcopis Catholicis quodammodo proponebatur dura cõditio; aut enim tacenda erat ueritas, aut eorum immanitas perferenda ſed ſi ueritas taceretur non ſolum nemo fuerat eius ſilentio liberandus, ſed multi etiam illorum ſeductione perdendi.Si autem ueritatis prædicatione furor eorum ad ſæuiendum prouocaretur,aliquibus liberatis,noſtriſq. firmatis, rurſus à ſequenda ueritate formido impediret infirmos.Cũ igitur his anguſtis affligeretur Eccleſia,quiſquis exiſtimat omnia prorſuſq. ſuſtinenda quam Dei auxilium, ut per Chriſtianos Imperatores ferretur,fuiſſe poſcendum: parum attendit non bonam de hac negligẽtia red di potuiſſe rationem. 133

KK

Apostolos, quod nondum tunc temporis ulli essem catholici principes non petisse eorum auxilia contra Ecclesiæ hostes. Eadem. Cap. 134.

134 QVOD dicunt qui contra suas impietates Leges iustas constitui nolunt, non petisse à regibus terræ Apostolos talia, nō considerant aliud fuisse tunc tempus, & omnia suis temporibus agi. Quis .n. tunc in Christum crediderat Imperator, qui ei pro pietate cōtra impietatem leges ferendo seruiret, quando adhuc illud propheticam complebatur. Quare fremuerunt, gentes & populi. m. s.i. Astit. re. t. e. p. c. i. u. a. d. e. a. C. e. Nōdum autem agebantur, quod paulo post in eodem Psalmo dicitur: & nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram, seruite Do: in timore, & exultate ei cum tremore quomodo ergo reges domino seruiunt in timore, nisi ea quæ contra iussa domini sunt religiosa ueritate, prohibendo, atq; plectendo? Aliter enim seruit quia homo est, aliter quia etiam Rex est quia homo est, ei seruit uiuendo fideliter, quia uero etiam rex est seruit leges iusta præcipientes & contraria prohibētes conuenienti rigore sanciendo: sicut seruiuit Ezechias lucos & templa idolorum, & il-

la excelsa, quæ contra præcepta Dei fuerant constructa destruendo, sicut seruiuit Iosias talia, & ipse faciendo. Sicut Seruiuit rex Niniuitarum uniuersam ciuitatem ad placandum Do. compellendo, Sicut seruiuit Darius, Idolum frangēdum in potestatem Danieli dando, & inimicos eius leonibus ingerēdo sicut seruiuit Nabuchdonosor oēs in regno suo positos à, blasphemādo Deo lege terribili prohibēdo, in hoc ergo seruiūt Do. reges, in quantum sunt reges, cum ea faciūt ad seruiendum illi, quæ non possunt facere nisi reges, Cum itaq. nondum reges Do. seruirēt temporibus Apostolorum, sed adhuc meditarentur inania, aduersus Dominum, & ad uersum Christum eius: non utiq. tunc possent impietates legibus prohiberi, sed potius exerceri.

Catholicos principes debere curare ne Ecclesia Catholica ab hæreticis oppugnetur, Eadem Cap. 135.

POSTEA quā cæpit impleri quod scriptum est: Et adorabunt eum omnes reges terræ, omnes reges seruiēt illi, quis mente sobrius regibus dicat: nolite curare in regno uestro à quo teneatur uel oppugnetur Eccle 135

ſta Domini ueſtri,non ad uos pertineat in regno ueſtro qui uelit pudicus eſſe quis impudicus? cur enim cum datum ſit diuinitus homini liberum arbitrium,adulteria legib. puniantur& ſacrilegia permittantur ? An fidem nō ſeruare,leuius eſt animā Deo quam fœminam uiro?

Qui doctrina non poſſunt pœnarum etiam timere ad Eccleſiæ Catholicæ fidem cogendos Eadem. Cap.136.

136 MELIVS eſt,quis dubitauerit,ad deum colendum doctrina homines duci,quam pœnæ timore uel dolore compelli ? Sed non quia hi meliores ſunt, ideo illi qui tales non ſunt, negligendi, multis enim profuit quod experimētis probauimus,&probamus prius timore uel dolore cogi, ut poſtea poſſint doceri,aut quod iam uerbis didicerāt,opere ſectari.

Cum Scriptura ait uerbis non emendabitur ſeruus durus,tacite admonuit unde debeant haretici à catholicis emendari, Eadem. Cap.137.

137 PROPONVNT nobis quidam, ſententiam ſecularis autoris,qui dixit:Pudore,&li

beralitate liberos retinere satius esse credo, quã metu, Hoc quidẽ uerũ ẽ, sed sicut meliores sunt quos dirigit amor, ita plures sunt quos corrigit timor. nam ut de ipso auctore istis respondeatur, apud illum etiam legunt: Tu nisi malo coactus recte facere nescis, porro autẽ Scriptura diuina, & propter illos meliores dixit: Timor non est in charitate sed perfecta charitas foras mittit timorem, & propter hos inferiores qui plures sunt ait: Verbis non emendabitur seruus durus, si .n. & intellexerit non obediet. Cum dixit; Verbis eum non emendari, nõ eum iussit deseri, sed tacite admonuit unde debeat emendari, alioquin non diceret: Verbis non emend. sed, tantum modo diceret, Nõ emẽdabitur. Alio quoq. loco dicit, non solum seruum sed etiam filium indisciplinatum plagis esse coercendum & magno fructu, nam tu quidem (inquit) percutis eum uirga, animam uero eius, liberabis à morte.

Christus ad Ecclesiam suam quosdam solo uerbo uocasse, quosdam ui sua potestatis coegisse, ut quid nobis faciendũ sit indicaret. Eadẽ. Cap. 138.

QVIS nos potest amplius amare quàm 138

Christus ,qui animam suam posuit pro oui- bus suis,&tamen cùm Petrũ& alios Aposto los solo uerbo uocasset,Paulum prius Saulũ, Ecclesiæ suæ postea magnum ædificatoré, sed horrendum antea uastatoré, non solum uoce compescuit, uerũ etiam potestate pro- strauit atq. ut infidelitatis tenebris sæuien- tem ad desiderãdum lumen cordis urgeret. prius corporis cæcitate percussit ,si pœna il lud esset,non ab ea postmodum sanaretur. Vbi est quod isti clamare consueuerunt libe rum est credere uel non credere? Cui uim Christus intulit? quem coegit ? Ecce habent Paulum Apostolum,agnoscant in eo prius cogẽtem Christum,&postea docẽtem;prius ferientem,&postea consolantem ; cur ergo non cogeret Ecclesia perditos filios, ut redi rent, si perditi filii coegerunt alios ut peri- rent? quamuis etiam illos,quos non coege- rant,sed tantummodo seduxerunt,si per ter ribiles , sed salubres leges in eius gremio re uocentur : blandius pia mater amplectitur, &de illis multo amplius,quã de his,quos nũ quam perdiderat,gratulatur.

Oues quæ ab Ecclesiæ grege aberrarint ,si resistere noluerint esse etiam ad ouile Dominicum flagellorum terroribus renocandas Eadem Cap. 139.

ANnon pertinet ad diligentiam pastoralem, etiam illas oues, quæ non uiolenter ereptæ, sed blandè leuiterq. seductæ, à grege aberrauerint, & ab alienis cæperint possideri, inuentas ad ouile Dominicum, si resistere uoluerint, flagellorum terroribus uel etiam doloribus reuocare; præsertim quoniam si apud fugitiuos & prædones seruus fecũditate multiplicetur, plus habet iuris, quod i eis Dominicus character agnoscitur, qui in eis quos suscipimus nec tamen rebaptizamus, minime uiolatur? sic .n. error corrigendus est eius ut non in eo corrumpantur signacula Redemptoris. 139

Catholicam Ecclesiam in quibusdam cogendis Christum Dominum imitari. Eadem Cap. 140.

IMITATVR ergo Ecclesia in istis cogendis dominum suum, quæ prius ut neminem cogeret expectauit, ut de fide regũ atq. gentium prædicatio prophetica compleretur. Etiam hinc .n. non absurde intelligitur, illa Apostolica sentẽtia, ubi Paulus beatus dicit, Parati ulcisci omnem in obedientiam cum completa fuerit prior obedientia ue- 140 141

Lucæ 14 & 23. stra. Vnde & ipse dominus, ad magnam cenā suam nō prius adduci iubet conuiuas, postea cōgi. nam cum, & serui sui respondissent, Domine factum est quod iussisti, & adhuc est locus, Exite inquit, in uias, & sepes, & quoscunq. inueneritis cogite intrare. In illis ergo qui leuiter primo adducti sunt, completa est prior obediētia, in iis autem qui coguntur, inobedientia coercetur. Nam quid est, cogite intrare, cum primo dictum esset: Adducite, & respondisset; Paratum est quod iussisti; & adhuc est locus? Si miraculorum terroribus cogēdos uoluisset intelligi, magis ad eos qui prius uocati sunt, diuina miracula multa facta sunt, maxime ad Iudeos de quibus dictū est, Iudæi signa petunt.

Recte catholicam Ecclesiam ista potestate contra hæreticos & schismaticos uti. Eadē Cap. 141.

141 QVA propter si potestate quam per religionem ac fidem regum, tempore quo debuit diuino munere accepit Ecclesia, hi qui inueniuntur in uiis, & sæpibus idest heresibus & schismatibus cogūtur intrare, nō quia coguntur, reprehēdāt, sed quò cogantur attendant.

Quod

Quod Catholici periclitante Ecclesia Christianorum principum potestatem implorant, recte id, nec si ne Sanctorum exemplo facere.
Cap. 142.

NANQ. Apostolus Paulus uitæ suæ trāsi toriæ nō consulebat, sed Ecclesiæ Dei, quādo contra illos qui eum occidere computauerant, consilium illorum tribuno ut proderetur effecit. Romanas etiam leges implorare minime dubitauit, ciuem Romanum se esse clamans, quos tunc affligi uerberibus non licebat. 142

Itemq; ne Iudæis eum perimere cupientibus, traderetur, Cæsaris poposcit auxilium, Romani quidem principis, sed non Christiani. ubi satis ostendit quid facere deberēt postea Christi dispensatores, quando Imperatores Christianos periclitante Ecclesia reperirent.

Non esse crudelitatis quod Catholica mater Ecclesia, quorundam aduersus eam bellantium perditione, cæteros tam multos colligit, & eorum liberatione dolorem materni cordis lenit.
Eadem Cap. 143.

SI aliter non meruit pacem habere domus Dauid, nisi Absalon filius eius inbello 143

quod contra patrem gerebat fuisset extin-
ctus, quamuis magna cura mandauerit suis
ut eum quantũ possent, uiuum saluumq; ser-
uarent, ut esset cui pœnitẽti paternus affectus
ignosceret, quid ei restitit, nisi perditum flere
& sui regni pace acquisita suam mæstitiã cõ
solari? Sic ergo Catholica mater bellantib.
aduersus eã quid aliud quàm filiis suis, quia
utiq; ex ipsa magna arbore quæ ramorum
suorum porrectione, toto orbe diffunditur,
iste in Africa ramusculus fractus est, cum eos
charitate parturiat, ut redeant ad radicem, si
ne qua ueram uitam habere non possunt, si
aliquorum perditione cæteros tam multos
colligit, præsertim quia isti non sicut Absa-
lon casu bellico, sed spontaneo magis interi-
tu pereunt, dolorem materni cordis lenit, &
tantorum liberatione populorum, quorum
si uideas in Christi pace lætitias, frequentias,
alacritates, & ad hymnos audiendos, & canẽ
dos, & ad uerbum Dei percipiendum cele-
bres, hillaresq. cõuentus, multorumq. in eis
cum dolore magno recordationem præteri
ti erroris, & cum gaudio considerationem
cognitæ ueritatis, & cum indignatione, & de
testatione mendacium magistrorum, quod

modo cognoſcant de noſtris Sacramentis, quàm falſa iactauerint; multorum etiam in eis confeſſiones quòd olim uellent eſſe Catholici, nec inter homines tanti furoris auderent, horum ergo populorum congregationes p plurimas Africæ regiones ab illa perditione liberatorum, ſub uno conſpectu uideres: tunc diceres nimiæ fuiſſe crudelitatis, ſi dum timeretur, ne homines deſperati & iſtorum innumerabili multitudine, nulla æſtimatione comparandi, ſuis, & uoluntariis ignib. cremarentur, iſti in æternum perdendi, & ſempiternis ignib. cruciandi relinquerentur.

Catholicorum principum legib. fieri, ut multi ab hæreticorum manib. & pernicie liberentur. Eadem. Cap. 144.

NON tot ſunt illi homines, qui ſua uoluntate pereunt, quot liberantur per iſtas leges, ab illa peſtifera, æternaq. pernicie, fūdi, pagi, uici, caſtella, municipia, ciuitates. &c. 144

Falſo conquari hæreticos, quod ut eorum bona poſſideamus, uiolēto legū imperio coarctemus. Cap. 145.

IS PI certè dicunt, & inuidioſiſſimè ſibi cōquæri uidentur, quod eos in noſtram cōmu- 145

nionem, uiolento legum imperio coarctamus. hoc utiq. nullo modo faceremus, si res eorum possidere uellemus. Quis auarus quærit compossessorem? quis dominandi cupiditate inflammatus, uel fastu dominationis elatus, desiderat habere consortem? Ipsos certè attēdant quondam suos, iam nostros socios, & fraterna nobis dilectione coniunctos, quemadmodum sua teneant, non solum quæ habebant, sed etiam nostra quæ non habebant; quæ tamen si pauperum compauperes sumus: & nostra sunt, & illorum. Si autem priuatim quæ nobis sufficiant, possidemus: non sunt illa nostra, sed pauperum, quorum procurationem, quodam modo gerimus, non proprietatem nobis, usurpatione damnabili uendicamus.

B. Valuerdii Gandiæ, S. THE. DOCT. partis primæ Gnomologiæ ex Sanctis Patribus,

F I N I S